

รายงานการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน
จังหวัดขอนแก่น

IMMUNIZATION AND INADEQUATE QUALITY OF PREGNANCY
AMONG VULNERABLE YOUTHS BASED ON FAMILIES,
COMMUNITIES, AND BUDDHISM IN KHON KAEN PROVINCE

ภัทรชัย อุทาพันธ์

พระมหาสัจจรักษ์ ปาลโก (ไร่สงวน)

อภิชาติ เหมือยไธสง

อาทิตย์ ผ่านพูล

สมควร ข่าสะโปน

ศักติพงษ์ โสภารจร

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน
จังหวัดขอนแก่น

IMMUNIZATION AND INADEQUATE QUALITY OF PREGNANCY
AMONG VULNERABLE YOUTHS BASED ON FAMILIES,
COMMUNITIES, AND BUDDHISM IN KHON KAEN PROVINCE

ภัทรชัย อุทาพันธ์

พระมหาสัจจรักษ์ ปาลโก (ไร่สงวน)

อภิชาติ เหมือยไธสง

อาทิตย์ ผ่านพูล

สมควร ข่าสะโปน

ศักติพงษ์ โสภาราจร

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สร้างรูปแบบ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และจัดทำคู่มือ การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น กลุ่มตัวอย่าง คือ เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ที่อาศัยอยู่เขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 391 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถามที่ผ่านการหาความตรงเชิงเนื้อหาจากผู้เชี่ยวชาญ และหาความเชื่อมั่นโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคได้ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79 และใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างในการวิจัยเชิงคุณภาพ สถิติที่ใช้วิเคราะห์ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ T-test dependent

ผลการวิจัยพบว่า 1) กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$) เมื่อพิจารณารายด้าน เรียงจากมากไปน้อย ดังนี้ ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน ($\bar{x} = 4.26$) ด้านศีล 5 เป็นฐาน ($\bar{x} = 4.19$) ด้านครอบครัวเป็นฐาน ฐาน ($\bar{x} = 3.98$) ด้านชุมชนเป็นฐาน ($\bar{x} = 3.28$) 2) รูปแบบที่ 1 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพที่อาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นแม่ข่าย โดยได้อาศัยกฎหมายเป็นฐานในการช่วยเยาวชนกลุ่มเปราะบางกลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ผลปรากฏว่าสามารถช่วยในการยุติการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นได้พอสมควร ช่วงอายุ 15-19 ลดลง แต่ช่วง 10-14 เพิ่มขึ้นแสดงว่ารูปแบบที่ใช้ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร รูปแบบที่ 2 การนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้หรือใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นฐานเพื่อช่วยเสริมรูปแบบทางกฎหมายอาจสามารถทำให้วัยรุ่นเข้าใจชีวิตและช่วยลดการตั้งครรภ์แบบไม่พร้อมหรือยุติการตั้งครรภ์ได้มากยิ่งขึ้น 3) กลุ่มตัวอย่าง มีความคิดเห็นแตกต่างกันระหว่างก่อนและหลังการใช้รูปแบบ คือ หลังการใช้รูปแบบฯ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 4) ผลการประเมินคู่มือ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยสูงกว่า 4.23 ถือว่าผ่านเกณฑ์

คำสำคัญ : 1. รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกัน, 2. การท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ, 3.เยาวชนกลุ่มเปราะบางครอบครัว, 4. ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

ABSTRACT

The objectives of this research were to study the problems, produce the model of immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies and compare the opinion before and post of using immunization model and produce the manual of immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies of vulnerable youth group base on family, community, and Buddhism as base in Khon Kaen province. There were 391 sampling respondents who were vulnerable youth female and participates living in Muang Khon Kaen district, Khon Kaen province. The research tools were questionnaires which approved from the scholars with reliability analysis with Cronbach's alpha 0.79 and formal interview from the statistics used in this research were percentage, mean, standard deviation and t-test dependent.

The results were found that 1) the overall opinion of the vulnerable youth group about immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies by using family, community and Buddhism as base in Khon Kaen province was at high mean level ($\bar{x} = 3.93$). While considering in each aspect from higher mean level to less mean level, the aspect of refraining from Six Apayamukhas (Causes of Ruin) was at high mean level ($\bar{x} = 4.26$), Sila as base ($\bar{x} = 4.19$), Family as base ($\bar{x} = 3.98$), and community as base ($\bar{x} = 3.28$) respectively, 2) for the model of immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies, the first model: the immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies by the cooperation of state agencies and private agencies led by Ministry of Public Health with legal application to protect unwanted and un-quality pregnancies could reduce the problem for the youth ageing 15-19 years old, but it was not effective for the youth ageing 10-14 years old, the second model was to apply Buddhist principles in addition with law that was effective to reduce unwanted and un-quality pregnancies, the youth also understood their life, 3) the sampling respondents had opinion and understood about protecting unwanted and un-quality

pregnancies after learning from the manual of immunization to protect unwanted and un-quality pregnancies at 4.23 mean level with significant statistic .05.

Keyword: 1. Immunization Model 2. Unwanted and Un-quality Pregnancy 3. Vulnerable Youth Group, 4. Base on Family, Community, Buddhism.

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่องนี้สำเร็จลงได้เพราะได้รับความอนุเคราะห์และการให้ความช่วยเหลือจากผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.) ที่ได้จัดสรรงบประมาณเพื่อให้ดำเนินการวิจัยในรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีวัตถุประสงค์วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหา สร้างรูปแบบ ศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ และจัดทำคู่มือ การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณคณะผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช, ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย, รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก, ดร.รัตนะ วรบัณฑิต และผศ.ดร.ธนพฤษช์ ชามะรัตน์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่าให้ความอนุเคราะห์ช่วยตรวจเครื่องมือวิจัย ให้คำแนะนำให้คำปรึกษาจนงานวิจัยเกิดความสมบูรณ์ครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณ นายกเทศมนตรี เทศบาลตำบลบ้านแฮด จังหวัดขอนแก่น ที่ให้ความอนุเคราะห์แจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดลองคุณภาพเครื่องมือการวิจัย และขอขอบคุณ นายอำเภอเมืองขอนแก่น ผู้อำนวยการโรงเรียนกัลยาณวัตร ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลวัดกลาง ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม จังหวัดขอนแก่น ที่อนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้

คุณค่าของงานวิจัยในครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขอขอบคุณพระรัตนตรัย พ่อ แม่ ครู อาจารย์ ทุกรูป/ทุกท่านที่ได้ประสิทธิประสาทวิชาความรู้ให้กับคณะผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา อนึ่ง คณะผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นที่จะนำเอาจุดบกพร่องที่เป็นปัญหาและอุปสรรคต่อการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ปรับปรุงแก้ไข พร้อมทั้งการสร้างเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ต่อไป

ภัทรชัย อุทาพันธ์

หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

25 ธันวาคม 2565

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ข
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญแผนภูมิ	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	4
1.4 สมมุติฐานการวิจัย	4
1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ	4
1.6 ขอบเขตการวิจัย	6
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	7
2 แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม	8
2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	14
2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ	27
2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว	42
2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน	47
2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ	59
2.7 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง	68
2.8 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาคู่มือ	97
2.9 บริบทหน่วยงานหรือองค์กรที่ศึกษา	99
2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	104

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

2.11 สรุปกรอบแนวความคิด	108
3 วิธีดำเนินการวิจัย	109
3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาและสำรวจการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	109
3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	115
3.3 ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน	118
3.4 ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	119
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	121
ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ท้องไม่พร้อม, ผู้นำครอบครัว, ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ)	122
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	122
ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	124
ส่วนที่ 3 ระดับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	125
ส่วนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	129

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	130
ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	131
ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (ตัวแทนเยาวชน กลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจาก หลากหลายอาชีพ)	132
1. บริบทปัญหาการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางใน เขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	133
2. การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	133
3. รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	139
4. คู่มือการใช้รูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มี คุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนา เป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	140
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	142
5.1 สรุปผลการวิจัย	142
5.2 อภิปรายผลการวิจัย	145
5.3 ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม	149
ภาคผนวก	162
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย	163

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ภาคผนวก ข ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)	179
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญ ฯ	193
- หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย	194
- หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	196
- คำสั่งแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย	201
- หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	202
- หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัย	204
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย	207
- หนังสือขอความอนุเคราะห์จัดอบรมการใช้รูปแบบฯ	215
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนาฯ	216
ภาคผนวก ง คู่มือ	217
ประวัตินักวิจัย	218

สารบัญตาราง

ตารางที่

หน้า

1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

111

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่

หน้า

1 สรุปกรอบแนวความคิด

108

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นและความสำคัญของปัญหา

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก (อังกฤษ: United Nations Convention on the Rights of the Child: CRC, UNCRC) เป็นสนธิสัญญาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนซึ่งกำหนดสิทธิในทางพลเมือง ของเด็ก โดยนิยามว่า เด็ก เยาวชน คือ มนุษย์คนใด ๆ ที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็ก และเยาวชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเรียนรู้ และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยกกีดกันเรื่อง เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินกำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติชน (อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก, 2563) ทั้งนี้ เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ อันหมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็ก และในกรณี เด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนก็จะได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่างๆ มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่จัดให้เปล่าอย่างน้อย ในระดับประถมศึกษา โดยมีโอกาสได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่น และรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเติบโตเป็นสมาชิก ผู้ยังประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการแนะแนวทางชีวิตซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบ ก่อนบุคคลอื่นแต่ในปัจจุบัน ประชาชนต้องเผชิญกับภัยทางสังคมนานาชนิด เช่น ภัยธรรมชาติ ภัยจากมนุษย์ด้วยกัน ภัยจากการโกง ภัยจากการเอารัดเอาเปรียบ ความเห็นแก่ตัวเห็นแก่ได้ประโยชน์พวกพ้อง โรคภัยไข้เจ็บ ยาบ้า เอดส์ ความยากจน ความอ่อนแอทางด้านภูมิปัญญา และภัยจากความรุนแรงต่าง ๆ โดยเฉพาะภัยที่เกิดแก่เด็กและเยาวชน ตามสถิติของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับความห่วงใยของชาวไทยว่ามีกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้านคน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ เสียชีวิตปีละสูง 44% หรือมีประมาณ 3 ล้านกว่าคนจากเยาวชนทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคนี้ร้อยละ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี (HIV) / เอดส์ (AIDS) การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และการติดสารเสพติด ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพยังเป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับต้นๆ ของเยาวชนไทยด้วย (สสส.ห่วงใยเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ, 2563)

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมือง

และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันทั่วถึง ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันทั่วถึงที่ต่อความเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่น ด้านพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม และดำเนินตามแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม (แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564, 2564)

จากการทบทวนงานวิจัยข้อมูลจากองค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) ในปี 2017 พบว่าประเทศไทยมีประชากรอายุ 15-24 ปี ที่ไม่ได้อยู่ในระบบการศึกษา ไม่ได้อยู่ในระบบแรงงาน ราวๆ 1 ล้าน 3 แสนคน ในจำนวนนี้เกือบ 8 แสนคนเป็นผู้หญิง ขณะที่องค์การ ยูนิเซฟระบุว่า กลุ่มเยาวชนอายุระหว่าง 15-17 ปี เป็นกลุ่มที่ประสบกับความยากจนหลายมิติในระดับที่รุนแรงที่สุด กว่า 51.06% เป็นวัยที่หลุดจากระบบการศึกษา และเมื่อจัดระดับความรุนแรงของค่าความยากจนหลายมิติของกลุ่มเด็กเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายใน และมีเสียงสะท้อนของกลุ่มเยาวชนผู้เปราะบางเมื่อร่วมกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพและให้โอกาสจากการสังเกตพฤติกรรมได้แสดงทัศนะอันเป็นเสียงสะท้อนให้เห็นมิติที่จะเร่งแก้ไขและพัฒนาได้ว่า “การร่วมกิจกรรมจะเป็นเวทีที่ช่วยเปิดพื้นที่ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้แสดงออกถึงสิ่งที่อยากพูดอยากได้ที่ยืนในสังคม ไม่เหยียดหยาม ยอมรับและให้โอกาสที่แท้จริง ทั้งการได้กลับเข้าไปในระบบการศึกษา หรือการทำงาน เพื่อให้สามารถที่จะพึ่งพิงดูแลตัวเองและช่วยเหลือเพื่อนๆ ที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกันได้” และจากผลการศึกษาของศูนย์วิจัยและพัฒนาระบบสุขภาพชุมชน คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่นที่ศึกษาเกี่ยวกับ “การศึกษากลุ่มเปราะบางในชุมชน” ในโครงการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เพื่อนำข้อมูลและความรู้ที่ได้ มาประยุกต์ใช้ในการวิเคราะห์และออกแบบการทำงานเพื่อเจาะกลุ่มวัยรุ่นที่มีความเสี่ยง แล้วหาทางแก้ปัญหาและบรรเทาความรุนแรงของปัญหาในพื้นที่จังหวัดขอนแก่นมาเป็นแนวคิดพื้นฐานเพื่อการเรียนรู้และแก้ปัญหาท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพที่จะแก้ไขปัญหานี้ในแนวทางเดียวกัน ทั้งนี้สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พม.) กองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติประจำประเทศไทย (UNFPA) และศูนย์วิจัยและพัฒนาเด็กและเยาวชน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้จัดเวทีรับฟังความคิดเห็นในประเด็น ‘เสียงเล็ก ๆ จากเด็กถูกเท’ เพื่อหาแนวทางพาเด็กและเยาวชนให้หลุดพ้นภาวะเปราะบาง ซึ่งมีเครือข่ายเด็ก เยาวชนที่เผชิญภาวะเปราะบาง เข้าร่วมรับฟังและแสดงทิศทางในคำตอบที่จะเป็นทางออกที่เป็น

กระบวนการ เป็นการตอบรับเชิงพฤติกรรมที่จะก่อและริเริ่มแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้และจะขยายผลในแนวทางนี้ในอนาคตทุกภาคส่วน

แผนงานวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยมีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ คือ สถิติประชากรศาสตร์ สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เป็นองค์ความรู้เบื้องต้นทางสังคม ชุมชน จิตวิทยาเยาวชนกลุ่มกลุ่มเปราะบางโดยบูรณาการหลักคำสอนพุทธศาสนาเป็นพื้นฐาน และใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนเป็นต้น มีการบูรณาการระหว่างหน่วยงาน มหาวิทยาลัยสงฆ์ 2 แห่ง ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงการณราชวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด (พมจ.) เป็นต้น คณะผู้วิจัยมีประสบการณ์ในการทำงานในพื้นที่จากการทำวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักมรรคมีองค์ 8 สำหรับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น” ของปีงบประมาณ 2562 โดยการสนับสนุนจากสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ ดังนั้น แผนบูรณาการการวิจัยนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ คือสร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลกประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมมีการเสริมพลังทางสังคม ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประโยชน์เชิงนโยบาย เพื่อสร้างสังคมคุณภาพและความมั่นคงที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

1.2.1 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.2 รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.2.3 ความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ เป็นอย่างไร

1.2.4 คู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

1.3.4 เพื่อจัดทำคู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.4 สมมุติฐานการวิจัย

1.4.1 เยาวชนกลุ่มเปราะบางไม่มีภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.4.2 ความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ อยู่ในระดับมาก

1.4.3 ความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ระดับความคิดเห็นหลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ

1.4.4 ได้คู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.5 นิยามศัพท์เฉพาะ

1.5.1 รูปแบบ หมายถึง ความสัมพันธ์ของ 2 ชุด ตัวแปร ประกอบด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน กับงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

1.5.2 ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถสร้างความเข้มแข็งและการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางสังคม และยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะมีภูมิคุ้มกันทางสังคม มีการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

1.5.3 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาค ความแตกต่างกัน แบ่งแยก ผู้ด้อยโอกาส การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

1.5.4 ท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ หมายถึง การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้วางแผน หรือ เตรียมตัวมีบุตรมาก่อน ภาวะท้องไม่พร้อมถือเป็นปรากฏการณ์สำคัญที่ช่วยให้เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนประชากรเกิดใหม่ที่เพิ่มขึ้น การไม่คุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และการวางแผนครอบครัว สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะท้องไม่พร้อมคือการไม่คุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ได้วางแผนจะมีบุตร รวมทั้งไม่หาวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ที่มีหลากหลายชนิด

1.5.5 ครอบครัว หมายถึง สถาบันหนึ่งของสังคมซึ่งประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอยู่ร่วมกันช่วยกันดูแลรักษาและออกค่าใช้จ่ายภายในบ้านร่วมกัน นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นรากฐานหรือสถาบันที่สำคัญของสังคมในการให้การศึกษาอบรมสั่งสอน เลี้ยงดู และสร้างประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่ยังเด็กจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์

1.5.6 ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่ร่วมกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน

1.5.7 พุทธศาสนา หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักศีล 5 และหลักอบายมุข 6 ดังนี้

1.5.7.1 ศีล 5 หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย โดยงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติผิดในกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย เพื่อให้เกิดความสงบสุขของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

1.5.7.2 อบายมุข หมายถึง เส้นทางนำไปสู่ความเสื่อม เป็นสิ่งที่ไม่ดีหากผู้ใดเข้าไปใกล้หรือหลงมัวเมาจะทำให้ชีวิตอับเฉา จะพบแต่ปัญหามากมายไม่มีความสุขในชีวิตและจะเสื่อมสูญไปทุกอย่าง จึงควรละเว้นการดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน การเข้าไปเสพอบายมุขเป็นเหตุให้ชีวิตได้รับความเดือดร้อน ครอบครัวแตกแยก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

1.5.8 คู่มือ หมายถึง เอกสารข้อมูลแนวทางการปฏิบัติเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการสิ้นสุดของกิจกรรมนั้น ๆ ที่ได้รวบรวมข้อมูลอยู่ในหนังสือ สมุด แผ่นพับ วีดีโอ เป็นต้น ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนและสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้ปฏิบัติมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

1.6 ขอบเขตการวิจัย

คณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.6.1 ด้านเนื้อหา/ตัวแปรที่วิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหาศึกษา ได้แก่ 1) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกัน 2) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปัญหาการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน 3) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับกลุ่มเปราะบาง 4) หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 5) แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างรูปแบบ นอกจากนี้ไม่อยู่ในขอบเขตการวิจัย

1.6.2 ด้านประชากรที่วิจัย

เป็นการวิจัยเฉพาะเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่อยู่ในเขตพื้นที่จังหวัดขอนแก่นโดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.6.2.1 การวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยแจกแบบสอบถามกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ใช้การสุ่มแบบหลายขั้นตอน ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 4 จังหวัดขอนแก่น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและสถาบันครอบครัวรัตนากาจังหวัดขอนแก่น และเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ที่มีอายุระหว่าง 15 – 18 ปี จำนวน 40,259 คน (สำนักงานงานสถิติแห่งชาติ, 2562) การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการใช้สูตรทาโร ยามานะ (Taro Yamane, 1973; อ้างถึงใน บุญชม ศรีสะอาด, 2545) เพื่อหาขนาดกลุ่มตัวอย่างได้ 391 คน

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้คู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยได้เลือกเยาวชนกลุ่มเปราะบาง มาเป็นตัวอย่าง จำนวน 30 คน

1.6.2.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้เลือกมาวิจัยโดยวิธีแบบเจาะจง (purposive sampling) จำนวน 20 คน

1.6.3 ขอบเขตด้านพื้นที่

เป็นการวิจัยเฉพาะจังหวัดขอนแก่นโดยการเก็บข้อมูลกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น แล้วนำผลการวิจัยมาประมวลผลและเขียนรายงานการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.6.3.1 พื้นที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชน จังหวัดขอนแก่น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศรีและสถาบันครอบครัวรัตนากาจังหวัดขอนแก่น และเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น

1.6.3.2 นำข้อมูลจากเก็บข้อมูลภาคสนามมาวิเคราะห์และเขียนรายงานที่มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.6.3.3 นำผลการวิจัยไปแก้ปัญหาให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

1.6.4 ด้านเวลาที่ทำวิจัย

เป็นการทำโครงการวิจัยตั้งแต่เริ่มโครงการ โดยใช้เวลา 1 ปี ระหว่าง ตั้งแต่วันที่ 1 เดือน ตุลาคม พ.ศ.2564 ถึง วันที่ 30 เดือนกันยายน พ.ศ.2564

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1.7.1 ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ได้แก่ องค์ความรู้ที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือในด้านรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

1.7.2 ประโยชน์เชิงนโยบาย ได้ข้อมูลในการกำหนดนโยบาย เพื่อนำข้อมูลประกอบ การวางแผน เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

1.7.3 ได้คู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานที่ผ่านการทดลองและพัฒนามาแล้ว

1.7.4 นำผลการวิจัยไปสนับสนุนโครงการวิจัย เรื่องนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยโดยการศึกษา ค้นคว้า ทฤษฎี แนวคิด บทความ เอกสาร และผลการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งสาระสำคัญ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ
- 2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว
- 2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน
- 2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ
- 2.7 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.8 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาคู่มือ
- 2.9 บริบทหน่วยงานหรือองค์กรที่ศึกษา
- 2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.11 สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

2.2.1 ความหมายของภูมิคุ้มกันทางสังคม

อนุภูมิ คำยัง และ วินัส ภักดิ์สินรา (2562) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบไปด้วยการสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเอง ทั้งการเรียนรู้ การปรับตัว มีทักษะการใช้ชีวิตทั้งกับครอบครัว โรงเรียน และชุมชน เข้าใจและรู้เท่าทันผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม อีกทั้งรู้จักเตรียมความพร้อมในการป้องกันและจัดการกับตัวเอง จากสิ่งที่ทำให้เกิดปัญหาเพื่อปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกรับ ประเมิน แยกแยะ คุณค่าและใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ และสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน หมายถึง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้กิจกรรมแนะแนวเป็นกิจกรรมหลักร่วมกับการประยุกต์ ทฤษฎีจิตวิทยาการเรียนรู้ตามหลักการเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative) แนวคิดจิตวิทยากลุ่ม มนุษย์นิยมของ Carl Rogers แนวคิดจิตวิทยาเชิงบวก แนวคิดการรับรู้ความสามารถของตนเองตาม ทฤษฎีปัญญาสังคมของ Albert Bandura ทฤษฎี

ต้นไม้อจริยธรรม ทฤษฎีพัฒนาการทางจริยธรรมของ Kohlberg และการให้บริการปรึกษาตามทฤษฎีแบบเน้นทางออกระยะสั้นของ De Shaze เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่เด็กและเยาวชนตามปัจจัยเสี่ยงทางสังคมที่พบในชุมชน ซึ่งประกอบ ไปด้วยการพัฒนา ใน 4 ด้าน ได้แก่ ภูมิรู้ หมายถึง ภูมิความรู้ความเข้าใจของเด็กและเยาวชน เรื่อง การสร้างภูมิคุ้มกันทาง สังคมตามรูปแบบที่ได้พัฒนาขึ้น ซึ่งวัดได้จากการวัดความรู้ความเข้าใจภูมิคุ้มกันทางสังคม ภูมิจิต หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางจิตใจของเด็กและเยาวชนที่ประกอบด้วย การรับรู้ ความสามารถของตนเอง การมองโลกในแง่ดี ความสุข ความเชื่ออำนาจในตนเอง เจตคติและค่านิยม ความหย่นตัว (ความสามารถในการฟื้นฟูตนเองให้กลับมาเหมือนเดิม/รักษาสมดุล/การจัดการ/การปรับตัวได้อย่างมีประสิทธิภาพ) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ความหวัง ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน ภูมิธรรม หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางคุณธรรมจริยธรรม (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการสัมภาษณ์ถึงเหตุผลที่มีต่อสถานการณ์ปัจจัยเสี่ยงทางสังคม ภูมิทำ หมายถึง ภูมิคุ้มกันทางด้านการปฏิบัติ (เหตุผลเชิงจริยธรรม) ซึ่งวัดได้จากการสังเกตพฤติกรรม, เด็กและเยาวชน หมายถึง บุคคลที่มีอายุยังไม่เกิน 15 ปีบริบูรณ์แต่ยังไม่ถึง 18 ปีบริบูรณ์

วชิราภรณ์ สังข์ทอง (2554) ได้กล่าวว่า “ภูมิคุ้มกันทางสังคม” หมายถึง ความสามารถของบุคคลอันประกอบด้วย การสร้างความเข้มแข็งทางการเรียนรู้ การมีทักษะชีวิตในการปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ทั้งทางด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรม การเตรียมความพร้อมเพื่อการปรับตัวให้สามารถเรียนรู้ เลือกรสรรกลั่นกรอง ประเมิน แยกแยะ คุณค่า และใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อชีวิต ครอบครัว ชุมชน และสังคม อีกทั้งสามารถนำความรู้มาประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน และในอนาคตได้อย่างมีคุณภาพ

เสาวภา ไพทยวัฒน์ (2554) ได้กล่าวว่า จิตสำนึกที่เกิดขึ้นในจิตใจ ซึ่งทำให้บุคคลนำมาใช้ในการควบคุมตนเองให้สามารถดำรงตนอยู่ในสังคมได้โดยไม่เป็นภาระของสังคม ซึ่งพลั้งดังกล่าวได้รับอิทธิพลจากการอบรมขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งนี้ได้มีการนำคำว่าทักษะชีวิตมาใช้ร่วมกับคำว่าภูมิคุ้มกันด้วย

วัฒนา พองโนนสูง (2559, อ้างถึงใน; ประเวศ วะสี, 2542) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม หมายถึง การที่วัยรุ่นมีศักยภาพการเผชิญปัญหาและความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ดีขึ้นเนื่องจากวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจตนเองเข้าใจผู้อื่น และเข้าใจสังคมได้รับความรักความอบอุ่นจากครอบครัว มีชุมชนเป็นแหล่งเรียนรู้และมีการสร้างการเรียนรู้โดยชุมชน หน่วยงานรัฐ และองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างต่อเนื่อง

ธนชชา รอดกันภัย และเสนห์ บุญกำเนิด (2561, อ้างถึงใน; วิจารย์ พานิช, 2554) ได้กล่าวว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคมที่สำคัญที่สุดคือการเรียนรู้ที่เป็นการเรียนรู้ของคนทุกคน “ตั้งแต่เกิดถึงเชิงตะกอน” หากระบบการเรียนรู้อ่อนแอ สังคมจะอ่อนแอต่อสัปัญหาและความเปลี่ยนแปลงผันผวนได้

ไม่ดี สาเหตุของ “ภูมิคุ้มกันบกพร่องทางสังคม” ระบบการศึกษาที่อ่อนแออย่างยิ่งในปัจจุบัน คือ ต้นเหตุสำคัญของสภาพ “ภูมิคุ้มกันทางสังคมบกพร่อง” ที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ เพราะทำให้ได้พลเมืองที่ไม่มีความคิดอย่างลุ่มลึก มองเรื่องที่ซับซ้อนและเลื่อนไหลไม่ออกไม่มีทักษะของการเรียนรู้ ไม่มีอิทธิบาทของการเรียนรู้ 2) ประเด็นด้านสัมพันธภาพและวิธีการเลี้ยงดูบุตรของพ่อแม่ในปัจจุบัน ประกอบด้วย โครงการอบรมพัฒนาทักษะชีวิต สร้างความสัมพันธ์ในครอบครัวของพ่อแม่กับลูกวัยรุ่น เพราะรากฐานของสังคมคือ สถาบันครอบครัว ถ้าครอบครัวอ่อนแอส่งผลให้สถาบันหลักอื่น ๆ อ่อนแอด้วย สอดคล้องกับแนวคิด ภูมิคุ้มกันทางสังคม วัคซีนทางสังคม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ความสามารถของบุคคลที่มีความสามารถสร้างความเข้มแข็งและการเรียนรู้ ทักษะการใช้ชีวิต และมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคม และวัฒนธรรม การเข้าใจปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทางสังคม และยอมรับปัญหาที่เกิดขึ้นได้เพราะมีภูมิคุ้มกันทางสังคมมีการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาที่เกิดขึ้น

2.1.2 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม

บริชา กันธิยะ และคณะ (2557) ได้กล่าวว่า การสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรมถือว่ามีความจำเป็นต่อสังคมไทยในปัจจุบัน เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมข้ามชาติที่ไหลบ่ามากับสื่อเทคโนโลยีก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านทัศนคติค่านิยมและพฤติกรรมของคนไทย โดยการรับเอาวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่างขาดการคัดกรองให้มีความเหมาะสมตามบริบทของสังคมไทย จนบางครั้งกลายเป็นการคลั่งไคล้ทำให้หลงลืมและดูถูกวัฒนธรรมอันดีงามของชาติส่งผลให้วัฒนธรรมไทยดั้งเดิมขาดการดูแลสนใจจากกลุ่มคนรุ่นใหม่จนทำให้ประเพณีและวิถีชีวิตดั้งเดิมบางอย่างกำลังจะสูญหายไปจากสังคมไทย ซึ่งบางครั้งกระแสนิยมบางอย่างที่รับเอามาจากต่างชาติกลายเป็นภัยต่อผู้ที่เลียนแบบ อาทิ การแต่งกายที่ล่อแหลมนำไปสู่การถูกล่วงละเมิดทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรนำไปสู่การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ระดับประถมศึกษา ที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ จึงประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ 1) การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน 2) การพัฒนาความเข้มแข็งทางด้านร่างกายและจิตใจของเด็กและเยาวชน 3) การพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชน และ 4) การพัฒนาประสิทธิภาพของระบบและกลไกคุ้มครองเด็กและเยาวชน

อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553) ได้กล่าวว่า โลกาวัดัน ได้ทำให้ขอบเขตพื้นที่ทางสังคมสามารถเชื่อมเข้าหากันได้ทั้งหมดในระดับชุมชนและระหว่างชุมชนและระดับโลก ในขณะเดียวกันสถาบันทางสังคมในวัฒนธรรมอีสานยังคงทำหน้าที่ในการบูรณาการ ให้เกิดการอยู่ร่วมกันเป็นชุมชนและเครือข่ายทางสังคม ในท้องถิ่นทั้งนี้ได้ผนึกกำลังร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็นกลไกที่

สำคัญในการพัฒนาในท้องถิ่นภายใต้ยุคโลกาภิวัตน์ในการศึกษานี้มีข้อเสนอแนะคือ การกำหนด ยุทธศาสตร์และแผนงานในการพัฒนาเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม จะต้องให้ความสำคัญกับปัญหา และความต้องการที่แท้จริงของชุมชนในขณะเดียวกันหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาท้องถิ่น ควร สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันหาแนวทางบูรณาการองค์ความรู้ใหม่กับชุดความรู้ใน วัฒนธรรมความเชื่อในท้องถิ่นนั้น ซึ่งเป็นประโยชน์ สำหรับท้องถิ่นในการปรับตัวให้อยู่ได้อย่างมี ภูมิคุ้มกันในยุคโลกาภิวัตน์

ชมพูนุช ลลิตมงคล และอุบลวรรณ หงส์วิทยากร (2557) ได้กล่าวว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน ทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชน ควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วยการอนุรักษ์ เลือกรับและ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมสำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการสงวนและรักษาอัตลักษณ์ วัฒนธรรมของชาติ ควรเสริมสร้างความรู้และความสามารถด้านวัฒนธรรมเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอด ให้ผู้อื่นได้ หากคนในสังคมมีความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคม ก็จะสามารถ บำรุงรักษาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามต่อไป นอกจากการอนุรักษ์แล้ว เยาวชนยังต้องมีความสามารถ ในการเลือกรับวัฒนธรรมภายนอกที่มีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมที่ หลั่งไหลและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนไทย และที่ ไม่เหมาะสม ดังนั้นความสามารถในการคัดกรอง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เยาวชนต้องได้รับการให้ความรู้ ความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุด แต่การ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา ในบางวัฒนธรรมที่ล้าหลัง ก็อาจไม่เหมาะสมในบาง สถานการณ์ จึงจำเป็นที่จะต้องมีการปรับและเปลี่ยนวัฒนธรรมนั้นให้มีความสอดคล้องกับบริบท สภาพแวดล้อม และปัจจัยต่าง ๆ เพื่อให้วัฒนธรรมนั้นยังสามารถดำรงต่อไปได้ ดังนั้น การที่เยาวชนมี ความรู้และความสามารถที่จะปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมให้มีความเหมาะสมกับตนเอง และรู้เท่าทันการ เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม จะช่วยให้เยาวชนสามารถมีภูมิคุ้มกันมากพอจะสามารถในการรับมือกับ กระแสวัฒนธรรมที่ยังคงเคลื่อนไหว และยังธำรงรักษาอัตลักษณ์ความเป็นไทยไว้ได้ท่ามกลาง ความหลากหลายทางวัฒนธรรม

อภิรักษ์ โพชยานนท์ และคณะ (2557, อ้างถึงใน; แผนพัฒนาสังคมและเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 11, 2555 – 2559) ได้กล่าวถึง การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ในยุทธศาสตร์การพัฒนา ประเทศที่ 1 การสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยสรุปสาระสำคัญได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม ที่จำเป็นคือ ทุกคนในสังคมไทยได้รับการคุ้มครองทางสังคมอย่างทั่วถึง สามารถเข้าถึงบริการและ ทรัพยากรอย่างเป็นธรรม กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับโอกาสและการพัฒนาศักยภาพอย่างทั่ว

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ การใช้ความสามารถเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ที่ เกิดขึ้นภายในสังคม แล้วนำเอาความรู้ที่ได้ มาปรับใช้และสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตัวเอง การสร้าง

ภูมิคุ้มกันทางสังคม เป็นสิ่งที่ดีสำหรับเราทุกคน ในการดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันภูมิคุ้มกันทางสังคมสำคัญมาก เพราะว่าภูมิคุ้มกันจะช่วยให้เราแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2.1.3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม

ธนัชชา รอดกันภัย และเสน่ห์ บุญกำเนิด (2561) อ้างถึงใน ประเวศ วะสี (2542) กล่าวไว้ว่า ในทางสังคมทุกวันนี้ประชาชนต้องเผชิญกับโรคร้ายทางสังคมนานาชนิด สังคมต้องการภูมิคุ้มกัน ภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ ครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ถ้าครอบครัวอบอุ่นและชุมชนเข้มแข็ง ก็จะทำให้โรคต่าง ๆ ทางสังคมทำอันตรายไม่ได้ เราพยายามแก้ปัญหาสังคมด้วยวิธีต่าง ๆ มากมายแต่ไม่สำเร็จควรหันมาใช้วัคซีนทางสังคม คือ ส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นปึกแผ่น และชุมชนเข้มแข็ง 3) ประเด็นด้านสถานการณ์ความเสี่ยงทางสังคมที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง ประกอบด้วยโครงการค่ายพัฒนาทักษะชีวิต ปลูกคุณธรรม จริยธรรม นำปัญญาเรียนรู้เพศศึกษา ห่วงไกลยาเสพติดพัฒนาชีวิตอย่างยั่งยืนโครงการส่งเสริมความเข้มแข็งการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชน และโครงการฝึกทักษะอาชีพให้กับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงจะต้องพัฒนาให้มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจสติปัญญาในการแก้ปัญหาในการดำเนินชีวิตส่งเสริมให้เยาวชนใช้ศักยภาพที่มีในตัวเองได้อย่างเต็มความสามารถ

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ และคณะ (2560) ได้กล่าวว่า ปัจจัยเสี่ยงทางสังคมของเด็กและเยาวชน ภาพรวม คือ 1) ด้านคุณธรรม จริยธรรม 2) ด้านสุขภาพ 3) ด้านสื่อ 4) ด้านอบายมุข และ 5) ด้านเพศ ส่วนภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน ฯ จำแนกเป็น 2 มิติ คือ มิติที่ 1 ระบบการทำงานและกลไกภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี 4 ด้าน ประกอบด้วย 1) ระบบและกลไกด้านบุคคล 2) ระบบและกลไกด้านครอบครัว 3) ระบบและกลไกด้านชุมชน และ 4) ระบบและกลไกด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และมิติที่ 2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของของเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 1) ด้านบุคคล 2) ด้านครอบครัว 3) ด้านชุมชน 4) ด้านกฎหมาย และ 5) ด้านอื่น ๆ เช่น การรู้เท่าทันสื่อ การเรียนรู้วิถีชีวิตชาวพุทธ และผู้ใหญ่เป็นแบบอย่างที่ดี เป็นต้น

วัฒนา พองโนนสูง (2559) ได้กล่าวว่า ปัจจัยและเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นพบว่า 1) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นของชุมชน ซึ่งเป็นสาเหตุที่ผลักดันให้เกิดสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนที่มีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ มาจากปัจจัยหลายด้าน คือ ด้านสังคม สถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในสังคมไทยมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น และกำลังเป็นประเด็นใหญ่ระดับโลก ถึงแม้จะมีความพยายามแก้ปัญหา แต่ยังคงขาดความชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายอนามัยเจริญพันธุ์และระบบบริการที่เป็นมิตรสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น นอกจากนี้ยังมีข้อจำกัดการให้ความช่วยเหลือรายกรณีที่ไม่ทั่วถึงของหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง

กับการปกป้องคุ้มครองเด็ก ด้านชุมชนสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นในชุมชนกำลังทวีความรุนแรงขึ้นคนในชุมชนมีทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นคิดว่าพ่อแม่วัยรุ่นเป็นเด็กใจแตกขาดความรับผิดชอบสร้างปัญหาโดยไม่สืบค้นหาสาเหตุ และขาดกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับคนในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาพ่อแม่วัยรุ่น ด้านครอบครัว ความรักความเข้าใจในครอบครัวเป็นภูมิคุ้มกันสำหรับเด็กและวัยรุ่นให้หลุดพ้นจากวิกฤตในชีวิต แต่ครอบครัวขาดทักษะการสื่อสารเชิงบวก ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยทำให้ครอบครัวไม่สามารถเป็นที่พึ่งให้เด็กและวัยรุ่นได้ เด็กบางรายที่เกิดจากพ่อแม่วัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่วัยรุ่นในวัยเดียวกันกับพ่อแม่ของตนจนเกิดเป็นวงจรพ่อแม่วัยรุ่นในครอบครัว ด้านพ่อแม่วัยรุ่นซึ่งรวมถึงเด็กและวัยรุ่นที่ยังไม่เข้าสู่การเป็นพ่อแม่วัยรุ่น ขาดความเข้าใจพัฒนาการตามวัยของตนเองไม่รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของตนเอง ขาดข้อมูลความรู้เรื่องอนามัยเจริญพันธุ์อย่างถูกต้องขาดทักษะการเลี้ยงลูก และการตัดสินใจมีลูกคนต่อไปยังขาดการคิดไตร่ตรองให้รอบด้านถึงการดำเนินชีวิตในอนาคต และด้านโรงเรียนและเพื่อน หลักสูตรวิชาเพศศึกษาในโรงเรียนยังมีข้อจำกัดในบุคลากรผู้ให้ความรู้ ถึงแม้นโยบายโรงเรียนจะเปิดโอกาสให้โรงเรียนรับวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเรียนต่อได้ แต่ทัศนคติของผู้บริหารและสังคมรอบข้างก็ยังเป็นอุปสรรค ส่วนเพื่อนเป็นกลุ่มที่ให้คำปรึกษาและมีอิทธิพลต่อการคิดการตัดสินใจของวัยรุ่น 2) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น เริ่มจากผู้นำรับรู้ข่าวสารสถานการณ์ปัญหาที่มีความเข้าใจในปัญหา ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วม ผ่านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ชุมชนจากการสร้างความเข้าใจ ตระหนักถึงปัญหาสาเหตุ วางแผน ลงมือปฏิบัติ สรุปบทเรียน และพัฒนาการเรียนรู้ชุมชนอย่างต่อเนื่องให้สอดคล้องกับบริบทชุมชน 3) เงื่อนไขที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของชุมชน เกิดขึ้นจากชุมชนกำลังให้ความสนใจสถานการณ์พ่อแม่วัยรุ่นที่มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ และผู้นำชุมชนตระหนักถึงประสบการณ์ ความรู้ที่มีอยู่ไม่เพียงพอในการแก้ปัญหา จึงปรับทัศนคติ แนวคิด วิธีการจัดการเรียนรู้แบบใหม่ที่แตกต่างจากเดิม สร้างการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายและมีความต่อเนื่อง ทำให้ประสบการณ์การสร้างการเรียนรู้ของผู้นำชุมชนพัฒนาขึ้นอย่างต่อเนื่องไปด้วย

อรพินทร์ ชูชม และคณะ (2555, อ้างถึงใน; Bandura, 1986) กล่าวว่าพฤติกรรมของบุคคลเป็นผลมาจากปัจจัยต่าง ๆ 3 ปัจจัยที่มีปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้แก่ 1) ปัจจัยส่วนบุคคลหรือภูมิหลังเช่น เพศอายุ 2) ปัจจัยทางจิตลักษณะ และ 3) ปัจจัยทางสภาพแวดล้อมทางสังคมเช่นเดียวกับแนวคิดสิ่งแวดล้อมทางสังคมและรูปแบบบูรณาการที่เสนอว่าทุกปัจจัยทั้งปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอกบุคคลร่วมกันส่งผลต่อการมีสุขภาวะและมีคุณภาพชีวิตที่ดี

วรรณลดา กันต์โถม (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยด้านจิตลักษณะเดิม สติปัญญาลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ สุขภาพจิต และจากทฤษฎีของ Erikson คือ เอกลักษณ์แห่งอีโก้ว่าจะมีความเกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกัน ปัจจัยทางด้านสถานการณ์เป็นปัจจัยอีกประการที่มีความ

เกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกันซึ่งในงานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาปัจจัยจากครอบครัว คือ การอบรมเลี้ยงดู แบบรักสนับสนุนและใช้เหตุผล การอบรมสั่งสอน และการเป็นแบบอย่างที่ดีรวมทั้งยังศึกษาปัจจัยด้านสื่อ คือ การเห็นแบบอย่างที่ดีจากสื่อ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคม คือ สาเหตุที่เกิดขึ้นหรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นแล้วส่งผลไปยังสังคมจนกลายเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะมีทั้งด้านดีและไม่ดีจะเป็นตัวสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมหรือเป็นสิ่งที่ทำให้สังคมมีภูมิคุ้มกันเกิดขึ้น ไม่ว่าปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อสังคมจนเป็นปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นต่อสังคมถ้าสังคมมีภูมิคุ้มกันที่ดีก็จะดำรงชีวิตอยู่รอดได้ ปัจจัยที่ส่งผลต่อภูมิคุ้มกันทางสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญทำให้คนสังคมมีความเข้มแข็งในการดำรงอยู่ในสังคม

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2.2.1 ความหมายของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Way magazine (2560) ได้ให้ความหมายคำว่าเยาวชนภาวะเปราะบาง คือ เด็กที่เผชิญภาวะเปราะบางในช่วงขณะหนึ่งที่ไม่ถึงถึงสิทธิ โดยนโยบายภาครัฐหรือมาตรการในทางปฏิบัติเอื้อไม่ถึง ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

จารุวรรณ กาวหนาไกล (2562, อ้างถึงใน; Leerapan et al, 2560) ได้ให้ความหมายของกลุ่มเปราะบาง (Vulnerable groups) ในประเทศไทยยังไม่มีการให้คำนิยามชัดเจนการใช้นี้ในทางสุขภาพไดมาจากแนวคิด “กลุ่มผู้ป่วยเปราะบาง” ซึ่งใช้เกณฑ์ตามสุขภาพเป็นเกณฑ์ในการพิจารณาและทางตามสังคมศาสตร์ใช้แนวคิด “ผู้ด้อยโอกาส” ซึ่งใช้เกณฑ์การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิตในการพิจารณา

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน (2563) ได้ให้ความหมายว่า กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาคความแตกต่างกัน แบ่งแยก มีช่องว่างระหว่างกลุ่มชนชั้นมักจะเป็นการกล่าวถึงความไม่เท่าเทียมกันระหว่าง “ผู้มีโอกาส” กับ “ผู้ขาดโอกาส” ซึ่งในที่นี้เรียกว่า “ประชากรกลุ่มเปราะบาง” อันหมายถึงประชากรที่มีความอ่อนแอ หรืออ่อนด้อยในการรับมือกับปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมเปรียบเสมือนสิ่งของที่เปราะบางเสียหายง่าย ทั้งนี้ปัจจัยที่ทำให้เกิดภาวะเปราะบางของประชากรประกอบด้วยลักษณะทางธรรมชาติและสุขภาพ การเป็นชนกลุ่มน้อย การถูกจองจำหรือจำกัติดิสภาพ ความยากจน และความไม่เป็นธรรมเชิงโครงสร้าง ซึ่งประชากรเหล่านี้มักไม่ได้รับการปฏิบัติตามหลักการสิทธิมนุษยชน

Napakkawat Buathong (2564) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บุคคลที่ขาดความสามารถในการปกป้องสิทธิและประโยชน์ของตนเนื่องจากขาดอำนาจ การศึกษา ทรัพยากร ความเข้มแข็ง และอื่น ๆ

บุคคลที่ถูกชักจูงโดยง่ายโดยหวังประโยชน์จากการเข้าร่วมวิจัย ไม่ว่าจะสมเหตุสมผลหรือไม่ก็ตาม หรือเป็นผู้ตกลงเข้าร่วมการวิจัยเพราะเกรงกลัวการถูกกลั่นแกล้งจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าหากปฏิเสธ

Children in street Thailand (2561) ได้ให้ความหมายไว้ว่า เด็กที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก เนื่องจากประสบปัญหาต่าง ๆ มีชีวิตความเป็นอยู่ด้อยกว่าเด็กปกติทั่วไป ขาดโอกาสหรือไม่มีโอกาสที่จะเข้ารับบริการทางการศึกษาหรือได้รับพัฒนาทั้งทางร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ สังคม และจิตใจ จำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษเพื่อให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีพัฒนาการที่ถูกต้องเหมาะสมกับวัยและสามารถบรรลุถึงศักยภาพขั้นสูงสุดได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง กลุ่มที่ไม่ได้ความเสมอภาค ความแตกต่างกัน แบ่งแยก ผู้ด้อยโอกาส การเข้าถึงการบริการที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจ สิทธิพลเมือง การศึกษา สุขภาพ และการมีส่วนร่วม

2.2.2 ประเภทของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

Children in street thailand (2561) ได้อธิบายกลุ่มโอกาสแบ่งออกเป็น 10 ประเภท คือ

1) เด็กยากจน (มากเป็นพิเศษ) หมายถึง เด็กซึ่งเป็นบุตรหลานของคนยากจนที่มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ (ครอบครัวมีรายได้เฉลี่ยไม่เกิน 20,000 บาทต่อปี) ครอบครัวอยู่รวมกันหลายคนขาดแคลนปัจจัยพื้นฐาน มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบากรวมถึงเด็กในแหล่งชุมชนแออัดหรือบุตรของกรรมกรก่อสร้างหรือเด็กจากครอบครัวที่อยู่ในถิ่นทุรกันดารห่างไกลที่ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษาและบริการอื่น ๆ

2) เด็กที่มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด หมายถึง เด็กที่ติดสารระเหยหรือยาเสพติดให้โทษหรือเด็กกลุ่มเสี่ยงต่อการถูกชักนำให้ประพฤตินไม่เหมาะสมเกี่ยวข้องกับกลุ่มมิจฉาชีพผู้มีอิทธิพล หรือบุคคลที่แสวงหาผลประโยชน์จากการประกอบอาชีพผิดกฎหมายเป็นเด็กด้อยโอกาสที่มีแนวโน้มสูงต่อการก่อปัญหาในสังคม

3) เด็กที่ถูกทอดทิ้ง หมายถึง เด็กที่มารดาคลอดทิ้งไว้ในโรงพยาบาล หรือตามสถานที่ต่าง ๆ รวมไปถึงเด็กที่พ่อแม่ปล่อยทิ้งไว้ให้มีชีวิตอยู่ลำพัง หรือกับบุคคลอื่น โดยไม่ได้รับการเลี้ยงดูจากพ่อแม่ ทั้งนี้ อาจมีสาเหตุมาจากปัญหาการหย่าร้าง หรือครอบครัวแตกแยก มีสภาพชีวิตอยู่ท่ามกลางความสับสนขาดความรักความอบอุ่น ตลอดถึงเด็กที่ขาดผู้อุปการะเลี้ยงดูอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่น

4) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ หมายถึง เด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางร่างกาย ทางเพศ หรือทางจิตใจ มีชีวิตอยู่อย่างไม่เป็นสุข ระวัง หวาดกลัว เนื่องจากถูกทำร้ายทารุณ ถูกบีบคั้นกดดันจากพ่อแม่ หรือผู้ปกครองซึ่งมีสภาพจิตใจหรืออารมณ์ไม่เป็นปกติ หรือถูกล่วงละเมิดทางเพศในลักษณะต่าง จากบุคคลที่อยู่ใกล้ตัว

5) เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคเอดส์หรือโรคติดต่อร้ายแรงที่สังคมรังเกียจ หมายถึง เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีพ่อแม่เจ็บป่วยด้วยโรคเอดส์ เป็นเด็กที่มักจะถูกมองอย่างรังเกียจจนไม่สามารถเข้ารับการศึกษ หรือบริการอื่น ๆ ร่วมกับเด็กปกติทั่วไปได้

6) เด็กในชนกลุ่มน้อย หมายถึง เด็กที่เป็นบุตรหลานของบุคคลที่มีวัฒนธรรมแตกต่างไปจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ มีปัญหาเกี่ยวกับการถือสัญชาติไทย จนเป็นสาเหตุให้ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษาหรือบริการอื่น ๆ ส่วนใหญ่อพยพเข้ามาตั้งหลักแหล่งอยู่ตามบริเวณแนวส่วนชายแดนของประเทศไทย

7) เด็กเร่ร่อน หมายถึง เด็กที่ไม่มีที่อยู่อาศัยพักพิงเป็นหลักแหล่งแน่นอน ดำรงชีวิตอยู่อย่างไร้ทิศทางขาดปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เสี่ยงต่อการประสบอันตรายและปัญหาสังคม

8) เด็กถูกบังคับให้ขายแรงงาน หรือแรงงานเด็ก หมายถึง เด็กที่ต้องทำงานหรือถูกบังคับให้ใช้แรงงานหรือหารายได้ด้วยการขายแรงงานก่อนถึงวัยอันสมควร ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างจนไม่มีโอกาสได้รับการพัฒนาให้เป็นไปตามหลักพัฒนาการอันเหมาะสมกับวัย

9) เด็กที่อยู่ในธุรกิจทางเพศหรือโสเภณีเด็ก หมายถึง เด็กที่มีความสมัครใจหรือถูกบังคับ ล่อลวงให้ขายบริการทางเพศ หรือถูกชักจูงให้ต้องตกอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการประกอบอาชีพขายบริการทางเพศ

10) เด็กในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน หมายถึง เด็กที่กระทำความผิดและถูกควบคุมอยู่ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนตามกฎหมายตลอดถึงเด็กหญิงที่ตั้งครรภ์นอกสมรส ซึ่งมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ เช่น การทำแท้ง การฆ่าตัวตาย การทอดทิ้งทารก

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า เด็กซึ่งขาดโอกาสไม่ได้รับสิทธิเสรีภาพ ความคุ้มครองตามที่พึงจะได้รับถูกแบ่งออกเป็นหลายกลุ่ม บางกลุ่มปัญหาเกิดจากความยากจน สภาพสังคม ความเป็นอยู่ของครอบครัว เด็กจำนวนไม่น้อยที่ถูกล่วงละเมิดสิทธิโดยคนในสังคมซึ่งเป็นผู้ใหญ่ หรือแม้กระทั่งคนในครอบครัวเอง

อีกกลุ่มที่เป็นประเด็นน่าสนใจต้องพิจารณาคือ เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเหล่านี้เกิดจากพ่อแม่ซึ่งเป็นคนไร้รัฐไร้สัญชาติ หรือแรงงานต่างด้าวซึ่งอพยพเข้ามาในเมืองซึ่งอาจเป็นการลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย เมื่อไม่มีสัญชาติไทย เด็กเหล่านี้ก็จะไม่ได้รับความคุ้มครองในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทย ไม่มีโอกาสเข้าถึงทั้งทางการศึกษา การแพทย์ การบริการของหน่วยงานรัฐ และความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานจากภาครัฐ ปัญหานี้จึงเป็นปัญหาที่รัฐบาลและหน่วยงานองค์กรต่าง ๆ ทั้งในและต่างประเทศต้องเร่งแก้ไข

จุฬาราชมนตรี และโฆษกฯ สหประชาชาติ (2558) ได้อธิบายถึงประเภทของเด็กและเยาวชนผู้ด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1) กลุ่มเด็กที่อยู่ในสภาพ หรือภาวะที่ทำให้ด้อยโอกาส เช่น ฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว สภาพที่อยู่อาศัย พื้นที่ทางภูมิศาสตร์ ผู้ปกครองมีพฤติกรรมหรือประกอบอาชีพไม่เหมาะสม อันอาจส่งผลกระทบต่อพัฒนาการทางร่างกายหรือจิตใจของเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแล เป็นต้น

2) กลุ่มเด็กที่ถูกกลั่นแกล้งจากครอบครัว เช่น มีปัญหาทางครอบครัว พ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เอาใจใส่ เด็กกำพร้าไร้ที่พึ่งพา ได้รับการเลี้ยงดูโดยมิชอบ เป็นต้น

3) กลุ่มเด็กที่บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ หรือสมอง เช่น เด็กพิการ เด็กที่มีสภาพจิตใจผิดปกติ เป็นต้น

4) กลุ่มเด็กที่ต้องเข้าสู่กระบวนการทางกฎหมาย เช่น ใช้ความรุนแรง กระทำการผิดกฎหมาย ถูกคุมขังในสถานพินิจ เป็นต้น

5) กลุ่มเด็กที่ถูกละเมิดสิทธิ ไม่ว่าจะเป็นการละเมิดสิทธิทางร่างกาย จิตใจ โอกาส แรงงาน

6) กลุ่มเด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคติดต่อร้ายแรง เช่น โรคเอดส์

7) กลุ่มเด็กชาติพันธุ์ หรือชนกลุ่มน้อย รวมถึงเด็กไร้สัญชาติ ไม่มีหลักฐานแสดงตน บุตรของแรงงานต่างด้าว ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ต่าง ๆ ทำให้เกิดการพลัดถิ่น เป็นต้น

ไทยรัฐออนไลน์ (2556) ได้อธิบายถึงประเภทของเด็กด้อยโอกาส ตามประกาศของกระทรวงศึกษาธิการ มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือเด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจ

สมบัติ ฤทธิเดช (2557) ได้อธิบายไว้ว่า 1) เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นเด็กที่ถูกกระทำทารุณหรือถูกเอาเปรียบในลักษณะต่าง ๆ โดยบุคคลอื่นกระทำให้มีลักษณะเป็นการประทุษร้ายต่อร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สติปัญญา ตลอดจนการกระทำทารุณทางเพศ 2) เด็กเร่ร่อนเป็นเด็กที่ไร้ที่พึ่งพาอาศัยอย่างเป็นทางการ อาศัยนอนตามใต้สะพาน สวนสาธารณะ ถนน 3) เด็กที่อยู่ในบริการทางเพศ เรียกว่าโสเภณีเด็กหมายถึงบุคคลทั้งเพศชายหญิงที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี สมัครใจหรือถูกบังคับล่อลวงให้ฝึกอาชีพขายบริการทางเพศ ไม่มีโอกาสจะเข้ารับการศึกษา 4) เด็กถูกทอดทิ้ง 5) เด็กที่ถูกทำร้ายทารุณ 6) เด็กในสถานพินิจ 7) เด็กในชนกลุ่มน้อย 8) เด็กติดสารระเหยและสารเสพติด 9) เด็กที่ติดเชื้อเอดส์ หรือมีพ่อแม่เป็นเอดส์และ 10) เด็กที่ยากจนเป็นพิเศษ เป็นเด็กที่ครอบครัวมีฐานะยากจนมาก อยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร ห่างไกลความเจริญ ไม่มีโอกาสเข้ารับการศึกษาเหมือนเด็กปกติทั่วไป

กฤตพร แซ่แง๋ สายจันทร์ (2556; อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติและองค์การทุน เพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ, 2534) ได้จำแนกประเภทของเด็กด้อยโอกาสไว้ดังนี้

1) เด็กถูกละเมิดสิทธิเป็นกลุ่มที่ขาดโอกาสในการพัฒนาและดำรงชีวิตอยู่ในสังคม มีสถานภาพที่ด้อยกว่าเด็กโดยทั่วไป รวมทั้งถูกระทำการในลักษณะของการละเมิดสิทธิที่เด็กควรได้รับอีกด้วย โดยแบ่งเป็นเด็กถูกทารุณ แรงงานเด็ก โสเภณีเด็ก และเด็กถูกข่มขืน

2) เด็กถูกปล่อยปละละเลย เป็นกลุ่มเด็กที่เสียเปรียบและขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาตามวัย ตลอดจนเป็นกลุ่มที่สังคมมักไม่ค่อยให้ความสนใจหรือเอาใจใส่ดูแลเท่าที่ควร โดยแบ่งเป็นเด็กที่อยู่ในครอบครัวที่ยากจนมากเด็กถูกทอดทิ้งและเด็กกำพร้า เด็กเร่ร่อน เด็กถูกระงับการก่อสร้าง เด็กในสลัมและเด็กชนกลุ่มน้อย

3) เด็กประพฤตินิสัยไม่สมควร อาจเนื่องจากลักษณะของตัวเด็ก สภาพปัญหาทางครอบครัวหรือความประพฤติที่ไม่ถูกต้องหรือเปี่ยงเบนจากหลักเกณฑ์ของสังคม ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดปัญหาทางสังคมได้ในที่สุด ประกอบด้วยเด็กติดสารเสพติดและสารระเหย เด็กมั่วสุมในสถานบันเทิงและสถานเริงรมย์และเด็กตั้งครรภ์นอกสมรส

4) เด็กพิการทางกายและสติปัญญา ได้แก่ เด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็น เด็กที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เด็กที่มีความบกพร่องทางร่างกายและเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า เด็กด้อยโอกาส มีอยู่ 10 ประเภทด้วยกัน คือเด็กยากจนมากเป็นพิเศษ เด็กเกี่ยวข้องกับยาเสพติด เด็กที่ถูกทอดทิ้ง เด็กถูกทำร้ายอย่างทารุณ เด็กที่ได้รับผลกระทบจากโรคภัย เด็กในชนกลุ่มน้อย เด็กเร่ร่อน เด็กที่อยู่ในธุรกิจบริการทางเพศ และเด็กในสถานพินิจ และเด็กที่ชนกลุ่มน้อยที่ขาดโอกาสจากหน่วยงานที่ให้บริการ เป็นต้น

2.2.3 ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า จากการศึกษาพบประเด็นปัญหาเกี่ยวกับเด็กที่มีจำนวนมากขึ้นและมีความหลากหลายมากขึ้น จากเดิมที่ปัญหามีเพียง 5 - 6 ประเด็น กระจุยตัวอยู่บนสาเหตุที่เชื่อมโยงกับความยากจน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ผลักดันให้เด็กกลายเป็นเด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กนอกระบบโรงเรียน เด็กขาดสารอาหาร ต้องรับภาระในการหาเลี้ยงชีพครอบครัว เกิดปัญหาการใช้แรงงานเด็กและโสเภณีเด็ก แต่ภายหลังประเด็นปัญหามีความหลากหลายมากขึ้น ความยากจนยังคงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหา ในขณะที่ปัจจัยแวดล้อมอื่น ๆ ได้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น เช่น ความเจริญทางเทคโนโลยีและความเป็นเมือง ส่งผลให้พ่อแม่มีเวลาเอาใจใส่ลูกน้อยลง สร้างความซับซ้อนของปัญหาเพิ่มมากขึ้น เช่น การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เด็กติดยาเสพติด ติดเกมส์ ทารกถูกทอดทิ้ง ปัญหาความรุนแรง เป็นต้น ปัจจุบันเด็กเข้าสู่วงจรของปัญหามากกว่าทางออกจากวงจรปัญหาได้ยาก เกิดปัญหาเด็กกระทำผิดซ้ำ และเติบโตไปพร้อมกับการกระทำรุนแรง เด็กที่เข้าสู่วงจรปัญหาไม่ได้เป็นเพียงเหยื่อของการกระทำผิดเท่านั้น แต่ในหลายปัญหามักพบว่ามีเด็กเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งมีจำนวนเพิ่มขึ้น

ปัญหาด้านสวัสดิภาพและสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ เป็นต้น สถานการณ์ความรุนแรงในครอบครัวมีมากขึ้นทั้งในเชิงปริมาณและความซับซ้อนของปัญหา ซึ่งในสังคมมักมองว่าความรุนแรงในครอบครัวเป็นปัญหาส่วนตัว เป็นเรื่องภายในครอบครัว คนนอกไม่ควรเข้าไปยุ่ง ทำให้เด็กจำนวนมากถูกกระทำรุนแรงซ้ำซากและเป็นเวลายาวนาน

นอกจากนี้ยังพบปัญหาด้านบุคลิกภาพและจริยธรรม เช่น เด็กมีบุคลิกภาพและลักษณะนิสัยที่ไม่พึงประสงค์ บริโภควัตถุนิยม รักสนุก มีความหย่อนยานทางคุณธรรม จริยธรรม ปัญหาที่เด็กต้องเผชิญและเกี่ยวข้องมีความผันแปรไปตามช่วงวัย ในวัยทารกมักเกี่ยวกับการเลี้ยงดู ความเจ็บปวด บาดเจ็บ และพัฒนาการ ส่วนปัญหาในวัยรุ่นมักเกี่ยวข้องกับความประพฤติ

สำนักข่าวสร้างสุข (2562) ได้กล่าวว่า สถานการณ์สุขภาพของเด็กวัยเรียนและวัยรุ่นในปัจจุบันที่น่าเป็นห่วงคือกรณีปัญหาสุขภาพจิตของวัยรุ่น ข้อมูลจากกรมสุขภาพจิตพบว่า วัยรุ่นไทยอายุ 10 – 19 ปี มีความเสี่ยงเป็นโรคซึมเศร้าสูงร้อยละ 44 หรือมีประมาณ 3 ล้านกว่าคนจากวัยรุ่นทั้งหมดประมาณ 8 ล้านคน และมีอัตราป่วยเป็นโรคนี้ร้อยละ 18 นอกจากนี้ประเด็นการติดเชื้อเอชไอวี/เอดส์ การบาดเจ็บจากอุบัติเหตุทางถนน และการติดสารเสพติด ยังเป็นปัจจัยเสี่ยงลำดับต้น ๆ ของการสูญเสียสุขภาพของวัยรุ่นไทยอีกด้วย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบางทั้งทางสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ มีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้มากกว่าเด็กและเยาวชนในครอบครัวที่มีความพร้อมอยู่ในสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจ

ชลิตา หนูหล้า (2562) ได้กล่าวว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” อาจเป็นคำบรรยายที่ครอบคลุมที่สุดของผู้เรียนกลุ่มที่ถูกกีดกันจากระบบการศึกษา หรือถูกละเลยโดยระบบการศึกษา และนำไปสู่การเป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แม้จะดูเหมือนง่าย แต่ปัญหาว่าด้วย “กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา” กลับมีความสลับซับซ้อน เรื่องนี้จึงเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญที่การประชุมนานาชาติเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

Surasak Apasakul (2562) ได้สรุปไว้ว่า ดร.สุปรีดา อุดุลยานนท์ ผู้จัดการกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) กล่าวว่า กลุ่มเด็กและเยาวชนชายขอบ มีภาวะเปราะบาง ทั้งทางสถานะสังคม และเศรษฐกิจมีโอกาสที่จะเผชิญปัญหาต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสุขภาพได้มากกว่าเด็กที่มีความพร้อม สสส. เห็นว่า เยาวชนชายขอบของสังคมเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพซ่อนอยู่ในตัว มีความเข้มแข็งอยู่ภายในเพียงแต่ต้องให้โอกาส และช่วยกันสนับสนุนเสริมสร้างพลังบวกให้พวกเขาได้ลงมือทำ และแสดงศักยภาพออกมาอย่างเต็มที่ ทว่า เสี่ยงสะท้อนจากเด็กชายขอบเวทีนี้ มีเรื่องราวปัญหา

มากมายถูกซ่อนเร้น ที่พวกเขาต้องการสื่อให้สังคมรับรู้เพื่อขอโอกาสและพลังบวก เติมเต็มความสุขที่ขาดหายของเด็กชายขอบ

มูลนิธิยุวพัฒน์ (2562) กล่าวว่า นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว เช่น ผู้ปกครองไม่มีเวลาให้เพราะต้องทำงานหนัก หรือผู้ปกครองทะเลาะตบตีกันต่อหน้าเด็ก ทำให้เด็กในครอบครัวกลายเป็นเด็กที่ขาดความอบอุ่น หรือมีภาวะทางอารมณ์ที่ไม่เหมือนเด็กปกติ อีกทั้งผู้ปกครองบางคนไม่ได้เห็นความสำคัญของการศึกษา และทำให้เด็กไม่ได้รับการสนับสนุนจากครอบครัว แม้ว่าเด็กจะได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานแต่หากอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี แน่นอนว่าคุณภาพทางอารมณ์ของเด็กก็จะมีแนวโน้มที่จะแย่ลง บางคนอาจเปลี่ยนตัวเองไปเป็นคนหัวรั้นต่อต้าน ขี้โมโห และสุดท้ายอาจจะเลือกทางเดินที่ผิดได้ และด้วยเหตุผลที่ยกตัวอย่างมานี้ส่งผลให้เด็กที่มีคุณภาพหลายคนหลุดจากโอกาสที่ได้รับการพัฒนาตัวเองไป และปัญหาเหล่านี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของสาเหตุที่ทำให้เกิดเด็กขาดโอกาสในประเทศไทยนั่นเอง

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กลุ่มเปราะบางทางสังคม คือประชากรกลุ่มที่ไม่อาจเข้าถึงบริการสังคมด้วยเหตุผลหลากหลาย ปัญหาด้านสวัสดิภาพ และสิทธิขั้นพื้นฐานเป็นอีกหนึ่งความท้าทายที่เด็กไทยต้องเผชิญ เด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ขาดการคุ้มครองสิทธิ ยังมีเด็กด้อยโอกาสและเด็กในภาวะยากลำบากอีกจำนวนมาก เช่น เด็กถูกทอดทิ้ง เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กยากจน เด็กชนกลุ่มน้อย และเด็กที่ถูกนำไปขายบริการทางเพศ นอกเหนือจากปัญหายากจนแล้ว ก็มีปัญหาด้านอารมณ์หรือครอบครัว

2.2.4 ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเกิดปัญหาของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (2563) ได้กล่าวว่า ครอบครัวและสภาวะแวดล้อมมีอิทธิพลต่อปัญหาที่เกิดขึ้นกับเด็ก ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว การขาดการดูแลเอาใจใส่ เด็กปฐมวัยจำนวนมากประสบปัญหาอันเนื่องมาจากการอบรมเลี้ยงดูของสถาบันครอบครัวในหลายด้าน ได้แก่ การขาดความรู้ในการดูแลเด็กของพ่อแม่ และผู้เลี้ยงดูเด็ก พบการเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย ไม่ตอบสนองต่อความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก การห้ามหรือการชู้ให้เด็กกลัว การใช้อารมณ์กับเด็ก ความไม่คงเส้นคงวา รวมทั้งครอบครัวมีการหย่าร้างสูงขึ้น ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นและเด็กถูกทอดทิ้ง ในขณะที่โรงเรียนก็ไม่สามารถรับเด็กเข้าในระบบได้ทั้งหมด เด็กที่อยู่นอกระบบโรงเรียนจะขาดเพื่อน ขาดผู้ชี้นำที่ดี ดังนั้นการทำงานเกี่ยวกับเด็กจึงไม่สามารถจำกัดเป้าหมายการทำงานเพียงเฉพาะกลุ่มเพียงอย่างเดียว จำเป็นต้องขยายขอบเขตการทำงานไปยังต้นตอของปัญหา เช่น ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน เป็นต้น

Blake (Piers Blaikie และคณะ, 2003) ให้นิยามความเปราะบางที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเปราะบางผ่านแบบจำลอง Pressure and Release Model หรือ PAR Model (Piers Blaikie และคณะ, 2003; Juan Carlos Villagran De Leon, 2006) แบบจำลองนี้ นิยาม

ความเปราะบางในฐานะ ลักษณะของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลในการที่จะคาดเดา จัดการ แก้ไข และฟื้นตัวจากผลกระทบทางเหตุการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้น ซึ่งเขาเสนอว่ากระบวนการเกิดความเปราะบาง ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก คือ

1. สาเหตุ (root causes) อาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้าน การเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม โดย Blaikie กล่าวถึง ข้อจำกัดในการเข้าถึงอำนาจความเป็นพื้นฐาน และทรัพยากรที่เกิดจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น ตัวอย่างเช่น ครอบครัวหนึ่งเผชิญกับภาวะความเปราะบางทางเศรษฐกิจ เมื่อหัวหน้าครอบครัวหรือสมาชิกในครอบครัวล้มป่วย แม้ว่าจะมีสวัสดิการภาครัฐที่ทำให้ทุกคนเข้าถึงการรักษาได้ในราคาถูก แต่อาจจะอยู่ห่างไกลจากโรงพยาบาล ทำให้ค่าเดินทางและค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่ไม่ใช่ ต้นทุนทางการแพทย์สูงก็อาจจะตัดสินใจไม่เข้ารับการรักษาพยาบาล

2. แรงกดดัน (dynamic pressures) เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1 สร้างสภาวะ ที่ไม่มั่นคงขึ้น เช่น การเติบโตของสังคมเมือง การทำลายป่า การไม่ได้รับการศึกษาหรือนโยบายทางการเมือง หากเราใช้ตัวอย่างเดียวกันกับข้อ 1 ในโรงพยาบาลที่มีผู้ป่วยเข้ารับ การรักษาพยาบาลเป็นโรงพยาบาลทั่วไป หากแพทย์ส่งต่อผู้ป่วยแต่ครอบครัวผู้ป่วยไม่สามารถรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการเดินทาง จะทำให้กลุ่มคนเหล่านี้ไม่เข้ารับการรักษาได้ นั่นคือแรงกดดันจากนโยบายการเมือง หรือนโยบายการปฏิบัติงานของระบบช่องว่างของการทำงานของระบบสุขภาพ

3. ภาวะที่ไม่มั่นคง (unsafe conditions) คือภาวะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์ เช่น ความเปราะบางของภาวะเศรษฐกิจ ภัยธรรมชาติ หรือภาวะการเจ็บป่วยทางกาย ตัวอย่างของเหตุการณ์ในข้อ 1 และข้อ 2 นั้นจะยังไม่เกิดขึ้นจริง แต่ถ้าครอบครัวนั้นไม่มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปรับการรักษาและมีระบบการรักษาที่ไม่เอื้ออำนวยต่อคนจนแล้ว จะทำให้เกิดภาวะความเปราะบางขั้นทันที

มูลนิธิศูนย์วิจัยและติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ (2560) สรุปไว้ว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับสถานะความเปราะบางของบุคคลหรือกลุ่มคนนั้นขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง สิ่งแวดล้อม และปัญหาภายในจากบุคคลหรือกลุ่มบุคคลเอง เมื่อมีภาวะเสี่ยงหรือปัจจัยที่เสี่ยงต่อการเกิดภัยพิบัติในด้านต่าง ๆ เช่น ในด้านสุขภาพ การเจ็บป่วยเข้ามาแล้วทำให้คนนั้นไม่สามารถจัดการกับปัญหาได้โดยไม่มีใครเข้ามาช่วยเหลือ ซึ่งในที่นี้รวมถึงตัวระบบเองที่ไม่สามารถเอื้อให้กลุ่มคนเปราะบางสามารถหลุดจากสภาวะความเปราะบางนั้น ๆ ได้

กาญจน์นา พงศ์นพรัตน์ (2562) กล่าวว่า ความเปราะบางมีความซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับปัจเจกบุคคล โครงสร้างทางสังคมของครัวเรือน ชุมชน สังคมและระบบโลก โดยความเปราะบางของมนุษย์ขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของบุคคลหรือกลุ่ม รวมทั้งสถานการณ์ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อ

ขีดความสามารถในการรับมือและฟื้นฟูจากภัยพิบัตินั้น ความเปราะบางแบ่งออกเป็นหลายด้าน เช่น ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม แต่โดยทั่วไปความเปราะบาง มี 2 ลักษณะพื้นฐานคือ เป็นรูปธรรมสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนและมีลักษณะเป็นนามธรรมจับซึ่งมีความอ่อนไหวและมีพลวัตสูง เช่น ความเปราะบางด้านสังคม เศรษฐกิจ การเมืองสภาพจิตใจ สิ่งแวดล้อม ซึ่งลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นแปรผันอยู่ตลอดเวลา ในการศึกษาครั้งนี้ มุ่งเน้นความเปราะบางในมิติที่เกี่ยวข้องกับวิถีการพำนัในฐานะที่เป็นภัยทางสังคมที่อันตราย โดยอิงกับลักษณะของระบบสังคม ดังนั้นความเปราะบางในมิติที่นำมาใช้คือ ความเปราะบางในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่เยาวชนถูกคุกคามจากระบบและโครงสร้างทางสังคมซึ่งเป็นสภาพของสถานการณ์และลักษณะเฉพาะของบุคคลที่มีลักษณะที่ซับซ้อนและมีหลายมิติ ทั้งทางกายภาพสังคม เศรษฐกิจ และปัจจัยทางด้านสิ่งแวดล้อมที่มีส่วนกำหนดให้การดำเนินชีวิตประจำวันได้รับผลกระทบที่และก่อให้เกิดความเสียหายโดยมีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางเป็นแนวคิดพื้นฐานมาใช้ในการศึกษาเยาวชนกับการพำนัเพื่อประเมินความเปราะบางของเยาวชน และปัจจัยเสี่ยงในการเข้าถึงการพำนัในมิติต่าง ๆ ทั้งมิติด้านปัจเจกบุคคล ครอบครัว และชุมชน

โครงการสุขภาพคนไทย (2560) ได้สรุปไว้ว่า ความเปราะบาง มองในแง่คุณสมบัติภายในของแต่ละคน ความเปราะบาง เป็นสภาพที่คนเราไม่พร้อม ซึ่งอาจเนื่องจากสุขภาพร่างกาย ไม่แข็งแรง ขาดความรู้และประสบการณ์ ขาดทรัพยากร ขาดทุนทางสังคม ด้อยในด้านสิทธิ โอกาส อำนาจ และศักดิ์ศรี เพราะเหตุที่ไม่พร้อมจึงไม่สามารถรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยตัวเอง ไม่น่าจะเป็นปัญหาจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ หรือจากสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจที่ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตก็ตาม แต่ความเปราะบางนั้น เป็นเรื่องของปัจจัยภายนอกด้วย ดังนั้นการที่จะบอกว่าสภาพอย่างหนึ่งอย่างใดของบุคคลเป็นความเปราะบางหรือไม่จำเป็นต้องพิจารณาด้วยว่าเรากำลังพูดถึงสภาพนั้น ๆ ภายในบริบทใด ถ้าพิจารณาที่อ่อนแอหรืออ่อนด้อยอาจจะไม่เพียงพอที่จะสรุปได้ว่าเป็นความเปราะบางหรือไม่ เช่น ความพิการทางร่างกายที่ทำให้เดินไม่ได้ ต้องนั่งรถเข็น สภาพเช่นนี้อาจเป็นอุปสรรคที่ทำให้บุคคลไปไหนมาไหนด้วยตัวเองลำบาก หรือไปไม่ได้เลย ในกรณีเช่นนี้ความพิการทางร่างกายดังกล่าวทำให้บุคคล เปราะบางแน่นอน แต่นี่ก็เฉพาะในบริบทที่ไม่มีบริการสาธารณะ (เช่น ถนนหนทาง อาคารสาธารณะ และระบบการขนส่ง) ที่เอื้อต่อการที่ผู้พิการทางการเคลื่อนไหวจะไปไหนมาไหนได้ด้วยตัวเองเท่านั้น ในสังคมที่มีบริการสาธารณะที่ “เป็นมิตรกับคนพิการ” การเดินไม่ได้อาจไม่ใช่ข้อจำกัด ถึงขนาดที่เป็นความเปราะบางก็ได้ เพราะบุคคลที่มีสภาพร่างกายเช่นนั้นยังสามารถไปไหนมาไหนได้เกือบจะไม่ต่างกับคนทั่วไปในทำนองเดียวกันในสังคมที่ค่าครองชีพสูง ไม่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานที่ดีพอไม่มีทุนทางสังคมที่เข้มแข็ง และโครงสร้างทางสังคมก็ไม่เอื้อต่อความเท่าเทียม การมีรายได้ต่ำอาจทำให้บุคคลอ่อนแอจนกลายเป็นผู้เปราะบางได้ เพราะในสภาพเช่นนั้นผู้มีรายได้ต่ำย่อมเสี่ยงต่อการที่จะได้รับแรงกระแทกจากปัญหาสลายอย่าง อีกทั้งเมื่อได้รับแรงกระแทกแล้ว การที่จะฟื้นฟู

ภาพเดิมก็เป็นไปได้ยาก แต่ในสังคมที่มีสวัสดิการขั้นพื้นฐานและมีทุนทางสังคมที่ดีมีโครงสร้างที่เอื้อต่อความเท่าเทียมของทุกคน การมีรายได้ต่ำอาจไม่เป็นความเปราะบางก็ได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า กระบวนการเกิดความเปราะบาง ประกอบด้วย 3 กระบวนการหลัก ได้แก่ 1) สาเหตุอาจจะมาพร้อมกับกระบวนการทางเศรษฐกิจ ประชากรศาสตร์ กระบวนการทางด้านการเมืองการปกครองที่เกิดขึ้นในสังคม 2) แรงกดดัน เป็นช่องทางที่ทำให้สาเหตุที่เกิดขึ้นจากกระบวนการต่าง ๆ ที่กล่าวในข้อ 1 สร้างสถานะที่ไม่มั่นคงขึ้น 3) สถานะที่ไม่มั่นคง คือสถานะที่ความเปราะบางได้เกิดขึ้นแล้วจากการบรรจบกันของเวลาและสถานที่ของเหตุการณ์

2.2.5 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มต้องไม่พร้อม

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2550) สรุปไว้ว่า ปัจจุบันปัญหาการตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมในกลุ่มเยาวชนหญิงเป็นปัญหาที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นในสังคมไทย จากข้อมูลรายงานสถานการณ์เยาวชนไทยของสำนักงานกองทุนสนับสนุน การสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) พบว่า เยาวชนไทยอายุระหว่าง 15 - 19 ปี จำนวน 5 ล้านคน มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศสัมพันธ์ถึง 1.25 ล้านคน มีอัตราการตั้งครรภ์ 2.5 แสนคนต่อปี และร้อยละ 50 ของเยาวชนที่ตั้งครรภ์เลือกที่จะทำแท้ง นอกจากนี้ ประมาณ 1 ใน 4 ของเยาวชน ที่ทำแท้ง เป็นการทำแท้งซ้ำ และมีเยาวชนเพียง 1 ใน 3 ที่มีการคุมกำเนิดทุกครั้งที่มีเพศสัมพันธ์ เพราะเยาวชนส่วนใหญ่กว่าร้อยละ 65 ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันการตั้งครรภ์ และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ขณะเดียวกัน มีอัตราการคลอดบุตรเฉลี่ย 1.2 แสนรายต่อปี หรือเฉลี่ยวันละ 360 คน ซึ่งส่วนใหญ่ขาดการดูแลครรภ์ที่เหมาะสม ทำให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา เมื่อพิจารณาในมิติสิทธิมนุษยชน ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อมได้รับผลกระทบ ในหลายประเด็นในมิติสิทธิมนุษยชน ซึ่งเยาวชนที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี พึงได้รับการคุ้มครองสิทธิ การป้องกัน และการดูแลแก้ไขปัญหาอย่างเหมาะสม ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ซึ่งประเทศไทยมีพันธกรณีในการประกันสิทธิของเด็กที่จะต้องได้รับการคุ้มครองและการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

School of changemakers (2562) ได้สรุปไว้ว่า ในสังคมไทยคนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่ค่อยกับลูกเรื่องเพศเพราะอาย และเชื่อว่าอาจเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ ทำให้เมื่อมีปัญหา หรือข้อข้องใจเกี่ยวกับเพศ วัยรุ่นจึงไม่กล้าปรึกษา ไม่กล้าเล่า กลัวถูกตำหนิ หันไปพึ่งอินเทอร์เน็ตและแลกเปลี่ยนความเห็นกันเองกับเพื่อน มีนักเรียนไทยน้อยกว่า 1 ใน 5 เท่านั้นที่ปรึกษาครูและผู้ปกครอง เช่น การมีแฟนที่ผู้ใหญ่มักจะรู้เป็นคนสุดท้าย ถึงแม้จะมีการสอนเพศศึกษาในโรงเรียน พฤติกรรมด้านการมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นไทยก็ถือว่ารุนแรงและน่าเป็นห่วง

เนื่องจากเด็กบางส่วนไม่มีความรู้ และบางส่วนไม่เห็นความสำคัญ หรือไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในสถานการณ์จริงได้ ไม่รู้วิธีการปฏิเสธเมื่อไม่ต้องมีเพศสัมพันธ์ ขาดความรู้ด้านสิทธิในร่างกายของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการมีเพศสัมพันธ์ปลอดภัย ด้วยเหตุนี้จึงเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเด็กมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ป้องกัน โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ปัญหาแม่ท้องวัยรุ่น แม่เลี้ยงเดี่ยว วัยรุ่น ปัญหาเด็กกำพร้า เป็นต้น

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) (2559) สรุปไว้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อมมักนำไปสู่การทำแท้งเถื่อน ไทยเป็นหนึ่งในประเทศที่ประสบความสำเร็จในการวางแผนครอบครัวและอนามัยการเจริญพันธุ์ มีเทคโนโลยีเพื่อยุติการตั้งครรภ์พัฒนาก้าวหน้ามากขึ้น มีเครื่องมือ ตัวยาใหม่ ๆ ที่ใช้ง่าย ปลอดภัย ราคาถูก และมีประสิทธิภาพสูง แต่มีข้อมูลบอกเราว่า ผู้หญิงท้องไม่พร้อมยังได้รับอันตรายจากการทำแท้งเถื่อน มีผู้หญิงที่ป่วยด้วยภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งเถื่อนปีละหลายหมื่นคนต่อปี อีกทั้งอัตราการตายของผู้หญิงจากการคลอดลูกตามปกติมีเพียง 20 คนต่อแสนคน แต่ตายจากการทำแท้งเถื่อน 300 คนต่อแสนคน เนื่องจากการทำแท้งในประเทศไทย ปัจจุบันถือเป็นเรื่องผิดกฎหมาย มีกรณียกเว้นให้ทำแท้งได้เฉพาะกรณีนั้นมีอันตรายต่อแม่หรือถูกข่มขืน แม้ว่าวิธีคิดเรื่องการทำแท้งเป็นสิ่งไม่ถูกต้องตามกฎหมายจะเริ่มปรากฏในช่วงพ.ศ. 2500 ก่อนหน้านั้น ในกฎหมายตราสามดวงที่เป็นกฎหมายในยุคจารีต การทำแท้งไม่ได้ถือเป็นความผิดสำหรับแม่ผู้ตั้งครรภ์ แต่เป็นสิทธิของแม่โดยชอบธรรม

ประเด็นสำคัญอีกประเด็นหนึ่งคือ กลุ่มที่ท้องไม่พร้อมมากที่สุดคือกลุ่มเด็กสาววัยรุ่น ในช่วง 10 ปีให้หลัง (พ.ศ. 2550 - 2560) อัตราการคลอดลูกของเด็กสาวอายุ 10 - 17 ปี อยู่ที่ประมาณ 40,000 ถึง 50,000 คนต่อปี เด็กวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์และมีลูกก่อนวัยอันควร ต้องพบกับปัญหาเลิกเรียนกลางคัน ถูกรังเกียจจากครู เพื่อน ครอบครัวเพื่อน เป็นการตีตราทำให้เข้าสังคมได้ลำบาก จนต้องเลือกหนทางในการทำแท้งเถื่อนเพื่อแก้ปัญหาซึ่งมีผลกระทบด้านลบต่อร่างกายจิตใจของเจ้าตัว รวมไปถึงความสัมพันธ์ทางสังคม และลึก ๆ ยังมีผลกระทบถึงสุขภาวะทางจิตวิญญาณด้วย

อัญชลีพร อมาตยกุล และสุภาพร วรรณสันทัด (2563) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นคืออายุเข้าสู่วัยรุ่น (Puberty) เร็วขึ้นพฤติกรรมการมีเพศสัมพันธ์และการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง นอกจากนี้ในปัจจุบันการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ เป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็วสื่อมีเผยแพร่อยู่ทั่วไป แสดงข้อมูลการยั่วอารมณ์ทางเพศและพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมการที่พ่อแม่ผู้ปกครองมีเวลาน้อยขาดการเอาใจใส่ดูแลขาดการให้ความรู้ที่ถูกต้องเหมาะสมในเรื่องเพศไม่มีการตอบข้อสงสัยหรือตอบปัญหาเรื่องเพศแก่บุตรทำให้วัยรุ่นศึกษาเรื่องเพศจากสื่อต่าง ๆ ด้วยตนเองเกิดความเข้าใจว่าการมีเพศสัมพันธ์เป็นการแสดงความรักต่อกันไม่ใช่เรื่องเสียหายมีเพศสัมพันธ์แล้วไม่ป้องกันค่านิยมในกลุ่มเพื่อนที่ต่างก็คบหาคู่รักการอยู่ร่วมกันกับคู่รักเป็นเรื่องธรรมดาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรเป็นเรื่องปกติ สรุปปัจจัยเสี่ยงคือการขาดความตระหนักเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัยและการขาด

ความรู้ที่ถูกต้องในเรื่องเพศศึกษาทำให้เกิดการตั้งครุฑที่มิใช่ประสงคการคลอดก่อนกำหนดทารกแรกเกิดมีน้ำหนักตัวน้อยนอกจากนี้การขาดความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับเพศศึกษาทำให้วัยรุ่นหญิงถูกล่วงละเมิดทางเพศนำไปสู่ปัญหาการตั้งครุฑต้องลาออกจากโรงเรียนทำให้เสียโอกาสทางการศึกษาไม่มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพการรับรู้ความสามารถของตนต่ำกว่ามารดาที่พร้อมตั้งครุฑชุมชนไม่สนับสนุน เกิดความเครียดความวิตกกังวลปัญหาสุขภาพจิตบางรายคิดสั้นฆ่าตัวตายบางรายเลือกที่จะทำแท้งผลกระทบที่ตามมาเหล่านี้ นอกจากจะส่งผลโดยตรงต่อวัยรุ่นแล้วยังส่งผลต่อความเครียดในครอบครัวจากความผิดหวังและความอับอายแนวทางการป้องกันปัญหาการตั้งครุฑก่อนวัยอันควรของวัยรุ่นคือ เน้นการให้ความรู้ในกลุ่มเด็กนักเรียนเรื่องการคุมกำเนิดการสร้างค่านิยมทางเพศที่เหมาะสมและให้ความรู้ในด้านเพศศึกษาโดยใช้กิจกรรมกลุ่มสร้างแกนนำนักเรียนเพื่อให้เกิดการดูแลกันเองในกลุ่มวัยรุ่น และบุคคลในครอบครัวต้องดูแลเอาใจใส่และให้คำแนะนำกับบุตรหลานที่อยู่ในวัยเสี่ยงให้ความรู้เรื่องเพศศึกษาที่ถูกต้องแก่เขาเหล่านั้น โดยที่ผู้ปกครองควรได้รับการพัฒนาทักษะในการสื่อสารเรื่องเพศกับบุตรหลานวัยรุ่น

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหาการท้องไม่พร้อม เด็กไทยของเราท้องไม่พร้อมเป็นอันดับ 1 ในเอเชีย คนส่วนมากยังคงมีความเชื่อว่าเรื่องเพศเป็นเรื่องต้องห้าม สกปรก และน่าอาย โดยเฉพาะกับวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยที่พ่อแม่และสังคมคาดหวังให้ทำหน้าที่ศึกษาเล่าเรียน พ่อแม่จึงไม่คุยกับลูกเรื่องเพศเพราะอายและเชื่อว่าอาจเป็นการชี้โพรงให้กระรอก อีกทั้งโรงเรียนส่วนใหญ่มุ่งเน้นความสำเร็จทางการศึกษามากกว่าทักษะในการใช้ชีวิตด้านต่าง ๆ

2.2.6 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มติดยาเสพติด

นเรนทร์ ตุนทกิจ (2558; อ้างถึงใน กิ่งกาญจน์ จงสุขไกล, 2555) กล่าวว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทยที่มีมานานลักษณะและความรุนแรงของปัญหาก็เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งต่างก็เอื้อให้ปัญหาเสพติดทวีความรุนแรง โดยเฉพาะปัญหาในกลุ่มผู้เสพและผู้ค้ายาเสพติดที่เป็นเด็กและเยาวชนที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคมชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพเนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน หรือผลกระทบในระดับประเทศคือ การสูญเสียด้านงบประมาณในการปราบปรามจับกุมคุมขัง รวมทั้งการบำบัดฟื้นฟู ซึ่งนำมาสู่การสูญเสียที่สำคัญคือ การสูญเสียทรัพยากรบุคคลที่มีค่าอันเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศในอนาคต

ปราณี สุทธิสุนทร และเกรียงศักดิ์ ช่อล้อม (2551) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาที่นำเยาวชนเข้าสู่วงจรของยาเสพติดคือ การดื่มสุราและเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ การเที่ยวสถานบันเทิง การเล่นการพนัน การใช้ยาเสพติดเพื่อผ่อนคลาย ปัญหาครอบครัว สิ่งแวดล้อม (มีแหล่งยาเสพติดกระพืออยู่ในหมู่บ้าน) ภาวะเศรษฐกิจ และความอยากรู้อยากลอง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนากระบวนการไปสู่การเสพยาเสพติด

วราภรณ์ มั่งคั่ง และคณะ (2560) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศ เนื่องจากวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศต่อไป จากสถานการณ์ปัญหาเสพติดและแนวโน้มช่วงตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 - 2553 พบว่าผู้ต้องหาคดีค้ายาเสพติดที่จับกุมได้ ร้อยละ 80 เป็นเพศชาย โดยกลุ่มอายุ 15 - 19 ปี มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13.50 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 16.30 ในปี พ.ศ. 2551 อายุที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิด พบว่า ร้อยละ 82.18 อยู่ในช่วงอายุ 15 - 18 ปี เป็นเพศชาย ร้อยละ 93.24 เพศหญิง ร้อยละ 6.76 คดีที่เด็กและ เยาวชนกระทำความผิดมากที่สุด คือ คดีเกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษ คิดเป็นร้อยละ 43.10 จากรายงานการแพร่ระบาดของยาเสพติด พบว่ายาบ้าเป็นยาเสพติดที่มีการใช้มากที่สุด (ร้อยละ 77 - 86) ยาเสพติดที่นิยมเพิ่มขึ้น คือ ยาไอซ์ กระท่อม และสีกุนร้อย มีปัจจัยหลายอย่างเกี่ยวข้องกับการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่น เช่น ปัจจัยด้านตัววัยรุ่นเอง ปัจจัยด้านครอบครัว และปัจจัยด้านสังคม/สิ่งแวดล้อม

จิรเดช ประเสริฐศรี (2561) ได้สรุปไว้ว่า ปัญหาเสพติดในประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงและขยายตัวมากขึ้นจากผลของการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและเทคโนโลยี การพัฒนาทางเศรษฐกิจที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วส่งผลให้โครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนแปลงในลักษณะที่ขาดพลังและขาดความสมดุลในการพัฒนา สถาบันหลักทางสังคมหลายสถาบันเกิดความอ่อนแอ เป็นช่องว่างทำให้ปัญหาเสพติดแพร่ระบาดอย่างรวดเร็วและกว้างขวางมากขึ้น ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการค้ายาเสพติดไม่ว่าจะเป็นนายทุนผู้ผลิต ผู้ค้า ผู้นำเข้า และส่งออกยาเสพติด อาศัยผลพวงจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว นำยาเสพติดทั้งที่มีอยู่เดิมและชนิดใหม่เข้ามาเผยแพร่ในหมู่ประชาชนในแต่ละกลุ่มซึ่งเป็นทรัพยากรบุคคลที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศ ยาเสพติดเป็นปัญหาที่ “เป็นภัยคุกคาม กัดกร่อน บ่อนทำลาย” ประเทศไทยส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางทั้งต่อปัจเจกบุคคล และสังคมส่วนรวมในมิติต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น 1) ผลกระทบต่อตัวบุคคล ยาเสพติดทุกชนิด จะมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจ โดยเฉพาะด้านบุคลิกภาพและสุขภาพอนามัย ความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน 2) ผลกระทบต่อครอบครัว ชุมชนและสังคม ครอบครัวที่มีผู้ติดยา มักได้รับความเดือดร้อนจากผู้ติดยาในทุกด้าน นำไปสู่ความยุ่งยาก ขัดแย้ง แยกแยก และสิ้นเปลืองในการแก้ปัญหา 3) ผลกระทบต่อการบริหารจัดการภาครัฐ คดียาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ 4) ผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการคลังของประเทศ การผลิตและการค้ายาเสพติดจัดเป็นกลุ่มธุรกิจ และเศรษฐกิจนอกกฎหมายที่ไม่ก่อให้เกิดการผลิต 5) ผลกระทบต่อความมั่นคงและชื่อเสียงของประเทศ สาเหตุเนื่องจากปัญหาเสพติดได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้าน

ทั้งนี้ จากรายงานการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด ที่มีอาการทางจิต กระทรวงสาธารณสุข ปี 2558 พบว่า ผู้ป่วยติดยามีอาการทางจิต เข้ารับการบำบัดรักษาใน

โรงพยาบาลสังกัดกรมสุขภาพจิตทั่วประเทศ จำนวนทั้งสิ้น 3,912 ราย ในจำนวนนี้มากกว่า 1 ใน 3 หรือประมาณ 1,517 ราย เป็นเด็กและเยาวชน ช่วงอายุ 12 - 24 ปี ในขณะที่ประมาณการทั่วโลก มีการใช้สารเสพติดในอายุ 15 - 64 ปี อยู่ที่ 3.5 - 5.7% ของประชากร

การที่เด็กและเยาวชนไทยรู้ถึงโทษภัยของยาเสพติด แต่ไม่ทดลองเสพ ย่อมเป็นเกราะป้องกันตัวเองได้เป็นอย่างดี สำหรับแนวทางสังเกตลูกหลานว่าเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติดหรือไม่นั้นสังเกตได้จากพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปของพวกเขา เช่น ใช้เงินสิ้นเปลืองผิดปกติอย่างเห็นได้ชัด สุขภาพร่างกาย ชูบผอมหรือมีความผิดปกติ ฉุนเฉียวง่าย อารมณ์แปรปรวน เอาแต่ใจ เริ่มมีนิสัยโกหก ลักขโมย หรือชอบเก็บตัว ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร ขาดความรับผิดชอบ ไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบตัว พบอุปสรรคการเสพ เช่น กระดาษฟรอยด์ ไฟแช็ค ติดต่อกับคนแปลกหน้า เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นเพียงข้อสังเกตเท่านั้น สิ่งสำคัญที่สุด คือ ความรักความผูกพันในครอบครัว ถ้าเป็นไปด้วยดี ครอบครัวมีความใกล้ชิด เข้าอกเข้าใจกัน ย่อมเป็น “วัคซีนใจ” สำคัญสำหรับเด็ก ๆ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ปัญหายาเสพติดเป็นปัญหาเรื้อรังของประเทศไทย เป็นปัญหาที่พบมากในกลุ่มเยาวชนที่เปราะบาง ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ส่งผลกระทบต่อสังคม ชุมชน และตนเอง เช่น การสูญเสียโอกาสในการศึกษา สุขภาพร่างกายและจิตใจเสื่อมโทรม การสูญเสียอิสรภาพ เนื่องจากกระทำความผิด ความสัมพันธ์ในครอบครัวถูกทำลาย ความรู้สึกไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

2.3.1 ความหมายของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

นาถฤดี เด่นดวง (2551) ได้ให้ความหมายว่า การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์อายุ 13 - 22 ปี ที่ตั้งครรภ์ ร้อยละ 84 ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม ขณะที่ผู้หญิงช่วงอายุ 19 - 22 ปี เคยตั้งครรภ์มากถึงร้อยละ 25 รองลงมาคือกลุ่มอายุระหว่าง 13 - 15 ปี ร้อยละ 23 ทางออกของวัยรุ่นบางคนใช้ยาคุมกำเนิดฉุกเฉินมากกว่า 30 ครั้ง เช่นเดียวกับวัยรุ่นหญิง ร้อยละ 53 ตัดสินใจทำแท้งเถื่อน

นรรัตน์ ฝันเชียร (2563) ได้ให้ความหมายว่า ท้องไม่พร้อม หรือการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ คือ ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้วางแผน หรือเตรียมตัวมีบุตรมาก่อน ส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำเนินชีวิต และส่งผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ต่อเด็กในครรภ์ เพราะเมื่อผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้เตรียมตัวที่จะมีบุตร จึงไม่ได้มีการศึกษา และดูแลร่างกายให้เหมาะสมกับการมีบุตร ทำให้บุตรภายในครรภ์อาจมีสภาพร่างกายที่ไม่เหมาะสมหรือซ้ำร้ายผู้ตั้งครรภ์อาจเลือกวิธีทำแท้งซึ่งปัจจุบันการทำแท้งที่นอกเหนือจากการกระทำตามความเห็นของแพทย์นั้นเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย เพื่อจบปัญหาต่าง ๆ

World Health Organization (WHO) (2017) ได้ให้ความหมายว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เป็นปัญหาสำคัญของประเทศไทย การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นตามนิยามขององค์การอนามัยโลก หมายถึง การที่สตรีตั้งครรภ์มีอายุระหว่าง 10 – 19 ปี ซึ่งเป็นการตั้งครรภ์ก่อนวัยที่เหมาะสมในการเป็นมารดา

ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร (2559) ได้ให้ความหมายว่า การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การตั้งครรภ์ที่ไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนไว้ล่วงหน้า เนื่องจากไม่มีความรู้เรื่องการคุมกำเนิดที่ถูกต้องหรือไม่ได้ใช้วิธีการคุมกำเนิดเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ ซึ่งการตั้งครรภ์ที่ไม่ได้มีการเตรียมตัว อาจทำให้เด็กทารกที่คลอดออกมามีความผิดปกติ หรือมีสุขภาพร่างกายไม่สมบูรณ์แข็งแรง

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2560) ได้ให้ความหมายว่า การตั้งครรภ์ไม่พร้อม คือ การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นหรือการตั้งครรภ์ในสตรี อายุ 10 – 19 ปี โดยถืออายุ ณ เวลาที่คลอดบุตร การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นในหลายประเทศ ซึ่งมีระดับความรุนแรงแตกต่างกัน ในปัจจุบันวัยรุ่นมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรมากขึ้น แต่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการป้องกันที่ถูกต้อง จึงทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ หมายถึง การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ โดยผู้ตั้งครรภ์ไม่ได้วางแผนหรือเตรียมตัวมีบุตรมาก่อน ภาวะท้องไม่พร้อมถือเป็นปรากฏการณ์สำคัญ ที่ช่วยให้เข้าใจประเด็นต่าง ๆ ได้แก่ จำนวนประชากรเกิดใหม่ที่เพิ่มขึ้น การไม่คุมกำเนิดเมื่อมีเพศสัมพันธ์ และการวางแผนครอบครัว สาเหตุหลักที่ทำให้เกิดภาวะท้องไม่พร้อมคือการไม่คุมกำเนิด เมื่อมีเพศสัมพันธ์ โดยฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ได้วางแผนจะมีบุตร รวมทั้งไม่หาวิธีป้องกันการตั้งครรภ์ที่มีหลากหลายชนิด

2.3.2 ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม (2564) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ มี 3 ประเภท ดังนี้ 1) ด้านสุขภาพผู้หญิง คือ การตั้งครรภ์นั้นส่งผลต่อสุขภาพของผู้หญิง การตั้งครรภ์นั้นส่งผลต่อสุขภาพของตัวอ่อนในท้อง พิการ ทุพพลภาพ มีโรค หรืออาการทางจิตก่อนหรือระหว่างการตั้งครรภ์ ติดเชื้อเอชไอวี ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุมากเกินไป ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุน้อยเกินไป 2) สาเหตุทางครอบครัว คือ มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว สัมพันธภาพของคนในครอบครัวไม่ดี มีโอกาสแยกทางกัน ตั้งครรภ์หลังจากผู้หญิงได้แยกทางกับสามีแล้ว การตั้งครรภ์นั้น ๆ เป็นการตั้งครรภ์นอกสมรส ครอบครัวมีปัญหาทางเศรษฐกิจ มีลูกจำนวนมาก 3) สาเหตุทางสังคม หรือเศรษฐกิจ คือ ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน ล่อลวง บังคับ หรือข่มขู่ เพศสัมพันธ์โดยไม่พร้อมใจ (แต่ไม่ใช่การข่มขืน) ฝ่ายชายไม่รับผิดชอบ ทอดทิ้งเมื่อฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ ผู้หญิงต้องการศึกษาต่อ ไม่ต้องการถูกไล่ออกจากโรงเรียน ผู้หญิงต้องการทำงานต่อไม่ต้องการถูกให้ออกจากงาน ผู้หญิงเปิดเผยการท้องต่อสังคมหรือครอบครัวไม่ได้

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ประเพณีของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ พบว่า มี 3 สาเหตุสำคัญ ดังนี้ 1) พฤติกรรมของเด็กเอง ได้แก่ การขาดความรู้เรื่องการคุมกำเนิด ความอยากรู้อยากลอง การขาดความรู้สึกลำบากถึงควมมีคุณค่าในตน 2) ปัจจัยด้านครอบครัว ได้แก่ สภาพครอบครัวแตกแยก ปัญหาด้านเศรษฐกิจในครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูที่ไม่เหมาะสม การถูกล่วงละเมิดจากบุคคลในครอบครัว 3) ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางสังคม ได้แก่ ความเสื่อมของสภาพแวดล้อมในชุมชน อิทธิพลจากเพื่อนที่มีค่านิยมผิด ๆ อิทธิพลของสื่อที่ไม่เหมาะสม

สุพรรณิกา มงคล (2560) ได้กล่าวไว้ว่าประเพณีที่ทำให้วัยรุ่นไทยท้องไม่พร้อม หรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีดังนี้

1. ปัจจัยด้านพันธุกรรม พัฒนาการทางด้านร่างกาย และจิตใจของวัยรุ่น การเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาฮอร์โมนในร่างกาย มีผลกระตุ้นให้มีความสนใจกับเพศตรงข้าม รวมทั้งแรงขับตามธรรมชาติที่ทำให้ใคร่รู้ใคร่ลองในเรื่องเพศจนทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์โดยไม่ตั้งใจขึ้น

2. เริ่มต้นตั้งแต่การแต่งตัวที่เปิดเผยมาก เสื้อที่เปิดให้เห็นเนินอกมากเกินไป เสื้อที่เปิดสะดือ กางเกงที่รัดมากเกินไป เน้นส่วนสัดชัดเจนเกินไป

3. วัยรุ่นขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเพศ โดยเฉพาะในวัยรุ่นที่มีแฟนหรือคนรักหากไม่รู้จักการปฏิเสธเมื่อถูกขอ มีค่านิยมสมัยใหม่ที่ผิด ๆ เกี่ยวกับเรื่องเพศคือเรื่องเพศเป็นเรื่องธรรมชาติ และการมีเพศสัมพันธ์กันตามกระแสวันสำคัญ

4. การอยู่หอพัก อยู่ห่างจากพ่อแม่หรือผู้ปกครอง การเที่ยวในสถานเริงรมย์ การเที่ยวงานปาร์ตี้ การเที่ยวต่างจังหวัด มีการดื่มเครื่องดื่มที่มีแอลกอฮอล์ และการใช้สารเสพติดจนทำให้ขาดสติ

5. การอยู่ด้วยกันสองต่อสองระหว่างชายหญิงในที่ลับตาคน และในบรรยากาศที่จะนำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ได้

6. สถาบันครอบครัวและศาสนา ที่ปัจจุบันได้อ่อนแอลง เด็กได้รับความอบอุ่นจากครอบครัวน้อยจากที่พ่อแม่ต้องวุ่นกับการทำงานเพื่อหาเงินเลี้ยงลูกหรือบางครอบครัวพ่อแม่มีปัญหาหย่าร้างต้องแยกทางกันทำให้เด็กต้องออกไปหาความอบอุ่นจากเพื่อนและแฟน ซึ่งถือเป็นความเสี่ยงที่ทำให้เด็กกลุ่มนี้จะมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ นอกจากนี้เด็กในยุคปัจจุบันยังห่างไกลวัดไม่เคยไปทำบุญไหว้พระ เด็กจึงไม่รู้จักสิ่งผิดชอบชั่วดีเพราะขาดสิ่งยึดเหนี่ยวทางจิตใจ

7. เรื่องเพศได้ถูกนำเสนอออกมาทางสื่อต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งยังไม่เน้นรวบรวมกับสื่อลามกที่มีอยู่เกลื่อนหาซื้อได้ง่าย ทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าถึงเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้น

8. สภาพสังคมที่ปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่า ผู้ชายหมกมุ่นและมีความต้องการทางเพศเพิ่มขึ้นจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ทำให้ต้องมาลงกับเพศหญิง จนเป็นเหตุให้เกิดการคุกคามทางเพศ รัมโทรม และการข่มขืน และจากประเด็นนี้ทำให้ผู้ชายเกิดการเรียกร้องจากฝ่ายหญิง ซึ่งจะเป็นเหตุที่นำไปสู่การมีเพศสัมพันธ์ก่อนเวลาอันควร

9. ปัญหาการขาดการอบรมกล่อมเกลາขาดความใกล้ชิดสนิทสนม ทั้งจากครอบครัวทั้งจากสังคมแวดล้อมจากสังคม เช่น สนามกีฬาที่ออกกำลังกายไม่มี ที่พักผ่อนหย่อนใจไม่มี ที่จัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามความสนใจไม่มีโดยเฉพาะเมืองใหญ่ ๆ ไม่มีสิ่งเหล่านี้ ด้านครอบครัวเช่น พ่อแม่ไม่มีเวลาให้ลูก ไม่เคยใกล้ชิดลูก ไม่เคยแนะนำกล่อมเกลาหรือเป็นตัวอย่างที่ดี เหล่านี้ล้วนเป็นพื้นฐานของการขาดความสัมพันธ์สืบเนื่องกัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นการสืบทอดความคิด ความเชื่อ ประเพณี แนวปฏิบัติต่อตนเองและสังคม

10. สภาพแวดล้อม เด็กที่อยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่ดีพบเห็นสิ่งที่ไม่ดี เช่น การเห็นคนรอบข้างหรือเห็นคนที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยก็จะเป็นเยี่ยงอย่าง และการเห็นบ่อย ๆ จนมองว่าเป็นเรื่องธรรมดา เด็กก็จะมีค่านิยมที่ผิดเกี่ยวกับเรื่องเพศ

11. สื่อต่าง ๆ การได้รับสื่อที่ยั่วยุ ส่งเสริมการมีพฤติกรรมทางเพศ เรื่องเพศได้ถูกนำเสนอออกมาทางสื่อต่าง ๆ จำนวนมาก ซึ่งยังไม่นับรวมกับสื่อลามกที่มีอยู่เกลื่อนหาซื้อได้ง่าย ทำให้เด็กวัยรุ่นเข้าถึงเรื่องนี้ได้ง่ายขึ้น

12. การเลียนแบบพฤติกรรมตามกระแสตะวันตก อาทิ การจับคู่อุ้งกิน การทำสถิตินอนกับผู้ชายการมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน

13. วัยรุ่นมักหลงอยู่กับวัตถุนิยมมากเกินไป และชอบตามเพื่อน เมื่อตัวเองไม่ได้ก็ต้องไขว่คว้าหาวิธีการที่จะได้สิ่งของที่ตนเองต้องการวัยรุ่นก็ต้องหาวิธีการที่จะได้สิ่งของนั้นมาให้ได้เร็วที่สุด นั่นคือการมีเพศสัมพันธ์โดยเฉพาะเด็กผู้หญิงที่ยอมเสียตัวเพื่อแลกกับการได้เงิน

เว็บไซต์แมร์รักลูก (2553) ได้กล่าวไว้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพสาเหตุที่ทำให้วัยรุ่นไทยท้องไม่พร้อม หรือตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร มีหลายสาเหตุดังนี้ 1) ไม่ได้รับการเลี้ยงดูที่ดีและการเอาใจใส่จากพ่อและแม่ 2) ขาดการชี้แนะเรื่องเพศสัมพันธ์จากพ่อแม่หรือคนเลี้ยงดู ทำให้เรื่องเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปิด 3) เด็กใช้เวลาส่วนมากหมกมุ่นอยู่กับตัวเองมากเกินไป เช่น การใช้งานอินเทอร์เน็ต การดูหนังสื่อที่ไม่เหมาะสม 4) การเปลี่ยนแปลงฮอร์โมนทางด้านอารมณ์ของวัยรุ่น 5) ไม่มีความรู้เรื่องการมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้อง 6) สภาพแวดล้อมที่อาศัยอยู่ เช่น การอยู่หอพักคนเดียวหรือการเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม 7) สื่อต่าง ๆ ที่ในปัจจุบันเข้าถึงวัยรุ่นได้ง่ายขึ้น เช่น สื่อลามก หนังสือ ซีดี 8) การอยู่กันสองต่อสองในที่ลับตาคน 9) การใช้สารเสพติดหรือพวกเครื่องดื่มมึนเมาจนทำให้ขาดสติ 10) การเลียนแบบวัฒนธรรมที่ผิด ๆ จากต่างประเทศ เช่น การอยู่กันก่อน การมีเพศสัมพันธ์แบบเก็บแค้นหรือการลองมีเพศสัมพันธ์กับเพื่อน 11) คลั่งวัตถุนิยมจนต้องเอาตัวเข้าแลกเพื่อให้ได้สิ่งของตามที่ต้องการ เช่น ยอมนอนกับผู้ชายเพื่อจะได้เงิน

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเภทของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ มี 3 ประเภท คือ 1) ด้านสุขภาพผู้หญิง คือ การตั้งครรภ์นั้นส่งผลต่อสุขภาพของตัวอ่อนในท้อง พิการ ทุพพลภาพ มีโรคหรืออาการทางจิตก่อน ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุมากเกินไป ตั้งครรภ์เมื่อมีอายุน้อยเกินไป 2) สาเหตุทาง

ครอบครัวยัง คือ มีความรุนแรงเกิดขึ้นในครอบครัว สัมพันธภาพของครอบครัวไม่ดี มีโอกาสแยกทางกัน ตั้งครรภ์หลังจากผู้หญิงได้แยกทางกับสามีแล้ว 3) สาเหตุทางสังคมหรือเศรษฐกิจ คือ ตั้งครรภ์จากการถูกข่มขืน ล่อลวง บังคับ หรือข่มขู่ เพศสัมพันธ์โดยไม่พร้อมใจ

2.3.3 สาเหตุและปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

ศรีเพ็ญ ตันติเวสส และคณะ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ที่ไม่พร้อมจึงก่อให้เกิดปัญหาหลายด้านตามมาอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาทางด้านร่างกาย คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์พบว่ามียุยังน้อย ซึ่งมีสภาพร่างกายที่เจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ เกิดภาวะแทรกซ้อน และอัตราเสี่ยงต่อการตาย และการเจ็บป่วย เช่น การที่กระดูกเชิงกรานเล็กเกินไปไม่สามารถคลอดโดยวิธีธรรมชาติได้ การขาดความรู้ และความพร้อมต่อการเตรียมตัวเป็นมารดา เช่นเดียวกับทารกมีน้ำหนักแรกเกิดน้อย เติบโตช้า พัฒนาการทางสมองหยุดชะงัก เป็นต้น ปัญหาทางด้านจิต คือ เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย ซึ่งมีผลต่อสภาวะอารมณ์ตั้งครรถ์ในฝ่ายหญิง ส่วนวัยรุ่นชายมักเกิดความเครียด ความวิตกกังวล ความกลัวว่าผู้อื่นจะทราบเรื่องต่อการทำความผิดของตนแล้วจะเอาผิดตามกฎหมาย กลัวการถูกผูกมัดระหว่างกันการเรียกร้องของฝ่ายหญิง โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลต่อการเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ เป็นต้น เป็นปัญหาทางด้านครอบครัวและสังคม คือ จากสภาพความไม่พร้อมของบทบาท หน้าที่ ความรับผิดชอบทั้งสองฝ่ายหรือการที่ฝ่ายหญิงต้องรับสภาพเพียงฝ่ายเดียว เป็นปัญหาการปรับตัว ความสัมพันธ์ที่ไม่ดี เช่น ฐานะการเงิน การอบรม เลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหามาภายในครอบครัว ตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต ตามสังคมที่ยอมรับได้ผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นภาพสะท้อนของปัญหาที่จะเกิดตามมาของสภาพปัญหาการตั้งครรถ์ไม่พร้อม

นรรัชต์ ผืนเชียร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า ปัญหาท้องไม่พร้อม มักพบเจอมากที่สุดในช่วงวัยรุ่น เพราะเป็นวัยที่ฮอร์โมนกระตุ้นให้เกิดอารมณ์ทางเพศ ทำให้เกิดความอยากรู้อยากลองในเรื่องทางเพศ ประจวบกับวุฒิภาวะและความยับยั้งชั่งใจ รวมถึงความเข้าใจในการคุมกำเนิดอย่างถูกวิธียังน้อย จึงมีความเสี่ยงที่เกิดปัญหาการตั้งครรถ์ไม่พึงประสงค์ได้ง่ายดายกว่าช่วงวัยอื่น ๆ เมื่อวัยรุ่นประสบปัญหาการตั้งครรถ์สิ่งที่ตามมาอย่างเห็นได้ชัดคือปัญหาในด้านการเรียน เพราะแม้ว่าโรงเรียนจะไม่ได้ปิดโอกาสการมาเรียนของนักเรียนหญิงที่มีภาวะตั้งครรถ์ แต่ส่วนใหญ่ที่ประสบปัญหามักจะอายและเลือกที่จะหยุดเรียนแทน ทำให้นักเรียนกลุ่มนี้ประสบปัญหาด้านการเรียน และถึงแม้ว่าเป็นช่วงเวลาหลังคลอดแล้ว นักเรียนในกลุ่มนี้ก็มีแนวโน้มที่จะลาออกและเรียนไม่จบหลักสูตร

กุลวดี เถรวอง ราชภักดี (2551) กล่าวถึงแนวคิดการเกิดพฤติกรรมทางเพศ พบว่า ปัจจัยทางสังคมซึ่งเป้นเสมือนตัวกระตุ้นภายนอก คือ สภาพแวดล้อมที่เป็นรูป รส กลิ่น เสียงและสัมผัสได้แก่

รูปแบบการเลี้ยงดูในครอบครัว สัมพันธภาพในครอบครัว การอบรมสั่งสอนเรื่องเพศในครอบครัว ลักษณะเพื่อนสนิทที่คบ แหล่งข้อมูลข่าวสารเรื่องเพศที่ได้รับ องค์กรประกอบต่าง ๆ เหล่านี้ ถ้าไม่มีความเหมาะสมจะเป็นตัวกระตุ้นหรือสิ่งเร้าให้วัยรุ่นเกิดพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมตามมาหนทางในการลดปัญหาเหล่านี้จึงต้องเริ่มจากการเลี้ยงดูในครอบครัว แบบอย่างพฤติกรรมของบิดามารดา ความรัก อบอุ่น ความเข้าใจ การให้คำปรึกษา แนะนำ ชี้แนวทางที่เหมาะสม ทั้งจากบิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้ใกล้ชิด การเลือกคบเพื่อน รวมถึงสังคมที่ต้องคำนึงการจัดตั้งสถาบันทั้งต่าง ๆ ให้ห่างไกลจากสถานศึกษา และผู้ผลิตสื่อที่ต้องมีความระมัดระวังในการเสนอสื่อประเภทต่าง ๆ ออกสู่สังคมเพื่อมิให้เป็นการกระตุ้นให้วัยรุ่นมีพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ หากทุกฝ่ายร่วมมือกัน เชื่อว่าปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในเด็กวัยรุ่นไทยจะไม่เพิ่มมากขึ้น ผลจากการวิจัยครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่านักเรียนสาวหนึ่งเริ่มมีเพศสัมพันธ์ตั้งแต่อายุ নয় และไม่มีความรู้เรื่องการป้องกันผลกระทบบที่เกิดขึ้นและการดูแลตนเอง ให้ปลอดภัยก่อนและภายหลังการมีเพศสัมพันธ์ หรือความรู้ที่ได้รับแล้วนั้นยังไม่เพียงพอ

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2561) การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นส่วนใหญ่เป็นการตั้งครรภ์ โดยไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน ตัววัยรุ่นเองยังไม่มีความพร้อมในการเป็นมารดา ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ และไม่มีความเป็นผู้ใหญ่ก่อให้เกิดปัญหาการทำแท้งหรือการยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีที่ไม่ปลอดภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายหรือถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2562) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิดจากปัจจัยที่ส่งผลต่อการตั้งครรภ์หลายประการ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลง ด้านสังคม เศรษฐกิจ การขาดโอกาสทางการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จากอิทธิพลการใช้แอลกอฮอล์ การไม่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับอนามัยการเจริญพันธุ์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธี การคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง

มรกต สุวรรณวนิช (2559) ได้กล่าวไว้ว่า จากการศึกษาปัจจัยที่มีผล ทำให้หญิงอายุต่ำกว่า 20 ปี ตั้งครรภ์ พบว่า หญิง อายุต่ำกว่า 20 ปี ร้อยละ 47.60 ไม่ได้คุมกำเนิด เนื่องจากขาดความรู้เรื่องเพศศึกษา การวางแผน ครอบครัว และวิธีการคุมกำเนิด รวมถึงมีการใช้ วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่ถูกต้อง

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า สาเหตุและปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ เป็นการตั้งครรภ์โดยไม่ได้ตั้งใจหรือไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน ตัววัยรุ่นเองยังไม่มีความพร้อมในการเป็นมารดา ร่างกายยังเจริญเติบโตไม่เต็มที่ และไม่มีความเป็นผู้ใหญ่ ก่อให้เกิดปัญหาการทำแท้งหรือการยุติการตั้งครรภ์ด้วยวิธีที่ไม่ปลอดภัยที่อาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพทางกายหรือถึงขั้นเสียชีวิต ซึ่งการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นส่งผลกระทบต่อทั้งด้านร่างกาย จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

2.3.3 ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

เบญจพร ปัญญา (2554) ได้กล่าวไว้ว่า ความรุนแรงต่อสถานการณ์ดังกล่าวเป็นภาพสะท้อนให้เห็นถึงภาวะของการหาทางออกของกลุ่มวัยรุ่นหญิงที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมเพิ่มขึ้นอยู่ทุกขณะ เด็กอายุต่ำกว่า 15 ปี จำนวนมากถึง 3,000 คนต่อปี ต้องกลายเป็นแม่ทั้งที่ยังขาดความพร้อม ผลการศึกษาพบว่าผู้หญิงที่ต้องเผชิญกับปัญหาท้องไม่พร้อมร้อยละ 19 เคยคิดฆ่าตัวตาย โดยเฉพาะแม่วัยเยาว์ที่มีความเครียด และความวิตกกังวลสูง ร้อยละ 28.8 กลัวถูกตำหนิจากสังคม เป็นที่อับอายของครอบครัว และญาติ

สายฝน เอกวารากร (2554) การเผชิญภาวะเครียดกดดัน ความกลัว ความรู้สึกสูญเสียคุณค่าในตนเอง เศร้าโศก รู้สึกผิดบาป โทษตนเอง เป็นปัจจัยหลักนำไปสู่การเกิด ภาวะซึมเศร้าและการฆ่าตัวตายในที่สุด

ศรีเพ็ญ ดันติเวส และคณะ (2556) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

1) ด้านร่างกาย คือ ผู้ที่ตั้งครรภ์พบว่ามีอายุน้อย ซึ่งมีสภาพร่างกายที่เจริญเติบโตยังไม่เต็มที่ เกิดภาวะแทรกซ้อน และอัตราเสี่ยงต่อการตาย และการเจ็บป่วย เช่น การที่กระดูกเชิงกรานเล็กเกินไปไม่สามารถคลอดโดยวิธีธรรมชาติได้ การขาดความรู้ และความพร้อมต่อการเตรียมตัวเป็นมารดา เช่นเดียวกับทารกมีน้ำหนักแรกเกิดน้อย เติบโตช้า พัฒนาการทางสมองหยุดชะงัก เป็นต้น

2) ด้านจิต คือ เกิดความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจากครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลกระทบต่อ การเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ เป็นต้น

3) ด้านครอบครัวและสังคม คือ ฐานะการเงิน การอบรม เลี้ยงดูที่แตกต่างกัน วุฒิภาวะ ความรับผิดชอบ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหาภายในครอบครัวตลอดจน การหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต ตามสังคมที่ยอมรับได้ผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงเป็นภาพสะท้อนของ ปัญหาที่จะเกิดตามมา

สำนักนโยบาย และยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข (2554) ได้กล่าวไว้ว่า การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรใน เด็กวัยรุ่น ส่งผลกระทบในทางลบต่อ ชีวิตวัยรุ่น โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เช่น ทำให้สอบตก เรียนไม่สำเร็จ ตั้งครรภ์ในวัยเรียน การ ลักลอบทำแท้งและการติดโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ โดยเฉพาะโรคเอดส์

อรทัย ปานเพชร และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์ (2563) ได้กล่าวไว้ว่า การตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเกิด จากหลายปัจจัย เช่น การเปลี่ยนแปลงด้านสังคม การขาดโอกาสทางการศึกษา การมีเพศสัมพันธ์จาก อิทธิพลการใช้แอลกอฮอล์ การขาดความรู้ความเข้าใจในการคุมกำเนิด การใช้วิธีการคุมกำเนิดที่ไม่

ถูกต้อง การตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นมีผลต่อคุณภาพชีวิตของตัววัยรุ่นเอง เนื่องจากจะเสียโอกาสทางการศึกษาหรือการพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินชีวิตที่มีคุณภาพ และส่งผลต่อสุขภาพกายของวัยรุ่น และทารก จิตใจและอารมณ์ ครอบครัว เศรษฐกิจ และสังคม

สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย (2560) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ 1) ผลกระทบด้านร่างกาย สำหรับผลกระทบต่อมารดาวัยรุ่น วัยรุ่นที่มีอายุน้อยอยู่ในช่วงวัยเจริญพันธุ์ที่ต้องมีการพัฒนาระบบต่าง ๆ ของร่างกาย ให้พร้อมกับการตั้งครรภ์ หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจึงมีปัญหาสุขภาพมากกว่าหญิงตั้งครรภ์วัยอื่น ตั้งแต่ระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และระยะหลังคลอด เช่น ภาวะซีดหรือโลหิตจาง การติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์ มดลูกอักเสบ ภาวะน้ำเดินก่อนกำหนด การคลอดก่อนกำหนด การตกเลือดหลังคลอด กรณีทำแท้งผิดกฎหมาย อาจมีภาวะแทรกซ้อนจากการทำแท้งซึ่งอาจเกิดจากเครื่องมือไม่สะอาดหรือการทำไม่ถูกวิธีทางการแพทย์ ทำให้เสี่ยงต่อการเสียชีวิตได้

สุตาภรณ์ อรุณดี และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ 1) ผลกระทบด้านจิตใจและอารมณ์ ได้แก่ มารดาวัยรุ่นมีภาวะซึมเศร้า โดยพบว่า วัยรุ่นที่ตั้งครรภ์มีภาวะซึมเศร้าร้อยละ 8.80 ซึ่งภาวะซึมเศร้ามีผลกระทบทั้งต่อมารดาและทารก นอกจากนี้ยังเกิดความวิตกกังวลหรือความเครียดเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหา เพราะมีความไม่พร้อมในการตั้งครรภ์หรือเกิดแรงกดดัน ถูกล้อเลียนจากเพื่อนรอบข้าง จนทำให้เกิดความอับอาย 2) ผลกระทบด้านสังคม พบปัญหาการแยกทางกัน ทำให้ทารกที่เกิดมามีโอกาสเสี่ยงที่จะต้องเผชิญกับปัญหาครอบครัวแตกแยก ขาดความรักความอบอุ่น มีความรู้สึกไม่มั่นคง เป็นเด็กกำพร้า หรือถูกทอดทิ้งให้อยู่ตามลำพัง หากไม่ได้รับการใส่ใจดูแลหรือประคับประคองเป็นอย่างดีจากครอบครัว ชุมชน และสังคม อาจกลายเป็นเด็ก และเยาวชนที่ก่อปัญหาสังคม เช่น เด็กกระทำความผิด ประพฤติผิดทางเพศ ติดยาเสพติด เมื่อเด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่จะขาดทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข

ปวิณภัทร นิธิตันติวัฒน์ และขวัญใจ เพทายประกายเพชร (2559) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ผลกระทบด้านครอบครัว ทำให้ครอบครัว เกิดความอับอาย สร้างความทุกข์ใจแก่บิดามารดา หรือผู้ปกครอง และเสื่อมเสียชื่อเสียงวงศ์ตระกูล ซึ่งบางครอบครัวอาจมีบิดามารดาหรือผู้ปกครอง ช่วยในการเลี้ยงดูบุตร แต่บางครอบครัว ฝ่ายชายไม่รับผิดชอบหรือไม่ยอมรับ มีการทอดทิ้งให้ฝ่ายหญิงเลี้ยงดูบุตรตามลำพัง ส่วนผลกระทบต่อทารก คือ ทารกมีน้ำหนักแรกเกิดน้อยกว่า 2,500 กรัม

ศิริพร จิรวัดนกุล และคณะ (2558) ได้กล่าวไว้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ จากการรายงานของกองทุนเพื่อเด็กแห่งสหประชาชาติ (UNICEF) ระบุว่า มารดาวัยรุ่นอายุ 15 – 19 ปี ที่คลอดบุตรคนแรกจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายร้อยละ 51 และมารดาวัยรุ่นร้อยละ 59 ไม่มีงานทำ และร้อยละ 45 มีรายได้เฉลี่ยอยู่ใน

กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดของประเทศ และมีภาระเรื่องค่ารักษาพยาบาลขณะตั้งครรภ์ การคลอดบุตร และการเลี้ยงดูบุตร เนื่องจากไม่มีงานทำ และมีการรายงานการเพิ่มขึ้นของอัตราการออกจากโรงเรียนกลางคันของนักเรียนด้วยเหตุผล เมื่อการศึกษาไม่สูงทำให้โอกาสในการทำงานที่ดีมีน้อย มีรายได้ น้อยหรือไม่มีรายได้ต้องพึ่งพิงครอบครัว และสังคมต้องอุ้มชู นำไปสู่ผลกระทบด้านสังคมต่อไป

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ผลกระทบของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การเกิด ความวิตกกังวล ความเครียด ความอับอาย เสียใจ เศร้าใจ กลัวการถูกประณาม การไม่ยอมรับจาก ครอบครัว สังคม และฝ่ายชาย โดยผลกระทบทางจิตใจนี้จะส่งผลต่อการเรียน เช่น หยุดเรียน เสียการเรียน การเรียนตกต่ำ การถูกทอดทิ้ง การทะเลาะเบาะแว้ง ย่อมให้เกิดปัญหภายในครอบครัว ตลอดจนการหมดโอกาสในการเรียนต่อ เพราะต้องรับภาระหน้าที่ความเป็นพ่อหรือแม่ก่อนวัยอันควร ซึ่งมีผลต่อการสร้างรากฐานการดำเนินชีวิต

2.3.4 การจัดการปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

กานเย่ (Gagne and Briggs. 1974 : 121 - 136 อ้างอิงใน ทิศนา ขัมมณี. 2553) ได้กล่าวไว้ว่า

1. การเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมที่ดีและมีประสิทธิภาพ ต้องอาศัยปัจจัย ที่ส่งผลต่อการเรียนรู้การจัดการปัญหา 3 ประการ ได้แก่

1) ปัจจัยส่วนบุคคล

1.1) ผู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป แต่ผู้ที่เรียนรู้แบบรอบด้าน จากข้อมูลที่ถูกต้อง และรับรู้แหล่ง บริการหรือแนวทางความช่วยเหลือ สามารถมีแนวทางการจัดการปัญหาที่ดีกว่า

1.2) การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้ ความเข้มแข็งทางจิตใจ และมองเห็นคุณค่าในตนเองจนสามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ และตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเองในที่สุด แม้ว่าในกระบวนการก่อนการตัดสินใจจะมีบุคคลหรือปัจจัยอื่น เข้ามาช่วยในการเสนอทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาก็ตาม

1.3) ความตระหนักในความเสี่ยงของผู้เรียนรู้ โดยการรับรู้และเผชิญกับ ปัญหา การตั้งครรภ์ไม่พร้อม นำไปสู่การวางแผนการป้องกันปัญหาที่จะตามมาในอนาคต

2) ปัจจัยด้านครอบครัว

2.1) ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของคู่รัก มีความสำคัญและส่งผลให้ เกิดการกระตุ้นการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาของวัยรุ่นหญิง

2.2) ความสัมพันธ์ของครอบครัว ที่มีรูปแบบของความรุนแรง กฎระเบียบที่ เคร่งครัด เป็นช่องว่างให้เกิดการเรียนรู้การแก้ปัญหาที่ผิด

3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

3.1) อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ด้วยความไวใจและเชื่อใจในตัวเพื่อนเป็นอย่างมาก เป็นช่องทาง และทางเลือกการแก้ปัญหาอย่างหนึ่ง แม้ว่าเพื่อนจะไม่มีความรู้ หรือประสบการณ์ก็ตาม

3.2) องค์กรพัฒนาเอกชนและภาครัฐที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีส่วนช่วยให้เกิดแนวทางการเรียนรู้และช่องทางการช่วยเหลือในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

2. การประสบปัญหาของวัยรุ่นที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม แสดงให้เห็นถึงกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในช่วงก่อนระหว่างและหลังการตั้งครรภ์ดังนี้

1) ผู้เรียนรู้ หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดการเรียนรู้ และการรับรู้เบื้องต้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากสัญญาณทางร่างกายและจิตใจ อันเป็นการเรียนรู้ขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริงว่าเป็นสัญญาณของตั้งครรภ์หรือไม่ ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตและสอบถามจากบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ อันเป็นการเรียนรู้จากปัจจัยทางสังคมซึ่งภายหลังจากรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจนนำไปสู่การเรียนรู้ขั้นสูง คือ การจัดการปัญหาต่อไป

2) วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดกระบวนการการเรียนรู้ขั้นสูงในการจัดการแก้ปัญหาภายใต้การวางแผนการแก้ไขปัญหา นั้น ผู้เรียนรู้หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม จะค้นหาทางเลือก หรือวิธีการแก้ปัญหาจากปัจจัยการเรียนรู้ภายนอกและจากปัจจัย ส่วนบุคคลโดยการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีบุคคลและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่มีความสำคัญที่กรณีศึกษาจะขอความช่วยเหลือมากที่สุด แม้ว่าบุคคลแรกที่จะขอความช่วยเหลือคือ เพื่อนจากการศึกษาแสดงให้เห็นขั้นตอนการแก้ปัญหาคือ 1) ผู้เรียนรู้ค้นพบปัญหา 2) เกิดการกำหนดปัญหารองหรือประเด็นของปัญหา 3) การวางแผนการแก้ปัญหาวิธีการแก้ปัญหา 4) การเปรียบเทียบทางเลือกของวิธีการแก้ปัญหา และ 5) เลือกและทดลองวิธีการแก้ปัญหาในที่สุด

3. ภายใต้การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้น จะมีบุคคลและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา แม้ว่าบุคคลแรกที่จะขอความช่วยเหลือ คือ เพื่อน แต่เมื่อเหตุการณ์บานปลาย บุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทในการสร้างทางเลือก และช่วยเหลือเพื่อประกอบการตัดสินใจ อันเป็นองค์กรที่ให้ความช่วยเหลือกลุ่มวัยรุ่นในประเด็นดังกล่าว

4. การแก้ปัญหาในบางครั้งผู้เรียนรู้หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ก็ไม่ได้เกิดการเรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง แต่กลับให้ผู้อื่นแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นแทน

5. วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีกระบวนการคิด ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์ และการปฏิบัติ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ จากปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

6. ผลกระทบที่เกิดในช่วงระหว่างและหลังการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิง เช่น การถูกนินทา ไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่มีรายได้ รายได้ไม่เพียงพอ มีอิทธิพลให้เกิดการเรียนรู้ ในการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นมาก่อนและไม่ให้เกิดซ้ำซ้อน

ปรีชา วิหคโต (2548) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม

1) ปัจจัยส่วนบุคคล คือ ผู้ที่มีความรู้ และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป แต่ผู้ที่เรียนรู้แบบรอบด้าน จากข้อมูลที่ถูกต้อง และรับรู้แหล่งบริการหรือแนวทางความช่วยเหลือ สามารถมีแนวทางการจัดการปัญหาที่ดีกว่า ดังเช่น ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย่ที่กล่าวไว้ว่า เงื่อนไขภายในตัวผู้เรียน (Condition) มีผลต่อการจัดการปัญหา โดยกานเย่มองว่าผู้ที่เรียนรู้หลักการได้มากจะเรียนรู้การแก้ปัญหาได้ กรณีศึกษาพบว่า 3 คน เคยผ่านหรือคู่รักผ่านการอบรมที่สอนแบบรอบด้าน รวมทั้งช่องทางความช่วยเหลือของศูนย์เยาวชน แห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสตูล) เมื่อประสบปัญหา ทั้ง 3 เลือกที่จะเข้ามาขอคำปรึกษาจากศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสตูล) และขอแนวทางการแก้ไขปัญหาดังนั้น แต่ตรงกันข้ามกับอีก 2 คน ที่ไม่เคยผ่านการอบรมของศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสตูล) แต่ได้รับการอบรมความรู้เรื่องการป้องกันและการคุมกำเนิดที่ถูกต้องจากองค์กรพัฒนาเอกชน และโรงเรียนเสมอ 2 คนหลัง แม้มีความรู้เรื่องการป้องกันที่ดี แต่เมื่อประสบปัญหาพยายามที่จะแก้ปัญหาคำตั้งครรภ์ของตน โดยการนำความรู้ที่มีจากประสบการณ์ของคนรอบข้างมาใช้ในการตัดสินใจ เนื่องด้วยขาดแนวทางหรือช่องทางของความช่วยเหลือจึงใช้แนวทางจากคนรอบข้างแต่ไม่ได้ผล เช่น การทดลองทำแท้ง ด้วยยาสตรีเบนโล

การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้พบว่า 5 กรณีศึกษา มีความภาคภูมิใจในตนเอง และเรียนรู้ที่ชื่นชมในสิ่งที่ตนทำแม้ว่าจะเป็นเรื่องเล็ก ๆ แม้กระทั่งการตั้งครรภ์ไม่พร้อมทั้ง 5 ไม่ได้แสดงมุมมองความคิด หรือความรู้สึกของการท้อแท้ สิ้นหวังและคิดฆ่าตัวตาย เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายนี้มีความเข้มแข็งทางจิตใจ และมองเห็นคุณค่าในตนเองจนสามารถเผชิญกับปัญหาที่เกิดขึ้นภายใต้การตัดสินใจในปัญหาที่จะเลือก และตัดสินใจด้วยตนเองในที่สุด แม้ว่าในกระบวนการก่อนการตัดสินใจจะมีบุคคลหรือปัจจัยอื่นเข้ามาช่วยในการเสนอทางเลือกวิธีการแก้ปัญหาก็ตาม

2) ปัจจัยด้านครอบครัว ความสัมพันธ์และความรับผิดชอบของคู่รัก มีความสำคัญและส่งผลให้เกิดการกระตุ้น การเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาคำตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงจากการวิจัยพบว่า 2 กรณีศึกษาที่ความสัมพันธ์ของคู่รักเกิดความบาดหมางหรือถูกปฏิเสธจากฝ่ายชาย วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมจะเลือกวิธีการยุติการตั้งครรภ์หรือทำแท้งในช่วงแรก ซึ่งไม่ได้ผลภายหลังจึงเลือกวิธีการนั่งเฉย และหยุดการเรียนรู้การแก้ปัญหาดังนั้น แต่หน้าที่การแก้ปัญหาดังกล่าวจะเป็นหน้าที่ของแม่ฝ่ายหญิงในการรับช่วงการดูแลเด็ก และจัดการปัญหาภายหลังจากการคลอดทันที

ความสัมพันธ์ของครอบครัว ที่มีรูปแบบ 1 ของความรุนแรง ภาวะเปียที่เคร่งครัดเป็นช่องว่างให้เกิดการเรียนรู้ในการแก้ปัญหาที่ผิด จากวิจัยครั้งนี้พบว่า ในจำนวน 5 กรณีศึกษา มีจำนวน 3 คนที่พ่อใช้ยาเสพติด ดิดเหล้า และใช้ความรุนแรงกับแม่ และอีก 1 คน ที่บ้านมักมีภาวะเปียที่เคร่งครัด และบังคับให้อยู่แต่ในกรอบตลอดเวลาทั้งหมดมีรูปแบบของการแก้ปัญหา ในช่วงแรกที่จะไม่บอกที่บ้าน เพราะกลัวการถูกลงโทษแต่เลือกวิธีการแก้ไขด้วยตัวเองก่อนเสมอซึ่งเมื่อถึงที่สุดแล้วกลุ่มวัยรุ่นจะเลือกที่จะปรึกษาบุคคลที่ตนไว้วางใจและปลอดภัยที่สุดในบ้าน หรือครอบครัว ซึ่งก็คือ แม่ นั่นเอง

3) ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม

อิทธิพลกลุ่มเพื่อน งานวิจัยชิ้นนี้พบว่า การเรียนโดยส่วนใหญ่วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ ไม่พร้อมทั้ง 5 ให้ความสำคัญกับเพื่อนเป็นอย่างมาก เนื่องด้วยมีความไว้วางใจและเชื่อใจตัวของเพื่อนเป็นอย่างมาก จะขอคำปรึกษาและแนะนำจากเพื่อน แม้ว่าเพื่อนจะไม่มีความรู้ หรือประสบการณ์ก็ตาม

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2531) ได้กล่าวไว้ว่า องค์กรพัฒนาเอกชนและภาครัฐที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือด้านการตั้งครรภ์ไม่พร้อม มีส่วนช่วยให้เกิดแนวทางการเรียนรู้และช่องทางการช่วยเหลือในการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในที่นี้ คือ ศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ (บ้านสสุล) และศูนย์ OSCC เนื่องด้วยหลักการทำงานที่ไม่ใช่เพียงแค่บอกช่องทางการช่วยเหลือแต่เป็นการให้ ผู้ประสบปัญหาได้เรียนรู้หลักการแนวทางของการเลือกการแก้ไขปัญหามาภายใต้เหตุและผล และให้ทางเลือกที่หลากหลายเพื่อให้ผู้ประสบปัญหาได้เลือกภายใต้เหตุผลของตนเอง และครอบครัว หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเงื่อนไขของการเรียนรู้นอกตัวผู้เรียนรู้อย่างที่ว่าการกระตุ้นให้ระลึกถึงหลักการจำต้องระลึกถึงหลักการที่ได้เรียนรู้แล้วเพื่อนำหลักการเหล่านั้นมาสัมพันธ์กัน วิธีการที่ช่วยให้ระลึกถึงหลักการได้ คือ ต้องมีการกระตุ้นโดยการถาม และการแนะนำโดยมีผู้แนะนำในหลักการหรือวิธีการก่อให้เกิดผลที่คาดหวังไว้ได้ถูกทิศทาง

ชมพูนุช ดอกคำใต้ (2555) ได้กล่าวไว้ว่า ผู้เรียนรู้ หรือวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดการเรียนรู้และการรับรู้เบื้องต้นถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากสัญญาณทางร่างกายและจิตใจ คือ กรณีศึกษาทั้ง 5 รายเกิดความผิดปกติของร่างกาย เช่น ประจำเดือนขาดหาย อาเจียน เวียนศีรษะบ่อยครั้ง เป็นลม และ ปวดท้อง ท้องแข็งบ่อย ๆ และสัญญาณทางจิตใจ คือ อารมณ์แปรปรวน หงุดหงิดวิตกกังวล อันเป็นสัญญาณที่บ่งบอกของการตั้งครรภ์ เช่นเดียวกับ งานวิจัยเรื่องการศึกษาระบบการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นเขตตำบลไผ่ยางอำเภอพญาเม็งราย จังหวัดเชียงราย พบว่า มารดาวัยรุ่นมีอายุระหว่าง 16 - 18 ปี ประสบการณ์ในระยะตั้งครรภ์ รับรู้อาการของการตั้งครรภ์ได้จากอาการประจำเดือนขาด และเกิดความกลัว วิตกกังวลภายใต้การรับรู้ดังกล่าว เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริงว่าเป็นสัญญาณของตั้งครรภ์หรือไม่ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตและสอบถามจากบุคคลที่

เคยผ่านประสบการณ์ อันเป็นการเรียนรู้จากปัจจัยทางสังคม ซึ่งภายหลังจากรับรู้ข้อมูลที่ชัดเจน นำไปสู่การเรียนรู้ขั้นสูง คือ การจัดการปัญหาต่อไป

นรรค์ ฝันเชียร (2563) ได้กล่าวไว้ว่า สำหรับการจัดการปัญหาท้องไม่พร้อมในโรงเรียนนั้น จะมีลักษณะที่เน้นด้านการป้องกันเป็นหลัก คือ สร้างภูมิคุ้มกันให้นักเรียน เพื่อไม่ให้อัตกตกไปสู่วังวนของปัญหาดังกล่าว ซึ่งศูนย์เฉพาะกิจคุ้มครองและช่วยเหลือเด็กนักเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดมาตรการและแนวทางในการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ประสบปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน โดยให้หน่วยงานในสังกัดนำไปใช้เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการปัญหานี้ในทิศทางเดียวกัน โดยแบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ

- 1) การจัดการเรียนรู้เรื่องเพศศึกษาและการสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กนักเรียน
- 2) การเฝ้าระวัง การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยเรียน
- 3) การดูแลให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองนักเรียนที่ตั้งครรภ์ในวัยเรียน
- 4) การสร้างความตระหนักและการพัฒนาการมีส่วนร่วมของสังคม

กระทรวงศึกษาธิการ (2551) ได้กล่าวไว้ว่า จากปัญหาของการท้องไม่พร้อม วิธีการหนึ่งที่จะช่วยแก้ปัญหา คือ การจัดการเรียน การสอนเรื่องเพศศึกษา โดยการปรับปรุงวิธีสอนให้เหมาะสม แต่เนื่องจากวิธีการสอนมีมากมาย หลายวิธี แต่ละวิธีมีส่วนดีแตกต่างกันไม่มีวิธีสอนใดเหมาะสมกับเนื้อหาและความมุ่งหมายทุกชนิด ครูผู้สอนจำเป็นต้องใช้วิจารณญาณของตนในการเลือกใช้ให้เหมาะสม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การจัดการปัญหาของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การเห็นคุณค่าในตนเอง ก่อให้เกิดการจัดการปัญหาของผู้เรียนรู้ ความเข้มแข็งทางจิตใจ ผู้ที่มีความรู้และทัศนคติที่ดีในการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ไม่ได้ทำให้เกิดการจัดการปัญหาที่ดีเสมอไป ความตระหนักในความเสี่ยงของผู้เรียนรู้ โดยการรับรู้และเผชิญกับปัญหา

2.3.6 แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

มาลี เกื้อนพกุล (2556) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ความรู้ในการคุมกำเนิดของวัยรุ่น ถือ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นมากที่สุด จากการศึกษาพบว่าความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดมีความสัมพันธ์กับการคุมกำเนิด วัยรุ่นที่ไม่คุมกำเนิดส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ หรือมีความรู้เกี่ยวกับการคุมกำเนิดไม่เพียงพอ โดยมีความเห็นว่า “อยู่กับแฟนมาเป็นปีใช้ถุงยางอนามัยร่วมกับหลั่งภายนอก ก็ไม่เคยท้อง ไม่คิดว่าจะท้อง” และ “ได้รับยาคุมกำเนิด ได้มาแต่ใช้ไม่เป็น เช่น กินไม่ตรงเวลาหรือลืมกินบ่อย ๆ เลยพลาด” นักศึกษาที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิดในระดับต่ำ ซึ่งความรู้ในการคุมกำเนิดยังมีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการคุมกำเนิด กล่าวคือ วัยรุ่นที่มีความรู้ในการคุมกำเนิดในระดับสูงจะมีโอกาสมีทัศนคติเห็นด้วยกับการคุมกำเนิดในระดับสูงเช่นกัน

อภิเชษฐ์ จำเนียรสุข และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ ทักษะคิดต่อการคุมกำเนิดของวัยรุ่น จากการศึกษาพบว่า ทักษะคิดต่อการคุมกำเนิดของ วัยรุ่นมีความสัมพันธ์ทางบวก และทำนายพฤติกรรมการคุมกำเนิดของวัยรุ่นได้ พบว่า ทักษะคิดต่อการคุมกำเนิด การรับรู้ว่าตนเองควบคุม การคุมกำเนิดได้ และการรับรู้อุปสรรคต่อการคุมกำเนิดสามารถร่วมกันอธิบายความแปรปรวนของ พฤติกรรมการคุมกำเนิดได้ร้อยละ 18.20 ซึ่งถือว่าอยู่ในระดับต่ำ

มนชนก พัฒนคล้าย และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การสนับสนุนจากครอบครัว หรือการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หากบิดามารดาหรือคู่สมรสยินยอมหรือเห็นด้วยในการคุมกำเนิด จะทำให้สตรีวัยรุ่นเห็นว่าการคุมกำเนิดเป็นเรื่องที่ดี สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ และเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ไม่ใช่เรื่องยาก

สุตาภรณ์ อรุณดี และคณะ (2559) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การรับบริการคุมกำเนิดที่มีประสิทธิภาพ พบว่า การรับบริการคุมกำเนิดที่ยังไม่มีประสิทธิภาพ อาจเกิดจาก 2 ประเด็น คือ 1) การที่วัยรุ่นได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิดไม่เพียงพอ และ 2) การมีทางเลือกของบริการคุมกำเนิดที่จำกัด ทั้งสถานบริการที่สามารถเข้าถึงได้ และวิธีการคุมกำเนิดที่เลือกได้ รวมทั้งการที่ผู้ให้บริการมีการอธิบาย เพียงสั้น ๆ เกี่ยวกับวิธีการคุมกำเนิด โดยไม่ได้คำนึงถึงข้อมูลเกี่ยวกับการคุมกำเนิดที่เหมาะสมกับความต้องการของวัยรุ่น ทำให้วัยรุ่นเข้าไม่ถึงการบริการที่มีประสิทธิภาพ ดังตัวอย่างคำกล่าวของมารดา วัยรุ่นที่ว่า “ตอนหลังคลอด ที่โรงพยาบาลเขาบอกที่นี้มีแต่กินยา ฉีด ทำหมัน ห่วงอนามัย แล้วก็ไม่ได้ บอกอะไรอีก เราเลยเลือกกินยา” และ “ไม่กล้าเข้ารับยาคุมกำเนิดหรือฉีดยาคุมกำเนิดในสถานบริการในชุมชน แม้ว่าจะไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม เพราะกลัวว่าจะมีคนรู้จักแล้วเอาไปนินทา ทำให้เกิดความอับอายหรือเอาไปบอกพ่อแม่ ทำให้โดนดุ”

ศิริพร จิรวัดนกุล และคณะ (2560) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การแก้ไขปัญหามาจากการถอดบทเรียนของ ประเทศที่ประสบปัญหามาก่อน เช่น อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น เกาหลี ซึ่งประเทศ เหล่านี้มีการดำเนินการเชิงบูรณาการของทุกภาค ส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดหลัก โดยมีกิจกรรมหลัก ที่อยู่ภายใต้แนวคิดการดำเนินงานเชิงบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ซึ่งมีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละประเทศ แต่จะมีกิจกรรมหลักที่เหมือนกัน คือ การสอนเพศศึกษารอบด้าน การจัดบริการสุขภาพทางเพศที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น และการมีส่วนร่วมของวัยรุ่น

ศิริพร จิรวัดนกุล (2558) ได้กล่าวไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ จากการดำเนินงานการป้องกันและเฝ้าระวัง การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นที่กล่าวมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา สถานบริการ สุขภาพ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่น และชุมชน ควรมีการดำเนินงานเชิงรุกหรือการรณรงค์การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่น มีการประสานงานการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนอย่างจริงจังและต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น มีการประสานให้ครอบครัว ตัววัยรุ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยควรมีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการถอดบทเรียน เพื่อนำไปพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และเฝ้าระวังการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่นควรมีการดำเนินการ ดังนี้

1. สถาบันการศึกษา ควรมีการจัดหลักสูตร การสอนเพศศึกษาให้มีคุณภาพ เนื้อหาประกอบด้วย เรื่องเพศและสัมพันธภาพทางเพศ การคุมกำเนิด การส่งเสริมทัศนคติในเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิด การเพิ่มทักษะชีวิต และการป้องกัน ในกลุ่มเปราะบางหรือกลุ่มเสี่ยง จัดช่องทางการเข้าถึงการให้คำปรึกษาเรื่องสัมพันธภาพทางเพศ และการคุมกำเนิดในโรงเรียน ครูหรืออาจารย์ผู้สอน ควรมีทัศนคติที่ดีต่อการสอนเพศศึกษา มีเทคนิค การสอนที่ดี ใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย เน้นการสอนเชิงปฏิบัติการมากกว่าการบรรยาย เพื่อให้วัยรุ่นมีทักษะ ในการนำไปปฏิบัติ มีการจัดกิจกรรมเสริมนอก หลักสูตรด้านการป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด เพื่อให้ นักเรียนมีทัศนคติที่ดีในการป้องกัน การตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด

2. สถานบริการสุขภาพ ควรมีการจัดบริการ ที่สอดคล้องกับความต้องการของวัยรุ่นและพ่อแม่/ผู้ปกครองในเรื่องการคุมกำเนิด จัดช่องทางการเข้าถึงบริการ และให้บริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น มีการสื่อสาร ให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับการคุมกำเนิดอย่างต่อเนื่อง มีการให้คำปรึกษา เรื่องการวางแผนครอบครัวในการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ในทุกกลุ่มอายุ

3. ครอบครัว พ่อแม่/ผู้ปกครองควรมีการค้นหาความรู้เรื่องสัมพันธภาพทางเพศ การคุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ และมีการสื่อสารที่ดี กับบุตรวัยรุ่น ให้ความรัก ความใส่ใจ และเข้าใจบุตร วัยรุ่น กล้าที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับบุตรได้อย่างเปิดเผย

4. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชน ควรมีการสนับสนุนพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่น จัดช่องทางการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดในแหล่งชุมชน มีระบบการติดตามข้อมูลในระดับท้องถิ่นเพื่อเป็น ข้อมูลในการดำเนินงาน จัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครอง จัดแหล่งค้นคว้าข้อมูล เกี่ยวกับการป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดสำหรับ วัยรุ่นและพ่อแม่/ผู้ปกครอง จัดพื้นที่ให้วัยรุ่นได้ แสดงความคิดสร้างสรรค์ตามความต้องการของตน มีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง และมีการตรวจตราพื้นที่เสี่ยงที่อาจเป็นแหล่งรวมตัวของกลุ่มวัยรุ่น

พระสรวินธุ์ อภิพลโย, ดร. (2559) ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ปัจจัยจิตสังคมเชิงพุทธที่มีผลต่อการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำแท้งของวัยรุ่นในสังคมไทย” ผลการวิจัยพบว่าวัยรุ่นที่ได้รับ

การปลูกฝังลักษณะทางพระพุทธศาสนาจากครอบครัวจะมีการปฏิบัติตามหลักคำสอนของศาสนาที่ดี แสดงให้เห็นว่าเมื่อบุคคลได้รับการปลูกฝังลักษณะทางพระพุทธศาสนาจะเป็นผู้ที่มีลักษณะทางพุทธสูงและมักจะเป็นผู้ที่ให้ความสนใจในพุทธศาสนา หลักธรรม คำสอน และสุดท้ายนำไปสู่การปฏิบัติด้วยตนเองซึ่งสะท้อนการได้รับการถ่ายทอดจากครอบครัวนั้นหมายความว่าหากครอบครัวหรือบิดามารดาได้ให้การปลูกฝังลักษณะทางพระพุทธศาสนาที่ดีต่อบุตรย่อมส่งผลต่อการสร้างเสริมลักษณะหรือพฤติกรรมของบุตรให้เป็นไปในแนวทางที่ดีเช่นเดียวกัน และผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ(Multiple Regression Analysis)เพื่อทำนายการลดพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำแท้งของวัยรุ่นในสังคมไทย พบว่า ตัวแปรอิสระทั้ง 4 ตัวพบว่าตัวแปรอิสระที่มีอำนาจในการทำนายการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำแท้งของวัยรุ่นได้ดีที่สุด คือ การปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาคือสี่ล 5

วิญญู กิณะเสน (2559) ได้ทำวิจัยเรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ผลการวิจัยพบว่าบทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนมีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ คือ การสนับสนุนจากครอบครัว หรือการมีสัมพันธภาพในครอบครัวที่ดี หากบิดามารดาหรือคู่ สมรสยินยอมหรือเห็นด้วยในการคุมกำเนิด จะทำให้สตรีวัยรุ่นเห็นว่าการคุมกำเนิดเป็นเรื่องที่ดี สามารถป้องกันการตั้งครรภ์ได้ และเป็นสิ่งที่สามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง ความรู้เรื่องสัมพันธภาพทางเพศ การคุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ และมีการสื่อสารที่ดีกับบุตรวัยรุ่น ให้ความรัก ความใส่ใจ และเข้าใจบุตรวัยรุ่น กล้าที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับบุตรได้อย่างเปิดเผย จัดช่องทางเข้าถึงบริการ และให้บริการที่เป็นมิตรกับวัยรุ่น มีการสื่อสารให้ข้อมูล และสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือการให้เด็กได้อบรมธรรมะ ปฏิบัติธรรม รักษาศีลเพราะจะทำให้เด็กรู้จักผิดชอบชั่วดีมีธรรมเป็นที่ยึดเหนี่ยวใจได้

2.4 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัว

2.4.1 ความหมายของครอบครัว

อุมาพร ตรังคสมบัติ (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัวจัดเป็นสถาบันทางสังคมที่เก่าแก่อันดับแรกของมนุษย์ เป็นรากฐานที่สำคัญที่สุดในบรรดาสถาบันทางสังคมทั้งหลาย โดยมีความสำคัญและมีอิทธิพลอย่างยิ่งต่อมนุษย์ทุกคนนับตั้งแต่เกิด เจริญเติบโต จนกระทั่งถึงวาระสุดท้าย

ของชีวิต ปัจจุบันได้มีการตระหนักถึงความสำคัญของครอบครัวมากขึ้น มีการมองบริบทนอกเหนือจากการเคยมองเฉพาะบุคคล จึงช่วยให้เข้าใจบุคคลได้อย่างแท้จริง เนื่องจากบริบทที่สำคัญของบุคคล คือ ครอบครัว

รุจา ภูไพบูลย์ (2541) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด และเป็นสถาบันสังคมที่มีความสำคัญยิ่งสถาบันหนึ่ง สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่างแนบแน่นและใกล้ชิดกัน มีความรักซึ่งกันและกันเป็นสถาบันสังคมที่บุคคลได้ใช้ชีวิตอยู่อย่างยาวนานกว่าสถาบันสังคมประเภทอื่น ๆ นับตั้งแต่บุคคลเกิดจนถึงตาย ครอบครัวมีหน้าที่เป็นแหล่งให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรหลาน เป็นแหล่งสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ให้แก่สังคม เป็นสถาบันเบื้องต้นที่ให้การอบรมหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลและเป็นแหล่งอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นต่อ ๆ ไปอีกด้วย นอกจากนี้เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค ครอบครัวยังเป็นแหล่งให้การช่วยเหลือ ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้ความรัก ความผูกพันในครอบครัวเป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม

สุพัตรา สุภาพ (2540) ได้ให้ความหมายไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่าสังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันครอบครัว เนื่องจากเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่มนุษย์ทุกคนเจอ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโต และมีครอบครัวแยกออกมา ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ และสกุลซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานะภาพ บทบาท ตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของครอบครัว

สนธิ สมักรการ (2538) ให้ความหมายครอบครัวไว้ว่า กลุ่มของญาติสนิทกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมหลังคาบ้านเดียวกัน หรืออยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน (ในกรณีที่มีบ้านมากกว่าหนึ่งหลัง) ตามปกติแล้วครอบครัวย่อมทำหน้าที่เบื้องต้นที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน (Basic need) ของมนุษย์ อย่างไรก็ตามหน้าที่บางประการของครอบครัวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นญาติของสมาชิกแต่ละครอบครัวทั้งแบบชีวภาพและแบบสังคมกำหนดก็ได้

ประสพสุข บุญเดช (2531) ให้ความหมายครอบครัวว่า เป็นหน่วยงานย่อยพื้นฐานของสังคม โดยปกติมักประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร ฐานะการเป็นครอบครัวเริ่มขึ้นเมื่อชายและหญิงได้ทำการสมรสกัน และดำเนินต่อไปจนกระทั่งเกิดบุตรคนแรก คนที่สองและคนถัด ๆ ไป ครอบครัวบางครอบครัวอาจไม่มีบุตรตลอดชีวิตของสามีภริยาก็ได้ และในทำนองเดียวกันครอบครัวบางครอบครัวก็

มีเพียงบิดา หรือมารดากับบุตรเท่านั้น ซึ่งอาจเกิดขึ้นเพราะสามีหรือภริยาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถึงแก่ความตายหรือหย่าร้างเลิกรากันไป

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ครอบครัว หมายถึง สถาบันหนึ่งของสังคมซึ่งประกอบด้วยสมาชิกตั้งแต่ 2 คนขึ้นไปอยู่ร่วมกันช่วยกันดูแลรักษาและออกค่าใช้จ่ายภายในบ้านร่วมกัน นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นรากฐานหรือสถาบันที่สำคัญของสังคมในการให้การศึกษาอบรมสั่งสอน เลี้ยงดู และสร้างประสบการณ์ด้านต่าง ๆ แก่สมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกันตั้งแต่ยังเด็กจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์

2.4.2 ความสำคัญของครอบครัว

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (2561) ได้สรุปไว้ว่า ครอบครัวมีความสำคัญ ดังนี้ ครอบครัวเป็นแหล่งหล่อหลอมทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะของสมาชิก การมีปฏิสัมพันธ์ (Interaction) ระหว่างสมาชิกในครัวเรือนเดียวกัน มีการถ่ายโอนค่านิยม ความรู้สึกนึกคิด ทักษะ ทักษะ ความเชื่อ ความศรัทธาและวัฒนธรรมการดำเนินชีวิต จากสมาชิกรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการพักผ่อน สันทนาการ และการทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน บรรยากาศ และวิธีการอบรมเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน

1. การเป็นพ่อแม่ - แม่แบบ ทั้งอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทั้งโดยที่รู้ตัวหรือไม่รู้ตัว สิ่งแวดล้อมภายในครอบครัวไม่ว่าจะในทางบวกหรือในทางลบได้ค่อย ๆ หล่อหลอมพื้นฐานทางบุคลิกภาพและคุณลักษณะทางด้านร่างกาย สังคม อารมณ์ และจิตใจของสมาชิกในครอบครัวในรูปแบบต่าง ๆ มีผลต่อโดยตรงต่อการแสดงบทบาททางสังคมของสมาชิกในสถาบันอื่นต่อไป

2. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางการศึกษาของสังคม ครอบครัวเป็นแหล่งถ่ายทอดองค์ความรู้ ฝึกฝนและอบรมให้สมาชิกได้เรียนรู้ระเบียบสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ทั้งอย่างเป็นทางการ (Formal) และ ไม่เป็นทางการ (Informal)

3. ครอบครัวสร้างคุณภาพชีวิต คุณลักษณะต่าง ๆ ที่บ่งชี้ถึงลักษณะของชีวิตที่มีคุณภาพ ชำต้นนี้ ครอบครัวจะเป็นสถาบันที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดขึ้นกับชีวิตของสมาชิกในครอบครัวได้

4. ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานในการพัฒนาสังคม สถาบันที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาสังคมและชุมชน เช่นเดียวกับสถาบันทางสังคมอื่น ๆ วัฏจักรของการเกิด การเติบโตเข้าสู่วัยเรียน วัยทำงาน วัยแต่งงาน วัยเลี้ยงดูลูกของตนเอง วัยดูแลพ่อแม่เมื่อแก่ชราลง สอนและฝึกให้ทุกคนต้องมีบทบาทหน้าที่ในฐานะต่าง ๆ ในครอบครัว หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ การเข้าไปมีบทบาท ภาระหน้าที่และมีความรับผิดชอบในฐานะสมาชิกของชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ

5. ครอบครัวเป็นหน่วยวางรากฐานการปกครองในระดับต่าง ๆ ครอบครัวทำหน้าที่ปฐมภูมิที่สำคัญที่สุดคือการให้กำเนิดเด็ก ให้การเลี้ยงดูผู้เยาว์ ให้การศึกษา สร้างคนให้รู้จักระเบียบสังคม ถ่ายทอดวัฒนธรรมให้คนรุ่นหลังรับไว้เป็นแนวทางในการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับสภาพสังคมของชนกลุ่มนั้น เด็กที่เกิดและเจริญเติบโตมาจากครอบครัวแบบใด ย่อมได้รับการถ่ายทอดแนวความคิด เจต

คติและพฤติกรรมต่าง ๆ ติดมาจากครอบครัวเดิมไม่มากนักน้อย และนำไปใช้ปฏิบัติในสังคมที่เขาอยู่อาศัย

สุกิจ อยู่ในธรรม (2559) ได้สรุปไว้ว่า ครอบครัวนับว่าเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญ การดำรงชีวิตในสังคมจะมีความสุขได้นั้น จะต้องมาจากรากฐานแห่งครอบครัวที่อบอุ่นและคนในครอบครัวจะต้องเข้าใจซึ่งกันและกัน จนก่อให้เกิดความปรองดองภายในสังคมขึ้น ไร้ซึ่งปัญหาความขัดแย้งระหว่างคนภายในครอบครัว หากแต่ละครอบครัวมีความสุขและเข้าใจกันก็จะส่งผลดีต่อสังคมในภาพรวม ในทางกลับกันครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยพื้นฐานทางสังคม

สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ (2558) ได้สรุปไว้ว่า ปัจจุบันสังคมไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจหรือแม้กระทั่งสิ่งแวดล้อมที่อยู่ใกล้ตัวนั้นก็ล้วนแต่ส่งผลต่อสภาพจิตใจของคนทุกเพศ ทุกวัย ไม่ว่าจะเป็นวัยเด็ก วัยผู้ใหญ่ คนวัยทำงาน หรือแม้คนวัยชรา สำหรับเด็กนั้นจะพบว่าเขาได้รับอิทธิพลจากการมองเห็นตัวอย่างจากผู้ใหญ่ด้วยการกระทำต่าง ๆ ของคนในครอบครัวส่งผลต่อเด็กทั้งทางตรงและทางอ้อม พฤติกรรมที่ผู้ใหญ่ในสังคมกระทำนั้น เด็ก ๆ สามารถเห็นได้และเลียนแบบได้ รวมทั้งในปัจจุบันเทคโนโลยีก็มีความเจริญอย่างรวดเร็วทำให้เด็ก ๆ สามารถพบเห็นการกระทำ รับรู้สิ่งต่าง ๆ

สิริภัทร โสติยาภักย์ (2560) ได้สรุปไว้ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานทางสังคมที่สำคัญยิ่งต่อการพัฒนามนุษย์ ครอบครัวเป็นหน่วยเล็กที่สุดของสังคม เป็นสิ่งแวดล้อมแรกที่ใกล้ชิด เป็นแหล่งให้กำเนิด ให้การเลี้ยงดู อบรมสั่งสอน แบ่งปันความรัก ความอบอุ่น ครอบครัวจึงมีอิทธิพลต่อความรู้สึกนึกคิด การมองโลก การมองตน และการพัฒนานุคลิกภาพ นอกจากนี้ยังมีบทบาทสำคัญในการสร้างคนให้เป็นผู้ที่มีความสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ

สถาบันครอบครัว (2562) ได้สรุปไว้ว่า ครอบครัวเป็นการรวมตัวของบุคคลที่มีความรัก ความผูกพันกัน มีปฏิสัมพันธ์กันช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ครอบครัวเป็นสถาบันสังคมที่เล็กที่สุดแต่เป็นสถาบันที่มีความสำคัญที่สุด เพราะเป็นหน่วยสังคมแรกที่หล่อหลอมชีวิตของคนในครอบครัวให้การเลี้ยงดูอบรมสั่งสอน ครอบครัวเป็นแหล่งผลิตคนเข้าสู่สังคม สังคมจะดีมาน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นสถาบันแรกๆ ที่ให้การอบรมสั่งสอน หล่อหลอมพฤติกรรม การกระทำ ความคิด ความรู้สึก เรียกโดยรวมว่า ช่วยหล่อหลอมบุคลิกภาพของมนุษย์ สร้างและพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ในสังคม

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของครอบครัว ให้การศึกษา อบรมเลี้ยงดู ถ่ายทอดประสบการณ์ต่าง ๆ และสร้างเสริมประสบการณ์ต่าง ๆ ให้กับสมาชิกที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ตั้งแต่เกิดจนเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ให้ความรัก ความเมตตา การเอาใจใส่ ห่วงใย อาหาร สร้างความเข้าใจ พยายามเข้าใจ และสร้างสมาชิกในครอบครัวให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่สังคมต้องการปัญหาครอบครัว

2.4.3 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน

จิราภรณ์ เรืองดิษฐ์ (2559) ได้สรุปไว้ว่า องค์การสหประชาชาติ (UN) ได้กำหนดปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนว่า เด็กทุกคนมีสิทธิเรียนรู้และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเต็มที่ที่ได้รับสิทธิเท่าเทียมกันไม่แบ่งแยกกีดกันเรื่อง เชื้อชาติ ผิวเพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคมทรัพย์สินกำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัว เพื่อให้อยู่ร่วมสังคมได้อย่างปกติชน ทั้งนี้เด็กและเยาวชนที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ ก็มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ อันหมายถึงการดูแลรักษาและการศึกษาที่เหมาะสมกับสถานะของเด็ก และในกรณีเด็กไม่มีครอบครัวหรือมาจากครอบครัวที่ยากจนและมีลูกมากก็จะได้ได้รับความช่วยเหลือเป็นพิเศษจากรัฐหรือองค์กรต่าง ๆ มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษาที่จัดให้เปล่าอย่างน้อยในระดับประถมศึกษา โดยมีโอกาสได้รับความสุขสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่นและรื่นเริงพร้อมกันไปด้วย เพื่อเป็นการส่งเสริมวัฒนธรรมและเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์ต่อสังคม ตลอดจนการแนะแนวทางชีวิตซึ่งมีบิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อนบุคคลอื่น

อภิศักดิ์ ธีระวิสิษฐ์ (2553) ได้สรุปไว้ว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของท้องถิ่นเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในการพัฒนาประเทศที่ระบุว่า “คนไทยมีคุณธรรมนำความรอบรู้ รู้เท่าทันโลก ครอบครัวอบอุ่น ชุมชนเข้มแข็ง สังคมสันติสุข เศรษฐกิจมีคุณภาพ เสถียรภาพ เป็นธรรม สิ่งแวดล้อมมีคุณภาพ ทรัพยากรชาติยั่งยืน อยู่ภายใต้ระบบบริหารจัดการประเทศที่มีธรรมาภิบาล ดำรงไว้ซึ่งระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และอยู่ในประชาคมโลกได้อย่างสมศักดิ์ศรี” อีกทั้งยังเป็นทิศทางเดียวกับยุทธศาสตร์การพัฒนาที่นำไปสู่การอยู่ดีมีสุข

ธนชา รอดกันภัย (2560) ได้สรุปไว้ว่า การพัฒนาประเทศที่เริ่มต้นด้วยทุนนิยมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต วัฒนธรรมของสังคมไทย เงินกลายเป็นปัจจัยสำคัญในการดำเนินชีวิต สถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคมที่ต้องเปลี่ยนวิถีไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ พิชจากโลกาภิวัตน์ทำให้สัมพันธภาพในครอบครัวอ่อนแอ โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่นหรือเยาวชนที่อยู่ในกลุ่มเสี่ยง พ่อแม่ไม่มีเวลาอบรมสั่งสอนลูก ผลักภาระการอบรมสั่งสอนให้กับโรงเรียน เมื่ออยู่ในภาวะเปราะบางระบบโรงเรียนไม่ได้ก็ออกจากในระบบโรงเรียน ซึ่งจะนำมาซึ่งปัญหาสังคมตามมา ดังนั้นศูนย์การศึกษานอกระบบ จึงจำเป็นที่จะต้องวางแผนการสร้างภูมิคุ้มกันรองรับเยาวชนกลุ่มเสี่ยงที่ออกจากโรงเรียนกลางคัน เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น หรือในการประกอบอาชีพ เพราะการพัฒนาที่ยั่งยืน คือการพัฒนาฐานรากของประเทศให้มั่นคง โดยเฉพาะการพัฒนาคนในประเทศซึ่งเป็นทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง เตรียมความพร้อมอย่างรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต

ชมพูนุช ลลิตมงคล (2554) ได้สรุปไว้ว่า การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนควรเป็นกระบวนการต่อเนื่อง ประกอบด้วย การอนุรักษ์ เลือกรับ และปรับเปลี่ยนวัฒนธรรม สำหรับการอนุรักษ์วัฒนธรรม ซึ่งหมายถึงการสงวนและรักษาอัตลักษณ์วัฒนธรรมของชาติ ควรเสริมสร้างความรู้และความสามารถด้านวัฒนธรรมเพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดให้ผู้อื่นได้ หากคนในสังคมมีความรู้และความเข้าใจในพื้นฐานวัฒนธรรมของสังคม ก็จะสามารถบำรุงรักษาวัฒนธรรมให้เจริญงอกงามต่อไป นอกจากการอนุรักษ์แล้ว เยาวชนยังต้องมีความสามารถในการเลือกรับวัฒนธรรมภายนอกที่มีความเหมาะสมกับตนเองและสังคม เนื่องจากวัฒนธรรมที่หลั่งไหลและเกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา มีทั้งวัฒนธรรมที่เหมาะสมกับเยาวชนไทย และที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นความสามารถในการคัดกรอง จึงเป็นเรื่องสำคัญที่เยาวชนต้องได้รับการให้ความรู้ความเข้าใจอย่างถูกต้อง เพื่อเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบหรือเกิดน้อยที่สุด

ทัศนยา ทองภักดี (2554) ได้สรุปไว้ว่า ภูมิคุ้มกันทางใจ (RQ: Resilience Quotient) ถือว่าเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นควรเสริมสร้างให้กับเด็กและเยาวชน เป็นสิ่งที่ช่วยให้บุคคลสามารถผ่านพ้นภาวะวิกฤตหรือเหตุการณ์ร้าย ๆ ไปได้ เป็นการฟื้นฟูสภาพอารมณ์และจิตใจได้อย่างรวดเร็วมีความยืดหยุ่น สามารถทำให้ปรับตัวได้ดีใช้ชีวิตได้อย่างมีความสุข มีจิตใจที่เข้มแข็ง การสร้างภูมิคุ้มกันทางใจให้กับเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เพื่อให้เด็กมีความแข็งแกร่งทางด้านจิตใจและเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี ความเข้มแข็งทางใจเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องฝึกฝนตั้งแต่เล็ก เพราะหากต่อไปการดำเนินชีวิตประจำวัน เกิดเจอสถานการณ์ที่ลำบาก เกิดเหตุการณ์พบเจออุปสรรคใด ๆ หากไม่มีความเข้มแข็งทางใจ ขาดทักษะ ไม่มีความรู้ต่อการพบเจอแก้ไขปัญหาลดอุปสรรคการที่เด็กมีความสามารถควบคุม ตนเองได้เป็นอย่างดีจะต้องเป็นคนที่สามารถมีพลังใจที่เข้มแข็งการที่เด็กมีภูมิคุ้มกันทางใจก็เหมือนกับการฉีดวัคซีนป้องกันอย่างหนึ่งให้กับเด็ก เพื่อให้เด็กเติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ที่ดีในวันข้างหน้า

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัวเป็นฐานนั้นเป็นสิ่งที่ดีงามและเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้คนที่เติบโตไปเป็นผู้ใหญ่ในวันข้างหน้า ได้รับรู้ถึงสิ่งที่ดี ปฏิบัติตามสิ่งที่ถูกต้องโดยคำนึงถึงคนในสังคม เป็นสิ่งที่สังคมในยุคปัจจุบันนั้นขาดแคลนไปบ้าง แต่ถ้าสภาพหรือรากฐานทางครอบครัวดี การอยู่ร่วมกันในสังคมก็ได้เป็นเรื่องยาก

2.5 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับชุมชน

2.5.1 ความหมายของชุมชน

สนธยา พลศรี (2545) ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชน คือ กลุ่มทางสังคมที่อาศัยอยู่ร่วมกันในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน เช่น ครอบครัว ละแวกบ้าน หมู่บ้าน ตำบล หรือเรียกเป็นอย่างอื่นมีความเกี่ยวข้อง

สัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน มีความผูกพัน เอื้ออาทรกัน ภายใต้บรรทัดฐานและวัฒนธรรมเดียวกัน ร่วมมือและพึ่งพาอาศัยกัน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์และเป้าหมายร่วมกัน

จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ (2548) กล่าวว่า ชุมชน คือ กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกันในอาณาบริเวณหนึ่ง โดยคนเหล่านี้ถือว่าตนมีความผูกพันอยู่กับอาณาบริเวณแห่งนั้น มีความยึดเหนี่ยวกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง มีการกระทำกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้านด้วยกลุ่มต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยกัน เช่น ครอบครัวหลาย ๆ ครอบครัว โรงเรียน วัด ร้านค้า โรงงาน รวมกันเป็นหมู่บ้านเป็นเมือง แต่กระนั้นก็ตามแม้ว่าชุมชนจะมีกิจกรรมต่าง ๆ หลายด้าน และสามารถตอบสนองความจำเป็นพื้นฐานของการดำรงชีวิตของสมาชิกได้ แต่ชุมชนก็ยังเป็นหน่วยย่อยของสังคมที่ต้องขึ้นอยู่กับอำนาจรัฐ

ประเวศ วะสี (2540) ได้ให้ความหมายของ “ชุมชน” โดยเน้น “ความเป็นชุมชน” ว่าจะหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งเท่าใดก็ได้มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีการติดต่อสื่อสารหรือรวมกลุ่มกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีการเรียนรู้ร่วมกันในการกระทำ มีการจัดการเพื่อให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ร่วมกัน

กาญจนา แก้วเทพ (2538) กล่าวถึง “ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพที่คล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่ระดับเครือญาติจนถึงระดับหมู่บ้าน และระดับเกินหมู่บ้านและผู้ที่อาศัยในชุมชนมีความรู้สึกร่วมกันว่าเป็นคนชุมชนเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและมรดกทางวัฒนธรรมและศาสนาถ่ายทอดไปยังลูกหลานอีกด้วย

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2525) ให้ความหมายว่า “ชุมชน” หมายถึง องค์การทางสังคมอย่างหนึ่งที่มีอาณาเขตครอบคลุมท้องถิ่นหนึ่งและปวงสมาชิกสามารถบรรลุถึงความต้องการพื้นฐานส่วนใหญ่ได้และสามารถแก้ไขปัญหาส่วนใหญ่ในชุมชนของตนเองได้

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนพวกหนึ่งที่มาอยู่รวมกัน และทำกิจกรรมร่วมกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิตร่วมกัน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันมีการติดต่อสื่อสารและเรียนรู้ร่วมกัน

2.5.2 องค์ประกอบของชุมชน

นุชนิ จานนอก (อินเทอร์เน็ต, 2564) องค์ประกอบของชุมชนประกอบด้วย

- 1) บุคคลหลากหลายที่รวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่ก็ตาม
- 2) มีเป้าหมายร่วมกันและยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์สาธารณะและของสมาชิก
- 3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง รักษาเอื้ออาทรต่อกัน และมีความรักท้องถิ่น รักชุมชน
- 4) มีอิสระในการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมทำและร่วมรับผิดชอบ
- 5) มีการระดมใช้ทรัพยากรในชุมชนอย่างเต็มที่และมีประสิทธิภาพ
- 6) มีการเรียนรู้ เชื่อมโยงกัน เป็นเครือข่ายและติดต่อสื่อสารกันหลายรูปแบบ

- 7) มีการจัดทำกิจกรรมที่เป็นสาธารณะของชุมชนอย่างต่อเนื่อง
- 8) มีการจัดการบริหารกลุ่มที่หลากหลายและเครือข่ายที่ดี
- 9) มีการเสริมสร้างผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่หลากหลายของชุมชนสืบทอดกันตลอดไป

จิตติมงคล ชัยอรัญญา (2540) กล่าวถึง “ชุมชน” โดยสรุปว่า “ชุมชน” ประกอบไปด้วยระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ รวมถึงระบบนิเวศวิทยา สิ่งแวดล้อม และเทคโนโลยีด้านต่าง ๆ ซึ่งระบบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ระหว่างกันหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า มีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2556) ได้อธิบายถึง การจำแนกองค์ประกอบของชุมชนออกไว้ 3 ประการ คือ

- 1) องค์ประกอบด้านมนุษย์ เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชนมนุษย์ จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มและชอบอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม มีการติดต่อไปมาหาสู่กันลักษณะและรูปแบบของกลุ่ม เช่น ครอบครัว กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ กลุ่มปฐมภูมิและกลุ่มทุติยภูมิความจำเป็นที่มนุษย์จำเป็นต้องอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือต้องมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นหรือกลุ่มอื่น เนื่องจากมีกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน และคนที่เป็นส่วนมาชิกของกลุ่มใด ๆ ก็ตามย่อมมีความสัมพันธ์ต่อสมาชิกในกลุ่มเดียวกันหรือกับกลุ่มอื่น ๆ อีกเป็นลูกโซ่เกี่ยวพันกันไป

- 2) องค์ประกอบด้านสิ่งที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น สิ่งที่มนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นและนำไปใช้ในชุมชนมีหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ทั้งที่เป็นเครื่องอำนวยความสะดวกหรือสิ่งจำเป็นในการดำรงชีวิต เช่น วิทยุ โทรทัศน์ พัดลม อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย เป็นต้น นอกจากสิ่งที่เป็นวัตถุแล้วมนุษย์ยังสร้างแนวความคิด ปรัชญาค่านิยม ความเชื่อ ความรู้ต่าง ๆ ขึ้น องค์ประกอบเหล่านี้แตกต่างกันไปในแต่ละชุมชน ซึ่งมีสภาพและระดับต่างกัน การประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์ไม่มีที่สิ้นสุดและสืบทอดกันไปตลอดเวลา สิ่งที่มนุษย์คิดขึ้นมาจะมีความสัมพันธ์ต่อกันในแต่ละชนิดของมันเองคล้ายกับลูกโซ่ที่ต่อกันเป็นช่วง ๆ เช่น สร้างรถยนต์ขึ้นมาวิ่งบนถนนที่สร้างขึ้นมาทำให้เกิดฝุ่นปลิวไปสร้างความเดือดร้อนให้กับชาวบ้านหรือสมารถที่จะชนผลผลิตพวกพืชผัก ผลไม้ไปขายในตลาดได้เร็วขึ้น เป็นต้น

- 3) องค์ประกอบด้านสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น หมายความว่า รวมทุกอย่างที่เกี่ยวข้องกับพืชสัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลายที่มีอยู่ในชุมชน ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ เช่น สภาพอากาศที่แห้งแล้งจะทำให้ไม่มีน้ำเพียงพอสำหรับการเจริญเติบโตของพืชผล เป็นต้น

ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์ (2553) ได้ระบุถึงองค์ประกอบชุมชนสร้างสรรค์ 3 ส่วน ได้แก่

- 1) กระบวนการเรียนรู้

2) มีกระบวนการมีส่วนร่วมของสมาชิกชุมชน

3) มีกระบวนการการพึ่งพาตนเองของสมาชิกชุมชน และของชุมชนในภาพรวม

โกวิท พวงงาม (2553) ได้ระบุถึงองค์ประกอบของชุมชนสร้างสรรค์ 9 ประการ

1) มีบุคคลที่หลากหลายมารวมตัวกันเป็นองค์กรชุมชนอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้

2) มีเป้าหมายร่วมกัน และยึดโยงเกาะเกี่ยวกันด้วยประโยชน์ส่วนรวมและประโยชน์ของสมาชิกชุมชน

3) มีจิตสำนึกของการพึ่งตนเอง มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความรักและห่วงใยชุมชน

4) สมาชิกชุมชนมีอิสระในการคิด การตัดสินใจ การปฏิบัติงานและการประมาณผลงานที่เกิดขึ้น

5) มีการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนอย่างคุ้มค่าและอย่างมีประสิทธิภาพ

6) มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์วัสดุอุปกรณ์กำลังคนต่อกัน และมีการสื่อสารหลายรูปแบบ

7) มีการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ในชุมชนอย่างต่อเนื่อง

8) มีการบริหารจัดการกลุ่มในชุมชนอย่างหลากหลาย

9) มีการสร้างผู้นำชุมชนที่มีความหลากหลาย

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของชุมชน หมายถึง ระบบความสัมพันธ์ของคน ความเชื่อ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรม ระบบเศรษฐกิจ อาชีพการเมือง ระบบการปกครอง โครงสร้างอำนาจ มีความสัมพันธ์กันมีความเชื่อมโยงกันชนิดที่ไม่สามารถแยกออกจากกันได้

2.5.3 ความสำคัญของชุมชน

พิรพัฒน์ พันศิริ (2559) กล่าวถึงว่า การแก้ปัญหาชุมชนด้วยชุมชนเองโดยการแสวงหาเครือข่ายต่าง ๆ ที่มีศักยภาพที่สามารถแก้ปัญหาของชุมชนได้ แสวงหาแหล่งทุนเพื่อใช้ในการแก้ปัญหา และที่สำคัญ คือ มีการรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นเพื่อทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง และใช้กลุ่มองค์กรดังกล่าวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น

สนธยา พลศรี (2556) กล่าวถึงว่า ความสำคัญของชุมชน ดังนี้

1) เป็นศูนย์กลางในการรวมพลังของชุมชน เพราะกลุ่มเป็นที่รวมของสมาชิกที่เป็นคนในชุมชนจึงสามารถระดมพลังของคนในชุมชนมาใช้ในการดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้

2) กลุ่มมีพลังและศักยภาพ สามารถดำเนินงานด้วยสมาชิกได้อย่างมีประสิทธิภาพไม่ต้องพึ่งพาคนภายนอกชุมชน สามารถกำหนดเป้าหมายของกลุ่มได้เหมาะสม สอดคล้องกับบริบทหรือสภาพของชุมชน

3) เพิ่มโอกาสในการแก้ปัญหาและการพัฒนาชุมชน เพราะปัญหาบางอย่างของสมาชิกและชุมชนอาจจะเกินขีดความสามารถที่จะแก้ไขได้โดยตัวบุคคลที่เผชิญปัญหาอยู่เพียงลำพัง การรวมกันเป็นกลุ่มจะทำให้มีพลังเพียงพอที่จะแก้ปัญหาและดำเนินงานพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จได้

4) เป็นเครื่องมือในการพัฒนาศักยภาพของบุคคลและชุมชน เพราะกลุ่มมีผู้นำมีสมาชิกมีวัตถุประสงค์ในการพัฒนาชุมชนร่วมกัน มีกิจกรรม มีวัตถุประสงค์ มีความพร้อมในการพัฒนาสมาชิกและบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนให้มีศักยภาพเพียงพอที่จะร่วมกันพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ

5) เป็นศูนย์กลางในการประสานงานเพื่อพัฒนาชุมชน เพราะกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกของชุมชนที่เชื่อมโยงคนในชุมชนไว้ด้วยกันสามารถรวมพลังของบุคคลให้เป็นพลังของกลุ่มและเป็นพลังของชุมชน มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ สามารถเป็นศูนย์กลางในการประสานงานเพื่อพัฒนาชุมชนร่วมกันของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี

6) เป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาชุมชนให้ประสบความสำเร็จ เพราะกลุ่มมีพลังเพียงพอต่อการมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการพัฒนาชุมชน ทั้งการศึกษาชุมชนการวิเคราะห์ชุมชน การจัดลำดับปัญหาและความต้องการของชุมชน การวางแผนและโครงการ การดำเนินงานพัฒนา การติดตามประเมินผล และการทบทวนปัญหาอุปสรรคของการพัฒนาชุมชน

7) เป็นกลไกสำคัญในการดำเนินงานพัฒนาชุมชน เพราะกลุ่มมีความพร้อมในด้านบุคลากรและอื่น ๆ กลุ่มจึงสามารถหนุนเสริมเทคนิควิธีการในงานพัฒนาชุมชนได้เป็นอย่างดีทั้งในการให้การศึกษาแก่ชุมชนและการจัดระเบียบชุมชน ซึ่งเป็นวิธีการสำคัญของงานพัฒนาชุมชน

8) กลุ่มมีอำนาจในการต่อรอง กลุ่มเป็นที่รวมของสมาชิกในชุมชนเป็นจำนวนมากทำให้การตัดสินใจและกิจกรรมของกลุ่มมีพลังเป็นที่ยอมรับทำให้มีอำนาจต่อรองในด้านต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานพัฒนาชุมชน ซึ่งถ้าดำเนินการโดยบุคคลอาจไม่ประสบความสำเร็จเพราะไม่มีพลังต่อรองเพียงพอ

9) เป็นการนำแนวคิดปรัชญาและหลักการพัฒนาชุมชน คือ หลักการทำงานเป็นกลุ่มและการมีส่วนร่วมของประชาชนมาใช้ในงานพัฒนาชุมชน ทำให้การพัฒนาชุมชนมีลักษณะเป็นรูปธรรมทั้งในด้านเทคนิควิธีการและผลที่เกิดขึ้น

10) เป็นกลไกสำคัญในงานพัฒนาชุมชนให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพราะกลุ่มสามารถพัฒนากลุ่มให้เป็นองค์กรที่มีประสิทธิภาพ มีการขยายตัวตลอดเวลา และเชื่อมโยงกลับกลุ่มองค์กรอื่นในลักษณะเป็นเครือข่ายซึ่งทำให้กลุ่มพัฒนามากขึ้น กล่าวคือ มีความเข้มแข็งและยั่งยืน เมื่อนำกลุ่มมาใช้ในการพัฒนาชุมชนก็จะทำให้ชุมชนประสบความสำเร็จในการพัฒนา คือ มีความเข้มแข็งและยั่งยืนด้วย

จิตติ มงคลชัยอรัญญา (อ้างถึงใน; ปาริชาติ วลัยเสถียร, 2552) กล่าวถึง ความสำคัญของชุมชนว่าคนที่อยู่ในปัจจุบัน มีปัญหาหรือมีความความต้องการที่มีความจำเป็นแต่ยังไม่ได้รับการ

ตอบสนองได้ครบ คนเหล่านี้ก็ได้ใช้ความพยายามที่จะแก้ไขมาระดับหนึ่งประสบความสำเร็จบ้าง และไม่ประสบความสำเร็จบ้าง รูปธรรม คือ สถานการณ์ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และดูเหมือนว่าหากเป็นคนจนหรือคนด้อยโอกาสมากเท่าใดก็จะต้องมารวมพลังกันเพื่อแก้ไขมากขึ้นเท่านั้น และการรวมพลังนี้อาจจะต้องรวมกับคนอื่น ๆ ที่อาจมีใช้ญาติพี่น้อง หรือคนในครอบครัวเดียวกัน (เพราะปกติก็มักจะพยายามช่วยกันอยู่แล้วแต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จ) เพื่อจะได้เพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหา เพราะคนอื่น ๆ อาจมีความสามารถที่แตกต่างกันออกไป หากนำมาใช้ถุวิธีกาลเทศะ ก็อาจจะนำไปสู่การแก้ปัญหาของตนเองและชุมชนได้โดยผลจากการรวมพลังของการรวมกลุ่มที่ถูกต้องดังกล่าวประกอบด้วย

ประการที่หนึ่ง คือ ทุกคนที่เข้ามาร่วมต่างก็จะมีรู้ความสามารถมากขึ้น ทั้งจากการแลกเปลี่ยน ความรู้ประสบการณ์ระหว่างกันและกัน และการได้ทำงาน เพิ่มประสบการณ์ใหม่ร่วมกัน ความรู้ที่ได้นี้อาจจะมากกว่าที่แต่ละคนมีร่วมกันก็ได้เช่น เราจะพบว่า บางทีในที่ประชุมเรามักจะได้แนวความคิดใหม่ๆ เสมอที่ทุกคนในที่ประชุมอาจไม่เคยมีมาก่อน แต่ความคิดนี้จะไม่เกิดขึ้นเลยหากไม่มีการนำความคิดเห็นของแต่ละคนมาพูดคุย แลกเปลี่ยนอย่างเป็นระบบภายในกลุ่มของตน

ประการที่สอง คือ การเพิ่มโอกาสในการแก้ไขปัญหาโดยการใช้ปัจจัยของกลุ่ม เช่น คนเดียวอาจมีงานไม่มากพอที่จะลงทุน แต่หากมีกลุ่มออมทรัพย์ซึ่งสมาชิกบางคนอาจจะยังไม่จำเป็นต้องใช้เงิน ก็จะเปิดโอกาสให้คนที่ต้องการใช้เงินสะสมทั้งของตนและของเพื่อน ๆ (ที่ฝากไว้กับกลุ่ม) นำมาพัฒนาอาชีพของตนก่อน เมื่อทำแล้วก็ชำระเงินคืนเข้ากลุ่มพร้อมดอกเบี้ย ทำให้ทุนนั้นไม่สูญหายแต่อกเงยพร้อมที่จะเปิดโอกาสให้คนอื่น ๆ ได้ใช้ประโยชน์ในภายหลัง

ประการที่สาม คือ อำนาจหรือพลัง (แฝง) ที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกัน ซึ่งอำนาจหรือพลังต่อรองนี้จะไม่มีการเกิดขึ้นได้เลยหากต่างคนต่างอยู่หรือไม่มีการรวมตัวที่เหนียวแน่นพอ พลังหรืออำนาจนี้อาจจะไม่ส่งผลแก่ตัวสมาชิกเหมือนกับผลที่ได้ใน 2 ประการแรก แต่จะมีผลประโยชน์ต่อสมาชิกทางอ้อม เพราะจะทำให้คนอื่น ๆ ที่อยู่นอกกลุ่มให้ความเกรงใจเปิดโอกาส ไม่กล้าที่จะเอาไรด์เอาเปรียบกลุ่มหรือสมาชิก เช่น พ่อค้าเกรงใจกลุ่มเกษตรกรที่เข้มแข็ง นักการเมืองรวมตัวเป็นพรรคเพื่อคอยปกป้องผลประโยชน์ของตนเองและคนอื่น ๆ และการให้ความเกรงใจนับถือของกลุ่มหรือการค้าของนักธุรกิจ ชุมชนกำนันผู้ใหญ่บ้าน สโมสรโรตารี โลอันส์ เป็นต้น

โกวิท พวงงาม (2553) สรุปได้ว่าชุมชนท้องถิ่นมีความสำคัญใน 5 ประการ ดังนี้

- 1) ชุมชนท้องถิ่น มีหน้าที่หรือภารกิจบางอย่างที่จำเป็นต่อการดำรงอยู่ของระบบสังคมที่ใหญ่กว่า เช่น มีหน้าที่ในการขัดเกลาทางสังคม หน้าที่ในการดำรงสถาบันครอบครัว หน้าที่ในการสร้างผลผลิตทางเศรษฐกิจ (มีคำอธิบายในหัวข้อภารกิจหน้าที่ของชุมชนท้องถิ่น) หากสังคมขาดชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่ดังกล่าวแล้วก็จะส่งผลให้ระบบสังคมอ่อนแอและอาจถึงการล่มสลายของระบบสังคมได้

2) ชุมชนท้องถิ่น เป็นเครื่องมือที่สะท้อนความคิดเห็นของประชาชนในระบบสังคมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยการปกครองทั้งเป็นทางการ คือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและไม่เป็นทางการ คือการดูแลหมู่บ้านของผู้ใหญ่บ้านหรือผู้อาวุโสในหมู่บ้าน เป็นต้น ไปพร้อม ๆ กันก็สามารถรวมตัวกันแสดงออกถึงความคิดและความเชื่อ หรือทัศนคติต่อเรื่องต่าง ๆ ในรูปแบบที่เป็นทางการได้ด้วย ความสำคัญในประการนี้จึงอยู่ตรงที่ว่า ชุมชนท้องถิ่นเป็นหน่วยทางสังคมที่ดีในการสะท้อนความต้องการของประชาชน อีกทั้งยังมีช่องทางในการนำเสนอที่เป็นทางการได้ด้วย ซึ่งส่งผลดีต่อรัฐบาลหรือผู้ที่เกี่ยวข้องในการแก้ไขปัญหาของระบบสังคมโดยรวม

3) ชุมชนท้องถิ่น เป็นตัวรวมผลประโยชน์และความต้องการของคนในสังคมให้เข้าเป็นหมวดหมู่และง่ายต่อการจัดการข้อเรียกร้องต่าง ๆ เช่น กลุ่มเหตุการณ์ในท้องถิ่น กลุ่มเกษตรกรในท้องถิ่น กลุ่มประมงท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ในการกลั่นกรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ก่อนจะเข้าสู่กระบวนการเรียกร้องที่เป็นระบบ

4) ชุมชนท้องถิ่น เป็นหน่วยพื้นฐานของสังคม ในการบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนหรือเปรียบเสมือนปราการด่านแรกของหน่วยงานระดับที่สูงกว่าของภาครัฐนั่นเอง ดังนั้นความสำคัญจึงอยู่ที่ว่า ชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นตัวบรรเทาปัญหาเบื้องต้นของประชาชนในพื้นที่

5) ชุมชนท้องถิ่น เปรียบเสมือนสถาบันหนึ่งในการฝึกการมีส่วนร่วมหรือส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่ประชาชน เพราะการบริหารชุมชนหรือท้องถิ่นจำเป็นต้องมีกลไกในการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในการบริหารชุมชน อันจะส่งผลดีต่อการเมืองในระดับชาติ นอกจากนี้ชุมชนท้องถิ่นทำหน้าที่ให้ประชาชนรู้จักสิทธิหน้าที่และหวงแหนในท้องถิ่นของตนอีกด้วย

ยศ บริสุทธิ (2558) กล่าวถึง ความสำคัญของชุมชนว่า เป็นการลดภาระของรัฐบาลโดยการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนท้องถิ่นอย่างแท้จริง จะได้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ความสำคัญของชุมชน หมายถึง การรวมตัวกันเพื่อจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรขึ้นเพื่อทำงานร่วมกันอย่างมีพลัง และใช้กลุ่มองค์กรดังกล่าวเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาของชุมชนท้องถิ่น เพื่อการสนองตอบต่อความต้องการของชุมชนให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และตรงกับความต้องการของชุมชนนั้น ๆ

2.5.4 โครงสร้างของชุมชน

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา (2557) โครงสร้างของชุมชนถือเป็นพื้นฐานที่ทำให้เกิดเป็นชุมชน ซึ่งโครงสร้างของชุมชนที่สำคัญนั้นมีดังนี้

1) สมาชิก หมายถึง ผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในสมาคมองค์กรซึ่งรวมถึงผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในชุมชนด้วยโดยสมาชิกชุมชน คือ คน หรือประชากรจำนวนหนึ่งซึ่งเป็นผู้มีสิทธิและมีส่วนร่วมในการอาศัยอยู่ในชุมชน

2) กลุ่มสมาชิกและความสัมพันธ์ หมายถึง บุคคลจำนวนหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กันหรือมีปฏิสัมพันธ์หรือกระทำตอกันนอกจากนี้ยังรวมถึงการมีความสัมพันธ์กันทั้งในเชิงเครือญาติหรือสายเลือดหรือมีความสัมพันธ์กันเชิงสังคมอื่น ๆ ด้วย

3) สถาบันทางสังคมที่เป็นจุดหลอมรวมและที่ดำรงไว้ซึ่งคุณธรรมและกิจกรรมบางอย่างที่มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันการศึกษา สถาบันการเมืองการปกครอง และสถาบันนันทนาการ

4) สถานภาพและบทบาทของสมาชิกหมายถึงสมาชิกภาพตำแหน่งและหน้าที่ของบุคคลโดยบุคคลแต่ละคนสามารถมีสถานภาพและบทบาทหลายอย่างเช่น พ่อนอกจากทำหน้าที่เป็นพ่อของลูกแล้วพ่อยังมีหน้าที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเป็นแรงงานหลักของครัวเรือนในการประกอบอาชีพหรืออาจเป็นผู้นำชุมชนด้วย เป็นต้น

5) บรรทัดฐานธรรมเนียมหรือกฎระเบียบแบบแผน หมายถึง แนวทางหรือที่เป็นเครื่องมือที่กำหนดหรือเป็นกรอบหรือแบบอย่างให้สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคม

ขยายภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์ (2556) โครงสร้างของชุมชน หมายถึง ส่วนที่ประกอบและความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันเป็นโครงสร้างชุมชน ซึ่งประกอบด้วยส่วนใหญ่ 2 ส่วนด้วยกัน คือ

1) กลุ่มคนหมายถึงการที่คน 2 คน หรือมากกว่านั้นเข้ามาติดต่อกันเกี่ยวข้องกันและมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันทางสังคมในช่วงเวลาหนึ่งด้วยความมุ่งหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกัน ความมุ่งหมายนั้นอาจเป็นการร่วมมือช่วยเหลือกันหรือเป็นศัตรูต่อกันก็ได้ และในการมารวมกลุ่มนี้จะมีการคาดคะเนพฤติกรรมซึ่งกันและกัน และจะต้องปรับปรุงพฤติกรรมให้เป็นไปในลักษณะที่คนในกลุ่มต้องการ ในแง่ของชีววิทยามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตเช่นเดียวกันกับสิ่งมีชีวิตอื่น ๆ จึงจำเป็นจะต้องตอบสนองความต้องการทางเสรีวิทยาและจิตวิทยาซึ่งความต้องการนี้จะตอบสนองด้วยศักยภาพหรือความสามารถซึ่งจะสมบูรณ์ได้ด้วยกระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์และพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจ เมื่อมนุษย์เกิดมาในโลกนี้ในระยะแรกจะยังไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนจากบุคคลอื่นรอบข้าง จึงนับว่าเป็นเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้มนุษย์มารวมกลุ่มกันอาจกล่าวได้ว่ามนุษย์รวมกลุ่มกันเพราะแรงขับเคลื่อนทางธรรมชาติ 2 ประการ คือ

1.1) ความหิวกระหาย ซึ่งเป็นความหิวกระหายทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ ได้แก่ อาหาร ความต้องการทางเพศ การสังสรรค์สมาคมกับคนอื่น เป็นต้น ซึ่งความต้องการเหล่านี้

นั่นเองที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ วัฒนธรรมต่าง ๆ เช่น การเลี้ยงสัตว์การเพาะปลูก การสมรส และครอบครัว การศึกษา ศาสนา ฯลฯ

1.2) การหลีกหนีต่าง ๆ เช่น หลีกหนีภัยธรรมชาติ หลีกหนีความเจ็บป่วย ความตาย เป็นต้น นอกจากนี้ถ้าจะแบ่งกลุ่มโดยยึดความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มเป็นหลัก ก็อาจแบ่งได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ 1) กลุ่มปฐมภูมิ สมาชิกของกลุ่มอาจจะมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุทางการเป็นเครือญาติ มิตรภาพ ลักษณะความสัมพันธ์ของสมาชิกในกลุ่มจะใกล้ชิด มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกันอย่างลึกซึ้งพร้อมที่จะให้ความช่วยเหลือสนับสนุนเมื่อมีความจำเป็นโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ความใกล้ชิดนี้เป็นความสัมพันธ์กันทางร่างกายและใจ สมาชิกในกลุ่มจะมีความรู้สึกร่วมกัน คือ ถ้าสมาชิกคนอื่นมีความทุกข์ สมาชิกอื่น ๆ ก็ารู้สึกทุกข์ร้อนด้วย ในทางตรงกันข้ามถ้าสมาชิกมีความสุข สมาชิกอื่นก็มีความสุขด้วยเช่นกัน กลุ่มปฐมภูมิมักจะมีขนาดเล็ก มีหน้าที่สำคัญที่จะก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ทางสังคมหรือแก่สมาชิกที่จะทำตามตำแหน่งหน้าที่ของแต่ละคนได้ กลุ่มปฐมภูมิที่สำคัญมี 2 ชนิดคือ กลุ่มครอบครัว ซึ่งมีความผูกพันกันโดยเครือญาติ กลุ่มเพื่อนฝูง ซึ่งสัมพันธ์กันโดยมิตรภาพ กลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียน

2) กลุ่มทุติยภูมิกลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มที่สมาชิกของกลุ่มขาดความคุ้นเคยใกล้ชิดสนิทแนบ มีการพบปะกันเป็นครั้งคราวความสัมพันธ์ของสมาชิกมักเป็นตามกำหนดกฎเกณฑ์แบบแผนของกลุ่ม มีการสัมพันธ์กันเพื่อผลประโยชน์สิ่งใดสิ่งหนึ่ง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่มมักจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของคนใดคนหนึ่งมากกว่าความรู้สึกร่วมทางอารมณ์และเมื่อใดที่สมาชิกรู้สึกว่าจะตนจะไม่ได้รับประโยชน์หรือได้รับประโยชน์น้อยลง ก็อาจออกจากการเป็นสมาชิกได้ง่าย เพราะความสัมพันธ์ของสมาชิกมักเกิดจากผลประโยชน์มากกว่าอารมณ์ร่วม ตัวอย่างของกลุ่มทุติยภูมิ เช่น กลุ่มนายจ้างกับลูกจ้าง กลุ่มพ่อค้ากับลูกค้า หน่วยราชการต่าง ๆ โดยปกติแล้วกลุ่มทุติยภูมิจะเป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมากเป็นกลุ่มใหญ่

ปาริชาติ วลัยเสถียร (2546) อธิบายว่า คำว่า “Community” มีความหมายในภาษาไทยว่า “ชุมชน” ซึ่งบางครั้งให้เข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับ “การรวมตัวของคน” ถ้าพิจารณาจากภาษาอังกฤษคำว่า “Com” มีความหมายที่ลึกซึ้งโดยหมายถึง “Together” คือการ (เดินทาง) ร่วมกัน และจะเห็นว่าคำที่เกี่ยวข้องใกล้เคียงอีกหลายคำ เช่น Communal หมายถึง ของชุมชน, เพื่อชุมชน Common หมายถึง ร่วมเป็นสมาชิกอยู่ด้วย Commune หมายถึง ความรู้สึกผูกพันใกล้ชิด

สนธยา พลศรี (2545) ได้กล่าวถึงชุมชนว่ามีโครงสร้างสังคมที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1) องค์การทางสังคม (social organization)

1.1) กระบวนการจัดระเบียบทางสังคมของสมาชิกในชุมชน ทั้งที่เป็นการสร้างและการสอนระเบียบของสังคมให้กับสมาชิกในชุมชน โดยการสร้างความเชื่อ ความรู้ ค่านิยม อุดมการณ์บรรทัดฐาน คุณธรรม การกำหนดสถานภาพและบทบาท ผ่านการขัดเกลาทางสังคม หรือ

การฝึกอบรมให้รู้ระเบียบของสังคม เพื่อให้สมาชิกยอมรับและปฏิบัติตามระเบียบทางสังคมและสภาพที่ตนครอบครองอยู่

1.2) กลุ่มสมาชิกของชุมชนที่ได้จัดระเบียบทางสังคมแล้วเป็นกลุ่มสมาชิกที่ได้ผ่านกระบวนการจัดระเบียบทางสังคมในข้อ 1.1) แล้วกลุ่มคนเหล่านี้จะมีหลายขนาดตามจำนวนของสมาชิก มีความซับซ้อนของโครงสร้างแตกต่างกัน แต่มีองค์ประกอบพื้นฐานร่วมกัน คือ ความสัมพันธ์ทางสังคม แบบแผนทางพฤติกรรม และภาระหน้าที่ เช่น กลุ่มสังคม ครอบครัว สมาคม ชนชั้น และสังคมมนุษย์

2) สถาบันทางสังคม (Social Institution) มีองค์ประกอบที่สำคัญ คือ ตำแหน่งทางสังคมของบุคคลซึ่งมีความแตกต่างกัน ภาระหน้าที่หรือความรับผิดชอบของบุคคลซึ่งเป็นไปตามสภาพและบทบาทที่บุคคลดำรงตำแหน่ง แบบแผนพฤติกรรมหรือกรอบมาตรฐานในชุมชนกลุ่มอาชีพกลุ่มผู้ปกครองกลุ่มอิทธิพล

- ระบบหรือระดับการศึกษาในชุมชน

- บทบาทหญิงชายต่อโครงสร้างสังคมการใช้เวลาว่างของสมาชิกในชุมชน

3) ความสัมพันธ์ทางการเมืองโครงสร้างการปกครองท้องถิ่น (องค์กรผู้นำรายชื่อกรรมการ)

เสถียร เหลืองอร่าม (2533) ได้กล่าวถึง โครงสร้างชุมชนเปรียบเสมือนต้นไม้ประกอบไปด้วยรากใบ ลำต้น และส่วนประกอบอื่น ๆ หรือถ้าเปรียบกับบ้านก็ได้แก่ พื้น เสา ฝา ผนัง ฐาน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ ส่วนโครงสร้างของชุมชนบทที่สำคัญนั้น ได้แก่

1) บุคคล หมายถึง คนหนึ่ง ๆ ที่มีคุณลักษณะหรือบุคลิกแตกต่างกันไปเนื่องจากพันธุกรรมและสิ่งแวดล้อมเป็นตัวกำหนด

2) กลุ่มคน หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คน ที่มีความสัมพันธ์ทางสังคมด้วยการกระทำต่อกัน คือ มีปฏิริยาโต้ตอบกันและเข้าใจกัน

3) สภาพภาพและบทบาท ได้แก่ตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลซึ่งผูกพันกันอยู่ในสังคม บุคคลแต่ละคนจะมีสภาพภาพและบทบาทหลายอย่างตามกลุ่มที่สังกัดอยู่

4) ระบบสังคมเป็นเครื่องมือซึ่งกำหนดและเป็นแนวทางให้สมาชิกของสังคมยึดถือปฏิบัติเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขของสังคม

5) สถาบันทางสังคม หมายถึง คุณธรรมและกิจกรรมบางอย่างที่มีความสำคัญต่อสังคมมนุษย์ เช่น สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันเศรษฐกิจ สถาบันทางการเมืองการปกครอง สถาบันนันทนาการ

6) การแบ่งชนชั้นทางสังคม ได้แก่

(1) การแบ่งชนชั้นในสังคมเมือง คือ ตระกูล เจ้านาย ขุนนาง ขุนหลวง พระยา ความสำเร็จทางราชการอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง ชนิดของอาชีพ

(2) การแบ่งชนชั้นในสังคมชนบท คือ ชนผู้นำท้องถิ่นกับชนชั้นชาวบ้านทั่วไป คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า โครงสร้างของชุมชน หมายถึง ส่วนที่ประกอบและความสัมพันธ์เกาะเกี่ยวกันเป็นโครงสร้างชุมชน ได้แก่ บุคคล กลุ่มคน สถานภาพและบทบาท การแบ่งชนชั้นทางสังคม ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะประกอบเข้าด้วยกันอย่างเป็นระเบียบ เป็นโครงสร้างของชุมชน

2.5.5 การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2555) จึงเน้นการพัฒนาประเทศจากการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญ ได้แก่

1) การเสริมสร้างทุนสังคม (ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนทางวัฒนธรรม) โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยสู่สังคมคุณภาพ มุ่งสร้างภูมิคุ้มกันตั้งแต่ระดับปัจเจก ครอบครัว และชุมชน สามารถจัดการความเสี่ยง และปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลง มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรและได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม

2) การเสริมสร้างทุนเศรษฐกิจ (ทุนกายภาพ ทุนทางการเงิน) มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจภายในประเทศให้เข้มแข็ง โดยใช้ภูมิปัญญา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและความคิดสร้างสรรค์ให้มีความสำคัญกับการปรับโครงสร้างการค้าและการลงทุนให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดภายในประเทศและต่างประเทศ การผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และมีการเชื่อมโยงกับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ บนพื้นฐานการพึ่งพาซึ่งกันและกัน

3) การเสริมสร้างทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความมั่นคงด้านอาหาร การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เป็นฐานการผลิตภาคเกษตร มุ่งสู่การเป็นเศรษฐกิจและสังคม คาร์บอนต่ำและเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม การเตรียมความพร้อมรองรับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศและภัยพิบัติทางธรรมชาติรวมทั้งการสร้างภูมิคุ้มกันด้านการค้าจากเงื่อนไขด้านสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการเพิ่มบทบาทไทยในเวทีประชาคมโลก

4) การบริหารจัดการประเทศเพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาระบบราชการและข้าราชการโดยยึดหลักธรรมาภิบาล เพิ่มประสิทธิภาพการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พัฒนาระบบและกลไกการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบอย่างมีส่วนร่วม ส่งเสริมให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมและสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรควบคู่ไปกับปลูกจิตสำนึก ค่านิยมประชาธิปไตยและธรรมาภิบาลแก่ประชาชนทุกกลุ่ม

ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ (2551) ได้กล่าวถึง แนวคิดของนายแพทย์ประเวศ วะสี ที่เคยเสนอว่าคุณค่าของระบบวัฒนธรรมชุมชนคือทำให้ประชาชนเกิดการรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือกันและสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกในรูปของกลุ่มและเครือข่ายขึ้นโดยเฉพาะเกิดในสังคมชุมชนก็จะทำให้เกิดพลังในการทำงานในชุมชนและขับเคลื่อนชุมชนไปในทิศทางของการพัฒนาที่แท้จริงได้

สุเทพ อวมเจริญ (2556:25) ได้อธิบายถึง การพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน คือ

- 1) วิเคราะห์การเรียนรู้
- 2) การวางแผนการเรียนรู้
- 3) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้
- 4) สรุปความรู้และวิพากษ์ความรู้
- 5) ประเมินการเรียนรู้ และนำไปใช้ในการพัฒนาโปรแกรมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน

สอดคล้องกับการออกแบบกิจกรรม (UDL) ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ความต้องการเรียนรู้คติชนวิทยา 2) การเรียนผ่านเครือข่ายการวิจัย 3) ความรู้คติชนวิทยา 4) การวัดและประเมินผล

วิจารณ์ พานิช (2557) อธิบายว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐาน เป็นกลยุทธ์หรือรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่บูรณาการเนื้อหาตามหลักสูตรให้เชื่อมโยงกับชุมชนโดยใช้การปฏิบัติงานเป็นฐาน ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติงานจากสถานการณ์จริงในชุมชน ภายใต้การมีส่วนร่วมระหว่างครู ผู้เรียน และกลุ่มคนในชุมชน เช่นการไปศึกษาเรื่องประวัติศาสตร์วัฒนธรรมการทำมาหากิน หัตถกรรม การศึกษาพยาบาลแบบพื้นบ้านจากบุคคล และองค์กรในชุมชนนอกเหนือไปจากการเรียนรู้ในห้องเรียน กระบวนการสำคัญของการเรียนรู้ใช้ การสะท้อนคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดความรู้ในเนื้อหาตามหลักสูตรและเข้าใจชุมชนมากขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนด้านความรู้และทักษะอย่างหลากหลาย เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ การคิดเชิงวิพากษ์ ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในศตวรรษ 21 มีคุณธรรมจริยธรรม เจตคติที่พึงประสงค์ ตระหนักในความรับผิดชอบในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน รวมทั้งเพื่อตอบสนองความต้องการที่แท้จริงของชุมชน ชุมชนและผู้เรียนจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน ทั้งโดยการบรรลุวัตถุประสงค์ของหลักสูตรและตามเป้าหมายที่กำหนดโดยชุมชน และสร้างการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก อันเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน หมายถึง การพัฒนาประเทศจากการสร้างภูมิคุ้มกันในมิติต่าง ๆ เพื่อให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน โดยนำทุนของประเทศที่มีศักยภาพมาใช้ประโยชน์อย่างบูรณาการและเกื้อกูลกัน พร้อมทั้งเสริมสร้างให้แข็งแกร่งเพื่อเป็นรากฐานการพัฒนาประเทศที่สำคัญสร้างความเข้มแข็งให้แก่สมาชิกในรูปของกลุ่มและเครือข่ายขึ้นโดยเฉพาะเกิดในสังคมชุมชนก็จะทำให้เกิดพลังในการทำงานในชุมชน

2.6 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับรูปแบบ

2.6.1 ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการ ได้ให้ความหมายของรูปแบบทั้งในลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกัน ซึ่งพอจะสรุปความหมายของรูปแบบที่นักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความคิดเห็นไว้ดังนี้

ทิตินา แชมมณี (2550) ได้กล่าวอธิบายความหมายของรูปแบบไว้ว่ารูปแบบ หมายถึง เครื่องมือทางความคิดที่บุคคลใช้ในการสืบสอบหาคำตอบ ความรู้ ความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยสร้างมาจากความคิด ประสบการณ์การใช้อุปมาอุปไมย หรือจากทฤษฎีหลักการต่าง ๆ และแสดงออกในลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

กูด (Good, 1973) ได้ให้ความหมายของรูปแบบว่า รูปแบบ หมายถึง แบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อเป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำเป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เป็นแผนภูมิ หรือรูปสามมิติซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่งหรือหลักการ หรือแนวคิด เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันซึ่งรวมกันเป็นตัวประกอบและเป็นสัญลักษณ์ทางระบบสังคม

วิลเลอร์ (Willer, 1967: 125 อ้างใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) กล่าวว่ารูปแบบเป็นการสร้างมโนทัศน์ (Conceptualization) เกี่ยวกับชุดของปรากฏการณ์โดยอาศัยหลักการ (Rationale) ของระบบรูปนัย (Formal system) และมีจุดมุ่งหมายเพื่อการทำให้เกิดความกระจ่างชัดของนิยามความสัมพันธ์ และประพจน์ที่เกี่ยวข้อง

พลอเตอร์และพอล (Procter and Paul 1978: 174) ให้ความหมายคำคำนี้ไว้ใน Longman Dictionary of Contemporary English โดยสรุปแล้วจะมี 3 ลักษณะใหญ่คือ Model ที่หมายถึงสิ่งซึ่งเป็นแบบย่อส่วนของจริงความหมายนั้นตรงกับภาษาไทยว่า แบบจำลอง เช่น แบบจำลองของเรือดำน้ำ เป็นต้น Model ที่หมายถึงสิ่งของหรือคนที่นำมาใช้เป็นแบบอย่างในการดำเนินการบางอย่างเช่น ครูแบบอย่าง นักเดินแบบหรือแม่แบบในการวาดภาพศิลป์ เป็นต้น Model ที่หมายถึงแบบหรือรุ่นของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์รุ่น 864X เป็นต้น

บาร์โดและฮาร์ตแมน (Bardo and Hartman, 1982: 245) ได้กล่าวถึงรูปแบบในทางสังคมศาสตร์ไว้ว่า “เป็นชุดของข้อความเชิงนามธรรมเกี่ยวกับปรากฏการณ์ที่เราสนใจ เพื่อใช้ในการนิยามคุณลักษณะและ/หรือบรรยายคุณสมบัตินั้น ๆ” Bardo และ Hartman อธิบายต่อไปว่ารูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่เราพัฒนาขึ้นมา เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงมิใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่มุม เพราะการทำเช่นนั้นจะทำให้รูปแบบมีความซับซ้อนและยุ่งยากเกินไปในการที่จะทำความเข้าใจ ซึ่งจะทำให้คุณค่าของรูปแบบนั้น ด้อยลงไป ส่วนการที่จัดระบบรูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมียารละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้น ๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มี

ข้อกำหนดเป็นการตายตัว ทั้งนี้ก็แล้วปรากฏการณ์แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

โทสและคาร์รอล (Tosi and Carroll, 1982: 74) กล่าวว่าไว้ว่ารูปแบบเป็นนามธรรมของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งอาจจะมีตั้งแต่รูปแบบอย่างง่าย ๆ ไปจนถึงรูปแบบที่มีความสลับซับซ้อนมาก ๆ และมีทั้งรูปแบบทั้งกายภาพ (Physical model) ที่เป็นแบบจำลองของวัตถุเช่น แบบจำลองหอสมุดแห่งชาติแบบจำลองเครื่องบินขับไล่ เอฟ 16 เป็นต้น และรูปแบบเชิงลักษณะ (Qualitative Model) ที่ใช้อธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษาหรือสัญลักษณ์ เช่น รูปแบบเชิงระบบและตามสถานการณ์ (A System/Contingency Model)

สโตนอร์และแวนเกิล (Stoner and Wankel, 1986: 44 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) ให้ทัศนะว่ารูปแบบเป็นการจำลองความจริงของปรากฏการณ์เพื่อทำให้เราได้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

ทิงค์เอ็กซิสท์ (ThinkExist, 2008 : 1) ได้ให้ความหมายของคำว่า รูปแบบ (Model) ไว้ว่าเป็นแบบจำลองระบบการปฏิบัติงาน หรือแบบแปลนของการก่อสร้างที่วาดไว้ล่วงหน้า หรือสิ่งของที่เป็นตัวแทนแสดงความคิดของสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หรือสิ่งที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า

อาร์ดิกชันนารี (Ardictionary, 2008: 1) ได้นิยามความหมายของ (Model) ว่า หมายถึงแบบจำลองที่เป็นสัดส่วนหรือเป็นประเภทเดียวกันกับของจริงหรือสัญลักษณ์ของการเป็นตัวแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่คาดว่าจะเกิดในอนาคต หรือแบบแผนของสิ่งที่เตรียมไว้การให้ความหมายของรูปแบบ (Model) ในหนังสือ Encyclopedia of Psychology and Education ไว้ 2 ความหมายดังนี้

1. รูปแบบ คือรูปย่อของความจริงของปรากฏการณ์ซึ่งแสดงด้วยข้อความ จำนวนหรือภาพ โดยการลดทอนเวลาและเทศะ ทำให้เข้าใจความจริงของปรากฏการณ์ได้ดียิ่งขึ้น
2. รูปแบบ คือ ตัวแทนของการใช้แนวความคิดของโปรแกรมที่กำหนดเฉพาะ

Husen, T. and Postlethwaite (1994: 3895) ได้ให้ความหมาย ว่า รูปแบบ คือโครงสร้างที่ถูกนำเสนอเพื่อใช้วินิจฉัยความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบที่สร้างมาจากเหตุการณ์การหยั่งรู้ด้วยวิธีการอุปมาอุปไมย หรือได้มาจากทฤษฎีรูปแบบจึงไม่ใช่ทฤษฎี

สรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง ความสัมพันธ์ของ 2 ชุด ตัวแปร ประกอบด้วยกระบวนการปฏิบัติงาน กับงานวิชาการที่มีความเกี่ยวข้องซึ่งกันและกัน

2.6.2 องค์ประกอบของรูปแบบ

นักการศึกษาได้อธิบายถึงองค์ประกอบของรูปแบบได้ 4องค์ประกอบดังนี้ ฮัสเซน และโพสเล็ทเวท (Husen, T. and Postlethwaite, 1994: 3865; ทิศนา แคมมณี, 2550: 220)

1. รูปแบบสามารถนำไปสู่การทำนายผลที่ตามมาสามารถทดสอบ/สังเกตได้

2. มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุอธิบายปรากฏการณ์เรื่องนั้น/ปรากฏกลไกเชิงสาเหตุที่กำลังศึกษาและอธิบายเรื่องที่กำลังศึกษา

3. รูปแบบช่วยจินตนาการสร้างความคิดรวบยอด ความสัมพันธ์ของสิ่งที่กำลังศึกษา/ช่วยสืบเสาะความรู้

4. รูปแบบมีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างมากกว่า ความสัมพันธ์เชิงเชื่อมโยง

จากการศึกษาตัวอย่างของรูปแบบจากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ พบว่าไม่ปรากฏมีหลักเกณฑ์ที่เป็นเกณฑ์ตายตัวว่ารูปแบบนั้นต้องมียอดประกอบอะไรบางอย่างไว้ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับลักษณะเฉพาะของปรากฏการณ์ที่ผู้สนใจดำเนินการศึกษา สำหรับองค์ประกอบของรูปแบบการบริหารการศึกษาเท่าที่พบจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องพบว่าส่วนใหญ่จะกล่าวถึง การจัดองค์การบริหารหรือโครงสร้างระบบบริหารและแนวทางในการดำเนินงานในภาระหน้าที่ (Function) ที่สำคัญ ๆ ในการบริหารงานขององค์การนั้น ๆ เช่น การบริหารงานบุคลากร การบริหารงานการเงิน การบริหารงานวิชาการ เป็นต้น ซึ่งจะได้กล่าวถึงอีกครั้งหนึ่งในตอนที่ว่า ด้วยการกำหนดองค์ประกอบในการกำหนดรูปแบบต่อไปโดยสรุปแล้วในการกำหนดองค์ประกอบของรูปแบบว่า จะประกอบด้วยอะไรบ้าง จำนวนเท่าใดมีโครงสร้างและความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ที่เรากำลังศึกษาหรือจะออกแบบแนวคิดทฤษฎีและหลักการพื้นฐานในการกำหนดรูปแบบแต่ละรูปแบบนั้น ๆ เป็นหลักโครงสร้าง

2.6.3 ประเภทของรูปแบบ

รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันซึ่งนักวิชาการด้านต่าง ๆ ก็ได้จัดแบ่งประเภทต่างกันอย่างออกไปสำหรับรูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์นั้น (Keeves, 1988: 561-565 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) ได้แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบในการทำนายจำนวนนักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบโรงเรียน ซึ่งอนุมานแนวคิดมาจากการเปิดน้ำเข้าและปล่อยน้ำออกจากถัง นักเรียนที่จะเข้าสู่ระบบเปรียบเทียบกับน้ำ ที่เปิดออกจากถัง ดังนั้น นักเรียนที่คงอยู่ในระบบจึงเท่ากับนักเรียนที่เข้าสู่ระบบลบด้วยนักเรียนที่ออกจากระบบ เป็นต้น

2. Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ หรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบ และความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการสอนของ Joyce and Well, (1985: 41 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556)

3. Mathematical Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยาและศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษาด้วย

4. Causal Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคที่เรียกว่า Path Analysis และหลักการสร้าง Semantic Model โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น The Standard Deprivation Model ซึ่งเป็นรูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจสังคมของบิดา มารดา สภาพแวดล้อมทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญา ของเด็ก เป็นต้น

จอยส์และเวลล์ (Joyce and Well, 1985: 74 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) ได้ศึกษาและจัดแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดหลักการหรือทฤษฎีซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ และได้แบ่งกลุ่มรูปแบบการสอนเอาไว้ 4 รูปแบบ คือ

1. Information-Processing Models เป็นรูปแบบการสอนที่ยึดหลักความสามารถในกระบวนการประมวลข้อมูลของผู้เรียนและแนวทางในการปรับปรุงวิธีการจัดการกับข้อมูลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. Personal Models รูปแบบการสอนที่จัดไว้ในกลุ่มนี้ให้ความสำคัญกับ ปัจเจกบุคคลและการพัฒนาบุคคลเฉพาะราย โดยมุ่งเน้นกระบวนการที่แต่ละบุคคลจัดระบบปฏิบัติต่อสรรพสิ่ง (Reality) ทั้งหมด

3. Social Interaction Models เป็นรูปแบบที่ให้ความสำคัญกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและบุคคลต่อสังคม

4. Behavior Models เป็นกลุ่มของรูปแบบการสอนที่ใช้องค์ความรู้ด้านพฤติกรรมศาสตร์เป็นหลักในการพัฒนารูปแบบ จุดเน้นที่สำคัญคือ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้ของผู้เรียนมากกว่าการพัฒนาโครงสร้างจิตวิทยาและพฤติกรรมที่ไม่สามารถสังเกตได้

สไตเนอร์ (Steiner, 1988: 148) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ 1) รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์ เครื่องบิน ภาพจำลอง 2) รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน

ตามความคิดของสไตเนอร์ (Steiner, 1988: 215) รูปแบบแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1. รูปแบบเชิงปฏิบัติ (Practical Model or Model of) รูปแบบประเภทนี้เป็นแบบจำลองทางกายภาพ เช่น แบบจำลองรถยนต์เครื่องบิน ภาพจำลอง

2. รูปแบบเชิงทฤษฎี (Theoretical Model or Model of) เป็นแบบจำลองที่สร้างขึ้นจากกรอบความคิดที่มีทฤษฎีเป็นพื้นฐาน ตัวทฤษฎีเองไม่ใช่รูปแบบหรือแบบจำลองเป็นตัวช่วยให้เกิดรูปแบบที่มีโครงสร้างต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน รูปแบบตามความคิดเห็นของ คีฟ (Keeves, 1988: 178) จำแนกออกได้เป็น 5 รูปแบบคือ

1) รูปแบบคล้าย (Analogue Models) คือเป็นรูปแบบที่มีความสัมพันธ์กับระบบกายภาพ มักเป็นรูปแบบที่ใช้ในวิทยาศาสตร์กายภาพเป็นรูปแบบที่นำไปใช้อุปมากับสิ่งอื่นได้เช่น รูปแบบแบบจำลองระบบสุริยะที่เกิดขึ้นจริง ธนาการจำลองกับระบบธนาการที่เป็นจริง แบบจำลองการผลิตกับการผลิตจริง เป็นต้น

2) รูปแบบที่อธิบายความหมายหรือให้ความหมาย (Semantic Models) คือ เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาในการบรรยายลักษณะของรูปแบบชนิดนี้จะใช้วิธีการอุปมาในการพิจารณาด้วยภาษามากกว่าที่จะใช้วิธีอุปมาในการพิจารณาด้วยโครงสร้างกายภาพ

3) รูปแบบที่มีลักษณะเป็นแผนภูมิแบบแผน หรือโครงการ (Schematic Models)

4) รูปแบบเชิงคณิตศาสตร์ (Mathematical Models) คือเป็นรูปแบบที่กำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบในรูปสมการหรือฟังก์ชันทางคณิตศาสตร์

5) รูปแบบเชิงเหตุผล (Causal Models) คือเป็นรูปแบบที่มีโครงสร้างเป็นสมการเชิงเส้นที่ประกอบด้วยตัวแปรสัมพันธ์กันเป็นเหตุและผล มีการทดสอบสมมุติฐานผลของรูปแบบจากลักษณะการแบ่งประเภทของรูปแบบของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วจะเห็นได้ว่าการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดที่หนึ่งนั้น บอกให้ทราบถึงลักษณะการเขียนรูปแบบที่มีลักษณะส่วนการแบ่งประเภทของรูปแบบในแบบที่สองและสามนั้น เป็นการแบ่งประเภทของรูปแบบตามแนวคิดพื้นฐานในการเสนอรูปแบบในการบรรยาย อธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ เป็นหลักจากที่กล่าวมาแสดงว่า รูปแบบมีหลายประเภทด้วยกันเป็นสิ่งที่สร้างและพัฒนาขึ้นของแต่ละสาขาก็มีรูปแบบที่แตกต่างกันออกไป เช่น รูปแบบทางการศึกษาและสังคมศาสตร์ได้แบ่งออกเป็น รูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปธรรมเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม รูปแบบที่ใช้ภาษาสื่อในการขยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิ รูปภาพ รูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ และรูปแบบที่นำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กัน เชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.6.4 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

Keeves (1988: 560 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) กล่าวว่า รูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้ควรจะมีข้อกำหนด (Requirement) 4 ประการ คือ

1. รูปแบบ ควรประกอบด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้าง (Structural Relationship) มากกว่าความสัมพันธ์ที่เกี่ยวข้องกันแบบรวม ๆ (Associative Relationship)

2. รูปแบบ ควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น ซึ่งสามารถถูกตรวจสอบได้โดยการสังเกต ซึ่งเป็นไปได้ที่จะทดสอบรูปแบบพื้นฐานของข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
3. รูปแบบ ควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้อธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
4. รูปแบบ ควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ซึ่งเป็นการขยายในเรื่องที่กำลังศึกษา

2.6.5 การตรวจสอบรูปแบบ

จุดมุ่งหมายที่สำคัญ ของการสร้างรูปแบบก็เพื่อทดสอบหรือตรวจสอบรูปแบบนั้น ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ การตรวจสอบรูปแบบมีหลายวิธี ซึ่งอาจใช้การวิเคราะห์จากหลักฐานเชิงคุณลักษณะ (Qualitative) และเชิงปริมาณ (Quantitative) โดยที่การตรวจสอบรูปแบบจากหลักฐานเชิงคุณลักษณะอาจให้ผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ตรวจสอบ ส่วนการตรวจสอบโมเดลจากหลักฐานเชิงปริมาณใช้เทคนิคทางสถิติซึ่งการตรวจสอบรูปแบบควรตรวจสอบคุณลักษณะ 2 อย่าง (อุทุมพรจามรมาน, 2541: 23 อ้างถึงใน บุญเชิด ชานิศาสตร์, 2556) คือ

1. การตรวจสอบความมากน้อยของความสัมพันธ์/ความเกี่ยวข้อง/เหตุผลระหว่างตัวแปร
2. การประมาณค่าพารามิเตอร์ของความสัมพันธ์ดังกล่าว ซึ่งการประมาณค่านี้สามารถประมาณข้ามกาลเวลากลุ่มตัวอย่าง หรือสถานที่ได้ (Across Time, Samples, Sites)

Eisner (1976: 192-193 อ้างถึงใน บุญเชิด ชานิศาสตร์, 2556) ได้เสนอแนวความคิดการตรวจสอบโดยการใช้ผู้ทรงคุณวุฒิในบางเรื่องที่ต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าการวิจัยในเชิงปริมาณ โดยเชื่อว่าการรับรู้ที่เท่ากันนั้นเป็นคุณสมบัติพื้นฐานของผู้รู้และได้เสนอแนวความคิดการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ไว้ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้มีได้เน้นผลสัมฤทธิ์ของเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ตามรูปแบบการประเมินแบบอิงเป้าหมาย (Goal – Based Model) การตอบสนองปัญหา และความต้องการของผู้เกี่ยวข้องตามรูปแบบการประเมินแบบสนองตอบ (Responsive model) หรือกระบวนการการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่นำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยในการพิจารณาต่าง ๆ เข้าด้วยกันตามวิจารณญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพประสิทธิภาพ หรือความเหมาะสมของสิ่งที่ทำการประเมิน

2. เป็นรูปแบบการประเมินที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะทาง (Specialization) ในเรื่องที่จะประเมิน โดยที่พัฒนามาจากรูปแบบการวิจารณ์งานศิลป์ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้เชี่ยวชาญระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย เนื่องจากเป็นการวัดคุณค่าไม่อาจประเมินด้วยเครื่องวัดใด ๆ ได้และต้องใช้ความรู้ความสามารถของผู้ประเมินอย่างแท้จริง ต่อมาได้มีการนำแนวคิดนี้มา

ประยุกต์ใช้ในการศึกษาระดับสูงในวงการอุดมศึกษามากขึ้น ในสาขาเฉพาะที่ต้องอาศัยผู้รู้ผู้เล่นในเรื่องนั้นจริง ๆ มาเป็นผู้ประเมินผล ทั้งนี้เพราะองค์ความรู้เฉพาะสาขานั้นผู้ที่ศึกษาเรื่องนั้นจริง ๆ จึงจะทราบและเข้าใจอย่างลึกซึ้ง

3. เป็นรูปแบบที่ใช้บุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒินั้น เทียบธรรมและมีดุลพินิจที่ดีทั้งนี้มาตรฐานและเกณฑ์พิจารณาต่าง ๆ นั้นจะเกิดขึ้นจากประสบการณ์และความชำนาญของผู้ทรงคุณวุฒินั่นเอง

4. เป็นรูปแบบที่ยอมให้ความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงวุฒิตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน นับตั้งแต่การกำหนดประเด็นสำคัญที่พิจารณา การบ่งชี้ข้อมูลที่ต้องการการเก็บรวบรวม การประมวลผลการวินิจฉัยข้อมูล ตลอดจนวิธีการนำเสนอทั้งนี้การเลือกผู้ทรงวุฒิจะเน้นที่สถานภาพทางวิชาชีพ ประสบการณ์และการเป็นที่เชื่อถือ (High Credit) ของวิชาชีพนั้นเป็นสำคัญ

2.6.6 การสร้างรูปแบบและการพัฒนารูปแบบ

การสร้างรูปแบบ คือการกำหนดมโนทัศน์เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบเพื่อชี้ให้เห็นชัดเจนว่ารูปแบบเสนออะไร เสนออย่างไร เพื่อให้ได้อะไร และสิ่งที่ได้นั้น อธิบายปรากฏการณ์อะไร และนำไปสู่ข้อค้น พบอะไรใหม่ ๆ (Steiner, 1969; Keeve, 1988: 172 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานี ศาสตร์, 2556)

กล่าวโดยสรุป รูปแบบที่จะนำไปใช้ให้ได้ประโยชน์สูงสุดนั้น ต้องประกอบด้วยลักษณะที่สำคัญ คือ มีความสัมพันธ์เชิงโครงสร้าง สามารถทำนายผลได้ สามารถขยายความผลทำนายได้ กว้างขวางขึ้นและสามารถนำไปสู่แนวคิดใหม่ ๆ สำหรับการพัฒนารูปแบบนั้นผู้วิจัยจะต้องศึกษาแนวคิดทฤษฎีในการสร้างรูปแบบนำเอาข้อมูลที่จัดเก็บมาวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อกำหนดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของรูปแบบกำหนดโครงสร้างและข้อเสนอของรูปแบบอย่างชัดเจนเพื่อนำไปสู่ผลสรุปเพื่ออธิบายปรากฏการณ์ที่มุ่งหวังของการวิจัยมีการทดสอบและปรับปรุงรูปแบบก่อนนำรูปแบบไปใช้งานจริงและมีการประเมินผลหลังจากการนำรูปแบบไปใช้งานจริง

ดังนั้นโมเดลที่สร้างขึ้นจึงมีความชัดเจนและเหมาะสมกับวิธีการทดสอบโดยปกติแล้ว การวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์มักจะทดสอบโมเดลด้วยวิธีการทางสถิติ การสร้างโมเดลการเก็บรวบรวมข้อมูล และการทดสอบโมเดลเป็นกิจกรรมที่ต้องบูรณาการเข้าด้วยกันเนื่องจากโครงสร้างของโมเดลจะเป็นตัวกำหนดวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะนำไปใช้ทดสอบโมเดลผลของการทดสอบโมเดลย่อมนำไปสู่การยอมรับหรือปฏิเสธโมเดลนั้น

คีฟ (Keeves, 1988: 67 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานี ศาสตร์, 2556) ได้กล่าวถึงหลักการอย่างกว้าง ๆ เพื่อกำกับการสร้างรูปแบบไว้ 4 ประการ คือ

- 1) รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดาอย่างไรก็ตามการเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็มิประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ
- 2) รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้น จากการใช้รูปแบบ ได้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้
- 3) รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลในเรื่องที่ศึกษานั้น นอกจากจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย
- 4) นอกจากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วรูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างมโนทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรา กำลังศึกษาด้วย

2.6.7 พัฒนารูปแบบ

ความหมายของพัฒนารูปแบบ

รุ่งนภา จิตรโรจนรักษ์ (2548 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) พัฒนารูปแบบหรือพัฒนาแบบจำลอง (Model Development) หมายถึง กระบวนการสร้างหรือพัฒนาแบบจำลอง ตลอดจนการทดสอบรูปแบบที่ดีให้มีคุณภาพ การจะนำไปสู่สถานการณ์ที่ดีในการศึกษาวิจัย

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบพบว่า การพัฒนารูปแบบนั้นอาจจะมีขั้นตอนในการดำเนินงานแตกต่างกันไป แต่โดยทั่วไปแล้วอาจจะแบ่งออกเป็นสองตอนใหญ่ ๆ คือ การสร้างรูปแบบ (Construct) และการหาความตรง (Validity) ของรูปแบบ ส่วนรายละเอียดในแต่ละขั้นตอนว่ามีการดำเนินการอย่างไรนั้นขึ้นอยู่กับลักษณะและกรอบแนวคิดซึ่งเป็นพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบนั้น ๆ ตัวอย่างงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ได้แก่

การพัฒนารูปแบบซึ่งเป็นรูปแบบการควบคุมวิทยานิพนธ์ของ บุญชม ศรีสะอาด(2535: 13 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) ซึ่งได้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 ขั้นตอน คือการพัฒนา รูปแบบและการทดสอบประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ ในส่วนการพัฒนารูปแบบนั้น ดำเนินการ โดยวิเคราะห์ลำดับในการทำวิทยานิพนธ์หลักการเขียนรายงานการวิจัย จุดบกพร่องที่ มักจะพบในการทำวิทยานิพนธ์ ฯลฯ แล้วนำองค์ประกอบเหล่านั้น มาสร้างรูปแบบการควบคุม วิทยานิพนธ์ตามลำดับขั้นตอนในการทำวิทยานิพนธ์หลังจากนั้นจะเป็นขั้นตอนที่ 2 นำรูปแบบดังกล่าวไป ทดสอบและประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของรูปแบบ

การพัฒนารูปแบบอีกวิธีหนึ่งตามแนวทางการศึกษาของ รุ่งรัชดาพร เวหะชาติ(2548: 92-93 อ้างถึงใน บุญเชิด ขานิศาสตร์, 2556) ได้พัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมุ่งศึกษาการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์การของสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสม ซึ่งในการศึกษามีรายละเอียดในการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและสำรวจข้อมูลเบื้องต้น เกี่ยวกับแนวคิดและหลักการบริหารคุณภาพทั้งองค์กร โดยสัมภาษณ์ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนที่ได้รับเลือกเป็นโครงการนำร่อง การวิจัยและการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และการศึกษาสภาพจริงจากการรายงานประเมินตนเองของโรงเรียนที่ผ่านการประเมินคุณภาพ

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสร้างรูปแบบจำลองเพื่อสร้างรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรโดยการสังเคราะห์แบบสัมภาษณ์จากการศึกษาในขั้นตอนที่ 1 นำมาสร้างรูปแบบจำลองระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์กรด้วยการสร้างเป็นแบบสอบถามความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิแบบเลือกตอบ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย ให้ผู้ทรงคุณวุฒิแสดงความคิดเห็นโดยอิสระ

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบระบบบริหารคุณภาพทั้งองค์กร โดยใช้เทคนิคเดลฟายจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อให้ได้รูปแบบที่มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติโดยการใช้รูปแบบจำลองจากขั้นตอนที่ 2 นำมาวิเคราะห์และกำหนดรูปแบบระบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรด้วยเทคนิคเดลฟาย 3 รอบ

ขั้นตอนที่ 4 เป็นการวิเคราะห์หาความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรเพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบโดยผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษาคือ ผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้สอน และกรรมการสถานศึกษา

ขั้นตอนที่ 5 การสรุปและนำรูปแบบการบริหารคุณภาพทั้งองค์กรและจัดทำเป็นรายงานผลการวิจัยต่อไป

จากการศึกษาวิเคราะห์ในเรื่องนี้พอสรุปได้ว่าการสร้างรูปแบบ (Model) นั้นไม่มีข้อกำหนดที่ตายตัวแน่นอนว่าต้องการทำอะไรบ้าง แต่โดยทั่วไปจะเริ่มต้นจากการศึกษาองค์ความรู้ (Intensive Knowledge) เกี่ยวกับเรื่องที่เราจะสร้างรูปแบบให้ชัดเจน จากนั้นจึงหาสมมติฐาน และหลักการของรูปแบบที่จะพัฒนาแล้วสร้างรูปแบบตามหลักการที่กำหนดขึ้นและนำรูปแบบที่สร้างขึ้นไปตรวจสอบและประเมินผลหาคุณภาพของรูปแบบ โดยสรุปแล้วการพัฒนาารูปแบบมีการดำเนินการเป็น 2 ขั้นตอนใหญ่ คือการสร้างรูปแบบและการหาคุณภาพของรูปแบบ

2.7 หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2.7.1 แนวคิดเกี่ยวกับศีล 5

2.7.1.1 ความหมายของศีล 5

พระพุทธโฆษาจารย์ (2546) ได้เรียบเรียงไว้ว่า ศีล ในคัมภีร์วิสุทธิมรรค หมายถึง ธรรมทั้งหลายมีเจตนาเป็นต้นของบุคคล ผู้เว้นจากโทษมีปาณาติบาตก็ติของบุคคลผู้บำเพ็ญวัตรปฏิบัติที่ดีเป็นศีล

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546) ได้ให้ความหมายของคำว่า ศีล คือ ข้อปฏิบัติที่กำหนดการปฏิบัติทางกาย วาจาทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ศีล 8 ความประพฤติที่ดี

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) ได้สรุปไว้ว่า ศีล 5 หรือเบญจศีล (ความประพฤติชอบทางกายและวาจา, การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย, การรักษาปกติตามระเบียบวินัย, ข้อปฏิบัติในการเว้นจากความชั่ว, การควบคุมตนให้ตั้งอยู่ในความไม่เบียดเบียน

พระเทพปริยัติมุนี (2561) ศีล 5 เป็นหลักการปฏิบัติจริยธรรมขั้นพื้นฐานที่บุคคลในสังคมพึงปฏิบัติต่อกัน ไม่ว่าชนชาติใด ภาษาใด หรือวัฒนธรรมใด ๆ ก็ตาม ล้วนมีแนวปฏิบัติต่อกันภายใต้กรอบแห่งศีล 5 คือ การไม่ทำลายล้างเบียดเบียน การมีไมตรีเอื้อเฟื้อ การเคารพสิทธิ การซื่อสัตย์ และการทำตัวให้เป็นที่น่าไว้วางใจซึ่งกันและกันเหล่านี้คือเนื้อหาโดยภาพรวมของศีล 5 ทั้งสิ้น ในทางพระพุทธศาสนา จัดศีล 5 เป็นกระบวนการที่จะต้องงดเว้นเรียกว่า “เบญจศีล” มีปาณาติบาต เป็นต้น ควบคู่กับกระบวนการที่จะต้องประพฤติที่เรียกว่า “เบญจธรรม” มีเมตตากรุณา เป็นต้น กระบวนการดังกล่าวนี้ถือเป็นภาระหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนจะต้องทำการเรียนรู้เผยแผ่และปฏิบัติเพื่อความสันติสุขต่อตนเอง ครอบครัวและสังคม

วสิน อินทสระ (2544) ให้ความหมายว่า ศีล ตามคัมภีร์วิสุทธิมรรคว่า ศีล คือ เจตนาที่จะงดเว้นจากความชั่ว หรือทุจริต ท่านพุทธโฆษะนำเอาคำของพระสารีบุตรในปฏิสัมภิทามรรค มาอธิบาย คือ เจตนา, เจตสิก, ความระวัง และการไม่ล่วงละเมิดข้อห้าม แล้วอธิบายว่า การงดเว้นจากกายทุจริต 3 วจีทุจริต 4 ชื่อว่า เจตนาศีล การงดเว้นจากมโนทุจริต 3 ชื่อว่า เจตสิกศีล ความระวังหรือสังวร นั้นท่านแบ่งเป็น 5 คือ 1) ปาฏิโมกขสังวร หมายถึง การสำรวมระวังในสิกขาบทตามภูมิขั้นของตน เช่น ศีล 5 เป็นศีลปาติโมกข์ของอุบาสกอุบาสิกา เป็นต้น 2) สติสังวร ระวังกีดกันด้วยสติ 3) ขันติสังวร คือ ระวังกีดกันบาปด้วย ญาณ คือ ความรู้เท่าทัน 4) วิริยสังวร ระวังกีดกันบาปด้วยความเพียรพยายามเพื่อความเข้าใจเราพอกำหนดได้ว่า ศีล คือ เจตนาจะงดเว้นจากความชั่วและการงดเว้นจากความชั่วอย่างคำว่าศีลธรรม ศีล หมายถึง การเว้นชั่ว และธรรมหมายถึง การทำดี

คณะผู้วิจัยสรุปได้ว่า ศีล 5 หมายถึง การรักษากาย วาจา ใจ ให้เรียบร้อย โดยงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ การลักทรัพย์ การประพฤติดินในกาม การพูดเท็จ การดื่มสุราเมรัย เพื่อให้เกิดความสงบสุขของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันเป็นสังคม

2.7.1.2 องค์ประกอบของศีล 5

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) (2551) ได้เรียบเรียงไว้ว่า ศีล 5 มีองค์ประกอบ โดยละเอียดดังต่อไปนี้

1. ปาณาติบาตศีลข้อที่ 1 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1) สัตว์นั้นมีชีวิต 2) รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต 3) มีจิตคิดจะฆ่า 4) ทำความเพียรเพื่อให้ตาย 5) สัตว์ตายลงเพราะความเพียรนั้น

2. อทินนาทาน ศีลข้อที่ 2 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการคือ 1) วัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 2) รู้ว่าวัตถุสิ่งของนั้นมีเจ้าของ 3) มีจิตคิดจะลักทรัพย์ 4) ทำความเพียรเพื่อลักทรัพย์นั้น 5) ได้สิ่งของนั้นมาด้วยความเพียรนั้น

3. กาเมสุมิจฉาจารา ศีลข้อที่ 3 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) วัตถุที่ไม่ควรเกี่ยวข้อง 2) จิตคิดจะเสพในวัตถุนั้น 3) ความพยายามเสพเมถุน 4) มีความพอใจในวัตถุเมถุน

4. มุสาวาทา ศีลข้อที่ 4 ประกอบด้วยองค์ 4 ประการ คือ 1) สิ่งของหรือเรื่องราวที่ไม่เป็นจริง 2) จิตคิดจะมุสา 3) ความเพียรเพื่อมุสา 4) ให้คนอื่นเชื่อตามความที่มุสานั้น

5. สุราเมรัย ศีลข้อที่ 5 ประกอบด้วยองค์ 5 ประการ คือ 1) ของที่ทำให้เมา มีสุราเป็นต้น 2) มีจิตคิดที่จะดื่ม 3) พยายามที่จะดื่ม 4) ดื่มให้ไหลล่องลำคอกลงไป

พุทธทาสภิกขุ (2539) ได้สรุปองค์ประกอบของศีล 5 ไว้ว่า บุคคลจะชื่อว่าละเมิดศีล ต่อเมื่อกระทำ ครอบงำทั้งหมดของการละเมิด ดังนี้

ศีลข้อที่ 1 ปาณาติปาตา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเวณจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเอง และใช้ให้คนอื่นฆ่า มีองค์ 5 คือ (ก) สัตว์มีชีวิต (ข) รู้ว่าสัตว์มีชีวิต (ค) มีจิตคิดจะฆ่า (ง) มีความพยายามในการฆ่า (จ) สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

ศีลข้อที่ 2 อทินนาทานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเวณจากการลักทรัพย์หรือถือ เอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้ มีองค์ 5 คือ (ก) ของผู้อื่นหวงแหน (ข) รู้ว่าเขาหวงแหน (ค) มีจิตคิดจะลัก (ง) มีความพยายามลัก (จ) ลักของได้ด้วยความสามารถนั้น

ศีลข้อที่ 3 กาเมสุมิจฉาจารา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเวณจากการประพฤติดูในกาม มีองค์ 4 คือ (ก) สตรีหรือบุรุษที่ไม่ควรละเมิด (ข) จิตคิดจะเสพ (ค) มีความพยายามในการเสพ (ง) ยังมรรค คือ อวัยวะสืบพันธุ์ให้ถึงกัน

ศีลข้อ 4 มุสาวาทา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเวณจากการพูดไม่จริง หรือกล่าวคำเท็จให้ผู้อื่นเดือดร้อน มีองค์ 4 คือ (ก) เรื่องไม่จริง (ข) จิตคิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อน (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่คิดจะกล่าวให้คลาดเคลื่อนนั้น (ง) ผู้อื่นเข้าใจความที่พูดนั้น

ศีลข้อ 5 สุราเมรัย มัชชปะมา ทัฏฐานา เวระมะณี สิกขา ปะทัง สะมาทียามิ จตเวณจากการดื่มสุราเมรัยของมีนเมา และยาเสพติด อันเป็นที่ตั้งของความประมาท มีองค์ 4 คือ (ก) สิ่งนั้นเป็นของเมา (ข) จิตใคร่จะดื่ม (ค) มีความพยายามเกิดจากจิตที่ใคร่จะดื่ม (ง) กลืนให้ล่องลำคอกลงไป

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปองค์ประกอบแห่งศีล 5 ไว้ ดังนี้ แม้ว่าเราจะตั้งใจรักษาศีลอย่างดี แต่ก็มีบางครั้งบางคราวที่เราอาจพลาดพลั้งเบียดเบียนชีวิตผู้อื่น โดยที่เราเองก็มิได้ตั้งใจ ซึ่งก็อาจเป็นไปเพราะความจำเป็นบางอย่าง หรืออาจเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์แต่ละเหตุผลนั้นล้วนเป็นเหตุให้เราเกิดความไม่สบายใจ หรือเกิดความสงสัยขึ้นว่าการกระทำของเรา ผิดศีลหรือศีลขาดหรือไม่ และบางคนถึงกับเกิดความทุกข์ใจในการรักษาศีล ว่าเป็นเรื่องที่ยากเกินกว่าวิสัยของเราหรือไม่ ซึ่งความจริงมิได้เป็นเช่นนั้นเลย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและสามารถรักษาศีลอย่างถูกต้อง จึงมีความจำเป็นที่เราต้องศึกษา ข้อวินิจฉัยของศีลแต่ละข้อ ว่าการกระทำอย่างใดจึงถือว่าศีลขาด อย่างไรก็ตาม ศีลทะลุ ศีลต่างพร้อย ซึ่งข้อวินิจฉัย มีดังต่อไปนี้

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการฆ่าสัตว์ต้องประกอบด้วย คือ

1. สัตว์นั้นมีชีวิต
2. รู้ว่าสัตว์นั้นมีชีวิต
3. มีจิตคิดจะฆ่าสัตว์นั้น
4. มีความพยายามฆ่าสัตว์นั้น
5. สัตว์ตายด้วยความพยายามนั้น

การฆ่าอันประกอบด้วยองค์ 5 นี้ ไม่ว่าจะฆ่าเอง หรือใช้ให้ผู้อื่นฆ่า หรือแม้แต่การยุยงให้สัตว์ฆ่ากันเองจนกระทั่งตายไปข้างหนึ่งก็ตาม เช่น การจับไก่มาตีกัน จนกระทั่งไก่ตายไป หรือที่เรียกว่าชนไก่ ทั้งหมดเรียกว่าศีลขาดทั้งสิ้น แต่หากไม่ครบองค์ เช่น พยายามฆ่า แต่สัตว์นั้นไม่ตาย ก็เรียกว่าศีลทะลุ และถาลดหล่นลงมาอีก ก็เรียกว่า ศีลต่าง ศีลพร้อย

อนุโลมการฆ่า นอกจากการฆ่าสัตว์โดยตรงดังที่กล่าวมาแล้ว การทำร้ายร่างกาย การทรมาน ให้ได้รับ ความลำบาก เรียกว่า อนุโลมการฆ่า ก็เป็นสิ่งที่ควรเว้น อนุโลมการฆ่า มีลักษณะดังต่อไปนี้

- การทำร้ายร่างกาย ในที่นี้หมายถึงการกระทำต่อมนุษย์ด้วยกัน อันได้แก่
- ทำให้พิการ
- ทำให้เสียโฉม
- ทำให้บาดเจ็บ
- การทรมานกรรม ในที่นี้หมายถึงการทำต่อสัตว์เดรัจฉาน อันได้แก่
- การใช้ เช่น การใช้งานเกินกำลังของสัตว์ ไม่ให้สัตว์ได้พักผ่อน หรือไม่บำรุงเลี้ยงดู

ตามสมควร

- กักขัง เช่น การผูกมัด หรือขังไว้ โดยที่สัตว์นั้นไม่สามารถเปลี่ยนอิริยาบถได้ หรือไม่มีความสุข เช่น ชังนก ขังปลาไว้ในที่แคบ

- นำไป เช่น การผูกมัดสัตว์แล้วนำไป โดยผิดอิริยาบถของสัตว์ ทำให้สัตว์ได้รับความทุกข์ทรมาน

- เล่นสนุก ได้แก่ การรังแกสัตว์ต่างๆ เพื่อความสนุกสนาน
- ผจญสัตว์ ได้แก่ การนำสัตว์มาต่อสู้กัน เช่น ชนโค

การฆ่าโดยตรงถือว่าศีลขาด ส่วนอนุโลมการฆ่า ไม่นับว่าศีลขาด แต่ถือว่า ศีลทะลุ ศีลต่าง ศีลพร้อย ซึ่งจะให้ผลมากน้อยแตกต่างกันไป การฆ่าสัตว์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณของสัตว์นั้น การฆ่าสัตว์ที่มีคุณมาก จะมีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์มีคุณน้อยหรือไม่ มีคุณ เช่น ฆ่าพระอรหันต์ มีโทษมากกว่าฆ่าปุถุชน ฆ่าสัตว์ช่วยงานมีโทษมากกว่าฆ่าสัตว์ดุร้าย เป็นต้น
2. ขนาดกาย สำหรับสัตว์เดรัจฉาน เมื่อเทียบกับพวกที่ไม่มีคุณเหมือนกัน การฆ่าสัตว์ใหญ่ มีโทษมากกว่าการฆ่าสัตว์เล็ก
3. ความพยายาม มีความพยายามในการฆ่ามาก มีโทษมาก มีความพยายามน้อย มีโทษน้อย
4. กิเลสหรือเจตนา กิเลส หรือเจตนาแรง มีโทษมาก กิเลสหรือเจตนาอ่อน มีโทษน้อย เช่น การฆ่าด้วยโทสะ หรือความเกลียดชัง มีโทษมากกว่าการฆ่าเพื่อป้องกันตัว

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการลักทรัพย์ต้องประกอบด้วย คือ

1. ทรัพย์หรือสิ่งของนั้นมีเจ้าของหวงแหน
2. รู้ว่าทรัพย์นั้นมีเจ้าของหวงแหน
3. มีจิตคิดจะลักทรัพย์นั้น
4. มีความพยายามลักทรัพย์นั้น
5. ลักทรัพย์ได้ด้วยความพยายามนั้น

ลักษณะของการลักทรัพย์ การลักทรัพย์แยกออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. โจรกรรม มี 14 ประเภท ได้แก่
 - ลักขโมย ได้แก่ การขโมยทรัพย์ผู้อื่น เมื่อเขาไม่รู้ไม่เห็น
 - ฉกชิง ได้แก่ การแย่งเอาทรัพย์ผู้อื่นซึ่งๆ หน้า
 - ชุกรรโชก ได้แก่ การทำให้เจ้าของทรัพย์เกิดความกลัว แล้วยอมให้ทรัพย์
 - ปล้น ได้แก่ การยกพวก ถือเอาอาวุธเข้าปล้นทรัพย์ผู้อื่น
 - ตู๋ ได้แก่ การกล่าวตู่เอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
 - ฉ้อโกง ได้แก่ การโกงเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
 - หลอก ได้แก่ การพูดปด เพื่อหลอกเอาทรัพย์ผู้อื่นมาเป็นของตน
 - ลวง ได้แก่ การใช้เล่ห์เหลี่ยม ลวงเอาทรัพย์ผู้อื่นด้วยวิธีการต่างๆ เช่น โกงตาชั่ง
 - ปลอม ได้แก่ การทำของไม่แท้ ให้เห็นว่าเป็นของแท้
 - ตระบัด ได้แก่ การยืมของผู้อื่น แล้วยึดเป็นของตน
 - เบียดบัง ได้แก่ การกินเศษกินเลย เบียดบังผลประโยชน์ของส่วนรวมมาเป็นของตน
 - สับเปลี่ยน ได้แก่ การแอบเอาของๆ ตน ไปเปลี่ยนกับของผู้อื่นซึ่งดีกว่า

- ลักลอบ ได้แก่ การหลบภาษีการค้าขายสิ่งของผิดกฎหมาย
- ยักยอก ได้แก่ การที่ทรัพย์สินของตนจะถูกยึด จึงยักยอกเอาไปไว้ที่อื่นเสีย เพื่อหลบ

เลียง การถูกยึด

2. อนุโลมโจรกรรม มี 3 ประเภท ได้แก่

- การสมโจร เป็นการสนับสนุนให้เกิดการโจรกรรม เช่น การรับซื้อของโจร การให้ที่พักอาศัย ให้ข้าวให้น้ำแกโจร

- ปอกลอก เป็นการคบหาผู้อื่นด้วยหวังทรัพย์ พอเขาสิ้นทรัพย์ก็เลิกคบ เป็นการทำให้คนสิ้นเนื้อประดาตัว

- รับสินบน เช่น การที่ข้าราชการยอมทำผิดหน้าที่ เพื่อรับสินบน

3. ฉายาโจรกรรม (การกระทำที่เข้าข่ายการลักขโมย) มี 2 ประการ ได้แก่

- ผลาญ คือ สร้างความเสียหายแก่ทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีได้มุ่งหวังจะเอาทรัพย์ของผู้อื่นมาเป็นของตน เช่น การวางเพลิง

- หยิบฉวย คือ การถือทรัพย์สินผู้อื่นมาด้วยความมั่งง่าย ถือวิสาสะ การลักทรัพย์ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณค่าของทรัพย์สินสิ่งของนั้น
2. คุณความดีของผู้เป็นเจ้าของทรัพย์นั้น
3. ความพยายามในการลักทรัพย์นั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการประพฤติดิในกามต้องประกอบด้วย คือ

1. หญิงหรือชายที่ไม่ควรละเมิด
2. มีจิตคิดจะเสพเมถุน
3. ประกอบกิจในการเสพเมถุน
4. ยังอวัยวะเพศให้ถึงกัน

หญิงที่ต้องห้าม มี 3 จำพวก

1. หญิงมีสามี
2. หญิงที่อยู่ในความปกครองดูแลของบิดามารดาหรือญาติ
3. หญิงที่ประเพณีหวงห้าม เช่น หญิงที่กฎหมายหวงห้าม หญิงนักบวช

ชายที่ต้องห้าม มี 2 จำพวก

1. ชายที่ไม่ใช่สามีของตน
2. ชายที่ประเพณีหวงห้าม เช่น นักบวช

การประพฤติดิในกาม มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. คุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด

2. ความแรงของกิเลส
3. ความเพียรพยายามในการประพาศิติดในกามนั้น

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการการพุดเท็จต้องประกอบด้วย คือ

1. เรื่องไม่จริง
2. มีจิตคิดจะพุดให้ผิดไปจากความจริง
3. พยายามที่จะพุดให้ผิดไปจากความจริง
4. คนฟังเข้าใจความที่พุดนั้น

ลักษณะของการพุดเท็จ การพุดเท็จ มี 7 ประการ คือ

- การพุดปด ได้แก่ การโกหก
- การสาบาน ได้แก่ การทำให้ผู้อื่นหลงเชื่อด้วยการสาบาน
- การทำเล่ห์กระเท่ห์ ได้แก่ การอวดอ้างสิ่งศักดิ์สิทธิ์อันไม่เป็นจริง
- มารยา ได้แก่ การแสดงอาการให้เขาเห็นผิดจากที่เป็นจริง
- ทำเลศ ได้แก่ การพุดเล่นสำนวน คลุมเครือ ให้คนฟังเข้าใจผิด
- พุดเสริมความ ได้แก่ การเสริมให้มากกว่าความเป็นจริง
- พุดอำความ ได้แก่ การตัดข้อความที่ไม่ประสงค์จะให้รู้ออกเสีย เพื่อให้เกิดความ

เข้าใจ ที่คลาดเคลื่อน

การพุดอนุโลมการพุดเท็จ มี 2 ประการ คือ

1. อนุโลมพุดเท็จ คือ เรื่องที่ไม่จริง แต่พุดโดยมีเจตนาให้คนอื่นเชื่อถือได้ ได้แก่
 - เสียดแทง เป็นการว่าผู้อื่นให้เจ็บใจ เช่น การประชด การด่า
 - สับปลับ เป็นการพุดปดด้วยความคะนองปาก
2. ปฏิสสวะ คือ การรับคำของผู้อื่นด้วยเจตนาที่บริสุทธิ์ แต่ภายหลังเกิดกลับใจไม่ทำตาม ที่รับนั้น ได้แก่

- ผิดสัญญา คือ การที่สองฝ่ายทำสัญญาต่อกัน แต่ภายหลังฝ่ายหนึ่งได้บิดพลิ้ว ไม่ทำตาม ที่สัญญาไว้

- เสียสัตย์ คือ การที่ฝ่ายหนึ่งได้ให้คำสัตย์ไว้ แต่ภายหลังได้บิดพลิ้วไม่ทำตามนั้น
- คินคำ คือ การรับคำว่าจะทำสิ่งนั้นๆ โดยไม่มีข้อแม้ แต่ภายหลังหาได้ทำตามนั้นไม่

ยถาสัญญา คือ การพุดตามโวหารที่ตนเองจำได้ ถือว่าไม่ผิดศีล มี 4 ประการ

1. พุดโวหาร ได้แก่ การพุดหรือเขียนตามธรรมเนียม เช่น ขอแสดงความเคารพอย่างสูง ซึ่ง ใจจริงอาจไม่เคารพเลยก็ได้ เช่นนี้ถือว่าไม่ผิดศีล
2. การเล่านิทานหรือนิยายให้ผู้อื่นฟัง หรือแต่งเรื่องขึ้นเพื่อใช้เป็นบทละคร หรือภาพยนตร์

3. การพูดด้วยความเข้าใจผิด

4. การพูดเพราะความพลั้งเผลอ

การพูดเท็จ มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. ความเสียหายที่เกิดขึ้นว่ามากน้อยเพียงใด

2. คุณความดีของผู้ที่ถูกละเมิด

3. ผู้พูดนั้นเป็นใคร เช่น

- คฤหัสถ์ที่โกหกว่าไม่มีเพราะไม่อยากให้ของของตน อย่างนี้มีโทษน้อย แต่

การเป็นพยาน เท็จมีโทษมาก

- บรรพชิตพูดเล่นมีโทษน้อย แต่การพูดว่าตนรู้เห็นในคุณวิเศษที่ตนไม่รู้ไม่

เห็นมีโทษมาก

องค์แห่งศีลที่ผิดจากการดื่มน้ำเมาต้องประกอบด้วย คือ

1. น้ำที่ดื่มเป็นน้ำเมา

2. มีจิตคิดจะดื่ม

3. พยายามดื่ม

4. น้ำเมานั้นล่องพ้นลำคอลงไป

การดื่มน้ำเมา มีโทษมากหรือโทษน้อย ขึ้นอยู่กับ

1. อกุศลจิตหรือกิเลสในการดื่ม

2. ปริมาณที่ดื่ม

3. ผลที่เกิดจากการกระทำผิดพลาด ชั่วร้าย ที่ตามมาจากการดื่มน้ำเมา

- สุรา ได้แก่ น้ำเมาที่ถูกกลั่นให้มีรสชาติเข้มข้น เช่น เหล้าต่างๆ

- เมรัย ได้แก่ น้ำเมาที่ไม่ได้กลั่น เช่น เหล้าดิบ กระแช่ น้ำตาลเมา ฯลฯ

นอกจากนี้ การงดเว้นจากการเสพสิ่งเสพติดต่างๆ เช่น ฝิ่น กัญชา ยาบ้า เฮโรอีน รวมถึงวัตถุทุก ชนิดที่มีฤทธิ์ต่อระบบประสาท ก่อให้เกิดความมึนเมา ไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนได้ ก็รวมอยู่ในศีลข้อนี้เช่นกัน จากความรู้ในเรื่อง องค์วินิจฉัยศีล เราจะสามารถตอบข้อสงสัยได้ว่า การกระทำใดเป็นการกระทำที่ผิดศีล ทำให้ศีลขาด ทะลุ ต่าง หรือพร้อย ตัวอย่างเช่น การที่เราเผลอๆ แล้วบังเอิญทำให้ยุ่งตาย โดยที่เราไม่ได้มีจิตคิดจะฆ่าข่มขืน อย่างนี้เรียกว่ายังไม่ผิดศีล ศีลยังไม่ขาด เพราะเป็นการกระทำที่ไม่ครบ องค์ 5 ของการฆ่าสัตว์ อย่างไรก็ตาม การละเมิดศีลในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นศีลขาด ศีลทะลุ ศีลต่าง หรือศีลพร้อย หากเกิดขึ้นด้วยเจตนาที่จะล่วงละเมิด แม้ว่าบางกรณีศีลจะยังไม่ขาดก็ตาม แต่บาปได้เกิดขึ้นมาในใจ เป็นเหตุให้ใจต้องเศร้าหมอง และหากละเมิดศีลในกรณีที่เกิดโทษมาก เป็นบาปมาก คุณภาพใจจะยิ่งถูกทำลายให้เศร้าหมองมากยิ่งขึ้น เราจึงควรศึกษาในเรื่อง

เหล่านี้ เพื่อให้การรักษาศีลของเรา เป็นไปด้วยความรู้ความเข้าใจ อันจะนำมาซึ่งการรักษาใจได้อย่างบริสุทธิ์ สะอาด ไม่เดือดเนื้อร้อนใจในภายหลัง

คณะผู้วิจัย สรุปได้ว่า ศีล 5 มีองค์ประกอบ ดังนี้ การที่บุคคลที่ฝึกศีลในแต่ละข้อนั้น จะต้องมียกประกอบของการฝึกศีลครบถ้วนทุกองค์ประกอบ ถึงจะทำให้ศีลขาด โดยมีหลักการสำคัญคือ ดูที่เจตนา และความพยายามในการจะทำศีลเป็นสำคัญ

2.7.1.3 ประโยชน์ของการรักษาศีล 5

ประโยชน์หรืออานิสงส์ของการรักษาศีลนั้น จะส่งผลดีให้เกิดความเป็นอยู่ที่ดีสงบ เรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังพุทธพจน์ในพระไตรปิฎก เมื่อครั้งที่พระพุทธเจ้าตรัสเทศนาโปรดอุบาสก อุบาสิกา ชาวตำบลบ้านปาฏลิกัม กล่าวโดยสรุปได้ดังนี้

1. ย่อมได้โภคทรัพย์ใหญ่หลวงซึ่งมีความไม่ประมาทเป็นเหตุ
2. กิตติศัพท์อันดีงามย่อมกระฉ่อนไป
3. เข้าไปหาบริษัทใด ๆ เช่น ชัตติยบริษัท พรหมณบริษัท คหบดีบริษัท สมณบริษัท ย่อมเป็นผู้แก่แล้วกล้า ไม่เก้อเขินเข้าไปหาบริษัทนั้น ๆ
4. ย่อมไม่หลงลืมสติ
5. หลังจากตายแล้วย่อมไปบังเกิดในสุคติโลกสวรรค์ (วิ. ม. (ไทย) 5/285/99.)

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2541) ได้สรุปอานิสงส์ของศีล 5 ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 1 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 3 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะมีประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงใจจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดาก็อ่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าอนาจารไป ทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 4 เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสียงไพเราะ พูดจา มีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีวัตรปฏิบัติไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถกล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 5 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่ปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใด ก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมพันเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญญาทึบ ปัญญาอ่อนหรือปัญญานึ่ม

พระราชรัตนาลงกรณ์ และคณะ (2561) เมื่อศีลมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งแล้วการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เพื่อให้พุทธบริษัทมีศีล มีสุข ประองตอง สมานฉันท์ เกิดความมั่นคง ยั่งยืน ของคนในชาติสู่การพัฒนาบวรศีลธรรมและจริยธรรม ถือเป็นฤกษ์งามยามดีในการได้รณรงค์พร้อมลงมือปฏิบัติอันนำหลักธรรมพื้นฐานที่พุทธบริษัทปฏิบัติได้โดยง่าย คือการนำหลักศีล 5 (ไม่โทดร้าย ไม่มือไว ไม่ใจเร็ว ไม่พูดปด ไม่หมดสติ) อย่างใช้อย่างจริงจังพร้อมมีการติดตามและประเมินผลการขับเคลื่อนโครงการตั้งแต่อนำโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 เข้ามา และหลังจากดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5

สุชาวัน พลอยชุม และคณะ (2559) ศีล 5 เป็นมนุษยธรรมคือธรรมของมนุษย์ที่มีความตั้งใจที่จะงดเว้นจากความชั่วความทุจริตทางกายและวาจา รวมทั้งสิ่งไม่ดีทุกประการเพราะคนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ได้นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมาเป็นมนุษย์เท่านั้นจะต้องมีธรรมสำหรับมนุษย์อีกด้วยซึ่งศีลเป็น การรักษากายวาจาและใจให้สงบและเยือกเย็นเป็นพื้นฐานการดำรงชีวิตของมนุษย์ชาติและเป็นข้อปฏิบัติเพื่อสังคมที่พระพุทธเจ้าทรงพิจารณาเห็นว่าโลกนี้จะสงบร่มเย็นเมื่อคนเคารพสิทธิซึ่งกันและกันไม่เบียดเบียนกันทางกายวาจาอันมีพื้นฐานมาจากใจการกระทำใดที่พระพุทธศาสนาถือว่าเป็นการกระทำที่ดีและที่ชั่ว คำตอบสำหรับร่มเย็นขรวาสผู้ครองเรือนทั่วไปอยู่ในศีล 5 และศีล 5 เป็นการปฏิบัติตามแนวพระพุทธศาสนาขั้นต้นหากประพฤติปฏิบัติตามกันไม่ได้ก็จะไม่ได้ประโยชน์จากการเป็นพุทธศาสนิกชนซึ่งศีล 5 นี้มีอิทธิพลต่อสังคมมากเพราะจัดเป็นบรรทัดฐานทางสังคมด้านศีลธรรมของพุทธศาสนิกชนตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันการรักษาศีล 5 จึงเป็นการทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติมีความสามารถช่วยตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ

พิชิต ปุริมาตร และคณะ (2559) ศีล 5 คือการดำเนินชีวิต หลักความประพฤติ ที่ช่วยให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ข้อประพฤติ ปฏิบัติ ศีลธรรม หรือกฎศีลธรรม จริยะ (หรือจริยธรรม) อันประเสริฐ เรียกว่า พรหมจริยะ (พรหมจริยธรรมหรือพรหมจรรย์) แปลว่า ความประพฤติอันประเสริฐหรือการดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ เป็นมนุษย์สมบูรณ์ดำเนินชีวิตอันดีงามตามอุดมคติเท่าที่มนุษย์จะพึงประพฤติและดำเนินไปถึงได้นำไปสู่กระบวนการพัฒนาคนที่สมบูรณ์ตามมรรคมงคล 8 หรือศีล สมาธิ ปัญญาและการรักษาศีล 5

กัลยาณมิตร (องค์แห่งศีล, 2558) ได้สรุปว่า ศีลมีประโยชน์หรืออานิสงค์ ดังนี้ 1) สีเลนะ สุขะติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปสู่สุขคติ 2) สีเลนะ โภคะสัมปะทา แปลว่า ศีลทำให้มีโภคะทรัพย์ 3) สีเลนะ นิพพุติง ยันติ แปลว่า ศีลทำให้ไปพระนิพพาน โดยเฉพาะในข้อ 3 นี้ หมายความว่าศีลมี

ส่วนทำให้ไปถึงพระนิพพานได้ถ้าไม่มีศีลก็ไปพระนิพพานไม่ได้ และพระนิพพานมีความหมายเป็น 2 นัยด้วยกัน คือ 1) พระนิพพานขั้นต้น หมายถึง คนที่มีศีลย่อมเกิดความสุขใจจะอยู่ที่ใดก็สงบ ร่มเย็นเป็นสุข 2) พระนิพพานขั้นสูง หมายถึง ศีลทำให้ผู้รักษาหมดกิเลสผู้ที่มีกิเลสย่อมได้ไปพระนิพพานทั้งสิ้น พระนิพพานเป็นเป้าหมายสูงสุดของชาวพุทธ แต่จะไปสู่เป้าหมายสูงสุดได้มีความจำเป็นต้องปฏิบัติไปตามลำดับขั้นตอน คือ ศีล สมาธิ และปัญญา เพราะศีลเป็นที่ตั้งของสมาธิ สมาธิเป็นที่ตั้งของปัญญา ถ้าไม่รักษาศีลให้บริสุทธิ์แล้ว สมาธิและปัญญาก็เกิดขึ้นไม่ได้ ดังนั้นจึงต้องรักษาศีลก่อนเป็นอันดับแรกเพื่อปิดกั้นทุจริตทางกาย และวาจา เป็นผลให้เกิด ความบริสุทธิ์ทางกาย วาจา ใจ อันเป็นที่ตั้งแห่งคุณความดีทั้งหลาย

คณะผู้วิจัยสรุปไว้ว่า ศีล 5 มีประโยชน์ คือ ผู้ที่รักษาศีลจะมีความสุขเป็นอยู่ที่สงบสุข เรียบร้อย มีความสุขทั้งในปัจจุบันและอนาคต การรักษาศีลเป็นการกระทำความดีทำให้ผู้ที่รักษาศีลมีคุณสมบัติ มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้และส่งเสริมชุมชนต่าง ๆ ให้อยู่ร่วมกันด้วยความเป็นระเบียบ

2.7.2 หลักอบายมุข 6

2.7.2.1 ความหมายของอบายมุข

ความของอบายมุข ผู้วิจัยมุ่งศึกษา ความหมายที่ปรากฏในพระไตรปิฎก ความหมายตาม พจนานุกรม และความหมายของนักวิชาการ ดังนี้

อบายมุข หมายถึง ช่องทางแห่งความเสื่อม หรือเหตุแห่งความพินาศหรือเสียหายแห่งโรค ทรัพย์หรือเศรษฐกิจ ถ้าหมกมุ่นลุ่มหลงกับสิ่งเหล่านี้แล้ว นอกจากจะหาความสุขไม่พบแล้ว ยังจะต้องพบกับความเสื่อมเสีย เพราะอบายมุขนั้นเป็นสิ่งที่ถมไม่เคยเต็มสักครั้งสำหรับผู้เสพหรืออยากเลิกก็เลิกไม่ได้และยังเป็นช่องทางแห่งการเลี้ยวชีวิตในทางที่ผิด เช่น การเล่นการพนัน เป็นต้น พุทธปรัชญากล่าวถึงอบายมุขว่า มี 6 ประการ คือ 1) ตัมน้ำเมา 2) เทียวกลางคืน 3) เทียวดูการละเล่น 4) เล่นการพนัน 5) คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) เกียจคร้านการทำงาน (ที. ปา. 11/247/202.)

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 1329) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “อบาย” มีที่มาจากคำว่า (อะ บาย, อะบายยะ) แปลว่า สถานที่ที่ปราศจาก ความเจริญ ความฉิบหาย เช่น อบายภูมิ หมายถึง ที่เกิด อันปราศจากความเจริญ มี 4 อย่าง คือ นรก เปรต อสุรกายภูมิ และ กำเนิดเดรัจฉาน ส่วนคำว่า “อบายมุข” (อะบายยะมุข) แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย เหตุแห่งความฉิบหาย อบายมุข 6 ได้แก่ 1) ตัมน้ำเมา 2) เทียวกลางคืน 3) เทียวดูการละเล่น 4) เล่นการพนัน 5) คบคนชั่วเป็นมิตร 6) เกียจคร้านการทำงาน

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2545, หน้า 309) ได้ให้ความหมายของอบายมุขไว้ว่า “อบายมุข” หมายถึง ช่องทางของความเสื่อม เหตุเครื่องฉิบหาย เหตุย่อยยับแห่งโรคทรัพย์ทางแห่งความพินาศ มี 6 อย่างคือ 1) ติดสุราและของมีเมา 2) ชอบเที่ยวกลางคืน 3) ชอบเที่ยวดูการละเล่น 4) เล่นการพนัน 5) คบคนชั่วเป็นมิตร 6) เกียจคร้านการทำงาน

พุทธทาสภิกขุ (2529, หน้า 341 – 342) กล่าวว่า คำว่า อบายมุข แปลว่า ปากทางแห่ง อบายถ้าเป็นเรื่องวัตถุ เรื่องโลก ๆ อย่างที่ตรัสไว้ในคัมภีร์สำหรับชาวบ้านว่าการดื่มน้ำเมา การเที่ยว กลางคืน การดูการเล่น การเล่นการพนัน การคบคนชั่วเป็นมิตร การเกียจคร้านทำงาน 6 ประการนั้น เป็นปากทางแห่งอบาย อย่างนี้เป็นอบายอย่างโลก ๆ อบายมุขแม้จะกล่าวไว้เป็นเรื่อง ทางวัตถุธรรม มันก็เป็นเรื่องให้เกิด อบายในทางนามธรรมด้วยเหมือนกัน เป็นการทำผิดในทางธรรม ทางศีลธรรม ประพฤติชั่ว ประพฤติ เลวร้ายได้เกิดความร้อนใจ ความง้อเขลา ความหิวกระหาย และ ความซึ่ขลาด

พระราชธรรมนิเทศ (พยอม กลฺยาโณ) (2549, หน้า 18) ให้ทรงทราบว่า “ความซึ่เกียจเป็น ทางเสื่อมที่ร้ายกาจ โบราณเขาถึงบอกว่า ยอมลำบากเมื่อหนุ่ม ดีกว่าไปลุ่มเมื่อแก่ เราขยันให้เหงื่อ มันไหลออกทางขุมขน ดีกว่าเราซึ่เกียจจากจน จนน้ำล้นออกจากตา”

พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2549, หน้า 6 - 7) กล่าวไว้ว่า อบายมุข คือ ปากทางแห่งอบาย ปากเหวอบายภูมิพุดง่าย ๆ อย่างนั้น ใครเดินไปอยู่แล้วตกเหวได้ง่ายเสียหายได้ ง่ายเกิดความทุกข์แก่ตนเอง แก่ครอบครัว ตลอดจนถึงสร้างปัญหาในสังคมด้วยประการต่าง ๆ ผู้มี ปัญญาปฏิบัติตามคำสอนของพระพุทธเจ้า เขาหลีกเลี่ยงจากสิ่งเหล่านั้นชีวิตเขาก็ไม่ตกต่ำมีอายุยืน ขวัญยืน เหตุที่ทำให้คนต้องตกไปสู่อบายนั้นเป็นเพราะความไม่รู้ไม่เข้าใจหรือรู้ว่ามันไม่ดี แต่ว่าจิตใจ มันผิด เรียกว่าเป็นมิจฉาทิฐิ คือการเห็นไม่ถูกไม่ตรงตามทำนองคลองธรรม เช่น ความประพฤติดุจจริต บาปกรรม คือการก่ออาชญากรรมต่าง ๆ นั้นเป็นการหาทุกข์ใส่ตัวเอง เช่น การทำร้ายร่างกายการลัก ทรัพย์ความทุจริตทางเพศและผู้อื่น ๆ อันจะทำให้คนอื่นเป็นอันตรายโดยตนเองจะได้รับความสนุก หรือให้สนใจแก่ตนเอง แต่ผลถัดไปมันตรงกันข้าม คือ ตัวเองก็ต้องถึงความวิบัติไม่น้อยกว่าเขา แม้แต่ ทุจริตโกหกให้ร้าย เขาผลที่แน่นอนคือผู้พูดได้รับผลความเดือดร้อนมาก

สรุปได้ว่า อบายมุข หมายถึง เส้นทางนำไปสู่ความเสื่อม เป็นสิ่งที่ไม่ดีหากผู้ใดเข้าไปใกล้หรือ หลงมัวเมาจะทำให้ชีวิตอับเฉา จะพบแต่ปัญหามากมายไม่มีความสุขใน ชีวิตและจะเสื่อมสูญไปทุก อย่าง จึงควรละเว้นการดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจ คร้านการทำงาน การเข้าไปเสพอบายมุขเป็นเหตุให้ชีวิตได้รับความเดือดร้อน ครอบครัว แดกแยก ก่อให้เกิดปัญหาสังคม

2.7.2.2 ประเภทของอบายมุข

อบายมุข แปลว่า ทางแห่งความฉิบหาย หรือเหตุเครื่องฉิบหาย และหมายถึง ช่องทางแห่ง ความเสื่อม เป็นเหตุแห่งความไม่เจริญงอกงาม ซึ่งผู้วิจัยจะได้ศึกษาอบายมุข โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ ประเภทอบายมุข 4 และประเภทอบายมุข 6 ดังนี้

2.7.2.2.1 ประเภทอบายมุข 4 ประเภทของอบายมุข 4 ซึ่งจะได้กล่าวถึงประกอบด้วย ดังนี้

1. ความเป็นนักเลงหญิง

คำว่า “หญิง” ในที่นี้ หมายถึงหญิง 2 ประเภท คือ หญิงธรรมดา 1 หญิงโสเภณี 1 คนที่หมกมุ่นอยู่ในกามารมณ์ มีราคะจริตแรงกล้า มีใจฟุ้งเฟ้อหรือจจ่ออยู่ในหญิง 2 ประเภทนี้ ประเภทใดประเภทหนึ่งก็ตาม แม้นมีภรรยาอยู่แล้วก็ไม่รู้จักพอ ยังแสหาหญิงอื่นมาบำเรอตนอย่างไม่ว่างเว้น ไม่สร้างชา และไม่จำกัดกาลเทศะ เมื่อเป็นเช่นนี้ก็ต้องใช้จ่ายทรัพย์เป็นจำนวนมาก เพราะต้องไปมาหาสู่ต้องบำรุงบำเรอด้วยทรัพย์สิ่งของต่าง ๆ ซึ่งล้วนแต่ทำให้ทรัพย์ฉิบหายไป ถ้าหมกมุ่นเพลินเพลิน หนัก ๆ เข้าก็ถึงกับละทิ้งการงานอันเป็นหน้าที่ของตน เช่น เป็นนักเรียน ถ้าไปติดผู้หญิงเข้าก็เสียการเรียน เพราะจิตใจไม่เป็นปกติ ฟุ้งซ่านไปในเรื่องผู้หญิงหมด ในที่สุดก็เรียนไม่สำเร็จ หรือเป็นข้าราชการ ถ้าเป็นนักเลงหญิง ราชการก็บกพร่อง เพราะต้องลาบ้าง หนีบ้าง ขาดบ้าง เอาเวลาของราชการไปใช้ในเรื่องผู้หญิงเสียหมดในที่สุดก็หาความเจริญในทางราชการไม่ได้ ยิ่งกว่านี้ อาจถึงกับถูกให้ลาออกหรือไล่ออกก็ได้ นอกจากนี้ ความเป็นนักเลงหญิง ยังเป็นภัยอันตรายแก่ร่างกาย และบางทีถึงชีวิตก็ได้ เพราะตามธรรมดาผู้หญิงนั้น บางคนยอมเป็นที่รักที่ชบชองใจของคนหลายคน มิได้ผูกสมักรักใคร่เฉพาะตนผู้เดียว อาจจะรักใคร่กับผู้อื่นด้วยเมื่อเป็นเช่นนี้ ความหึงหวงแก่งแย่งย่อมจะมีขึ้นในพวกผู้ชาย ซึ่งเป็นทางให้เกิดทะเลาะวิวาทตีรันฟันแทงกันจนบาดเจ็บล้มตายก็ได้ หรือถ้าผู้หญิงนั้นเป็นหญิงโสเภณี มีความประพฤติส่อสัน ก็เป็นบ่อเกิดแห่งโรคที่ทำให้ร่างกายพิกลพิการ หรือถึงกับเสียชีวิตก็ได้ รวมความว่า ความเป็นนักเลงหญิง มีแต่ให้เกิดความเสื่อมเสียทั้งสิ้น เช่น เสียเวลา เสียการงาน เสียทรัพย์ เสียเกียรติยศชื่อเสียง เสียอวัยวะ ร่างกายตลอดจนเสียชีวิต ฉะนั้น ท่านจึงจัดว่าเป็นทางแห่งความฉิบหายที่เรียกว่า อบายมุข (อง. อนุฎก. 23/54/233.)

2. ความเป็นนักเลงสุรา

ที่ว่า “สุรา” แปลว่า เหล้า ได้แก่ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว ความจริงน้ำเมาจากอยู่สองอย่าง คือ น้ำเมาที่กลั่นแล้ว ที่เรียกว่า สุรานั่นอย่าง 1 อีกอย่างหนึ่ง ได้แก่ น้ำเมาที่หมักหรือแช่ คือยังไม่ได้กลั่นเรียกว่า เมรัย เช่นจำพวกน้ำข้าว น้ำตาลเมา อุ กะแช่ เป็นต้น คำว่า “นักเลงสุรา” ในที่นี้หมายถึง นักดื่ม น้ำเมาทั้ง 2 อย่าง คือทั้งสุราและเมรัย ดื่มอย่างไหนแม้เพียงอย่างเดียวก็ชื่อว่านักเลงสุรา เพราะสุราและเมรัยนี้ แม้จะมีวิธีปรุงวิธีกลั่นต่าง ๆ กัน และมีชื่อเรียกไปต่าง ๆ กันมากมายหลายอย่างก็ตามแต่ ก็คงมีลักษณะเป็นอย่างเดียวกัน คือ เป็นน้ำที่ทำผู้ดื่มให้เมา คนเมาจะมีลักษณะเช่นไร คงเคยเห็นกันแล้ว พูดสั้น ๆ คนเมานั้น เรื่องที่ไม่ควรทำก็ทำได้ คำที่ไม่ควรพูดก็พูดได้ เช่น กลางถนนหนทางซึ่งไม่ใช่ที่นอน ก็นอนได้ เรื่องของคนเมาเป็นเรื่องที่นารังเกียจที่สุด และน่าละอายที่สุด พระพุทธเจ้าตรัสชี้โทษของการดื่มน้ำเมาไว้ 6 อย่าง คือ 1) ทำให้เสียทรัพย์ 2) ก่อการทะเลาะวิวาท 3) เกิดโรค 4) ถูกติเตียน 5) ไม่รู้จักอาย 6) ทอนกำลังปัญญา

3. ความเป็นนักเลงการพนัน

การพนันชั้นต่อ เป็นคำที่ใช้อย่างเป็นทางการในทางกฎหมายทั้งในพระราชบัญญัติการพนัน และในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์การพนันเป็นกิจกรรมที่ทำให้มนุษย์เกิดความพึงพอใจและ

มีความหวัง การพนันเป็นปรากฏการณ์สากล ในประวัติศาสตร์มีปรากฏหลักฐานว่า มนุษย์เล่นการพนันมานานแล้วหลายยุคสมัย จุดกำเนิดของการพนันคาดว่าเกิดขึ้นมาพร้อมกับศาสนา โดยอาศัยให้การพนัน เป็นเครื่องช่วยวัดความยุติธรรมต่าง ๆ ที่เกิดในสังคม เช่น การพยากรณ์เหตุการณ์เพื่อยืนยันว่า ศาสนามีความศักดิ์สิทธิ์โดยการใช้ลูกเต๋า เพื่อเป็นการตอบคำถามของศาสนิก โดยผ่านทางพระผู้อุทิศ ตัวแก่พระเจ้าซึ่งใช้ลูกเต๋าช่วยตอบ มีหลักการเสี่ยงทายคล้ายกับการเล่นการพนัน ในยุคต่อมาการพนันถือได้ว่าเป็นกีฬาอย่างหนึ่งที่เล่นเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ โดยที่มีการพัฒนารูปแบบวิธีการ ฯลฯ ของการพนันไปอย่างมิได้หยุด โลกเจริญขึ้นมากเท่าใดการพนันก็ยิ่งมีการพัฒนาไปมากขึ้นเรื่อย ๆ ซึ่งก็อาจเป็นเพราะจิตใจของมนุษย์มิได้เคยหยุดนิ่งนั่นเอง

การพนัน คือ การเล่นเอาเงินหรือสิ่งอื่นด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือ ในสุดตันปิฎก ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค กล่าวถึงการพนันไว้ว่า เป็นเหตุแห่งความประมาท ตัวอย่างของการเล่นพนัน เช่น หมากรุกแฉะละ 8 ตาหรือ 10 ตา เล่นหมากเก็บ เล่นดวด หมากไหว โยนห่วง เล่นไม้หึ่ง เล่นกำทาย เล่นสกา เป็นต้น (ที.สี. 9/198/66.)

ในสังคาลสูตร ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค และในทีฆชาณสูตร อังคุตตรนิกาย อัฐกนิบาต กล่าวถึงการพนันไว้ว่า เป็นเหตุความเสื่อมแห่งภคะ (ที.ปา. 11/147/158.)

4. การคบมิตรชั่ว หรือคนชั่ว

คนชั่ว หมายถึง คนชั่ว คนชั่วร้าย ผู้ก่อการร้าย อาชญากร ฆาตกร โจร ผู้มีอิทธิพล ก็คือ คนที่สร้างแต่ความเดือดร้อนให้แก่สุจริตชนส่วนใหญ่ เพราะศัพท์ว่า ชั่ว แปลว่า อ่อน คือ อ่อนไหวไปตามกระแสของความอยาก ความต้องการไม่สิ้นสุด ไม่รู้จักฝึกฝนตนเอง ไม่ยับยั้งจิตใจ ไม่เจริญเมตตาภาวนา แม้มีสมาธิก็ใช้ในทางผิด เช่น เป็นหมอเสน่ห์หมอเวทย์มนต์เป็นนักไสยศาสตร์ไม่ใช่ นักพุทธศาสตร์คือ ใช้อวิชชา โมหะของตน หลอกลวงคนอื่น แต่ไม่นำหลักพุทธธรรมไปสอน เพราะตนมีปัญหาธรรม ไม่อาจเข้าใจในสัทธรรมทั้ง 3 คือ ปรีติปฏิบัติและปฏิเวธสัทธรรมได้เลย ทานถือว่าเป็นชั่วโดยแท้เนื่องจากเป็นคนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ประโยชน์ในโลกหน้าไม่รู้จัก (ขุ.ธ. 25/60/45.)

พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ) (2529, หน้า 16 - 17) กล่าวว่า ในพระพุทธศาสนาการคบมิตรในบทที่ว่า อเสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนชั่ว เป็นการป้องกันไม่ให้นิสัยที่ไม่ดีและความเห็นผิด ๆ ทั้งหลาย จากคนชั่วมาติดตัวเข้าและป้องกัน เสวนา จ พาลานํ การไม่คบคนชั่วไม่ให้ถูกคนชั่วมากลั่นแกล้งทำร้ายเอาด้วย คนชั่ว หมายถึง คนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกหน้า ไม่รู้จักพระสัทธรรม มีโพธิปักขิยธรรม และอริยสัจ 4 เป็นต้น

พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์) (2544, หน้า 11 - 14) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง คนโง่ ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้โลกหน้า ปราศจากปัญญา เป็นอยู่ด้วยสักว่ามีลมหายใจ ส่วนบัณฑิต หมายถึง คนฉลาด คือท่านเป็นอยู่และดำเนินในประโยชน์กิจด้วยปัญญาไม่คิดให้ร้ายแก่ใคร ๆ

บัณฑิตเป็นผู้มีอัธยาศัยโอบอ้อมอารีเหลือวแลถึงประโยชน์ของผู้อื่นไม่ดูตาย และยอมแสวงหาประโยชน์ 2 ประการ ได้แก่ ประโยชน์ในโลกนี้และประโยชน์ในโลกหน้า

พระเทพเวที (ประยูร ปยุตโต) (2538, หน้า 135, 322) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ไม่ดำเนินชีวิตด้วยปัญญา ส่วน บัณฑิตหรือสัตบุรุษ หมายถึง ผู้มีปัญญา ผู้ดำเนินชีวิตด้วยปัญญาหรือนักปราชญ์คนดีมี ศีลธรรม ผู้สงบ ผู้ประกอบด้วย สปัจริยธรรม คือ ธรรมของสัตบุรุษ

บุญมี แท่นแก้ว (2546, หน้า 56 – 57) ให้คำนิยามไว้ว่า คนชั่ว หมายถึง ผู้ประพฤตินอกกรอบอยู่ในอบายมุข คือ ทางแห่งความเสื่อม ความฉิบหาย มีนิสัยไม่ซื่อตรง ไม่มีคุณธรรม ไม่นำคบหา ผู้เข้าไปใกล้ชิดจะนำความเสียหายมาให้ส่วน บัณฑิต หมายถึง ผู้มีศีลธรรมรอบรู้ธรรมะ และปฏิบัติประพฤติดูอยู่ในธรรมที่ ถูกต้อง

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540, หน้า 628) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับคนชั่วไว้ในหนังสือ พุทธธรรมว่า คนชั่ว คือผู้แบกภาระที่ย่างไม่ถึงและผู้ไม่แบกภาระที่มาถึงแล้วมีคุณสมบัติ 3 ประการ คือ ประกอบด้วยวิหจริต ประกอบด้วยมโนทุจริต

พระมหาสมปอง มุทิโต (2542, หน้า 869) กล่าวว่า คนชั่ว หมายถึง คนชั่วร้าย ผู้ก่อการร้าย อาชญากร ฆาตกร โจร ผู้มีอิทธิพล ก็คือ คนที่สร้างแต่ความเดือดร้อนให้แก่สุจริตชนส่วนใหญ่ เพราะ ศัพท์ว่า ชั่ว แปลว่า อ่อน คือ อ่อนไหวไปตามกระแสของความอยาก ความต้องการ ไม่สิ้นสุด ไม่รู้จักฝึกฝนตนเอง ไม่ยับยั้งจิตใจ ไม่เจริญเมตตาภาวนา แม้มีสมาธิก็ใช้ในทางผิด เช่น เป็นหมอเสน่ห์หมอเวทย์มนต์เป็นนักไสย ศาสตร์ไม่ใช่ นักพุทธศาสตร์คือ ใช้วิชา โมหะของตน หลอกลวงคนอื่น แต่ไม่นำหลักพุทธธรรมไปสอน เพราะตนมีปัญหาราม ไม่อาจเข้าใจในสัทธรรมทั้ง 3 คือ ปรีชาปฏิบัติ และปฏิเวธสัทธรรมได้เลย ทานถือว่าเป็นชั่วโดยแท้เนื่องจากเป็นคนโง่ไม่มีปัญญา ไม่รู้จักประโยชน์ในโลกนี้ประโยชน์ในโลกหน้า ไม่รู้จัก

สรุปได้ว่า ประเภทของอบายมุข 4 ประกอบด้วย ความเป็นนักเลงผู้หญิง ความเป็นนักเลงสุรา ความเป็นนักการพนัน และคบคนชั่ว ทั้งสี่ประการนี้ เรียกว่าอบายมุข คือ ช่องทางแห่งความเสื่อม หากบุคคลใดหลงมัวเมาในอบายมุข 4 ย่อมทำให้ชีวิตไม่เจริญงอกงาม เพราะเป็นช่องทางหรือปากทางแห่งความเสื่อม

2.7.2.3 ประเภทของอบายมุข 6

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2540, หน้า 18) กล่าวว่า คนที่ประพฤติดุสามะเลเทเมา ยังสร้างตัวไม่ได้ เพื่อให้สร้างตัวได้มี 6 อย่าง คือ

1. ติดสุราและของมึนเมา (addiction to intoxicants)
2. ชอบเที่ยวกลางคืน (roaming the streets at unseemly hours)
3. ชอบเที่ยวดูการละเล่น (frequenting shows)
4. ติดการพนัน (indulgence in gambling)

5. คบคนชั่ว (association with bad companions)

6. เกียจคร้านการทำงาน (habit of idleness)

ซึ่งผู้วิจัยจะได้อธิบายดังต่อไปนี้

1. ความเป็นนักเลงสุราหรือการติดสุราและของมีเมา

คำว่า น้ำเมา ได้แก่ น้ำที่ดื่มเข้าไปแล้วมีอาการมีเมาบังเกิดแก่ผู้ดื่ม มี 2 อย่าง คือ ที่กลั่นแล้ว มีรสแรง เรียกตามภาษาบาลีว่า สุรา และที่ยังมิได้กลั่นให้มีรสแรงขึ้นนั้นเรียกว่า เมรัย เช่น อุกระแช่ น้ำขาวน้ำตาลเมา เป็นต้น

พลอย พรปรีชา (2530, หน้า 6) กล่าวว่า การเสพน้ำเมา คือ สุราเมรัย อันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท เป็นทางเสื่อมแห่งโรคะทั้งหลาย และเสื่อมจากคุณธรรมและปัญญา โทษของการดื่มสุราอันนำมาซึ่งความเสื่อม มีประการต่าง ๆ ดังนี้

1.1 ความเสื่อมทรัพย์ อันผู้ดื่มพึงเห็นเอง การดื่มสุรา นำมาซึ่งความเสื่อมทรัพย์ เพราะไม่รู้จักพอ ย่อมใช้จ่ายทรัพย์ในการดื่มสุรา เมื่อมีการเมาสุรา ก็อาจทำทรัพย์สินของผู้อื่นให้เสียหาย และต้องจะชดใช้ทรัพย์หรือเป็นหนี้ทำให้เสื่อมจากทรัพย์ดังนั้น จากคำถามคือ อะไรเจริญ อะไรเสื่อม? จากอบายมุข ได้แก่การดื่มสุรา คือ หนี้เจริญ แต่เสื่อมทรัพย์

1.2 ก่อการทะเลาะวิวาท เมื่อดื่มสุรา ย่อมขาดความยั้งคิด ก็ย่อมทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท จากคำถาม ว่าอะไรที่เจริญขึ้น อะไรเสื่อม การทะเลาะวิวาท ทำให้อกุศลเจริญขึ้น เพราะการทะเลาะวิวาท เจริญการแตกความสามัคคีกุศลธรรมเสื่อม เพราะการดื่มสุรา และการทะเลาะวิวาท

1.3 เป็นบ่อเกิดแห่งโรค การดื่มสุราทำให้เกิดโรคต่าง ๆ ดังนั้น จากคำถาม อะไรเจริญ อะไรเสื่อมจากอบายมุข คือ การดื่มสุรา โรคเจริญขึ้น เพิ่มขึ้น ความไม่มีโรคเสื่อม สุขภาพเสื่อม

1.4 เป็นเหตุให้เสื่อมเสียชื่อเสียง การดื่มสุรา ย่อมทำให้ประพฤติน่าเกลียด และเป็นการกระทำที่ไม่สมควร ก็มีแต่คนว่าเสียชื่อเสียง ดังนั้นจากคำถามสิ่งที่เจริญเมื่อมีการดื่มสุรามากขึ้น คือ เจริญด้วยชื่อเสียงที่ไม่ดี เสื่อมเสียจากชื่อเสียงที่ดี

1.5 เป็นเหตุไม่รู้จักรละอาย การดื่มสุราเป็นเหตุให้หลงลืมสติ กล้าในสิ่งที่ไม่ควรกล้า เพราะฉะนั้น สิ่งที่เจริญ คือ อกุศลธรรม คือ ไม่มีหิริ โอตตปปะ สิ่งที่เสื่อม คือ คุณธรรมความดี คือ เสื่อมจาก หิริโอตตปปะ

1.6 ทอนกำลังปัญญา ผู้ที่ดื่มสุรา ย่อมทำให้หลงลืมสติได้ง่าย ปัญญาที่จะเกิดก็ไม่เกิดและก็ทำให้เสื่อม จากปัญญาด้วย เพราะฉะนั้น จากคำถามที่ว่าสิ่งใดเจริญขึ้นเมื่อประพฤติดบายมุข คือ ดื่มสุรา ได้แก่การเจริญความไม่มีสติเจริญอกุศลธรรม คือ ความหลงลืมสติส่วนคำถามที่สองที่ว่า อะไรเสื่อมไปจากการประพฤติดบายมุข คือ ดื่มสุรา สิ่งที่เสื่อม คือ ปัญญาที่จะเกิด ก็ไม่เกิดในขณะนั้น

สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) (2542, หน้า 111) กล่าวว่า ความเป็นนักเลงสุราหรือผู้ที่ติดสุราและของมีเมานี้หมายความว่า เป็นนักดื่มติดเหล้าหมกมุ่นอยู่กับการดื่มไม่วางเว้นจนตก

เป็นทาสของสุราความเป็นนักเลงสุราหรือการติดสุราและของมีนเมาถือว่าเป็นสิ่งที่เป็นอบายมุข และยังเป็นศีล ข้อที่ 5 คือ การงดเว้นการดื่มสุราเมรัย ซึ่งการงดเว้นจากการดื่มสุราถือเป็นมงคลใน พระพุทธศาสนา คือ ความสำรวมจากการดื่มน้ำเมา โดยความสำรวมคือความตัดขาดจากการดื่มน้ำเมาย่อมเป็นมงคล เพราะเป็นเครื่องป้องกันความเสื่อมเสียมิให้เกิดขึ้นเป็นเหตุแห่งความเจริญโดย ส่วนเดียวด้วย

2. ความเป็นนักเลงการพนันหรือติดการพนัน

คำว่า การพนัน ได้แก่ การเล่นเอาเงินหรือทุนทรัพย์กัน ด้วยการเสี่ยงโชคหรือฝีมือเป็นการ เล่นที่มิได้มีเสีย มีแพ้มีชนะและมีข้อตกลงกันว่าผู้แพ้ต้องจ่ายทรัพย์สินให้แก่ผู้ชนะ การพนันนั้นถือว่าเป็น การเล่นที่ต้องห้ามทั้งทางโลกและทางธรรมทางโลกห้ามเพราะถือว่า การพนันเป็นการเสี่ยงโชคที่ นำมาซึ่งความหายนะ กฎหมายไม่รับรองทั้งแพ่งและอาญา เฉพาะอาญา ถือว่าเป็นการขัดต่อความ สงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชนโดยส่วนรวมถึงกับต้องบัญญัติ ว่าการเล่นการพนันเป็น ความผิดและระวางโทษไว้ด้วยส่วนในทางธรรมนั้นถือว่าการพนันเป็นทางแห่ง อบายภูมิเกือบทุก ศาสนาห้ามและต้องเป็นอันตราย

3. คบคนชั่ว

คนเราเกิดมาแล้วย่อมมีความเกี่ยวข้องกับผู้อื่นอยู่รอบข้าง ผู้ที่อยู่รอบข้างของเรานั้น พระพุทธเจ้าเปรียบเทียบไว้เหมือนกับทิศต่าง ๆ มี 6 ทิศ คือ ทิศเบื้องหน้า บิดามารดา ทิศเบื้องขวา ครู อาจารย์ ทิศเบื้องซ้าย มิตรสหาย ทิศเบื้องหลัง บุตรภรรยา ทิศเบื้องต่ำ บ่าวหรือคนใช้ ทิศเบื้อง บน สมณพราหมณ์

พลอย พรปรีชา (2530, หน้า 21) กล่าวว่า เมื่อแรกเกิดมาเป็นเด็กเราต้องมีผู้ปกครองเลี้ยงดู อุปการะมาตั้งแต่แรกเกิด ถ้าเราเป็นผู้ปกครองที่ดีเราก็คือตามถ้าเราเป็นผู้ปกครองที่ไม่ดีเราก็คือไม่ดีของ ท่านได้เมื่อเราโตขึ้นเรารู้จักคนมากขึ้นถ้าเราได้เพื่อนไม่ดีเราก็คือไม่ดีของเพื่อนโดยไม่รู้ตัว แต่ถ้าเรา ได้รับการสอนจาก ผู้ปกครองมาก่อนว่าการพูดคำหยาบไม่ดีเราก็คือจะไม่เอาอย่างเขา ถ้าได้เพื่อนที่ดี เราก็คือไม่เลวลง และเราอาจติดดีของเพื่อนที่เรายังไม่รู้จักได้เช่น ความสุภาพเรียบร้อย มีสัมมาคารวะ ต่อผู้ใหญ่ เป็นต้นแม้การคบกับคนอื่นเมื่อเราเป็นผู้ใหญ่แล้ว เราก็คืออาจติดดีไม่ดีของผู้ที่เราคบโดย ไม่รู้ตัวก็ได้ด้วยเหตุนี้การคบกับคนอื่นจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง ดังที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้มงคล สูตรที่ว่า การไม่คบคนชั่วกับการคบบัณฑิต

สวสดี พิณจันทร (2538, หน้า 13) กล่าวว่า เพราะการคบกันสามารถเปลี่ยนแปลงนิสัย และความประพฤติของกัน และกันได้ดังพระพุทธสุภาษิตที่ว่าคบคนเช่นใดย่อมเป็นเช่นนั้น

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2538, หน้า 324) อธิบายไว้ว่า ในพระพุทธศาสนาได้แบ่ง ประเภทของการคบคนชั่ว ไว้ดังนี้ ชั่วทั่วไปที่มีปกติประพฤติผิดด้วยกาย วาจา และใจไม่ว่าจะอยู่ใน ฐานะใดก็ตามย่อมมีปกติชัก นำไปในทางเสียหาย ด้วยอำนาจอวิชชาความไม่รู้ มีความเห็นผิดจาก

คลองธรรม ถูกครอบงำด้วยอกุศลธรรมซึ่งเป็นมูลเหตุแห่งความชั่วทั้งปวง มีความคิดชั่ว พุทชั่ว และทำชั่วเป็นปกติเป็นต้นเหตุที่จะก่อให้เกิดความเสื่อม ความทุกข์และทุกข์กับตนเองและผู้อื่น คนชั่วเหล่านี้ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะใด เมื่อเราได้อยู่ร่วมคบหาหรือสมาคมด้วยก็ย่อมปรากฏโดยลักษณะแห่งคนชั่ว เป็นบุคคลที่เราจะต้องหลีกเลี่ยงให้ห่างไกล ด้วยการไม่เข้าไปคบหาสมาคม แต่หากว่าจำเป็นจะต้องอยู่ร่วมก็ต้องตั้งตนให้มั่นด้วย ความระวังสำรวมใจของตนอยู่เสมอว่า เราอยู่กับบุคคลผู้มีความอันตรายอาจนำตนไปสู่ความเสื่อมทุกข์และทุกข์ได้ทุกเมื่อ

ในอัจฉยสูตร คือ ประเภทของคนชั่ว 2 จำพวก ได้แก่ คนที่ไม่เห็นโทษโดยความเป็นโทษ คนที่ไม่รับรองตามธรรมเมื่อผู้อื่นแสดงโทษ (ส.ส. 25/3/523.) ฐานสูตร คือ ประเภทของคนชั่ว 2 จำพวก ได้แก่ เหตุเพื่อ ทำสิ่งที่ไม่พอใจ เหตุนั้นทำแล้วเป็นไปเพื่อความฉิบหาย เหตุเพื่อทำสิ่งที่พอใจ เหตุนั้นทำแล้วเป็นไปเพื่อความฉิบหาย (อง.จตุกก. 23/35/310.)

พอสรุปได้ว่า ประเภทของคนชื่อนั้น คือ กลุ่มของบุคคลที่มีความดีในระดับต่าง ๆ กัน สามารถที่จะจัดเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 2 ประเภทใหญ่ ๆ ที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กับแนวคิดของผู้ศึกษาอื่น ๆ คือ 1. คนชั่วภายนอก ได้แก่ คนอื่นที่เป็นคนชั่ว คือ คนที่ประพฤติไม่ดี มีกายวาจา และใจที่เป็นทุจริต ประพฤติศีลในเบื้องต้น คือ ศีล 5 ข้อ อันเป็นพื้นฐานของมนุษย์ หรือ ผู้ ประพฤติความชั่วหยาบในลักษณะต่าง ๆ และ 2. คนชั่วภายใน ได้แก่ ตนเองที่ปฏิบัติดีปฏิบัติไม่ชอบ ด้วยกาย วาจา และใจ ที่เรียกว่าเป็นทุจริต คือ มีกายและใจที่ชั่ว ไม่อยู่ในศีลธรรม ไม่ประพฤติกุศลอันเป็นพื้นฐาน ของมนุษย์หรือประพฤติกุศลที่เป็นความชั่วหยาบต่าง ๆ ให้แก่ตนเองและผู้อื่น

4. ขอบเขตกลางคืน

ราชบัณฑิตยสถาน กล่าวว่า การเที่ยว หมายถึง กิริยาที่ไปที่โน่นที่นี้เรื่อยไป มักใช้พูด ประกอบกับกริยาอื่น ๆ เช่น เที่ยวหา เที่ยวพูด เที่ยวกิน เที่ยวนอนไปไหน ๆ เพื่อความเพลิดเพลิน ตามสบาย เช่น ไปเที่ยว เดินเที่ยว ท่องเที่ยว เตรีตเตรไปเพื่อหาความสนุกเพลิดเพลินตามที่ต่าง ๆ

5. ขอบเขตดูการละเล่น

ราชบัณฑิตยสถาน (2542, หน้า 544) กล่าวว่า มหรสพ หมายถึง การเล่นรื่นเริง มีโขน มีละคร เป็นต้น ในทางพุทธศาสนาโทษของการขอบเขตดูการละเล่น คือทำให้การทำงานเสื่อมเสีย เพราะใจกังวลคอยจดจ้อง กับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณีคือ ราที่ไหนไปไหน ขบร้องดนตรีเสภา เพลง เกิดเหิงที่ไหนไปไหน

พล้อย พรปรีชา (2530, หน้า 26) กล่าวถึงโทษของการขอบเขตดูการละเล่น คือ

1. ทำให้ใจแตก เพราะเกิดติดใจดูครั้งหนึ่งแล้วอยากดูซ้ำเป็นครั้งที่ 2, 3 ต่อไป ถ้ายังติดใจมากขึ้นก็ยิ่งไปบ่อยมากขึ้นเพียงนั้น

2. เสียทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่เราหามาได้นั้นต้องเก็บไว้ใช้ในเรื่องที่เป็นไม่ใช่หมดเปลืองกับการเที่ยวดูการละเล่น

3. เสียเวลา การเที่ยวดูการละเล่นพร่ำเพรื่อนั้น เป็นการทำให้เวลาในชีวิตของเราหมดเปลืองไป โดยไร้ประโยชน์

4. เสียการงาน เมื่อใช้เวลาอันควรทำการงานหาทรัพย์สินมาเลี้ยงครอบครัวหรือเวลาอันควรดูแลรักษาสมบัติไปดูการละเล่นเสีย การหาทรัพย์สินหรือการดูแลรักษาครอบครัวก็เสียไป เกี่ยวโยงไปถึงการเสียทรัพย์สินด้วย เพราะการงานที่ทำนั้นก็เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพย์สินนั่นเอง

6. เกียจคร้านการงาน

ความขยันเป็นทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในเรื่องของการงานที่เราทำ และความสำเร็จนี้คือทางนำไปสู่ความสุขความเจริญแก่ตัวเราและครอบครัวนั่นเอง ความขยันนี้เป็นศัตรูของความเกียจคร้าน

พลอย พรปรีชา (2530, หน้า 27) กล่าวว่า ความเกียจคร้านนี้เป็นอันตรายร้ายแรงยิ่งกว่าเหล่าและการพนันเสียอีก คนเกียจคร้านไม่มีหวังพบความสำเร็จในชีวิตไม่มีหวังจะเอาตัวรอดได้ ความเกียจคร้านนี้เป็น ต้นเหตุของความชั่วทุกชนิด

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2545, หน้า 152) กล่าวว่า ในทางพุทธศาสนาการเกียจคร้านการงาน คือ ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดไม่ทำการงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือ ให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า หนาวนัก ร้อนนัก เย็นไปแล้ว ยังเข้านัก หิวนัก อิ่มนัก แล้วไม่ทำการงาน

ทอง สมบุญ (2540, หน้า 72) กล่าวว่า เมื่อกล่าวถึงความเกียจคร้านในบริบททั่วไปแล้ว มีคำที่ใช้แทนกันอยู่สองคำซึ่งเป็นที่เข้าใจกันคือ คำว่า ความเกียจคร้าน ที่เป็นศัพท์วิชาการและเป็นคำสุภาพ และคำว่า ความขี้เกียจที่ใช้กันทั่วไปในสังคม มีศัพท์ที่ใช้เกี่ยวกับความเกียจคร้านแทนกันอยู่ 3 ศัพท์คือ คำว่า กุสึตะ อลสะ และโกสัชชะ ทั้งหมดนี้มีความหมายถึงคนเกียจคร้านและความเกียจคร้าน เป็นการบ่งชี้ถึง ลักษณะการกระทำของบุคคลหรือผลของการกระทำ

ในสิคาลกสูตรได้กล่าวถึงความเกียจคร้านว่าเป็นหนึ่งในอบายมุข 6 ว่า การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน เป็นปากทางเสื่อมแห่งโภคะทั้งหลาย และยังตรัสอธิบายโทษ (สาเหตุ) แห่งความเกียจคร้าน 6 ประการ ไว้ดังนี้ว่า

คหบดีบุตร การหมกมุ่นในความเกียจคร้านมีโทษ 6 ประการนี้คือ

1. มักอ้างว่า หนาวเกินไป แล้วไม่ทำการงาน
2. มักอ้างว่า ร้อนเกินไป แล้วไม่ทำการงาน
3. มักอ้างว่า เวลาเย็นเกินไป แล้วไม่ทำการงาน
4. มักอ้างว่า เวลายังเช้าเกินไป แล้วไม่ทำการงาน
5. มักอ้างว่า หิวเกินไป แล้วไม่ทำการงาน

6. มักอ้างว่า กระทบเกินไป แล้วไม่ทำงาน (ที.ปา. 11/247/202.)

เมื่อเขามากไปด้วยการอ้างเลศ ผัดเพี้ยนการงานอยู่อย่างนี้โรคะที่ยังไม่เกิด ก็ไม่เกิดขึ้น ที่เกิดขึ้นแล้วก็ถึงความเสื่อมสิ้นไป

ในนขิตสูตร ว่าด้วยสิ่งที่ไม่ทรุดโทรม ได้กล่าวถึงสิ่งที่จิตใจตั้งอยู่ไม่ได้หรือช่อง 6 ช่อง ซึ่งทำให้จิตใจทรุดโทรมไม่สามารถดำรงอยู่ได้แนวคิดที่เกี่ยวกับความเกียจคร้านมีดังนี้

1. ความเกียจคร้าน
2. ความประมาท
3. ความไม่ขยัน
4. ความไม่สำรวม
5. ความมักหลับ
6. ความอ้างเลศไม่ทำงาน (ส .ส. 18/76/83.)

ในนขิตสูตรนี้มองหาสาเหตุที่ทำให้เกิดความทรุดโทรม เป็นการมองหาสาเหตุที่เกิดภายในจิตใจของบุคคลทำให้โน้มเอียงที่จะเกิดความเกียจคร้าน และกล่าวถึงความเกียจคร้านและเหตุที่สนับสนุนให้เกิดความเกียจคร้านที่ชัดเจนที่สุดพระสูตรหนึ่ง ความเกียจคร้านในพระสูตรนี้ถือว่าเป็นจุดเริ่มต้นทำให้เกิดคำสอนที่ไม่ดีซึ่งเข้าชุดกันเป็นลำดับ ซึ่งสามารถเกิดได้ทุกคน อีกประเด็นหนึ่งซึ่งเห็นได้ชัดคือ ความเกียจคร้านนั้นมีสภาพเป็นกลางที่รองรับสาเหตุอื่น ซึ่งถูกเรียกขานว่าเป็นความเกียจคร้าน เช่น การอ้างเลศไม่ทำงาน เป็นความเกียจคร้านประเภทหนึ่ง เป็นต้น ซึ่งในกรณีนี้ความเกียจคร้านนอกจากจะมีความหมายในตัวของมันเองแล้ว ยังมีสาเหตุอื่นที่ถูกจัดเข้าเป็นส่วนหนึ่งด้วย

ในรัตนสูตรนั้น เป็นสูตรที่กล่าวถึงเรื่องของวันเวลาคือกลางวันและกลางวันที่ผ่านไป มีความเกียจคร้านทั้งกลางวันและกลางคืน พึงหวังได้แต่ความเสื่อมในกุศลธรรมทั้งหลาย ไม่มีความเจริญ แนวคิดที่เกี่ยวกับความเกียจคร้านมีดังนี้

1. เป็นผู้มักมาก มีความคับแค้นใจ ไม่สันโดษด้วยจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัย เภสัชบริขารตามแต่จะได้
2. เป็นผู้ไม่มีศรัทธา คือ ขาดความเชื่อมั่น
3. เป็นผู้ทุศีล คือ ประพฤติแต่ทางเสียหายทางกายและวาจา
4. เป็นผู้เกียจคร้าน ไม่มีความเพียรพยายาม
5. เป็นผู้หลงลืมสติปล่อยใจให้ฟุ้งซ่าน
6. เป็นผู้มัวปัญหาราม เพราะอวิชชา (อง. ฌก. 22/84/607.)

ราชบัณฑิตยสถาน (2546, หน้า 147) ได้ให้ความหมายเกี่ยวกับความเกียจคร้านไว้ดังนี้

คำว่า เกียจ หมายถึง คด ไม่ซื่อ โกง คร้าน เช่น เกียจคร้าน หมายถึง ซึ่เกียจ ไม่อยากทำงาน มีความรู้สึกไม่อยากจะทำ หรือคิด หรือไม่อยากแสดงอาการใด ๆ ตามปกติเมื่อใช้พูดมักมีคำว่า ซึ่

ประกอบหน้า เช่น ชี้อารมณ์ และมักใช้คู่กับคำว่า เกียจ เป็นเกียจคร้าน ชี้อารมณ์ชี้อารมณ์หมายความว่า ไม่อยากทำงาน

สรุปได้ว่า ความเกียจคร้านเป็นอันตรายร้ายแรงยิ่งกว่าเหล่าและการพนันเสียอีก คนเกียจคร้านไม่มีหวังพบความสำเร็จในชีวิตไม่มีหวังจะเอาตัวรอดได้ความเกียจคร้านนี้เป็นต้นเหตุของความชั่วทุกชนิด

2.7.2.4 ลักษณะของอบายมุข

ลักษณะของอบายมุข ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึง ลักษณะของคนชั่ว ลักษณะภายนอก และลักษณะภายในของคนชั่ว มีประเด็นที่จะนำมาศึกษา ดังนี้

2.7.2.4.1 ลักษณะของคนชั่ว

ลักษณะของคนชั่วโดยย่อ คือ อนุโลมตามหลักของทุจจริต 3 กำหนดลักษณะทางความคิด (มโนกรรม) มี 3 ประการ ได้แก่ 1) คิดอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ชอบ ไม่ถูกต้องตามหลักของสัมมาสัมมัตตะ คือ การงานไม่ผิดกฎหมาย ไม่ผิดศีลธรรม และสัมมาอาชีวะ อาชีพที่สุจริต 2) คิดพยาบาท อาฆาตคนอื่น จนกระทั่งนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย ทรัพย์สิน 3) คิดเห็นผิดจากหลักพุทธธรรม คือ เป็นคนด่าตรงตนอยู่ในมัจฉา ทิฐิไม่เชื่อบุญ บาป ไม่เชื่อกรรมดีกรรมชั่ว เป็นต้น (ที.ปา. 11/305/260.)

ส่วนในทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค จัดด้านความคิดของคนชั่วเป็น 3 ลักษณะใกล้เคียงกัน คือ คน ชั่วมักจะดำริจิตของตนไปในทาง ในทางพยาบาท และในทางเบียดเบียน ซึ่งท่านเรียกความดำริอย่าง นี้นี้ว่า เป็น อุกุศลสังกัปปะ (ที.ปา. 11/305/261.) กำหนดลักษณะทางคำพูด (วจีกรรม) มี 4 ประการ ได้แก่

1. ชอบพูดโกหก คำเท็จ ไม่จริงใจในการเจรจา
2. ชอบพูดใส่ร้ายป้ายสีใส่ร้ายคนอื่น
3. ชอบพูดคำหยาบคาย ไม่สุภาพ
4. ชอบพูดจาไร้สาระหาแก่นสารไม่ได้ไม่มีประโยชน์กำหนดลักษณะคนชั่วทางการกระทำ

(กายกรรม) มี 3 ประการ ได้แก่

- 4.1 ทารุณคนหรือสัตว์ให้รับทุกข์ทั้งกายและจิตใจด้วยอุบายต่าง ๆ
- 4.2 ลัก ปล้น ชิงทรัพย์คดโกงทรัพย์สินคนอื่น ด้วยอุบายต่าง ๆ
- 4.3 ประพฤติผิดในกาม คือ ล่วงละเมิดคนรัก คู่ครองคนอื่น (ม.อุ. 14/246/259.)

ลักษณะคนชั่วโดยทั่วไปนั้น จะพึงทราบด้วยอำนาจทุจจริต ทั้ง 3 ประการ ดังนี้คือกายทุจจริต มีการประพฤติชั่ว วจิตุจจริต มีวาจาชั่ว มโนทุจจริต มีความคิดชั่ว เป็นเบื้องต้น เพราะคนชั่ว เมื่อคิดย่อมคิดแต่เรื่องที่ชั่ว ด้วยอำนาจอภิชฌา พยาบาท และมัจฉาทิฐิแม้เมื่อพูด ก็พูดจำเพาะแต่คำที่พูดชั่ว ต่างโดยวจิตุจจริตมีมุสาวาท เป็นต้น แม้เมื่อทำก็ทำจำเพาะแต่กรรมที่ทำชั่วด้วยสามารถกาย

ทุจจริต มีปาณาติบาต เป็นต้น ด้วยเหตุนี้ ทุจจริตทั้งหลายมีความคิดเรื่องที่คิดชั่วเป็นต้นของเขา ท่านจึง เรียกว่า ชั่วลักษณะ พระผู้มีพระภาคเจ้า ตรัสว่า

“ภิกษุทั้งหลาย ชั่วลักษณะชั่วนิमित ชั่วปทานของคนชั่ว 3 ประการเหล่านี้ 3 ประการอะไรบ้าง? ภิกษุทั้งหลาย คนชั่วในโลกนี้ย่อมเป็นผู้คิดแต่เรื่องที่คิดชั่ว พูดแต่คำที่พูดชั่ว ทำแต่กรรมที่ทำชั่ว” (ม.อ. 14/311/319.)

ถ้าคนชั่วไม่ชอบคิดเรื่องชั่ว ไม่ชอบพูดเรื่องชั่ว ไม่ชอบทำกรรมชั่วเช่นนั้นบัณฑิตทั้งหลายจะพึงรู้จักเขาด้วยเหตุไรว่า ‘ผู้นี้เป็นคนชั่ว ไม่ใช่คนดี’ แต่เพราะคนชั่วชอบคิดแต่เรื่องชั่วชอบพูดแต่เรื่องชั่วและชอบทำแต่กรรมชั่ว ฉะนั้น บัณฑิตทั้งหลายจึงรู้จักเขาว่า “ผู้นี้เป็นคนชั่วไม่ใช่คนดี” (ม.อ. 14/5/143.)

ลักษณะที่บอกถึงความเป็นคนชั่ว 3 ประการ คือ 1) ทำชั่ว 2) พูดชั่ว 3) คิดชั่ว

คำว่า “ชั่ว” นั้น หมายถึง เลว, ร้าย” อาจกล่าวได้ว่า “ดี” นั่นคือ “สุจริต” และ “ชั่ว” นั่นคือ “ทุจจริต” ฉะนั้น กายทุจจริต วาจาทุจจริต และใจทุจจริต จึงหมายถึง ความประพฤติที่แสดงออกทางกาย ทางวาจา และทางใจที่ชั่ว ไม่ชอบด้วยธรรม ซึ่งกำหนดลักษณะของคนชั่วได้ดังนี้

1. คนชั่วมีลักษณะทางการกระทำ (กายกรรม) มี 3 ประการ คือ

- 1.1 ทารุณคนหรือสัตว์ให้ได้รับทุกข์ทั้งกายและจิตใจด้วยอุบายต่าง ๆ
- 1.2 ลัก ปล้น ชิงทรัพย์ คดโกงทรัพย์สินคนอื่น ด้วยอุบายต่าง ๆ
- 1.3 ประพฤติผิดในนาม คือล่วงละเมิดคนรัก คู่ครองคนอื่น

2. คนชั่วมีลักษณะทางคำพูด (วจีกรรม) มี 4 ประการ คือ

- 2.1 ชอบพูดโกหก คำเท็จ ไม่จริงใจในการเจรจา
- 2.2 ชอบพูดใส่ร้ายป้ายสี ส่อเสียดผู้อื่น
- 2.3 ชอบพูดคำหยาบคายไม่สุภาพ
- 2.4 ชอบพูดจาไร้สาระหาแก่นสารไม่ได้ พูดไม่มีประโยชน์

3. คนชั่วมีลักษณะทางความคิด (มโนกรรม) มี 3 ประการ คือ

- 3.1 คิดอยากได้ของคนอื่นมาเป็นของตนโดยไม่ชอบ ตามหลักของสัมมากรรมันตะ
- 3.2 คิดพยาบาท อาฆาตคนอื่น จนกระทั่งนำไปสู่การทำร้ายร่างกาย และทรัพย์สิน
- 3.3 คิดเห็นผิดจากหลักของพระพุทธธรรม คือเป็นผู้ที่ดำรงตนอยู่ในมิจฉาทิฎฐิ ไม่

เชื่อบุญบาปไม่เชื่อเรื่องกรรมดีกรรมชั่ว

จะเห็นได้ว่าว่าคุณลักษณะของคนชั่วมักมักเกิดจากการทำชั่วทางกาย วาจา และใจเป็นคุณลักษณะพิเศษเป็นสำคัญซึ่งเป็นตัวชี้ให้เห็นถึงผู้ที่อยู่ข้างเคียงได้อย่างชัดเจนซึ่งจะเห็นผลได้ทั้งในปัจจุบันและอนาคต ซึ่ง พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิริ) (2529, หน้า 6) ในหนังสือ มงคล 38 พิสตาร ได้อธิบายถึงลักษณะของคนชั่วเอาไว้ว่า “ลักษณะของคนชั่วอีกความหมายหนึ่ง

คือ คนที่ดัดเสียซึ่งประโยชน์ 2 คือ ประโยชน์ชาตินี้ 1 ประโยชน์ชาติหน้า 1 ดัดเสียซึ่งประโยชน์ชาตินี้ คือ เกียจคร้านไม่รักษาทรัพย์ เลี้ยงชีวิตด้วยความประมาท และคบคนชั่ว ส่วนการดัดเสียซึ่งประโยชน์ ชาติหน้า คือการไม่มีศรัทธาในพุทธศาสนา, การไม่มีศีล, การไม่มีสุตะการฟังธรรมเทศนา, การไม่มีจาคะบริจาคทานมีข้าว มีน้ำ, การไม่มีปัญญาพิจารณาสังขารให้รอบ รู้ตามความเป็นจริงที่มี เช่น ครุทั้ง 6 อันได้แก่ อชิตเกสกัมพล สญชัยเวลัฏฐบุตร และ นอกจากครุทั้ง 6 แล้ว ก็ยังมีพระเทวทัตอีก”

จากข้อความดังกล่าว จะพบว่า ลักษณะของคนชั่วอีกแบบหนึ่งที่กล่าวถึงนั้น ก็รวมถึงลักษณะ ทั้ง 3 ประการ ตามที่มีในพระสูตรตันตปิฎก มัชฌิมนิกาย อุปริปัณณาสก์ ขั้วบัณฑิต สูตร ดังที่ได้กล่าว แล้วในตอนต้น คือ ลักษณะของการทำชั่ว พูดชั่ว และคิดชั่ว นอกจากนี้คุณลักษณะของคนยังส่งผล ในทางที่เป็นโทษทั้งในปัจจุบันและอนาคตโดยการแยกลักษณะให้ชัดเจนขึ้นอีกได้ ดังนี้ คือ

1. ประโยชน์ในชาตินี้ปัจจุบัน 4 ประการ ได้แก่

- 1.1 การที่เป็นคนเกียจคร้านไม่ทำกิจการงานและหาวิชาความรู้ที่จะนำมาซึ่งลาภผล
- 1.2 การไม่รักษาทรัพย์ของตนด้วยอุบายแห่งปัญญา
- 1.3 เลี้ยงชีวิตด้วยความประมาททรัพย์
- 1.4 คบคนชั่วสันดานบาปเป็นมิตร

2. ประโยชน์ชาติหน้าอนาคต 5 ประการ ได้แก่

- 2.1 การไม่มีศรัทธาความเชื่อในคุณพระรัตนตรัย
- 2.2 การไม่มีศีล 5 ศีล 8 เป็นเครื่องรักษากายวาจาใจ
- 2.3 การไม่มีสุตะการฟังธรรมเทศนา
- 2.4 การไม่มีจาคะ บริจาคทานข้าว น้ำ
- 2.5 การไม่มีปัญญาพิจารณาสังขารให้รอบรู้

นอกจากนั้น ยังยกบุคคลผู้มีลักษณะของคนชั่วเมื่อครั้งสมัยพุทธกาลเป็นตัวอย่าง เช่น ครุทั้ง 6 อันได้แก่ ปุณณกัสสป 1 มกขลิโคศล 1 นิคคณฐนาฏบุตร 1 สญชัยเวลัฏฐบุตร 1 ปุกุทกัจจายนะ 1 อชิตเกสกัมพล 1 เป็น 6 นอกจากครุทั้ง 6 และพระเทวทัต

ลักษณะของคนชั่วนั้น เป็นอาการนามที่บอก หรือเป็นเครื่องหมายกำหนดให้รู้ถึงคุณค่าของบุคคลผู้นั้นว่า มีลักษณะทางอกุศล คือ คิด ทำ และพูดไปในทางที่ไม่ดี อันได้แก่

1. ลักษณะชั่วทางกาย คือ กายทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ ฆ่าสัตว์มีชีวิตถึงตาย ทำลายชีพมนุษย์ โจรกรรม ฉ้อโกงสิ่งของที่เจ้าของไม่ได้อนุญาต ล่วงประเวณีทางกาม ผิดจารีตประเพณีและกฎหมาย

2. ลักษณะชั่วทางวจี คือ วจีทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ พูดเท็จ สับปลับ พูดโกหก หลอกลวง พูดส่อเสียด ยุแหยให้แตกแยกสามัคคี พูดคำหยาบ ระบายหู หลายโลน ด่าเปรย ถากถาง แดกดัน กรรโชก พูดเพ้อเจ้อ เหลวไหล ไร้สาระ ไม่เหมาะแก่กาลและสถานที่

3. ลักษณะชั่วทางมโน คือ มโนทุจริต 3 อย่าง ได้แก่ โลภอยากได้ของผู้อื่น จิตหมายจะเอาสมบัติของผู้อื่นมาครอง ปองร้ายเขา ผูกใจเจ็บแค้นแค้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้อื่น เห็นผิดจากคลองธรรม ขัดแย้งกฎธรรมชาติ ดังนั้น คนชั่วจึงมีความชั่ว 3 ประการ คือ

3.1 มีลักษณะทางด้านความคิดที่ชั่ว

3.2 มีลักษณะทางด้านคำพูดที่ชั่ว

3.3 มีลักษณะทางการกระทำที่ชั่ว

จากการลักษณะของคนชั่วดังกล่าวทำให้ทราบว่ ลักษณะต่าง ๆ ของคนชั่ว ที่ประกอบด้วย การทำชั่ว การพูดชั่ว และการคิดชั่ว ทั้ง 3 ประการนั้น คือ การกระทำในทางกาย วาจาและใจ ที่เป็น ทุจริต จึงได้ชื่อว่า “ชั่ว” ย่อมจัดว่าเป็นคนชั่วทั้งสิ้น ในภาษาที่ใช้กันอยู่โดยทั่วไป อาจเรียกแตกต่างกัน คือ อาจเรียกว่า คนชั่วบ้าง คนเลวบ้าง คนเกะกะเกร้างหรือคนอันธพาลชั่วบ้างนั้น ต่างก็จัด ว่าเป็นลักษณะของคนชั่วทั้งสิ้น

นอกจากนี้จะเห็นได้ว่า คนชั่วทั้งปวงย่อมปรากฏโดยความประพฤติดังกายเป็น กายทุจริต ทางวาจาเป็นวจีทุจริตและทางใจเป็นมโนทุจริต ซึ่งมีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นมูลเหตุแห่งคุณลักษณะของคนชั่ว

ลักษณะของคนชั่วที่ปรากฏและสามารถกำหนดรู้ได้ด้วยอาการทางกาย ที่ประพฤติดังให้ เห็น ทางวาจาด้วยคำพูดที่ไม่สุภาพหรือโกหกเป็นต้น หรือทางใจด้วยความคิดมีความเห็นแก่ตัวหรือ มักรโกรธ เป็นต้นนั้น จัดได้ว่าเป็นเบื้องต้นของการนำไปสู่ความเป็นคนชั่วและนำไปสู่ความเกิดขึ้นของ อกุศลธรรมและอสังขธรรมอื่น ๆ ที่จะตามมาและฝังลึกในจิตใจของบุคคลนั้น

คนชั่วมีธรรมผิดเป็นลักษณะ และปรากฏโดยความความคิด การพูด การกระทำที่ตั้งอยู่ใน มิถัตตะ ภาวะที่ผิดความเป็นสิ่งที่ผิด ทั้ง 10 ประการดังนี้ คือ

1. มิฉนาทิฏฐิเห็นผิด ได้แก่ ความเห็นผิดจากคลองธรรมตามหลักกุศลกรรมบถ และ ความเห็นที่ไม่นำไปสู่ความพ้นทุกข์

2. มิฉนาสังกัปปะ ดำริผิด ได้แก่ความดำริที่เป็นอกุศลทั้งหลาย ตรงข้ามจากสัมมาสังกัปปะ

3. มิฉนาวาจา วาจาผิด ได้แก่ วจีทุจริตทั้ง

4. มิฉนากัมมันตะ กระทำผิด ได้แก่กายทุจริตทั้ง 3

5. มิฉนาอาชีวะ เลี้ยงชีพผิด ได้แก่ เลี้ยงชีวิตในทางทุจริต

6. มิฉนาวายามะ พยายามผิด ได้แก่ความเพียรตรงข้ามกับสัมมาวายามะ

7. มิจฉาสตริระลึกผิด ได้แก่ ความระลึกถึงเรื่องราวที่ล่วงแล้ว เช่น ระลึกถึงการได้ทรัพยากร ได้ยศ เป็นต้น ในทางอกุศล อันจัดเป็นสติเทียม เป็นเหตุชักนำใจให้เกิดกิเลส มีโลภะ มานะ อีสา มัจฉริยะ เป็นต้น

8. มิจฉาสมาธิตั้งจิตผิด ได้แก่ ตั้งจิตเพ่งเล็ง จดจ่อปักใจแน่วแนในกามะระคะพยาบาท เป็นต้น หรือเจริญสมาธิแล้ว หลงเพลิดเพลिन ติดหมกมุ่น ตลอดจนนำไปใช้ผิดทาง ไม่เป็นไปเพื่อ ญาณทัสสนะ และความหลุดพ้น

9. มิจฉาญาณ รู้ผิด ได้แก่ ความหลงผิดที่แสดงออกในการคิดอุปายทำความชั่ว และในการ พิจารณาทบทวนว่าความชั่วนั้น ๆ ตนกระทำได้อย่างดีแล้ว เป็นต้น

10. มิจฉาวิมุตติหลุดพ้นผิด ได้แก่ยังไม่ถึงวิมุตติสำคัญว่าถึงวิมุตติหรือสำคัญผิดในสิ่งที่มีใช่วิมุตติว่าเป็นวิมุตติ (ที.ปา. 11/469/337.)

บุคคลย่อมจะพิจารณาเห็นคนชั่วหรือลักษณะของคนชั่ว ด้วยการปรากฏทางกาย ทางวาจา และทางใจ ที่เป็นไปในอำนาจของความประพฤติดุสิต ภาวะผิด โดยถ่ายเดียว

จากการศึกษาลักษณะของคนชั่วมากพอสมควรพอสรุปได้ว่า ลักษณะของคนช่วนั้นคือกลุ่ม ของบุคคลที่มีความชั่วในระดับต่าง ๆ กัน สามารถที่จะจัดเป็นลักษณะ 2 ลักษณะ ที่สอดคล้องและ เป็นไปในทิศทางเดียวกันกับแนวคิดของผู้ศึกษาอื่น ๆ ดังนี้

2.7.2.4.2 ลักษณะภายนอกของคนชั่ว

บุคคลผู้ประกอบด้วยลักษณะแห่งคนชั่ว ซึ่งมีปกติประพฤติชั่วด้วยกาย วาจา ใจ ชื่อว่าคน ชั่ว ด้วยเหตุนี้คนที่อยู่รอบตัวเรา ไม่ว่าจะอยู่ในสถานภาพ หรือสถานที่ใดก็ตาม เมื่อปรากฏโดย ลักษณะ แห่งคนชั่ว คือการประพฤติผิดทางกาย การประพฤติผิดทางวาจา ย่อมเป็นเหตุชักนำให้เรา เข้าสู่ภาวะความเป็นคนชั่ว และประสบกับภัยอันตรายทั้งปวงได้บุคคลเหล่านี้เรียกว่า ปาปมิตร หรือ คนเทียม มิตร ได้แก่เพื่อนที่ไม่ดีมีแต่ทำความทุกข์ความเสียหายมาสู่ผู้คบหาและสมาคมด้วย ย่อม ปรากฏโดย ลักษณะดังนี้

1. คนช่วย่อมมีลักษณะปรากฏด้วยความประพฤติชั่วทางกาย วาจาและใจ ด้วยอำนาจแห่ง อกุศลกรรมบถ 10 ประการ ดังนี้กายกรรม 3 การกระทำชั่วทางกาย ปาณาติบาต การทำชีวิตสัตว์ให้ ตกล่วง ปลงชีวิต อทินนาทาน การถือเอาของที่เขาไม่ได้ให้โดยอาการขโมย ลักทรัพย์กามสุมิฉฉาจาร ความประพฤติผิดในกาม วจีกรรม 4 การกระทำชั่วทางวาจา มุสาวาท การพูดเท็จปสุณาวาจา การ พูด วาจาส่อเสียด ผรุสวาจา การพูดวาจาหยาบ สัมผัปปลาปะ การพูดเพ้อเจ้อมโนกรรม 3 การ กระทำทางใจ อภิชฌาเพ่งเล็งอยากได้ของเขา พยาบาทคิดร้ายผู้อื่น มิจฉาทิฏฐิเห็นผิดจากคลองธรรม

2. คนช่วย่อมมีลักษณะปรากฏโดยภาวะที่ผิดจากคลองธรรม ด้วยอำนาจแห่งมิจฉาทิฏฐิทำให้ บุคคลไม่สามารถรักษาความดีมีภาวะปรากฏโดยความคิด การพูด การกระทำที่ตั้งอยู่ในมิจฉัตตะ ภาวะที่ผิด อันมีมิจฉาทิฏฐิเป็นต้น (ที.ปา. 11/469/337.)

ลักษณะภายนอกของคนชั่วดังกล่าว คือการประพฤติชั่วทางกาย วาจา ใจ ที่ถ่ายทอดออกมา ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจน เช่น การกระทำสิ่งที่ไม่ถูกต้อง ไม่ควร พูดคำไม่สุภาพ หยาบคาย และคิด ริษยา พยาบาท อาฆาตผู้อื่นที่ไม่เห็นด้วยกับตนหรือผลประโยชน์ไม่ลงตัว

สรุปได้ว่า ลักษณะคนชั่วในภายนอกย่อมปรากฏโดยความเกี่ยวเนื่องกับจิตใจกล่าวคือเมื่อใจ ถูกครอบงำด้วย อกุศลธรรม มีโลภะ โทสะ โมหะ เป็นต้นแล้ว การกระทำทางกายก็ย่อมตั้งอยู่บนฐานของกายทุจริต การพูดด้วยวาจาก็ย่อมพูดด้วยอำนาจแห่งวจีทุจริต ด้วยเหตุนี้ลักษณะแห่งคนชั่วที่ปรากฏออกมาภายนอกจึงทำให้สามารถที่จะสังเกตและรับรู้ได้ด้วยกาย วาจา เป็นต้น

2.7.2.4.3 ลักษณะภายในของคนชั่ว

คนชั่วย่อมปรากฏโดยความเป็นคนโง่คนเขลา ผู้มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้ง เป็น อวิญญู บุคคลเป็นอยู่ด้วยความเขลา เบาปัญญา ไม่รู้แจ้งในธรรม มีอริยสัจ 4 เป็นต้น ปรากฏด้วยอำนาจของอวิชชาคือความไม่รู้ทั้ง 4 ประการ ดังนี้ 1) ไม่รู้ในทุกข์ 2) ไม่รู้ในทุกข์สมุทัย 3) ไม่รู้ในทุกข์นิโรธ 4) ไม่รู้ในทุกข์นิโรธคามินีปฏิปทาด้วยอำนาจ อวิชชา มีความไม่รู้แจ้งในอริยสัจ 4 เป็นต้นนี้จึงชื่อว่า ผู้เป็นอยู่อย่างคนโง่ คนเขลา เป็นผู้ที่มีปัญญาน้อย ไม่รู้แจ้งในสัจธรรม

ด้วยเหตุที่คนชั่วมีจิตใจคือความคิดภายใน มีตบอดพระอำนาจแห่งความไม่รู้ที่เป็นมูลเหตุให้จิตใจมีความขุ่นมัวอยู่เสมอ ทำให้ไม่สามารถควบคุมใจให้คิดไปในทางที่ถูกต้องได้คนชั่วจึงมีลักษณะวิปริตผิดจากคนทั้งหลาย 3 ประการ คือ 1) ชอบคิดชั่วเป็นปกติ 2) ชอบพูดชั่วเป็นปกติ 3) ชอบทำชั่วเป็นปกติ

สรุปได้ว่า ลักษณะที่เป็นไปในภายในจิตใจของบุคคลผู้เป็นชั่ว ย่อมมีฐานความคิดที่ตั้งอยู่บน อำนาจแห่งอวิชชา ความไม่รู้ เป็นผู้เขลา เบาปัญญา ไม่สามารถจะสร้างสรรค์สิ่งที่ดีให้กับชีวิตของ ตนเองหรือผู้อื่นที่เกี่ยวข้องและคบหาสมาคมได้ เพราะจิตใจที่ถูกครอบงำด้วยอำนาจของอวิชชา ย่อม นำไปสู่การประพฤติปฏิบัติที่ผิดจากคลองธรรม ไม่ประกอบด้วยประโยชน์มีแต่โทษและความเสียหาย เป็นที่สุดฝ่ายเดียว

2.7.2.5 โทษของอบายมุข

อบายมุข คือ ปากทางแห่งความเสื่อม ความไม่เจริญ ความไม่องงาม และความเศร้าหมอง ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาถึงโทษ และเป็นประโยชน์ของอบายมุข ไว้ดังนี้

2.7.2.5.1 เสื่อมโภคทรัพย์

อบายมุข เป็นปากทางแห่งความเสื่อมโภคทรัพย์เป็นทางแห่งความเสื่อมมีโทษ ดังนี้

1.1 ติดสุราและของมึนเมา โดยมีโทษ 6 อย่าง คือ ทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ ก่อการทะเลาะวิวาท เป็นบ่อเกิดของโรคต่าง ๆ เช่น โรคพิษสุราเรื้อรัง เสียเกียรติเสียชื่อเสียง ทำให้ไม่รู้อาย ทอนกำลังปัญญา

1.2 ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษ 6 อย่าง คือ ชื่อว่าไม่รักษาตัว ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติเป็นที่ระวางสงสัย เป็นเข้าให้เขาใส่ความหรือข่าวลือเป็นทางมาของเรื่องเดือดร้อนเป็นอันมาก

1.3 ชอบเที่ยวดูการละเล่น มีโทษ โดยการทำงานเสื่อมเสียเพราะใจกังวลคอยคิดจ้องกับเสียเวลาเมื่อไปดูสิ่งนั้น ๆ ทั้ง 6 กรณีคือ (1) รำที่ไหนไปทีนั้น (2) – (6) ขับร้อง ดนตรีเสภาเถิดเทิงที่ไหนไปทีนั้น

1.4 ติดการพนัน มีโทษ 6 อย่าง คือ เมื่อชนะย่อมก่อเวร เมื่อแพ้ก็เสียตายทรัพย์ที่เสียไปทรัพย์หมดไป ๆ เห็นชัด ๆ เข้าที่ประชุมเขาไม่เชื่อถือน้ำคำพูด เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนฝูง ไม่เป็นที่พึงประสงค์ของผู้ที่จะหาคู่ครองให้ลูกของเขา เพราะเห็นว่าจะเลี้ยงลูกเมียไม่ไหว

1.5 คบคนชั่ว มีโทษ โดยนำไปกลายเป็นคนชั่วอย่างคนที่ตนคบทั้ง 6 ประเภท คือได้เพื่อนที่จะนำไปกลายเป็น นักการพนัน นักเลงหญิง นักเลงเหล้า นักลวงของปลอม นักหลอกลวง นักเลงหัวไม้ 1.6 เกียจคร้านการทำงาน มีโทษ โดยทำให้ยกเหตุต่าง ๆ เป็นข้ออ้างผัดผ่อนไม่ทำงาน โภคะใหม่ก็ไม่เกิด โภคะที่มีอยู่ก็หมดสิ้นไป คือให้อ้างไปทั้ง 6 กรณีว่า หนว่นกร้อนนั้ก เย็นไปแล้ว ยังเข้านั้ก หิวนั้ก อิ่มนั้ก แล้วไม่ทำงาน (ที.ปา. 11/247-253/202 – 205.)

ที่ว่า เมื่อชนะย่อมก่อเวรนั้น เพราะธรรมดาเล่นการพนันย่อมมีได้มีเสีย เมื่อเล่นได้ใจย่อมอีกเหิมย่ำใจอยากได้มากขึ้นอีก ติดใจอยากจะเล่นต่อไป เกิดความเข้าใจผิดว่า เล่นการพนันหาทรัพย์ได้ ง่าย ไม่เหน็ดเหนื่อย เมื่อเล่นเสียก็คิดมุ่งหมายจะแก้มือ เอาทรัพย์กลับคืนมาได้ จึงอยากเล่นต่อไป หรือถ้าเล่นได้แล้วเลิกเสีย ฝ่ายเล่นเสียก็โกรธเคือง ผูกพยาบาทอาฆาตมาดร้ายต่อไปก่อเวรกันเรื่อยไป เล่นได้ก็ต้องเปิดโอกาสให้เขาแก้ตัว เล่นเสียก็อยากเล่นแก้ตัว ในที่สุดก็ฉิบหายไปด้วยกัน ฉะนั้นจึงควรหลีกเลี่ยงงดเว้นการพนันเสีย

ที่ว่า เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ที่เสียไปนั้น ธรรมดาทรัพย์ย่อมเป็นสิ่งที่หวงแหนหรือสงวนไว้สำหรับใช้บำรุงความสุข การที่เสียทรัพย์ไปแล้วได้สิ่งตอบแทนมาสมค่า เช่น ซื้อข้าวปลาอาหารเครื่องนุ่งห่ม หรือยารักษาโรค เป็นต้น อย่างนี้ย่อมไม่เกิดความเสียหาย เพราะเสียทรัพย์ไปในสิ่งที่สมควร แต่ถ้าเสียทรัพย์ไปเพราะเล่นการพนัน ก็เป็นการเสียที่ไม่สมควร ย่อมเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายอย่างยิ่ง ยิ่งไปคิดเล่นแก้ตัวแก้มือเพื่อให้ได้ทรัพย์คืนมา ก็วยิ่งเสียทรัพย์มากขึ้นไปอีก ความเสียหายทรัพย์ก็ยิ่งทวีมากขึ้น จนกลายเป็นความทุกข์ระทมใจ ถึงกับฆ่าตัวตายก็เคยมี ฉะนั้นจึงไม่ควรเล่นการพนัน

ที่ว่า ทรัพย์ย่อมฉิบหายนั้น เพราะการพนันเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอน มีแพ้มีชนะ มีได้ มีเสีย หวังจะได้ตลอดไปนั้นไม่ได้ ต้องได้บ้างเสียบ้าง แต่เมื่อรวมการเล่นมาก ๆ ครั้งแล้ว เสียมากกว่าได้ แม้เมื่อเล่นได้ก็มักจะใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือย เพราะเห็นว่าได้มาง่ายในที่สุดทรัพย์ก็หมดไป อนึ่ง เมื่อหมกมุ่นอยู่ ในการพนันแล้วย่อมไม่ยอมทำงานใด ๆ ทั้งสิ้น เมื่อเป็นเช่นนี้ เงินที่จะได้มาใหม่ก็

ไม่มี เงินเท่าก็มีแต่จะหมดไป ในที่สุดทรัพย์ย่อมฉิบหาย ที่ว่าไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำนั้น เพราะธรรมดา นักเลงการพนันเป็นคนไม่มีหลักฐาน ไม่มีงานประจำ ไม่มีอาชีพที่แน่นอน เลี้ยงชีพด้วยเงินที่เล่นการพนัน ถึงคราวเล่นเสีย ก็มักจะปลิ้นปล้อน หลอกลวงเขา เพื่อให้ได้เงินมาเล่นการพนัน ไม่มีใครไว้วางใจ แม้จะออกปากชักชวนใครลงทุน ประกอบกิจการงานต่าง ๆ ก็ไม่มีใครไว้วางใจ เพราะเขากลัวทำงานไม่จริง และกลัวจะเอาเงินที่ลงทุน ไปเล่นการพนันเสียหมด ฉะนั้น นักเลงการพนันจึงไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ

ที่ว่าเป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อนนั้น เพราะการพนันเป็นเรื่องฉิบหาย นักเลงพนันย่อมมีฐานะการเงินไม่แน่นอนเมื่อเป็นเช่นนี้ เพื่อนฝูงย่อมดูหมิ่นดูแคลน มองในแง่ไม่ดีเสมอ แม้จะไปหาเพื่อนถึงบ้าน เพื่อนก็เกรงไปในทางไม่ดีไม่ถามประการต่าง ๆ เช่น เกรงว่าจะมาลักทรัพย์บ้างจะมาขอยืมเงินบ้าง หรืออะไร ต่ออะไรต่าง ๆ ทำนองนี้ ทั้งนี้เพราะการพนันเป็นเหตุ ฉะนั้นท่านจึงกล่าวว่า นักเลงพนันเป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน

ปิ่น มุทุกันต์ (2535, หน้า 446-447) กล่าวว่า อบายมุข ย่อมทำให้เกิดโทษมากมาย หากเข้าไปเกี่ยวข้อง ย่อมได้รับ โทษทุกขดังนี้

1. การดื่มน้ำเมา คือ การดื่มหรือเสพของมีนเมา และสิ่งเสพติดทุกชนิด การดื่มน้ำเมานั้นมีโทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ ทำให้เสียทรัพย์ก่อการทะเลาะวิวาท ก่อเกิดโรค ได้รับการติเตียน ทำให้ไม่รู้จักอาย และทอนกำลังปัญญา

2. การเที่ยวกลางคืน คือการออกไปเที่ยวหาความสำราญในยามค่ำคืน เช่น เที่ยวหญิงโสเภณี เป็นต้น การเที่ยวกลางคืนนี้มีโทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ ได้ชื่อว่าไม่รักษาตัว ได้ชื่อว่าไม่รักษาลูกเมีย ได้ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์เป็นที่ระแวงของคนที่ทั้งหลาย มักถูกใส่ความและได้รับความลำบาก

3. เที่ยวดูการเล่น หมายถึงการชอบดูการเล่นต่าง ๆ จนตกเป็นทาสของการเที่ยวเล่น จะเห็นการเล่นสำคัญกว่างาน พอได้ข่าวว่ามีงานที่ไหนก็ทนอยู่ไม่ได้ทำให้เสียงานหลัก มีโทษตามวัตถุที่ไปดู 6 อย่าง ดังนี้คือ รำที่ไหนไปทีนั้น ขบร้องที่ไหนไปทีนั้น ดิดสิดเป่าที่ไหนไปทีนั้น เสภาที่ไหนไปทีนั้น เพลงที่ไหนไปทีนั้น เถิดเทิงที่ไหนไปทีนั้น

4. เล่นการพนัน การเล่นการพนัน มีโทษ 6 อย่าง ดังนี้คือ เมื่อชนะย่อเกอเวอร์ (คือมีผู้ผูกใจเจ็บที่จะแก้แค้น) เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์สินที่เสียไป ทรัพย์ย่อมฉิบหาย ไม่มีใครเชื่อถือถ้อยคำ เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

5. การคบคนชั่วเป็นมิตร การคบคนชั่วนั้น มีโทษตามบุคคลที่คบ 6 อย่างดังนี้คือ (1) ทำให้เป็นนักเลงเล่นการพนัน ทำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้ ทำให้เป็นนักเลงเหล้า ทำให้เป็นคนลงเขาด้วยของปลอม ทำให้เป็นคนลงเขาซึ่งหน้า ทำให้เป็นคนหัวไม้ (คือดิ่ง-หัวแข็ง)

6. เกียจคร้านทำงาน หมายความว่า คนเราเมื่อเกิดความเกียจคร้านคร่อมจำใจแล้ว จะทำให้เป็นคนเปื่องาน ในใจเต็มไปด้วยเลศ คือข้ออ้างต่าง ๆ ที่จะมิให้ตนต้องทำงาน ความเกียจ

คร้านทำ การงานนี้มีโทษ 6 อย่างดังนี้คือ มักให้อ้างว่า หนานัก แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ร้อนนัก แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า เวลาเย็นแล้ว แล้วไม่ทำงาน มักให้อ้างว่า ยังเข้าอยู่ แล้วไม่ทำงาน) มักให้อ้างว่า หิวนัก แล้วไม่ทำงาน และมักให้อ้างว่า ทรายนัก แล้วไม่ทำงาน จะเห็นได้ว่า การประคองชีวิตของตนเองนั้น สิ่งสำคัญที่สุดคือจะต้องไม่ให้ตกไปสู่ภาวะแห่งความเสื่อม เพราะถ้าตกไปสู่ภาวะแห่งความเสื่อมทั้ง 6 ประการดังกล่าวแล้ว ย่อมที่จะทำความดี ความเจริญแก่ตนเองได้ยากยิ่ง มีแต่ชีวิตจะเสื่อมโทรมลงเรื่อยไป ที่ว่าอบายที่แปลว่าเสื่อมนั้น คือเสื่อม ในชาตินี้อย่างหนึ่ง และเสื่อมในชาติหน้าอย่างหนึ่ง ซึ่งก็มีความหมายอย่างเดียวกัน คือเมื่อใครตกไปสู่ ภาวะเช่นนั้นแล้ว ชีวิตของผู้นั้นมีแต่วิบัติทำความเจริญไม่ขึ้น

ดังนั้น การนำเสนอหลักธรรมในเรื่อง อบายมุข ทั้งหกข้อนั้น จึงเป็นการแสดงเหตุแห่งความเสื่อมสูญเสีย อันขัดขวางต่อการพัฒนาตนเอง ดังนั้นผู้ที่หวังความดีความสุข ความเจริญ แก่ตนเอง จึงต้องหลีกเลี่ยงให้ไกลห่างจากทางแห่งความเสื่อมทั้งหก ซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

1. การหมกมุ่นในการดื่มสุราเมรัยของมีนเมาอันเป็นเหตุที่ตั้งแห่งความประมาทเป็นอบายมุข แห่งโกะทั้งหลาย
2. การหมกมุ่นในการเที่ยวตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืนเป็นอบายมุขแห่งโกะทั้งหลาย
3. การหมกมุ่นเที่ยวดูมหรสพ เป็นอบายมุขแห่งโกะทั้งหลาย
4. การหมกมุ่นในการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท เป็นอบายมุขแห่งโกะทั้งหลาย
5. การหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร เป็นอบายมุขแห่งโกะทั้งหลาย
6. การหมกมุ่นในความเกียจคร้าน เป็นอบายมุขแห่งโกะทั้งหลาย (ที.ปา. 11/247/202.)

สรุปได้ว่า โทษของความเสื่อมมี 6 ทาง และปลายทางของอบายมุขนี้ย่อมมีความย่อยยับของ โภคทรัพย์และความพินาศของเศรษฐกิจ ซึ่งจะมีผลกระทบต่อส่วนตัวจนถึงสังคมในระดับชาติ อริยสาวกย่อมมองเห็นโทษของอบายมุข 6 และเว้นจากปากทางแห่งความเสื่อมทุกเมื่อ

2.4.2 โทษของการเสพของมีนเมา

โทษของการเสพของมีนเมาอันเป็นเหตุแห่งความประมาทมีโทษ 6 ประการ

1. เสียทรัพย์ทันตาเห็น
2. ก่อการทะเลาะวิวาท
3. เป็นบ่อเกิดแห่งโรค
4. เป็นสาเหตุเสื่อมเสียชื่อเสียง
5. เป็นเหตุไม่รู้จักกาย
6. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา (ที. ปา. 11/24 8/202.)

สรุปได้ว่า ผู้หมกมุ่นในความมึนเมาอันเป็นเหตุแห่งทางเสื่อม 6 ประการนี้เป็นเหตุแห่งความประมาท และโทษ 6 ประการดังกล่าวข้างต้น นำมาซึ่งความล้มเหลวของชีวิต ไม่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์

2.4.3 โทษของการหมกมุ่นเที่ยวในเวลากลางคืน

โทษของการหมกมุ่นเที่ยวตามตรอกซอกซอยในเวลากลางคืน มีโทษ 6

ประการ

1. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาดน
2. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาบุตรภรรยา
3. ชื่อว่าไม่คุ้มครอง ไม่รักษาทรัพย์สมบัติ
4. เป็นที่ระแวงสงสัยของคนอื่น
5. มักถูกใส่ร้ายด้วยเรื่องไม่เป็นเรื่อง
6. ทำให้เกิดความลำบากมากหลายอย่าง (ที.ปา.11/24 9/203.)

สรุปได้ว่า การเที่ยวกลางคืนไม่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ของตนเองและของผู้อื่นเป็นผู้สร้างความเดือดร้อนยุ่งยาก แก่ครอบครัวและไม่รักษาวงศ์ตระกูล

2.4.4 โทษของการเที่ยวดูมหรสพ

โทษของการเที่ยวดูมหรสพ มี 6 ประการ

1. มีการรำที่ไหน ไปที่นั่น
2. มีการขับร้องที่ไหน ไปที่นั่น
3. มีการประโคมที่ไหน ไปที่นั่น
4. มีเสภาที่ไหน ไปที่นั่น
5. มีการบรรเลงที่ไหน ไปที่นั่น
6. มีเถิดเทิงที่ไหน ไปที่นั่น (ที.ปา.11/24 9/203.)

สรุปได้ว่า ผู้เที่ยวดูมหรสพ ไม่รู้จักคุณค่าของเวลา ในการพัฒนาศักยภาพแห่งตนเป็นคนทำลายคุณค่าชีวิตตนเอง

2.4.5 โทษของการเล่นการพนัน

โทษของการเล่นการพนัน อันเป็นเหตุแห่งความประมาท 6 ประการ

1. ผู้ชนะย่อมก่อเวร
2. ผู้แพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป
3. เสียดายทรัพย์ทันตาเห็น
4. ถ้อยคำที่เป็นพยานเชื่อถือไม่ได้
5. ถูกเพื่อนร่วมงานดูหมิ่น

6. ไม่มีใครประสงค์แต่งงานด้วยเพราะนักเลง (ที.ปา. 11/251/204.)

สรุปได้ว่า การเล่นการพนันเป็นเหตุแห่งการทำลายตนหมดศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ และ ยังเป็นผู้ทำลายเศรษฐกิจของชาติอีกด้วย

2.4.6 โทษของการคบคนชั่วเป็นมิตร

โทษของการหมกมุ่นในการคบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษ 6 ประการ

1. นำให้เป็นนักเลงการพนัน
2. นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
3. นำให้เป็นนักเลงเหล้า
4. นำให้เป็นคนหลอกลวงผู้อื่น
5. นำให้เป็นคนโกงผู้อื่น
6. เขามีใจเป็นมิตรสหาย

สรุปได้ว่า การคบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษ อย่าหมกมุ่นหลงคบคนชั่วจะมีแต่ทางนำไปสู่ความหายนะของชีวิต

2.4.7 โทษของความเกียจคร้าน

โทษของความเกียจคร้าน มี 6 ประการ

1. มักอ้างว่าหนาวไปไม่ทำงาน
2. มักอ้างว่าร้อนไปไม่ทำงาน
3. มักอ้างว่าเวลาเย็นมากแล้วไม่ทำงาน
4. มักอ้างว่ายังเข้าอยู่ไม่ทำงาน
5. มักอ้างว่าหิวมากไม่ทำงาน
6. มักอ้างว่ากระหายเกินไปไม่ทำงาน

สรุปได้ว่า โทษของความเกียจคร้าน มักอ้างว่าในการทำงาน ต่าง ๆ

กล่าวโดย สรุปได้ว่า โทษของอบายมุข เป็นช่องทางแห่งความเสื่อม โทษของการติดสุรา เล่นการพนัน คบมิตรชั่ว และเป็นคนเกียจคร้าน ย่อมทำให้เสื่อมจากทรัพย์ โภคะอันพึงได้ ทำให้ชีวิตไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนในโลกหน้าย่อมทำให้ตกนรก

2.8 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาฝีมือ

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาฝีมือ ในปัจจุบันมีความจำเป็นต่อกระบวนการการจัดกิจกรรม การฝึกอบรม และการพัฒนาของหน่วยงานที่มีความสำคัญต่อองค์กรส่วนใหญ่อำนาจขึ้นสำหรับลักษณะงานที่ซับซ้อนมีหลายขั้นตอนและเกี่ยวข้องกับคนหลายคนและสามารถปรับปรุงเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปฏิบัติงานทำให้มีการพัฒนารูปแบบคู่มืออย่างต่อเนื่องประเภทและองค์ประกอบ

ของคู่มือมีหลายรูปแบบขึ้นอยู่กับการใช้งานของหน่วยงานนั้น ๆ เพื่อให้ครอบคลุมถึงเนื้อหาที่มีความกระชับ ชัดเจน เข้าใจง่ายเป็นประโยชน์สำหรับการทำงานและฝึกอบรมเหมาะสมกับองค์กรและผู้ใช้งานแต่ละกลุ่มมีความน่าสนใจ น่าติดตาม มีตัวอย่างประกอบมีความเป็นปัจจุบัน (Update) ไม่ล้าสมัย ผ่านกระบวนการคัดกรองของผู้ที่มีประสบการณ์และทักษะ คู่มือเปรียบเสมือนแผนที่นำทางการทำงานที่มีจุดมุ่งหมายและสิ้นสุดของกระบวนการต่าง ๆ ขององค์กรและมีวิธีการควบคุมกระบวนการนั้น ๆ การจัดทำคู่มือทำให้ได้งานที่มีคุณภาพตามที่กำหนดผู้ปฏิบัติงานไม่เกิดความสับสน แต่ละหน่วยงานรู้งานซึ่งกันและกันบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่สามารถทำงานแทนกันได้สามารถเริ่มปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและรวดเร็วเมื่อมีการโยกย้ายตำแหน่งงานลดขั้นตอนการทำงานที่ซับซ้อน ลดข้อผิดพลาดจากการทำงานที่ไม่เป็นระบบช่วยในการออกแบบระบบงานใหม่และปรับปรุงงานพัฒนาตนเองต่อเนื่องศึกษาความรู้ประยุกต์ใช้ความรู้เชิงวิชาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ อย่างเป็นระบบเข้ากับการปฏิบัติงานให้เกิดผลสัมฤทธิ์ซึ่งในการจัดทำผู้ทำจะต้องมีทักษะในการวิเคราะห์ การสื่อสารออกแบบและการประเมินผล

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคำว่า คู่มือ คือ หนังสือ เอกสาร ตำรา ที่แต่งขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการศึกษาเรื่องใดเรื่องหนึ่ง มุ่งหวังให้อ่านกับผู้ใช้คู่มือเข้าใจ และสามารถดำเนินการในเรื่องนั้น ๆ ด้วยตนเอง

นุติ รุ่งสว่าง (2543 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ มลคล้า, 2559) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือที่ดีควรมีดังนี้ 1) ด้านรูปแบบ มีขนาดรูปเล่มเหมาะสม ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีรูปภาพประกอบเหมาะสมกับเนื้อหา และการนำเสนอกิจกรรมแต่ละขั้นตอนมีความชัดเจน 2) ด้านเนื้อหา ของคู่มือควรมีวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ชัดเจน เหมาะสมเข้าใจง่าย เนื้อหาความรู้มีความเหมาะสมตรงกับความต้องการและความจำเป็น 3) ด้านการนำไปใช้มีการกำหนดขั้นตอนการศึกษาคู่มือไว้ชัดเจน

ณิชาภา เจริญรุ่งเรืองชัย (2547 อ้างถึงใน สุภาภรณ์ มลคล้า, 2559) ได้กล่าวไว้ว่า คู่มือ ควรประกอบด้วยเนื้อหาที่เกี่ยวกับ 1) การศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาและความต้องการ 2) การวางแผน 3) การดำเนินงานตามแผน และ 4) การประเมินผลอีกทั้งมีตัวอย่าง แบบฟอร์มต่าง ๆ ทุกขั้นตอนของการปฏิบัติผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำคู่มือไปใช้ มีความเหมาะสม ในระดับมากที่สุด โดยมีความคิดเห็นเฉลี่ย 4.81

คู่มือ (manual) หมายถึงหนังสือ เอกสาร ตำรา สมุด เป็นรูปเล่มเล็กกะทัดรัด ขนาดพกพา มีความสวยงาม ที่ใช้ควบคู่กับการกระทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด ตามวัตถุประสงค์ โดยใช้ภาษาที่อ่านเข้าใจง่ายต่อการรับรู้ มีภาพประกอบ และมีแนวทางรายละเอียดสามารถปฏิบัติได้ เกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ได้อย่างถูกต้อง และควรเป็นคู่มือที่ดีที่ประกอบไปด้วย รูปแบบ เนื้อหา และการนำไปทดลองใช้ปฏิบัติเกิดทักษะและเข้าใจในขั้นตอนการปฏิบัติ โดยมีขั้นตอนและแนวทางการพัฒนาคู่มือ ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนการพัฒนาคู่มือ มีดังนี้

- 1) การวางแผน
- 2) การเตรียมข้อมูล
- 3) การทดสอบคู่มือ

แนวทางการพัฒนาคู่มือ มีดังนี้

- 1) ควรศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ตำรา หรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นข้อมูลเบื้องต้น
- 2) สํารวจ วิเคราะห์ และรายละเอียดการเขียนเนื้อหาในการให้ความรู้
- 3) มีกระบวนการพัฒนาคู่มือ โดยการออกแบบรูปแบบ ภาพประกอบ และมีผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเพื่อความเหมาะสมของคู่มือ
- 4) มีการนำคู่มือไปใช้กับกลุ่มทดลอง (สุภาภรณ์ มลคล้า, 2559)

สรุปได้ว่า คู่มือ หมายถึง เอกสารข้อมูลแนวทางการปฏิบัติเริ่มตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการสิ้นสุดของกิจกรรมนั้น ๆ ที่ได้รวบรวมข้อมูลอยู่ในหนังสือ สมุด แผ่นพับ วีดีโอ เป็นต้น ที่ทำให้ผู้ปฏิบัติได้ศึกษามีความรู้ ความเข้าใจง่าย ไม่มีความซับซ้อนและสามารถดึงดูดความสนใจให้ผู้ปฏิบัติมีความเชี่ยวชาญในเรื่องนั้น ๆ อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ

2.9 บริบทหน่วยงานหรือองค์กรที่ศึกษา

2.9.1 ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและสถาบันครอบครัวรัตนากาจังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา จังหวัดขอนแก่น ก่อตั้งขึ้นโดยหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา เพื่อถวายเป็นพระราชกุศลแด่ พลเรือโท พระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภาประธานคณะ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลเพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความรักและความทรงจำที่มีต่อเสด็จพระองค์เจ้าอาทิตย์ตลอดไป ดังนั้นเมื่ออายุครบรอบ 81 ปี ในวันที่ 5 เดือนเมษายน พ.ศ. 2532 ท่านได้บริจาคทุนทรัพย์ จำนวน 2 ล้านบาท ก่อตั้งมูลนิธิ “พลเรือโทพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา และหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา ในพระบรมราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” เพื่อพัฒนาอาชีพเย็บสตรีพร้อมกับได้บริจาคเงินจำนวน 18 ล้านบาท ก่อสร้างอาคาร จำนวน 8 หลัง พร้อมอุปกรณ์ในบริเวณที่ดินสาธารณประโยชน์ ซึ่งกันไว้เป็นส่วนหนึ่งของศูนย์ราชการ อยู่ในความดูแลของกรมประชาสัมพันธ์ จำนวน 40 ไร่ ตั้งอยู่ที่หลักกิโลเมตรที่ 3 - 4 ถนนมิตรภาพ ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พร้อมกับมอบชื่อให้ศูนย์ฯ นี้ว่า “ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา” การที่หม่อมกอบแก้ว ได้ตั้งชื่อสถานฝึกอาชีพสตรีแห่งนี้ว่า “ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนากา” ก็เพราะท่านถือว่า “รัตนากา” เป็นมงคลนามอย่างที่สุด เพราะเป็นชื่อเรือนหอที่พระบาทสมเด็จพระ

พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ พระราชทานในวันสมรสระหว่างท่านกับพระองค์เจ้าอาทิตย์ เมื่อวันที่ 5 เดือนมกราคม พ.ศ.2472 คำว่า “รัตน” หมายถึง “แก้ว” ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชื่อหม่อมกอบแก้ว และ “อาภา” คือ “อาทิตย์” ซึ่งเป็นนามของสามีที่รักของท่าน เมื่อนำมาสมรสกันเข้าแล้วจึงเป็นคำว่า “รัตนอาภา” ที่โปรดเกล้าฯ พระราชทาน ศูนย์สงเคราะห์และฝึกอาชีพสตรีรัตนอาภา จังหวัดขอนแก่น เปิดดำเนินการ เมื่อวันที่ 5 เดือนมกราคม พ.ศ.2533 โดยหม่อมกอบแก้ว อาภากร ณ อยุธยา ประธานมูลนิธิได้กระทำพิธีมอบ อาคารทั้งหมดให้กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งต่อมาเมื่อวันที่ 1 เดือนตุลาคม พ.ศ.2545 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ รับไปดำเนินการตามวัตถุประสงค์ โดยให้การฝึกอบรมแก่เยาวชนสตรี ที่ยากจนขาดโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงไม่มีความรู้ในการประกอบอาชีพ ให้มีอาชีพสามารถเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้โดยไม่เป็นภาระต่อสังคม ต่อมาในวันที่ 6 เดือนมีนาคม พ.ศ.2558 ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างตาม พรบ.ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ได้เปลี่ยนชื่อเป็น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนอาภา สังกัดกรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว

วิสัยทัศน์

“หน่วยงานต้นแบบศูนย์เรียนรู้ครบวงจรด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัว”

พันธกิจ

1. เป็นศูนย์เรียนรู้ด้านการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาสตรีและครอบครัว
2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพสตรี บุคคลในครอบครัว ผู้ประสบปัญหาทางสังคมและประชาชนทั่วไป
3. กำหนดมาตรการ กลไก ในการส่งเสริม พัฒนา แก้ไขปัญหาและเพื่อคุ้มครองสถาบันครอบครัว
4. พัฒนาระบบฐานข้อมูล นวัตกรรม ด้านการพัฒนาสตรีและครอบครัว บูรณาการร่วมกับภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง ให้สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและอนาคต
5. ส่งเสริม พัฒนาและประสานการดำเนินงานร่วมกับองค์กร ภาคี เครือข่าย ในการขับเคลื่อนภารกิจในทุกระดับ

ยุทธศาสตร์

1. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพสตรีและครอบครัว ให้มีความมั่นคง ยั่งยืน
2. การส่งเสริมโอกาส กลุ่มเป้าหมายในการเข้าถึงสวัสดิการด้านสตรีและครอบครัว
3. การเสริมสร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อการส่งเสริมและพัฒนาสตรีและครอบครัว
4. การพัฒนาระบบบริหารจัดการองค์กร ตามหลักธรรมาภิบาล สู่องค์กรที่มีประสิทธิภาพสูง

ค่านิยม

“มีอาชีพ จิตบริการ ทำงานเป็นทีม มุ่งผลสัมฤทธิ์ ใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง”

2.9.2 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชนจังหวัดขอนแก่น

2.9.2.1 กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ประวัติความเป็นมา

ก่อนเกิดกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

ขณะที่ใช้กฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 มีการควบคุมเด็กที่กระทำผิดโดยในปี พ.ศ. 2450 ได้จัดตั้งโรงเรียนดัดสันดานขึ้นที่เกาะสีชัง อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรีเพื่อควบคุมผู้กระทำผิดซึ่งมีอายุระหว่าง 10-16 ปี อยู่ในความดูแลของกรมตำรวจและในเวลาต่อมาได้อินไปอยู่ในความดูแลของกรมราชทัณฑ์

หลังจากนั้นมีพระราชบัญญัติราชทัณฑ์พุทธศักราช 2479 และพระราชบัญญัติจัดการฝึกและอบรมเด็กบางจำพวกพุทธศักราช 2479 วางหลักปฏิบัติต่อนักโทษผู้ใหญ่กับนักโทษเด็ก และเปลี่ยนชื่อจากโรงเรียนดัดสันดานมาเป็นโรงเรียนฝึกอาชีพพร้อมทั้งย้ายมาตั้งที่ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเมื่อปี 2501 กรมราชทัณฑ์ได้ออกกิจการโรงเรียนฝึกอาชีพไปให้กรมประชาสัมพันธ์ดำเนินการซึ่งกรมประชาสัมพันธ์ ได้รับเด็กไว้ฝึกอบรม ณ เยาวชนสถาน บ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง

รัฐบาลเห็นว่าการปฏิบัติต่อเด็กในระหว่างจับกุมหรือพิจารณาคดีโดยใช้วิธีการเช่นเดียวกับผู้ใหญ่เป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสม และเป็นผลเสียต่อเด็กจึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 และกระทรวงยุติธรรม ได้เปิดดำเนินการ ศาลคดีเด็กและเยาวชนกลาง กับสถานพินิจและคุ้มครองเด็กกลาง เมื่อวันที่ 28 มกราคม 2495 มีที่ทำการชั่วคราวที่ศาลแขวงพระนครใต้ (เดิม) ตำบลตลาดน้อย อำเภอสัมพันธวงศ์ จังหวัดพระนคร ซึ่งภายหลังได้ย้ายมาอยู่อาคารที่ถนนราชินี ใกล้ศาลเจ้าพ่อหลักเมือง

ต่อมาเห็นความสำคัญของสถาบันครอบครัวว่ามีความสำคัญต่อการแก้ไขปัญหของเด็กและเยาวชนจึงนำคดีครอบครัวมาพิจารณาในศาลนี้ด้วย โดยยกเลิกกฎหมายเดิมทั้งสองฉบับและให้ใช้พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 แทน พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อศาลคดีเด็กและเยาวชนและสถานพินิจและคุ้มครองเด็ก มาเป็น ศาลเยาวชนและครอบครัว และสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

เมื่อกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเกิด

กรมก่อกำเนิดโดยมาตรา 33 (6) แห่งพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 119 ตอนที่ 99 ก. เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ซึ่งมีผลบังคับใช้วันที่ 3 ตุลาคม 2545 และได้มีกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน กระทรวงยุติธรรม พ.ศ.2545 มีหน่วยงานในสังกัด 5 หน่วยงาน ได้แก่สำนักงานเลขานุการกรม ศูนย์

ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชน สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนกรุงเทพมหานคร สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัด สำนักพัฒนาระบบงานยุติธรรมเด็กและเยาวชนโดยภารกิจของสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเดิมนั้นถูกแยกส่วนการฝึกอบรมเด็กและเยาวชนไปอยู่ที่ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแทน และกรมได้เปิดดำเนินการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนครบทุกจังหวัด เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2549 ส่วนศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนมีกระจายอยู่ทั่วประเทศ รวม 19 ศูนย์

ภายหลังกรมเกิดแล้วมีการเปลี่ยนแปลงกฎหมายอีกครั้งหนึ่ง คือ ได้ยกเลิกกฎหมายเดิมและใช้พระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัว และวิธีพิจารณาคดีเด็กและเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 ซึ่งประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อ 22 พฤศจิกายน 2553 โดยมีผลให้ใช้บังคับเมื่อพ้นหนึ่งร้อยแปดสิบวัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษา

วิสัยทัศน์

“เป็นองค์กรที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีแก่เด็กและเยาวชนภายใต้กระบวนการยุติธรรม”

พันธกิจ

1. พิทักษ์ผู้เยาว์เพื่อสวัสดิภาพและอนาคต
2. ยกระดับคุณภาพการดูแล แก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชน
3. พัฒนาบุคลากรและระบบงานให้มีประสิทธิภาพ

ภารกิจ

1. พิทักษ์คุ้มครองสิทธิและสวัสดิภาพเด็ก เยาวชน ผู้เยาว์และครอบครัวที่เข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยส่งเสริมการใช้ กระบวนการยุติธรรมทางเลือกและมาตรการอื่น ๆ
2. ดำเนินการด้านคดี ด้านการป้องกัน บำบัด แก้ไข พื้นฟู พัฒนาและสงเคราะห์และติดตามประเมินผล
3. ประสานความร่วมมือและสร้างเครือข่ายกับชุมชน องค์กรภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งภายในและต่างประเทศ เพื่อสนับสนุนกระบวนการยุติธรรมและป้องกันการกระทำผิดของเด็กและเยาวชน
4. ศึกษา วิเคราะห์ วิจัยและพัฒนากฎหมาย รูปแบบและวิธีการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชน
5. พัฒนาการบริหารจัดการและบุคลากรด้วยระบบการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี

ค่านิยมร่วม

“สามัคคี (Unity) มีเมตตา (Kindness) มุ่งมั่น (Effort) พัฒนาเด็กและเยาวชน (Development)”

นโยบายและยุทธศาสตร์

1. พัฒนาการบำบัด แก้ไข พื้นฟู ให้เด็ก และเยาวชนกลับคืนสู่สังคม

2. ส่งเสริมบทบาทและสนับสนุนเพื่อป้องกันการก่ออาชญากรรมในเด็กและเยาวชน
3. ขยายดูแลสิทธิเด็กและสวัสดิภาพของเยาวชนในกระบวนการยุติธรรมเต็มรูป
4. เสริมสร้างและพัฒนาบุคลากรและระบบงาน

2.9.2.2 สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น

ประวัติความเป็นมา

สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น เปิดทำการเมื่อวันที่ 22 เดือน มกราคม พ.ศ.2535 โดยมีที่ทำการสถานพินิจฯ อยู่ที่อาคารศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดขอนแก่น และสถานฝึกอบรมฯ เป็นหน่วยงานในสังกัดสถานพินิจฯ สังกัดศาลเยาวชนและครอบครัวกลาง ต่อมาเมื่อศาลแยกออกไปเป็นองค์กรอิสระ ทำให้สถานพินิจฯ สังกัดอยู่ที่กระทรวงยุติธรรม

ต่อมาเมื่อมีการปฏิรูประบบราชการ ปรับปรุงโครงสร้างกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนและเปลี่ยนสถานฝึกและอบรมเป็นศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเป็นหน่วยเบิกจ่ายขึ้นตรงต่อกรมพินิจฯ เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2546 ตั้งอยู่เลขที่ 728 หมู่ที่ 19 ตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น จนถึงปัจจุบัน

วิสัยทัศน์

ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนเขต 4 จังหวัดขอนแก่น สนองรับนโยบายกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ให้เป็นองค์กรหลักในการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน อย่างมีคุณภาพและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของสังคม โดยเน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนด้วยระบบบริหารจัดการที่โปร่งใสเป็นธรรมและสามารถตรวจสอบได้

ภารกิจหลักของศูนย์ฝึกฯ

ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนที่ศาลมีคำพิพากษาหรือคำสั่งให้รับตัวไว้ฝึกอบรมภายใต้การควบคุม อภิบาลดูแล ซึ่งอยู่ในเขตอำนาจตามที่รัฐมนตรีประกาศ กำหนดรวม 9 จังหวัด คือ จังหวัดขอนแก่น มหาสารคาม เลย อุดรธานี ร้อยเอ็ด หนองคาย กาฬสินธุ์ สกลนคร หนองบัวลำภู และบึงกาฬ ด้านการกักขังอยู่หลังนอน ดูแลเด็กและเยาวชนให้มีการกักขังอยู่หลังนอนตามมาตรฐานสหประชาชาติ การจัดการศึกษาและยกระดับพัฒนาวิชาสามัญ วิชาชีพ เสริมสร้างจริยธรรม ศีลธรรม วัฒนธรรมของชาติ และท้องถิ่น รักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพอนามัย บำบัด แก้ไข ฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดและที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด ให้การสงเคราะห์และติดตาม ตลอดจนดำเนินการด้านกิจกรรมชุมชน ประสานความร่วมมือสนับสนุนการปฏิบัติงานของหน่วยงานเพื่อพิทักษ์และคุ้มครองสิทธิเด็กและเยาวชน โดยใช้กระบวนการศึกษา วิเคราะห์ การจำแนก และวางแผนการบำบัดให้เหมาะสมกับสภาพความจำเป็นและความสามารถของเด็กหรือเยาวชนเป็นรายบุคคลเพื่อเตรียมการกลับคืนสังคม

2.10 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมติดิสทิมมนุษยชน ผลการศึกษาวิจัย พบว่า เนื่องจากการให้คุณค่าความหมายของ “เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร” ในสังคมไทย และเพศสัมพันธ์ของเยาวชนเป็นเรื่องผิดบรรทัดฐานทางสังคม ทำให้เยาวชนหญิงตั้งครรภ์เป็นกลุ่มที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนและสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ จากทั้งกฎหมาย องค์กร หน่วยงานต่างๆ ของรัฐ เช่น โรงเรียน และโรงพยาบาล แม้แต่ในชุมชนและครอบครัวของเยาวชนหญิงเอง ไม่ว่าสิทธิการมีชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ถูกกีดกัน แบ่งแยก เลือกปฏิบัติ การได้รับข้อมูลข่าวสารใน การตัดสินใจ การรับบริการที่ปลอดภัยและรอบด้านที่เกี่ยวกับการตั้งครรภ์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งวัตถุประสงค์ของการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ 1) การศึกษาเปรียบเทียบกฎหมาย และมาตรการต่าง ๆ ภายในรัฐไทยและกฎหมายต่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ของรัฐและองค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของเยาวชน หญิงตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม และ 2) ศึกษาประสบการณ์การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของเยาวชนหญิง ตั้งครรภ์ควบคู่ไปด้วยสำหรับวิถีชีวิตคือการศึกษาระดับคุณภาพ โดยกลุ่มเป้าหมายของการศึกษา ได้แก่ 1) กลุ่มเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม แบ่งเป็นกลุ่มเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ต่อ และยุติการตั้งครรภ์ จำนวน 32 คน 2) กลุ่มผู้ปกครองของเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม และเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชน ภาคประชาสังคม โรงพยาบาล โรงเรียน ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 20 คน และ 3) กลุ่มเยาวชนชายทั่วไปที่ยังไม่ได้แต่งงาน ซึ่งไม่จำเป็นว่าจะมีประสบการณ์ทางเพศหรือไม่ จำนวน 20 คน โดยพื้นที่ในการเก็บข้อมูลเลือกเฉพาะในพื้นที่กรุงเทพมหานคร นนทบุรี นครปฐม และเพชรบุรี จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้พบว่า ประสบการณ์การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนของเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม เกิดจากการขาดความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักถึงสิทธิอนามัยเจริญพันธุ์ อนามัยเจริญพันธุ์ และเพศศึกษาของเยาวชนเอง ของผู้ปกครอง ครอบครัวของเยาวชน และโดยเฉพาะอย่างยิ่งเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานภาครัฐที่มีบทบาทหน้าที่ในการบริการเยาวชนที่ตั้งครรภ์

วัฒนา พงน้อยสูง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่นจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) บทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน พบว่าการที่ชุมชนเปลี่ยนทัศนคติเชิงลบต่อพ่อแม่วัยรุ่นและวิธีการแก้ปัญหาที่พ่อแม่วัยรุ่นเพียงอย่างเดียว เป็นการสร้างการเรียนรู้เชิงบวกสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ครอบครัวและชุมชน ทำให้การเรียนรู้ชุมชนนำไปสู่การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กวัยรุ่น และพ่อแม่วัยรุ่น 2) ปัจจัยละเงื่อนไขที่ส่งผลต่อกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่ วัยรุ่น มี 3 ปัจจัยที่ส่งผลต่อ

กระบวนการเรียนของชุมชนที่สร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ (1) ปัจจัยที่เป็นสาเหตุให้เด็กวัยรุ่นกลายเป็นพ่อแม่ (2) ปัจจัยที่สนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน (3)เงื่อนไขทำให้เกิดการเรียนรู้ของชุมชน 3.แนวทางการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของชุมชนในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น ได้แก่ การพัฒนาระบบบริการสุขภาพสำหรับพ่อแม่ร่วมกับชุมชน ส่งเสริมให้เกิดการสร้างต้นทุนชีวิตเด็ก และพัฒนากลไกการปกป้องคุ้มครองเด็กอย่างมีส่วนร่วม ด้วยการบูรณาการการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานรัฐ องค์กร พัฒนาเอกชนและชุมชน

มาลีวัล เลิศสาครศิริ (2557) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่นตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 วิทยาลัยเซนต์หลุยส์ ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่ ทศนคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ และลักษณะครอบครัว มีความสัมพันธ์ทางบวก ระดับต่ำกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น ตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .314$ และ $.288$ ตามลำดับ) ส่วนความรู้การคุมกำเนิด และปัจจัยภายนอก คือ สังคม สิ่งแวดล้อม สื่อ และวัฒนธรรม ค่านิยม มีความสัมพันธ์ทางบวกระดับปานกลางกับการตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ของสตรีวัยรุ่น ตามการรับรู้ของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r = .519$ และ $.437$ ตามลำดับ) จึงมีข้อเสนอแนะว่าครอบครัว และสถาบันการศึกษามีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังค่านิยมที่ถูกต้อง ส่งเสริมทัศนคติที่ดีในเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ และความรู้ในการคุมกำเนิด

เกศกานดา รตจัน และมนตรี กรรพุมมาลย์ (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง กระบวนการเรียนรู้การจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นหญิงที่รับบริการศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งในภาคเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การเรียนรู้การจัดการปัญหาจะเกิดขึ้นได้ ก็ต่อเมื่อผู้เรียนรู้มีปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ คือ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย เชื่อว่าการเรียนรู้การแก้ปัญหา เป็นการเรียนรู้ระดับสูง และต้องใช้ความรู้พื้นฐานอย่างใดอย่างหนึ่งมาก่อน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาที่วัยรุ่นหญิงตั้งครรภ์ไม่พร้อมเกิดการเรียนรู้จากสัญญาณที่เกิดขึ้นทางร่างกาย และจิตใจ เช่น ประจำเดือนขาดหาย อาเจียน เวียนศีรษะ เป็นลม และปวดท้อง อารมณ์แปรปรวน เพื่อให้ได้รับรู้ข้อมูลที่แท้จริงว่าเป็นสัญญาณของการตั้งครรภ์หรือไม่ ผู้เรียนรู้ได้เรียนรู้จากอินเทอร์เน็ตและสอบถามจากบุคคลที่เคยผ่านประสบการณ์ อันเป็นการเรียนรู้ จากปัจจัยทางสังคมก่อนการเรียนรู้ขั้นสูง คือ การแก้ปัญหา งานวิจัยชิ้นนี้แสดงให้เห็นกระบวนการจัดการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ดังนี้คือ 1. ผู้เรียนรู้ค้นพบปัญหา 2. เกิดการกำหนดปัญหารอง หรือประเด็นของปัญหา 3. การวางแผนการแก้ปัญหา วิธีการ 4. การเปรียบเทียบทางเลือกของวิธีการ และ 5. เลือกและทดลองวิธีการแก้ปัญหาวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม จะค้นหาทางเลือกหรือวิธีการแก้ปัญหา จากปัจจัยการเรียนรู้ภายนอก เช่น อินเทอร์เน็ต กลุ่มเพื่อนหรือบุคคลที่เคยมีประสบการณ์ เป็นต้น และจากปัจจัย

ส่วนบุคคล คือ ประสบการณ์หรือความรู้ของตนที่มีมาประยุกต์และตัดสินใจทางเลือกที่เหมาะสม ก่อนการเลือกวิธีการแก้ปัญหาที่แท้จริง ขณะเดียวกันการแก้ปัญหาในบางครั้ง วัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ก็ไม่ได้เรียนรู้ที่จะแก้ปัญหาด้วยตนเอง เนื่องจากเกิดผลกระทบทางจิตใจจากการถูกปฏิเสธจาก คู่ หรือครอบครัวของฝ่ายชายจึงเป็นหน้าที่ของแม่ฝ่ายหญิง ที่จะจัดการแก้ปัญหาแทน การประสบ ปัญหาของวัยรุ่นหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม ก่อให้เกิดกระบวนการคิด ความเข้าใจ การนึกคิด การรับรู้ การวิเคราะห์ และการปฏิบัติ โดยการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ จากปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อ แก้ไขปัญหาด้วยตนเองในที่สุด

วิญญู กิณะเสน (2559) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมใน โรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึง ประสงค์ ผลการศึกษาวิจัย พบว่า 1) บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการให้ความรู้ในระดับมาก ส่วนด้านการฝึกอบรม ด้านการ สนับสนุนกิจกรรมที่สร้างสรรค์ และด้านการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับ ปานกลาง 2) ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่า บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่น มีความสัมพันธ์กันในทางบวกอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และ 3) พระสอนศีลธรรมในโรงเรียนได้ให้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ บ้าน วัด โรงเรียนควรร่วมมือกันในการให้ความรู้แก่วัยรุ่นเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ปฏิบัติตน ตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมอันดีงามของสังคม และปลูกฝังให้วัยรุ่นตระหนักในการทำ ความดีอย่างต่อเนื่อง

จุฑารัตน์ เนียมหลาง (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาระบบการเรียนรู้ของ ชุมชนเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวของวัยรุ่น ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ผู้นำแบบ ทางการในพื้นที่เสี่ยงจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการป้องกันความเสี่ยงในการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวของวัยรุ่นตาม นโยบายของรัฐ ความต่อเนื่องและความสำเร็จของการจัดกิจกรรมในชุมชนเขตเมืองส่วนใหญ่ได้รับ ผลกระทบจากการที่ผู้นำทางการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้งและให้ความสำคัญต่อประเด็น ปัญหานี้น้อยกว่าเรื่องที่เป็นประเด็นสนใจทางสังคม ในชุมชนชนบท พบว่าประชาชนส่วนใหญ่ให้ ความสำคัญกับการประกอบอาชีพมากกว่าการเข้าร่วมกิจกรรมป้องกันความเสี่ยงในการเป็นแม่เลี้ยง เดี่ยวของวัยรุ่น ผลการวิจัยพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จ พบว่าผู้นำชุมชนแบบไม่ทางการเป็นผู้ที่มี บทบาทสำคัญ มีการจัดกิจกรรมครบถ้วนให้กับกลุ่มเป้าหมายทั้งการป้องกัน การเยียวยา และการ ฟื้นฟูปัจจัยสำคัญสำหรับการจัดกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน ได้แก่ 1) ความตระหนักรู้ในปัญหาของ สมาชิกชุมชน 2) ความร่วมมือของผู้นำชุมชนแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการ 3) การมีส่วนร่วม ของสมาชิกชุมชน 4) ความรู้ของผู้นำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 5) สื่อประชาสัมพันธ์ 6)

งบประมาณ 7) การจัดกิจกรรมครบทั้งสามกลุ่มเป้าหมาย และ 8) สิ่งจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ปัญหาการดำเนินงานที่สำคัญ คือ ความสอดคล้องของเวลาในการจัดกิจกรรมของผู้จัดและกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม ผลการสนทนากลุ่มได้ข้อสรุปว่ารูปแบบการเรียนรู้ที่ควรนำมาใช้ในกิจกรรม คือ การเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมซึ่งเน้นการเรียนรู้เชิงประสบการณ์และการเรียนรู้โดยกระบวนการกลุ่ม ขั้นตอนการจัดกระบวนการเรียนรู้ประกอบด้วย 1) การสร้างความตระหนักรู้ปัญหาความเสี่ยงในการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวของวัยรุ่นจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์ของตนเองหรือผู้อื่น 2) การร่วมกันค้นหาสาเหตุของความเสี่ยงในการเป็นแม่เลี้ยงเดี่ยวของวัยรุ่นในชุมชน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอกชุมชน 3) การร่วมวางแผนดำเนินการและการเตรียมความพร้อมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะการจัดตั้งกลุ่มตัวแทนในชุมชนเพื่อประสานงานการจัดและการเข้าร่วมกิจกรรม 4) การปฏิบัติตามแผนดำเนินการ 5) การประเมินผลการจัดกิจกรรมในด้านความรู้ทัศนคติและพฤติกรรม

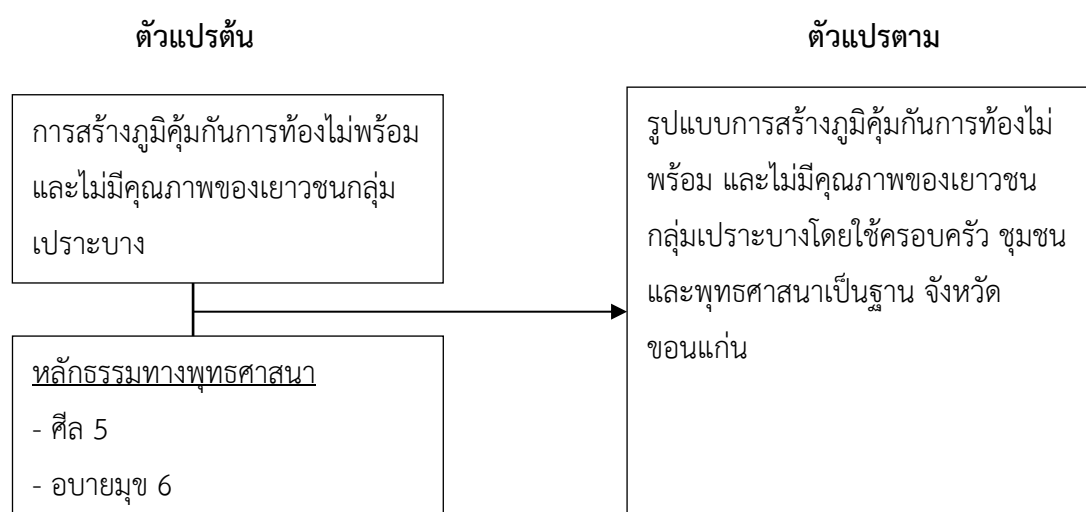
โสภดา ต่อติด (2558) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของการใช้ตัวแบบเพื่อเพิ่มการรับรู้ในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาวิจัย พบว่า ภายหลังการทดลอง กลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของคะแนนการรับรู้พฤติกรรมปฏิบัติตัวเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจและสังคม มากกว่าก่อนการทดลอง และมากกว่ากลุ่มเปรียบเทียบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p - value < 0.05$) โดยสรุปปัจจัยแห่งความสำเร็จของตัวแบบนี้ คือ การใช้บุคคลที่มีประสบการณ์ตรง เข้าร่วมในกระบวนการถ่ายทอดประสบการณ์ เพื่อให้กลุ่มเป้าหมายเกิดการรับรู้และการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้อย่างเข้าใจง่าย และเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง และสามารถประยุกต์ใช้กับกลุ่มบุคคลอื่นได้

อรพิมพ์ สุขคง (2560) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา ผลการศึกษาค้นคว้าพบว่า ปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนครราชสีมา มีสาเหตุสำคัญ 7 ประการ โดยสามารถจำแนกออกเป็น 2 ปัจจัย คือ (1) กระบวนการที่เกิดจากปัจจัยภายในตัวบุคคล คือ 1.1) การให้ความหมายของเพศสัมพันธ์ในทางที่ผิดว่าเป็นความรู้สึกรักและความเชื่อใจ 1.2) การขาดความรู้ที่ถูกต้องในการป้องกันการตั้งครรภ์ 1.3) การขาดวิจารณญาณในการรับสื่อออนไลน์ และ (2) กระบวนการที่เกิดจากสภาพแวดล้อม คือ 2.1) การยุงให้มีแฟนและมีเพศสัมพันธ์ของกลุ่มเพื่อน 2.2) การขาดความอบอุ่นจากครอบครัว 2.3) การได้รับความรักมากเกินจากครอบครัว 2.4) ทัศนคติเรื่องเพศที่ไม่เหมาะสม และผลการปฏิบัติการพบว่า หลังปฏิบัติการวัยรุ่นมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการตั้งครรภ์ไม่พร้อมโดยรวมลดลงและรายด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ซึ่งมีค่าเฉลี่ยโดยรวมลดลง 1.46 ค่าเฉลี่ยด้านทัศนคติและความเชื่อ

ลดลง 2.14 ค่าเฉลี่ยด้านความรู้ลดลง 1.50 และค่าเฉลี่ยด้านการปฏิบัติลดลง 0.74 แสดงให้เห็นว่าการปฏิบัติการตามแนวทางของกิจกรรม “เรื่องเพศ...วัยรุ่นเข้าใจได้” ที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้ป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่นในโรงเรียนมัธยมศึกษาแห่งหนึ่งในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้

2.11 สรุปกรอบแนวความคิด

จากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง คณะผู้วิจัยจึงได้นำแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง และหลักธรรมทางพุทธศาสนา ได้แก่ ศีล 5 และอบายมุข 6 นำมาเป็นกรอบแนวความคิดในการวิจัย กำหนดเป็นตัวแปรอิสระและตัวแปรตามได้ดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 1 สรุปกรอบแนวความคิด

บทที่ 3

วิธีการดำเนินวิจัย

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยใช้การวิจัยแบบผสม (mixed method) ระหว่างการวิจัยการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดำเนินการดังนี้

3.1.1 การวิจัยเชิงปริมาณ

เป็นการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อม ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จำนวน 391 คน มีวิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

การกำหนดขนาดตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น ใช้สูตรของคอแครน (Cochran, 1977) ในกรณีไม่ทราบค่าสัดส่วนของประชากร หรือ $p = 0.5$ ใช้สูตร

$$n = \frac{Z^2}{4e^2}$$

$$n = \frac{(1.96)^2}{4(0.05)^2}$$

$$n = 384.16$$

n แทน ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการ

p แทน สัดส่วนของลักษณะที่สนใจในประชากร (ถ้าไม่ทราบให้กำหนด $p = 0.5$)

e แทน ระดับความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างที่ยอมรับให้เกิดขึ้นได้

Z แทน ระดับความเชื่อมั่น 95% หรือระดับนัยสำคัญ 0.05 มีค่า $Z = 1.96$

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จำนวน 384.16 คน ผู้วิจัยจึงปรับกลุ่มตัวอย่างเป็น จำนวน

391 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มตัวอย่างหลัก คือ เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 18 ปี ในแต่ละตำบล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย 17 ตำบล ดังนี้ 1) ตำบลในเมือง 2) ตำบลสำราญ 3) ตำบลโคกสี 4) ตำบลท่าพระ 5) ตำบลบ้านทุ่ม 6) ตำบลเมืองเก่า 7) ตำบลพระลับ 8) ตำบลสาวะถี 9) ตำบลบ้านหว้า 10) ตำบลบ้านค้อ 11) ตำบลแดงใหญ่ 12) ตำบลดอนช้าง 13) ตำบลดอนหัน 14) ตำบลบ้านเป็ด 15) ตำบลหนองตุ้ม 16) ตำบลบึงเนียม 17) ตำบลโนนท่อน ตำบลละ 17 คน รวม 289 คน (ร้อยละ 74)

กลุ่มตัวอย่างรอง คือ ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) ในแต่ละตำบล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งประกอบด้วย 17 ตำบล ดังนี้ 1) ตำบลในเมือง 2) ตำบลสำราญ 3) ตำบลโคกสี 4) ตำบลท่าพระ 5) ตำบลบ้านทุ่ม 6) ตำบลเมืองเก่า 7) ตำบลพระลับ 8) ตำบลสาวะถี 9) ตำบลบ้านหว้า 10) ตำบลบ้านค้อ 11) ตำบลแดงใหญ่ 12) ตำบลดอนช้าง 13) ตำบลดอนหัน 14) ตำบลบ้านเป็ด 15) ตำบลหนองตุ้ม 16) ตำบลบึงเนียม 17) ตำบลโนนท่อน โดยมีรายละเอียดดังนี้ เป็นผู้นำครอบครัว จำนวน 2 คน เป็นผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และเป็นผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) จำนวน 2 รูป รวมกลุ่มตัวอย่างรอง ตำบลละ 6 รูป/คน รวมทั้งหมด 102 รูป/คน (ร้อยละ 26)

การสุ่มตัวอย่าง

คณะผู้วิจัยดำเนินการสุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการสุ่มตัวอย่างโดยไม่ใช้ความน่าจะเป็น (Nonprobability sampling) โดยคณะผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota sampling) เป็นการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยคำนึงถึงสัดส่วนองค์ประกอบของกลุ่มตัวอย่างหลัก กับกลุ่มตัวอย่างรอง ในอัตราส่วน (74 : 26) คณะผู้วิจัยประสานงานกับผู้นำชุมชน เพื่อแจกแบบสอบถามกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 18 ปี ในแต่ละตำบล ๆ ละ 17 คน รวม 289 คน (ร้อยละ 74) ในส่วนของผู้นำครอบครัว จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) จำนวน 2 รูป ในแต่ละตำบล ๆ ละ 6 รูป/คน จำนวน 102 คน (ร้อยละ 26) รวมทั้งสิ้น 391 รูป/คน (ร้อยละ 100)

ตารางที่ 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่าง

จำนวนกลุ่มตัวอย่างแบ่งตามเขตตำบล อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น	เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง	ผู้นำ ครอบครัว	ผู้นำชุมชน	ผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส)
1) ตำบลในเมือง	17	2	2	2
2) ตำบลสำราญ	17	2	2	2
3) ตำบลโคกสี	17	2	2	2
4) ตำบลท่าพระ	17	2	2	2
5) ตำบลบ้านทุ่ม	17	2	2	2
6) ตำบลเมืองเก่า	17	2	2	2
7) ตำบลพระลับ	17	2	2	2
8) ตำบลสาวะถี	17	2	2	2
9) ตำบลบ้านหว้า	17	2	2	2
10) ตำบลบ้านค้อ	17	2	2	2
11) ตำบลแดงใหญ่	17	2	2	2
12) ตำบลดอนช้าง	17	2	2	2
13) ตำบลดอนหัน	17	2	2	2
14) ตำบลบ้านเป็ด	17	2	2	2
15) ตำบลหนองตุ้ม	17	2	2	2
16) ตำบลบึงเนียม	17	2	2	2
17) ตำบลโนนทัน	17	2	2	2
รวม	289	34	34	34
รวมทั้งหมด	391			

3.1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ

ในส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ผลการวิจัยเชิงปริมาณ และการสนทนากลุ่ม ดังนี้ การวิจัยเอกสาร (Document Research) ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเอกสารในการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเด็นหลัก แบ่งออกเป็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 ความหมาย ความสำคัญ การสร้างและการนำไปใช้ของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และ

พุทธศาสนาเป็นฐานโดยค้นจากเอกสารหนังสือ วารสารวิชาการ งานวิจัย และเอกสารอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

ประเด็นที่ 2 ผลการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งมาจากการสำรวจความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อม ผู้ปกครอง และผู้นำชุมชน เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จำนวน 391 คน

โดยนำข้อมูลจากประเด็นที่ 1 และ 2 นำไปจัดการสนทนากลุ่มเพื่อยืนยันข้อมูลเชิงปริมาณ และหาแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ดังนี้

การสนทนากลุ่ม แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ซึ่งคณะผู้วิจัยได้จัดการสนทนากลุ่มขึ้น เป็นการจัดการสนทนาโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น และพระสงฆ์ฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น รวม 8 รูป/คน โดยมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการสนทนา (Modulator) ทั้งนี้ ประเด็นที่ทำการสนทนากลุ่มประกอบด้วยประเด็นย่อย ดังต่อไปนี้

1) ความหมาย ความสำคัญ การสร้างและการนำไปใช้ของการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน โดยค้นจากเอกสารหนังสือ วารสารวิชาการ งานวิจัย และเอกสารอื่นที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

2) แนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

3.1.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1.3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสอบถามรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกัน การท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนา เป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นเองโดย การวิเคราะห์เนื้อหาเอกสาร คู่มือการให้การปรึกษาปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ซึ่งนำหลักธรรมที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ หลักศีล 5 และหลักอภัยมุข 6 กำหนดเป็นค่านิยามศัพท์ นำนิยามศัพท์ในแต่ละด้านไปสร้างเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เป็นแบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ปลายเปิด เป็นแบบมาตราวัด โดยลักษณะของแบบสอบถาม จำแนกเป็น 6 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามเป็นแบบเลือกรายการ โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตราวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 2 อย่าง ประกอบด้วย เคย กับ ไม่เคย โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับระดับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตราวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 4 แบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตราวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 5 ระดับ ประกอบด้วย น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก มากที่สุด โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 5 แบบสอบถามเกี่ยวกับจัดทำคู่มือรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นมาตราวัดพฤติกรรม โดยแบ่งเป็น 2 อย่าง ประกอบด้วย ควร กับ ไม่ควร โดยใช้สถิติวิเคราะห์ร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 6 ข้อเสนอแนะและแนวทางการพัฒนาเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) ให้ตอบโดยเสรี ใช้สถิติวิเคราะห์ความถี่ และร้อยละ ในการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1.3.2 การตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม ผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1.3.2.1 นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น เสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความเหมาะสมของการใช้ภาษา และขอเสนอแนะอื่น ๆ

3.1.3.2.2 ปรับปรุงแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ โครงการวิจัยและนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วส่งให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติดังนี้

- 1) เป็นนักวิชาการด้านการวิจัย จำนวน 1 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช
- 2) เป็นนักวิชาการทางด้านหลักสูตร จำนวน 1 คน ได้แก่ ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย
- 3) เป็นนักวิชาการทางด้านศาสนา จำนวน 1 คน ได้แก่ รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก
- 4) เป็นนักวิชาการทางด้านเด็กและเยาวชน จำนวน 1 คน ได้แก่ ดร.รัตนะ

วรบัณฑิต

- 5) เป็นนักวิชาการทางด้านสังคมวิทยา จำนวน 1 คน ได้แก่ ผศ.ดร.ธนพลักษ์

ชามะรัตน์

เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้พิจารณาขอความที่ปรับตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญในครั้งแรกเพื่อปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น พบว่าทุกข้อมีค่า IOC อยู่ในช่วง 1.00

3.1.3.2.3 นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำผู้เชี่ยวชาญไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มที่มีความคล้ายคลึงกัน ในเขตตำบลศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ซึ่งไม่ไขกลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน

3.1.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยดำเนินการดังนี้

3.1.3.3.1 ขอนหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เพื่อขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลในการวิจัย

3.1.3.3.2 นำหนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลและแบบสอบถามไปให้ผู้นำชุมชน ในเขตอำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 17 ตำบล ดังนี้ 1) ตำบลในเมือง 2) ตำบลสำราญ 3) ตำบลโคกสี 4) ตำบลท่าพระ 5) ตำบลบ้านทุ่ม 6) ตำบลเมืองเก่า 7) ตำบลพระลับ 8) ตำบลสาวะถี 9) ตำบลบ้านหว้า 10) ตำบลบ้านค้อ 11) ตำบลแดงใหญ่ 12) ตำบลดอนช้าง 13) ตำบลดอนหัน 14) ตำบลบ้านเป็ด 15) ตำบลหนองตุ้ม 16) ตำบลบึงเนียม 17) ตำบลโนนท่อน โดย

คณะผู้วิจัยติดตามเก็บแบบสอบถามด้วยตนเอง และนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนตรวจสอบความสมบูรณ์ เพื่อใช้ในการวิเคราะห์หาค่าทางสถิติต่อไป

3.1.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลจะใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางคอมพิวเตอร์ในการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

3.1.4.1 หาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น จำแนกเป็นรายขอ รายदानและรวมทุกदान

3.1.4.2 จัดลำดับในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นโดยใช้การวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงสุด เป็นเกณฑ์การพิจารณาในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.2 ระยะที่ 2 ศึกษาการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามเพื่อวัดรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็นแบบสอบถามต่อจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เป็นตอนที่ 3 โดยสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีมาตรวัดประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมีระดับความคิดเห็น 5 ระดับ พร้อมทั้งให้ค่าคะแนน 5 4 3 2 1 ดังนี้

ระดับ 5 หมายถึง มากที่สุด

ระดับ 4 หมายถึง มาก

ระดับ 3 หมายถึง ปานกลาง

ระดับ 2 หมายถึง น้อย

ระดับ 1 หมายถึง น้อยที่สุด

และวิเคราะห์ ด้วยวิธีการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ในการแปลความหมาย คณะผู้วิจัยใช้เกณฑ์ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00 หมายถึงมากที่สุด

ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 หมายถึงมาก

ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 หมายถึงปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 หมายถึงน้อย

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50 หมายถึงน้อยที่สุด

เมื่อได้ร่างแบบสอบถามแล้วคณะผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปดำเนินการ ตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เช่นเดียวกับแบบสอบถามของวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 แต่ว่าเมื่อ Try Out ในเขตตำบลศิลา อำเภอมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น แล้วก็ให้นำมาหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach alpha coefficient) โดยเลือกข้อคำถามมีค่าตั้งแต่ 0.75 ขึ้นไป

หลังจากนั้นคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In - depth interview) โดยใช้คำถามเปิด (Open ended Questionnaire) เพื่อให้เยาวชนกลุ่มเปราะบางได้ตอบข้อมูลเชิงลึกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ รวมทั้งสิ้น 30 คน แล้วนำข้อมูลเชิงคุณภาพมาวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่ตั้งไว้ โดยมีขั้นตอนในการดำเนินการดังนี้

- 1) ศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างแบบสัมภาษณ์
- 2) กำหนดขอบข่ายของข้อมูลที่ต้องการให้ครอบคลุมกรอบการศึกษาค้นคว้า
- 3) นำแบบสัมภาษณ์ที่สร้างเสร็จแล้วนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญเพื่อพิจารณาความถูกต้องและให้คำแนะนำเพื่อแก้ไขปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
- 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปให้ผู้เชี่ยวชาญ 5 ท่านเพื่อพิจารณาประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย รวมถึงความถูกต้องเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไขทางด้านภาษาตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ
- 5) นำแบบสัมภาษณ์ที่ผ่านการตรวจสอบความถูกต้องและแก้ไขปรับปรุง เรียบร้อยแล้วไปเก็บข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยต่อไป
- 6) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการตีความสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic induction) เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์เพื่อหาบทสรุปร่วมกันของเรื่องนั้น

หลังจากเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพเสร็จแล้ว คณะผู้วิจัยมีการดำเนินการคัดเลือกและกำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เหมาะสมกับการศึกษา โดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Focus group) ตามรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น โดยมีผู้เข้าร่วมกระบวนการกลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วย ผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กเยาวชนจังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและสถาบันครอบครัวรัตนภา จังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดขอนแก่น ผู้อำนวยการศูนย์พึ่งได้ โรงพยาบาลขอนแก่น

ตัวแทนคลินิกวัยรุ่นโรงพยาบาลขอนแก่น ผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์บ้านแคนทองจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิทางศาสนา รวม 8 คน โดยดำเนินการดังนี้

- 1) เชิญที่ปรึกษาโครงการวิจัยเป็นประธานกล่าวเปิดประชุม
- 2) คณะผู้วิจัยทำหน้าที่ดำเนินการประชุม และมีที่ปรึกษาโครงการวิจัย เป็นผู้ดำเนินการประชุมร่วม

3) คณะผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา การศึกษาข้อมูลเอกสารรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

- 4) จัดเตรียมผู้ช่วยวิจัย 1 คน ผู้บันทึก (Note taker) 2 คน ผู้บันทึกเทป 1 คน

5) ผู้เชี่ยวชาญร่วมกันพิจารณา เพื่อเสนอแนะความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นพร้อมคู่มือ/แนวทางการดำเนินงาน โดยหาคำตอบว่าควรมีรูปแบบที่เหมาะสมและเป็นไปได้เป็นอย่างไร การสนทนากลุ่มใช้เวลาประมาณ 2.30 ชั่วโมงและให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบแบบสอบถามประกอบการสนทนา ประมาณ 30 นาที

6) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลหลังเสร็จสิ้นการสนทนากลุ่ม โดยการถอดเทปละเอียดและเปรียบเทียบกับการจดบันทึกข้อมูล เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลต่อจากนั้นจึงสรุปผลในหัวข้อต่าง ๆ ได้แก่ ความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ไปใช้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ข้อเสนอแนะอื่น ๆ สรุปผลและปิดการสนทนากลุ่มโดยประธานการประชุม

7) นำเสนอข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ประมวลผลและเรียบเรียง นำเสนอผลการสนทนากลุ่มในรูปแบบความเรียงและตารางแสดงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของรูปแบบ การวิเคราะห์จะถูกประเมินโดยเอกเทศจากผู้ช่วยวิจัย 1 คน ในกรณีที่การประเมินจากคณะผู้วิจัยไม่สอดคล้องกันนักวิจัยแก้ปัญหาโดยการตรวจสอบข้อมูลร่วมกันอีกครั้ง จึงจะเชื่อได้ว่า การวิเคราะห์ในครั้งนี้ได้ยึดข้อมูลที่ได้จากการสนทนาเป็นหลัก

8) ปรับปรุงรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิให้มีความสมบูรณ์เหมาะสมและเป็นไปได้

เครื่องมือวิจัยที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในครั้งนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการจริยธรรมในคนเรียบร้อยแล้ว ดังเอกสารประกอบในภาคผนวก

3.3 ระยะที่ 3 พัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

ในระยะนี้ คณะผู้วิจัยดำเนินการวิจัย 2 ขั้น คือ ศึกษาและสำรวจจากเอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และนำข้อมูลจากวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 และข้อที่ 2 ในการสร้างรูปแบบตาม โดยนำรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและประเมินรูปแบบ ว่ามีความถูกต้องและเหมาะสมอย่างไร

ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือจำนวน 5 คน แล้วนำผลการประเมินจากผู้เชี่ยวชาญปรับปรุงแก้ไข ให้เป็นรูปแบบที่มีประสิทธิภาพ เพื่อนำไปทดลองใช้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 30 คน โดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง และยินดีเข้าร่วมโครงการนี้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในการนำรูปแบบไปทดลองใช้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คณะผู้วิจัยนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่างโดยเตรียมวัสดุอุปกรณ์ เอกสาร กำหนดวันประชุมปฏิบัติการ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น และแจ้งประสานผู้เกี่ยวข้อง ดำเนินการประชุมการปฏิบัติการการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน เพื่อชี้แจงแนวทางรูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ในวันที่ 5 เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2564 ณ ห้องประชุมศูนย์วิทยบริการสิรินธร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดยประยุกต์ใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น คู่มือวิจัย แบ่งกลุ่มผู้ร่วมโครงการเป็น 5 กลุ่มตามประเด็นการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สมาชิกในกลุ่มร่วมเล่าเรื่องการปฏิบัติที่ดีสรุปเป็นชุดความรู้และสกัดเป็นแก่นความรู้เพื่อใช้ในการรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น จากนั้นสมาชิกเข้ากลุ่มใหม่ ตามกลุ่มของตนเองร่วมกันประเมินตนเอง นำข้อมูลมากำหนดตารางอิสรภาพตามสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบัน (Current) และเป้าหมายความรู้ที่ต้องการ (Target) ประมวลผลเป็นองค์ความรู้ เพื่อนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและ

ไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ไปใช้ในชีวิตประจำวันเพื่อให้มีความอยู่ที่ดีกว่าในปัจจุบัน โดยมีการดำเนินการอย่างสรุปดังนี้

1) ใช้ Design ในการทดลอง One Group Pretest - Posttest Design โดยใช้สถิติ T-test (Independent Samples) ในการวิเคราะห์

2) กลุ่มตัวอย่างในการทดลอง จำนวน 30 คน เป็นเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษา จำนวน 15 คน เป็นเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อม ที่ไม่ศึกษาต่อจำนวน 15 คน อายุระหว่าง 15 – 18 ปี

3) ดำเนินการทดลองตามแผนงานที่กำหนดไว้ 1 วัน ระหว่างเวลา 08.30 น. ถึง 16.30 น.

4) วิทยากรได้แก่ คณะผู้วิจัย และ วิทยากรอื่นที่มีความเหมาะสมในเรื่องนี้

5) ดำเนินการประเมินผลการทดลองด้วยการใช้แบบประเมินผล การสังเกตการณ์ และการสอบถามแบบไม่เป็นทางการ

6) นำผลการประเมินไปปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.4 ระยะที่ 4 จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

3.4.1 คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดทำคู่มือฯ ไว้ดังนี้

1) ศึกษาค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ

2) สร้างแบบสอบถามความคิดเห็นของเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ในการจัดทำคู่มือโดยมีเนื้อหาสาระกิจกรรม วิธีการ และการประเมินผลอย่างไร แล้วนำแบบสอบถามในส่วนนี้ให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม พร้อมทั้งดำเนินการ เหมือนกับวัตถุประสงค์ข้อที่ 1

3) นำผลการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำคู่มือ แล้วให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เป็นผู้ประเมินผลว่าคู่มือนี้มีความเหมาะสม หรือได้คุณภาพที่จะนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพหรือไม่อย่างไร แล้วคณะผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขคู่มือฯ ให้เหมาะสม และนำไปใช้ได้มีประสิทธิภาพต่อไป

4) นำผลการวิจัย ซึ่งเป็นนวัตกรรม (Innovation) ได้แก่ รูปแบบฯ และคู่มือฯ ไปเผยแพร่และแก้ปัญหาให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพในจังหวัดขอนแก่น

3.4.2 การเขียนรายงานการวิจัย

นำผลการวิจัยทั้งหมดมาเขียนรายงานวิจัยตามความเป็นจริง โดยมีตารางและอธิบายได้ตาราง รวมทั้งมีรูปภาพประกอบ โดยแบ่งออกเป็น 5 บท

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 ทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิจัย

บทที่ 5 สรุป อภิปราย และข้อเสนอแนะ

โดยคณะผู้วิจัยจะนำผลการวิจัยไปสู่กลุ่มเป้าหมาย ในการพัฒนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ 4) เพื่อจัดทำคู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม สอบถามกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 18 ปี ในแต่ละตำบล ๆ ละ 17 คน รวม 289 คน (ร้อยละ 74) ในส่วนของผู้นำครอบครัว จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) จำนวน 2 รูป ในแต่ละตำบล ๆ ละ 6 รูป/คน จำนวน 102 คน (ร้อยละ 26) รวมทั้ง 391 รูป/คน (ร้อยละ 100) ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 391 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 และการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เป็นการจัดการสนทนากลุ่มโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น และพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น รวม 8 รูป/คน โดยมีคณะผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมการสนทนา นำเสนอผลการวิจัย โดยการนำเสนอผลเชิงปริมาณก่อนและตามด้วยการสนทนากลุ่ม เพื่อให้เกิดความเข้าใจข้อเสนอตามลำดับ ดังนี้

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ท้องไม่พร้อมฯ, ผู้นำครอบครัว, ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 3 ระดับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบางกลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ)

ก. ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ท้องไม่พร้อมฯ, ผู้นำครอบครัว, ผู้นำชุมชน และผู้นำทางศาสนาพุทธ)

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามอายุ สถานภาพทางครอบครัว วุฒิการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
อายุ	15 ปี	32	8.18
	16 ปี	119	30.43
	17 ปี	78	19.95
	18 ปี	80	15.35
	19 ปีขึ้นไป	102	26.09
รวม		391	100.00
สถานภาพทางครอบครัว	โสด	270	69.05
	สมรส	49	12.53
	แยกกันอยู่	38	9.72
	อื่น ๆ	34	8.70
รวม		391	100.00
วุฒิการศึกษา	ประถมศึกษา	3	0.77
	มัธยมศึกษาตอนต้น	48	12.28
	มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	282	72.12
	ระดับอุดมศึกษา	58	14.83
รวม		391	100.00

ลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง		จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ	นักเรียน/นักศึกษา	281	71.87
	รับจ้าง/เกษตรกร	49	12.53
	ข้าราชการ/พนักงานบริษัท	23	5.88
	อาชีพอื่น ๆ	38	9.72
รวม		391	100.00
รายได้ต่อเดือน	ต่ำกว่า 5,001 บาท	258	65.98
	5,001-10,000 บาท	69	17.65
	10,001-15,000 บาท	41	10.49
	15,001 บาท ขึ้นไป	23	5.88
รวม		391	100.00

จากตารางที่ 1 พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีอายุ 16 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 รองลงมา อายุ 19 ปีขึ้นไป จำนวน 102 คน คิดเป็นร้อยละ 26.09 อายุ 18 ปี จำนวน 80 คน คิดเป็นร้อยละ 15.35 อายุ 17 ปี จำนวน 78 คน คิดเป็นร้อยละ 19.95 และอายุ 15 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 8.18

มีสถานภาพทางครอบครัว โสด จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 69.05 รองลงมา สมรส จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.53 แยกกันอยู่ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 และอื่น ๆ จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 8.7

มีวุฒิการศึกษา มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 72.12 รองลงมา ระดับอุดมศึกษา จำนวน 58 คน คิดเป็นร้อยละ 14.83 มัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 48 คน คิดเป็นร้อยละ 12.28 และประถมศึกษา จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 0.77

ประกอบอาชีพ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน 281 คน คิดเป็นร้อยละ 71.87 รองลงมา รับจ้าง/เกษตรกร จำนวน 49 คน คิดเป็นร้อยละ 12.53 อาชีพอื่น ๆ จำนวน 38 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 และข้าราชการ/พนักงานบริษัท จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88

มีรายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,001 บาท จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 65.98 รองลงมา 5,001-10,000 บาท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 17.65 10,001-15,000 บาท จำนวน 41 คน คิดเป็นร้อยละ 10.49 และ 15,001 บาท ขึ้นไป จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 5.88

ส่วนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามด้าน ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ที่	ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	เคยใช้		ไม่เคยใช้	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1	ครอบครัวของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	320	81.84	71	18.16
2	ชุมชนของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	224	57.29	167	42.71
3	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	244	62.40	147	37.60
4	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอบายมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ดื่มน้ำเมา 2) ไม่เที่ยวกลางคืน 3) ไม่เที่ยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	230	58.82	161	41.18

จากตารางที่ 2 พบว่า ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น แยกเป็นรายด้าน ดังนี้

ด้านครอบครัวของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม จำนวน 320 คน คิดเป็นร้อยละ 81.84

ด้านชุมชนของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม จำนวน 224 คน คิดเป็นร้อยละ 57.29

ด้านท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 62.40

ด้านท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอภัยมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ตีเมื่อน้ำมา 2) ไม่ตีเยวกลางคืน 3) ไม่ตีเยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม จำนวน 230 คน คิดเป็นร้อยละ 58.82

ส่วนที่ 3 ระดับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ที่	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
ด้านครอบครัวเป็นฐาน					
1.	ครอบครัวของท่านให้ความรู้เรื่องเพศ และอธิบายการป้องกันตนเองทางเพศ เช่น รักษาวลสงวนตัว กินยาคุมกำเนิด และอื่น ๆ	3.82	1.05	มาก	4
2.	ครอบครัวของท่านปลูกฝังให้ท่านรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	4.35	0.80	มาก	1
3.	ครอบครัวของท่านอธิบายผลเสียของการท้องไม่พร้อม	4.09	1.06	มาก	3
4.	ครอบครัวของท่านให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ท่านมาโดยตลอด	4.25	0.87	มาก	2

ที่	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความคิดเห็น	ลำดับที่
5.	ครอบครัวของท่าน แนะนำให้ท่านรักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6	3.39	1.02	ปานกลาง	5
รวม		3.98	0.66	มาก	
ด้านชุมชนเป็นฐาน					
6.	ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักรักษานวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	3.63	1.02	มาก	1
7.	ชุมชนของท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการท้องไม่พร้อม	3.32	1.05	ปานกลาง	3
8.	ชุมชนของท่านให้เกียรติผู้หญิงในฐานะเพศแม่ และดูแลสมาชิกชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	3.55	0.98	มาก	2
9.	ชุมชนของท่าน ส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการท้องไม่พร้อม	2.82	1.11	ปานกลาง	5
10.	ชุมชนของท่าน ส่วนใหญ่รักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6	3.05	0.95	ปานกลาง	4
รวม		3.28	0.79	ปานกลาง	
ด้านศีล 5 เป็นฐาน					
11.	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ โดยป้องกันตนเองทางเพศ ด้วยการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ เช่น รักษานวลสงวนตัว รับประทานยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด ฝังยาคุมกำเนิด ใช้แผ่นแปะคุมกำเนิด เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	4.01	1.04	มาก	5
12.	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการลักทรัพย์เพื่อนำไปใช้จ่ายในทางที่ผิด เช่น นำไปเที่ยวสถานบันเทิง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	4.30	1.00	มาก	2
13.	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	4.46	0.79	มาก	1

ที่	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	$\bar{x}$	S.D.	ระดับความ คิดเห็น	ลำดับ ที่
14.	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ และมีสติในการพูดคุย กับเพศตรงข้าม เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	4.08	0.83	มาก	4
15.	ท่านตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา เพื่อให้มีสติ สัมปชัญญะที่ จะควบคุมการกระทำของตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดการท้อง ไม่พร้อม	4.12	0.93	มาก	3
รวม		4.19	0.67	มาก	
ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน					
16.	ท่านไม่ดื่มน้ำเมา เพราะน้ำเมาทำให้ขาดความยับยั้งชั่ง ใจ อาจจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่ พร้อม	3.90	1.06	มาก	6
17.	ท่านไม่เที่ยวกลางคืน เพราะการเที่ยวกลางคืนทำให้สุ่ม เสี่ยงจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่ พร้อม	4.31	0.93	มาก	4
18.	ท่านไม่ไปเที่ยวสถานบันเทิง เพราะอาจเป็นต้นเหตุทำ ให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	4.36	0.95	มาก	2
19.	ท่านไม่เล่นการพนัน อาจมีความผลเสียร้ายแรง จนทำ ให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	4.33	0.95	มาก	3
20.	ท่านไม่คบคนชั่วเป็นมิตร เพราะมิตรชั่ว อาจจะทำให้ชักชวน ไปในทางที่ไม่ดี จะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ การท้องไม่พร้อม	4.24	0.86	มาก	5
21.	ท่านไม่เกียจคร้าน ไม่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น การขายบริการทางเพศ อันจะก่อให้เกิดการมี เพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	4.42	0.89	มาก	1
รวม		4.26	0.74	มาก	
รวมทุกด้าน		3.93	0.55	มาก	

จากตารางที่ 3 พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานจังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.55)

เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านครอบครัวเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.66) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด ครอบครัวของท่านปลูกฝังให้ท่านรักนวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ($\bar{x} = 4.35$, S.D. = 0.80) รองลงมาเป็น ครอบครัวของท่านให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ท่านมาโดยตลอด ($\bar{x} = 4.25$, S.D. = 0.87) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ครอบครัวของท่านแนะนำให้ท่านรักชาติ 5 ละเว้นจากอบายมุข 6 ($\bar{x} = 3.39$, S.D. = 1.02)

ด้านชุมชนเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.79) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักรักนวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ($\bar{x} = 3.63$, S.D. = 1.02) รองลงมาเป็น ชุมชนของท่านให้เกียรติผู้หญิงในฐานะเพศแม่ และดูแลสมาชิกชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างดี ($\bar{x} = 3.55$, S.D. = 0.98) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ชุมชนของท่าน ส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 2.82$, S.D. = 1.11)

ด้านศีล 5 เป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดีกในกาม รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 4.46$, S.D. = 0.79) รองลงมาเป็น ท่านตั้งใจงดเว้นจากการลักทรัพย์เพื่อนำไปใช้จ่ายในทางที่ผิด เช่น นำไปเที่ยวสถานบันเทิง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 4.30$, S.D. = 1.00) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์ หรือมนุษย์ โดยป้องกันตนเองทางเพศ ด้วยการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ เช่น รักนวลสงวนตัว รับประทานยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด ฝังยาคุมกำเนิด ใช้แผ่นแปะคุมกำเนิด เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 4.01$, S.D. = 1.04)

ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.74) เมื่อพิจารณารายข้อลำดับสูงที่สุด คือ ท่านไม่เกียจคร้าน ไม่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น การขายบริการทางเพศ อันจะก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 4.42$, S.D. = 0.89) รองลงมาเป็น ท่านไม่ไปเที่ยวสถานบันเทิง เพราะอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 4.36$, S.D. = 0.95) ส่วนข้อที่ต่ำที่สุด คือ ท่านไม่ดื่มน้ำเมา เพราะน้ำเมาทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม ($\bar{x} = 3.90$, S.D. = 1.06)

ส่วนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามความคิดเห็นในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ข้อ	ข้อความ	ควร		ไม่ควร	
		จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1.	หลักการและเหตุผล	373	95.40	18	4.60
2.	วัตถุประสงค์	382	97.70	9	2.30
3.	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ	359	91.82	32	8.18
4.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน	379	96.93	12	3.07
5.	ด้านชุมชนเป็นฐาน	353	90.28	38	9.72
6.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน	312	79.80	79	20.20
7.	ด้านวินัยจากอภายมุข 6 เป็นฐาน	318	81.33	73	18.67
8.	การจัดกิจกรรม	353	90.28	38	9.72
9.	มีการแบ่งกลุ่ม	289	73.91	102	26.09
10.	มีการจัดสัมมนา	334	85.42	57	14.58
11.	มีการบรรยาย	353	90.28	38	9.72
12.	มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย	383	97.95	8	2.05
13.	มีตัวชี้วัด	347	88.75	44	11.25
14.	มีการประเมินผล	357	91.30	34	8.70

จากตารางที่ 4 พบว่า ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

ควรให้มี หลักการและเหตุผล จำนวน 244 คน คิดเป็นร้อยละ 93.49 หลักการและเหตุผล จำนวน 373 คน คิดเป็นร้อยละ 95.40 วัตถุประสงค์ จำนวน 382 คน คิดเป็นร้อยละ 97.70 คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ จำนวน 359 คน คิดเป็นร้อยละ 91.82 ด้านครอบครัวเป็นฐาน จำนวน 379 คน คิดเป็นร้อยละ 96.93 ด้านชุมชนเป็นฐาน จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 90.28 ด้านศีล 5 เป็นฐาน จำนวน 312 คน คิดเป็นร้อยละ 79.80 ด้านวินัยจากอภายมุข 6 เป็นฐาน จำนวน 318 คน คิดเป็นร้อยละ 81.33 การจัดกิจกรรม จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 90.28 มีการแบ่งกลุ่ม จำนวน

289 คน คิดเป็นร้อยละ 73.91 มีการจัดสัมมนา จำนวน 334 คน คิดเป็นร้อยละ 85.42 มีการบรรยาย จำนวน 353 คน คิดเป็นร้อยละ 90.28 มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย จำนวน 383 คน คิดเป็นร้อยละ 97.95 มีตัวชี้วัด จำนวน 347 คน คิดเป็นร้อยละ 88.75 มีการประเมินผล จำนวน 357 คน คิดเป็นร้อยละ 91.30

ส่วนที่ 5 เปรียบเทียบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ตารางที่ 5 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานภาพรวมของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	2.21	0.43	1.81	0.77	12.86	.00*
- หลังทดลอง	4.02	0.80				

ตารางที่ 5 พบว่า การทดสอบภาพรวมของรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 6 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านครอบครัวเป็นฐาน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	2.23	0.73	1.87	1.01	10.14	.00*
- หลังทดลอง	4.10	0.92				

ตารางที่ 6 พบว่า การทดสอบของด้านครอบครัวเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 7 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านชุมชนเป็นฐาน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	2.07	.64	1.70	0.79	11.72	.00*
- หลังทดลอง	3.77	.90				

ตารางที่ 7 พบว่า การทดสอบของด้านชุมชนเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 8 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน ก่อนและหลังการทดลอง โดยใช้สถิติ Pair t-test

ทดสอบ	<i>M</i>	<i>SD</i>	$\bar{D}$	$\overline{SD}$	<i>t</i>	<i>p</i>
- ก่อนทดลอง	2.33	.80	1.87	1.01	10.14	.00*
- หลังทดลอง	4.20	.92				

ตารางที่ 8 พบว่า การทดสอบของด้านชุมชนเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

n = 107

ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
1.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน		
	1) พ่อ - แม่ควรให้ความรู้, คำปรึกษา, คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ, การใช้ชีวิต, ความสัมพันธ์ระหว่างเพศแก่ลูกในทางที่ถูกต้อง พร้อมทั้งปัญหาและทางออกเกี่ยวกับเรื่องเพศสัมพันธ์	50	46.73
	2) พ่อ - แม่ควรจัดให้มีกิจกรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งและสายใยรักภายในครอบครัวอยู่เป็นประจำเพื่อให้ลูกมีความคุ้นเคยและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงเรื่องความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามในทางที่ถูกต้อง	25	23.36
	3) พ่อ - แม่ควรปลูกฝังคุณธรรม, ความมีเหตุมีผล หรือความเป็นประชาธิปไตยให้กับลูกเพื่อให้ลูกมีมุมมองหรือทัศนคติเชิงบวกในเรื่องเพศและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ	32	29.91
2.	ด้านชุมชนเป็นฐาน		
	1) ชุมชนควรให้คำแนะนำแก่เยาวชน จัดการแนะนำเรื่องการป้องกันการท้องในวัยเรียนให้เยาวชนในชุมชน	24	22.43
	2) การจัดอบรมให้ความรู้ ชุมชนควรมีการจัดอบรม กิจกรรม สัมมนา ให้ความรู้เกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ วิธีป้องกัน ผลลัพธ์ และโรคติดต่อทางเพศ ให้ความรู้เรื่องท้องควรพร้อมแก่คนในชุมชน	35	32.71
	3) ชุมชนควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการคุมกำเนิด ประชาสัมพันธ์เรื่องการฝังยาคุม ควรไปในที่มีแหล่งมั่วสุมในชุมชน กระจายอุปกรณ์และ	18	16.82

ที่	ข้อเสนอแนะ	จำนวน	คิดเป็นร้อยละ
	วิธีคุมกำเนิดโดยถูกวิธีในพื้นที่ชุมชนและท้องถิ่น 4) ควรมีการรณรงค์ให้ความรู้ในชุมชน รณรงค์ในชุมชน เป็นหูเป็นตา ช่วยเหลือกัน สอนทักษะการป้องกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังเยาวชนให้ให้เกียรติกัน รณรงค์หากิจกรรมสร้างสรรค์ที่เป็นผลดี รณรงค์ชุมชนปลอดภัย 5) ควรส่งเสริมการคุมกำเนิดในชุมชน ควรมีถุงยางอนามัยที่ได้คุณภาพ ขายในราคาถูกๆ ควรมีถุงยางอนามัยแจกตามห้องน้ำสาธารณะ เช่น ห้องน้ำโรงเรียน และสนับสนุนให้วัยรุ่นหญิงมีการฝังเข็มยาคุม	22 8	20.56 7.48
3.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน 1) ควรศึกษาหลักการ, องค์ประกอบ และอันิสงส์ของการรักษาศีล 5 2) ควรประยุกต์ใช้ศีล 5 เพื่อความเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องเหมาะสมกับเวลา สถานที่ บุคคล และชุมชน	47 60	43.93 56.07
4.	ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน 1) ควรศึกษาหลักการ, องค์ประกอบ และประโยชน์ของการเว้นจากอบายมุข 6 2) ควรเว้นจากอบายมุข 6 ได้แก่ ละเว้นการดื่มน้ำเมา เที่ยวกลางคืน เที่ยวดูการละเล่น เล่นการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจ คร้านการทำงาน	34 73	31.78 68.22

ข. ผลการวิจัยเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ)

การสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เป็นการจัดการสนทนากลุ่มโดยเชิญตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ ประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลบึงเนียม ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทย

อาหาร ขอนแก่น และพระสังฆาธิการในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 8 รูป/คน เมื่อวันศุกร์ ที่ 18 กุมภาพันธ์ 2565 เวลา 09.00 – 11.30 น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: 890 250 7405 Passcode: 123456 ซึ่งได้ข้อมูลและประเด็นต่าง ๆ ผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. บริบทปัญหาการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง ในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันทั่วถึง ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันทั่วถึงที่ต่อความเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีนคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่น ด้านพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม และดำเนินตามแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม (แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564, 2564)

2. การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม (ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ) ซึ่งคณะผู้วิจัยต้องอธิบายถึงการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

1) พระครูสังฆรักษ์ทวี อภโย, ดร. เลขานุการเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น (ธ) กล่าวว่า “...เด็กทุกวันนี้เขาไม่ได้กลัวและไม่รู้จักบุญบาปคุณโทษอะไร เขาไม่ได้มีหลักคิดหรือข้อคิดอะไรด้วยซ้ำไป ท่านได้เสนอในที่ประชุมว่าจะทำอย่างไรให้เครื่องมือที่ผู้จัดทำงานวิจัยนี้ได้ถ่ายทอดความรู้ไปสู่เด็กเหล่านั้น หรือให้เด็กได้เรียนรู้หลักธรรมที่ผู้วิจัยได้นำเสนอออกไป และใช้ได้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายเป็นอย่างมาก ถ้าเราจะพูดถึงหลักธรรมแล้วนั้น จัดว่าเป็นหลักธรรมที่สอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายของงานวิจัยทุกชุดโครงการ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบ กลไก แต่เราจะทำอย่างไร ที่จะทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เข้าใจ ได้เห็นตรงกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัยที่ได้ตั้งเอาไว้

ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของหลักคิด รู้จักเกรงกลัวต่อสิ่งที่ทำ รู้จักในเรื่องของบาป บุญ คุณ โทษ ซึ่งจะตรงกับหลักทางพระพุทธศาสนาที่ต้องการเผยแพร่พระธรรมคำสอน โดยมุ่งประเด็นไปเฉพาะกลุ่มเยาวชน ให้มีความรู้ในเรื่องของของบาป บุญ คุณ และโทษให้ได้มากที่สุด ซึ่งหลักธรรมคำสอนนั้นก็จะมีรวมไปถึงบุคคลทั่ว ๆ ไปด้วย โดยเน้นไปยังผู้ปกครอง เพราะจะได้อบรมสั่งสอนบุตรหลานของตนเองได้ เพราะทุกวันนี้เด็กไม่ค่อยเข้าวัด ก็มีแต่ผู้ปกครองเท่านั้นที่จะคอยว่ากล่าวตักเตือน และอบรมได้...”

สรุปว่า ต้องการแนวทางในการนำผลการวิจัยนี้ไปถ่ายทอดความรู้สู่เยาวชนกลุ่มเปราะบาง ให้เด็กได้เรียนรู้หลักธรรมที่ผู้วิจัยได้นำเสนอออกไป และใช้ได้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด

2) นางธัญลักษณ์ วัฒนศิริธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น กล่าวว่า “...ปัจจุบันปัญหาการตั้งครรภ์และอัตราการคลอดของเด็กอายุ 15 - 19 ปี มีแนวโน้มลดลง แต่ที่น่าเป็นห่วงคือ เด็กอายุ 10 - 14 ปี มีปัญหาการตั้งครรภ์เพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ และท้องซ้ำแล้วซ้ำเล่า โดยมากกว่า 50% เกิดจากการล่วงละเมิดจากบรรดาญาติ ๆ ของเด็ก เช่น อา น้า ลุง พ่อเลี้ยง เป็นต้น ประเด็นที่น่าสนใจก็คือ กระทรวงสาธารณสุขพยายามที่จะควบคุมการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นให้ได้โดย อายุ 10 - 14 ปี ไม่ให้มีการท้องเลย หรือไม่ให้เกิน 1 คนต่อ 1,000 คน อายุ 15 - 19 ปี ประชากร 1,000 คน ห้ามคลอดเกิน 25 คน ก่อนนี้ปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้รับการดูแลจากกระทรวงสาธารณสุขเพียงกระทรวงเดียว ปรากฏว่าไม่ประสบผลสำเร็จตามที่ตั้งไว้ จากนั้นจึงได้ขอความร่วมมือโดยอาศัยภาคีเครือข่าย 6 กระทรวง ได้แก่ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อช่วยกันบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูวัยรุ่นที่มีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น เช่น กระทรวงศึกษาธิการจะต้องมีการบังคับให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับทักษะชีวิตและเพศ และเมื่อเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยเรียนหรือการท้องไม่พร้อม ผู้อำนวยการสถานศึกษาจะต้องปฏิบัติตาม พรบ.การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ.2559 อย่างไร หรือในกรณีที่เด็กตั้งครรภ์แล้วให้กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เป็นผู้ให้การพักพิงและเยียวยา เมื่อเด็กคลอดแล้วก็สามารถไปเรียนต่อได้ เป็นต้น ในส่วนของกระทรวงสาธารณสุข มีมาตรการกำหนดให้ทุกโรงพยาบาลจะต้องมีคลินิกวัยรุ่น และจัดให้บริการอย่างเป็นมิตรกับเด็กที่ท้องไม่พร้อม ที่สำคัญ สปสช. สังกัดกรมอนามัยได้เล็งเห็นประโยชน์ที่จะทำอย่างไรจะเห็นเด็กที่ท้องไม่พร้อมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการคุมกำเนิด และช่วยผลักดันกฎหมายที่ช่วยเด็กที่ท้องไม่พร้อม ไม่มีสามีและมีแนวโน้มในการฆ่าตัวตายว่าสามารถที่จะยุติการตั้งครรภ์ได้...”

สรุปว่า ปัญหาเด็กท้องไม่พร้อมอายุ 10 - 14 ปี

มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ กระทรวงสาธารณสุขได้ขอความร่วมมือกับอีก 6 กระทรวงคือ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงยุติธรรม และกระทรวงวัฒนธรรมเพื่อช่วยกันบริการส่งเสริม ป้องกัน รักษา และฟื้นฟูวัยรุ่นที่มีปัญหาเกี่ยวกับการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ที่สำคัญช่วยกันผลักดันกฎหมาย และพระราชบัญญัติต่าง ๆ เพื่อช่วยในกรณีเด็กตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือท้องไม่พร้อม

3) นางวรวลัย เกษมศรีวิวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า “...สภาพปัญหาจริง ๆ ของทางสาธารณสุขว่าไม่ได้ปฏิบัติหน้าที่เรื่องของเด็กหรือเยาวชนโดยตรง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องของนโยบาย แผนการคุมกัน ตัวชีวิตของกระทรวง กรม หน่วยงานองค์กร ที่จะถ่ายทอดไปยังผู้ปฏิบัติในพื้นที่ สภาพปัญหาจริง ๆ ของเยาวชนในจังหวัดขอนแก่น ก็จะเป็นเรื่องของ การคลอดของเด็กอายุ 15 – 19 ปี ที่มีการลดลงอย่างเห็นได้ชัดภายใน 10 ปีย้อนหลังคือ ประมาณปี 2555 คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 50 ต่อ 1000 ของประชากร และสำหรับปี 2564 คิดเป็นค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 26 ต่อ 1000 ของเยาวชนอายุ 15 – 19 ปี สำหรับเด็กอายุ 10 – 14 ปี ก็บรรลุเป้าหมายที่ได้ตั้งเอาไว้ คือประมาณ 1 คน จะเห็นได้ว่าเรื่องของการเกิดของเด็กของจังหวัดขอนแก่นจะลดลงมาจากสถิติตัวเลขอยู่ที่ประมาณ 4000 คน แต่ว่าการท้องไม่พร้อมก็ยังเกิดขึ้นอยู่ สำหรับเด็กผู้ที่ท้องไม่พร้อมที่เราเรียกว่า “เด็กหญิงแม่” เมื่อปี 2564 ของจังหวัดขอนแก่นมีอยู่ประมาณ 37 คน ซึ่งเป็นข้อมูลที่เข้าสู่ระบบคือการฝากครรภ์จนกระทั่งคลอด แต่สำหรับเด็กที่ท้องไม่พร้อมที่ไม่ได้แจ้งตามระบบก็อาจจะมียูเพระติดที่อาย หรือไม่กล้าที่จะเปิดเผย สำหรับเรื่องทางออก ท่านได้เสนอเป็น 2 ทางให้เลือก คือ 1. การตั้งครรภ์ต่อจนคลอด หรือ 2. ยุติการตั้งครรภ์ ในกรณีการตั้งครรภ์ต่อจนคลอดนี้ทางผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำว่า สถานพยาบาลทุกแห่งในจังหวัดขอนแก่นที่อยู่ภายใต้กระทรวงสาธารณสุขก็รับให้ปรึกษาตลอดการดูแลตั้งแต่ตั้งครรภ์จนถึงการคลอด ซึ่งทางสาธารณสุขก็ได้หาวิธีการในรูปแบบใหม่และสามารถเข้าถึงได้ง่ายๆ โดยการสร้างไลน์เพื่อรับข้อมูลที่รวดเร็วและทันสมัย จนกระทั่งองค์ความรู้ที่ตัวผู้รับข้อมูลจะต้องรู้จักทางหนึ่ง สำหรับหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อมก็สามารถรับคำปรึกษาได้ ทางสาธารณสุขเองก็มีช่องทางให้คำปรึกษาให้โดยโทรไปที่เบอร์ 1663 ซึ่งช่องทางนี้เป็นสายด่วนสำหรับหญิงที่ตั้งครรภ์ไม่พร้อม หรือแม้กระทั่งคนที่ติดโรค HIV ที่เราเรียกว่า โรคเอดส์ และวิธีนี้เป็นวิธีที่ผู้โทรเข้ารับคำปรึกษาไม่จำเป็นต้องแสดงตัวได้ สำหรับกรณีที่ยุติการตั้งครรภ์นี้ทางผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้คำแนะนำว่า จะมีแพทย์เครือข่ายอาสาให้การช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาหรือข้อมูลที่ควรรู้สำหรับหญิงที่ต้องการยุติการตั้งครรภ์ไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ซึ่งจะจัดอยู่ทั้งภาค

กลางและภาคอีสาน โดยสามารถเข้าไปที่เบอร์โทร 1663 และทางสายด่วนก็จะติดต่อประสานงานหน่วยงานที่อยู่ใกล้เคียงได้รวดเร็วและทันต่อสถานการณ์ กระบวนการการทำงานของสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่นก็ได้ปฏิบัติตามโครงสร้างที่ได้วางเอาไว้แล้วซึ่งโครงสร้างเหล่านั้นได้ผ่านการประชุมจากคณะกรรมการการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ตาม พรบ.การป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ปี พ.ศ. 2559 และได้มีการขับเคลื่อนผ่านคณะกรรมการอนามัยแม่และเด็กของจังหวัดขอนแก่น คณะกรรมการอนามัยเจริญพันธุ์ระดับอำเภอ หรือไม่ก็จะมีกิจกรรมที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชนผ่านทักษะกระบวนการการเรียนรู้ทางด้านสุขภาพจิต และยาเสพติด ด้วยกิจกรรม To Be Number 1 และเปิดห้องให้คำปรึกษาหรือข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ที่ผู้รับบริการจะรับรู้ รวมถึงทักษะชีวิตด้วย ทางด้านกระบวนการการประเมินและติดตามได้มีการติดต่อสื่อสารกับหน่วยงานต่างๆ ทั้งทางจังหวัด อำเภอ และตำบลเป็นลำดับ ทางด้านการป้องกัน คือการส่งเสริมให้โรงเรียนจัดกระบวนการการเรียนรู้ เรื่อง “โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ” การแนะนำการเข้าถึงสื่อต่าง ๆ การบูรณาการการเรียนรู้กลุ่มสาระที่เกี่ยวข้อง เช่น สุขศึกษา พลศึกษา เป็นต้น ซึ่งในกลุ่มสารระดังกล่าวนั้นจะได้พูดถึงเรื่องเพศสัมพันธ์ และถุงยางอนามัย ที่เป็นสิ่งที่เด็กและเยาวชนจะต้องรับรู้ ด้านการให้คำแนะนำ ทางสาธารณสุขจังหวัดได้มีส่วนร่วมกับราชวิทยาลัยสูตินรีแพทย์ได้ให้คำแนะนำว่าควรที่จะมีการคุมกำเนิด ซึ่งจะมีหลากหลายวิธีการคุมกำเนิด จัดกลุ่มให้คำแนะนำตามกรณีต่าง ๆ อีกทั้งมีหลายคลินิก หรือสถานที่ที่ทางกระทรวงอนุญาตเปิดให้คำปรึกษา...” สรุปว่า ทางด้านสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น ได้เสนอทางออกสำหรับหญิงที่ท้องไม่พร้อมเป็น 2 ทางให้เลือก คือ 1. การตั้งครรภ์ต่อจนคลอด หรือ 2. ยุติการตั้งครรภ์ เมื่อเกิดขึ้นแล้วจะมีกระบวนการการประเมินผล ติดตามผลอย่างไร มีการปกป้องหรือป้องกันอย่างไร และท้ายที่สุดคือจะให้คำชี้แนะ หรือแนะนำ ให้คำปรึกษาอย่างไร

4) นางสาวทิพวัลย์ โมกภา ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น กล่าวว่า “...ปัญหาการท้องในวัยรุ่นเป็นปัญหาที่ตัวเด็กไม่ใช่ปัญหาแต่เขากำลังเจอปัญหาและเป็นปัญหาที่ไม่อยากให้เกิด สิ่งแรกที่เราพบในประเด็นการท้องของวัยรุ่นก็คือ ปัญหาเด็กขาดทักษะชีวิตในเรื่องสุขภาวะทางเพศ แยกออกเป็น 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่ 1 เป็นเด็กอยู่ในระบบ อยู่ในครอบครัวที่อบอุ่น มีฐานะ เรียนดี ไม่เที่ยวกลางคืน พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลากับลูกเท่าที่ควร มักจะบอกให้ลูกตั้งใจเรียนแต่ไม่ได้บอกว่าเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเพศจะให้แก้ปัญหาอย่างไร ตัวเด็กเองก็ไม่ค่อยมีความรู้เกี่ยวกับสุขอนามัยทางเพศ เช่น การกินยาคุม การสวมถุงยางอนามัย เป็นต้น สุดท้ายเมื่อเด็กมีปัญหาไม่ว่าจะกับเด็กในระบบหรือนอกระบบอันนำไปสู่การ

ห้องไม่พึงประสงค์ เมื่อเด็กไม่สามารถหาทางออกได้จึงส่งผลไปสู่การทำผิดอื่น ๆ ตามมารวมถึงการยุติการตั้งครรภ์ บางครั้งเด็กขายตัวโดยที่พ่อแม่ไม่รู้ ประเด็นที่ 2 เป็นเด็กนอกระบบ กรณีที่พ่อ - แม่แยกกันอยู่ เป็นเด็กแว้นท์ สก๊อย ใช้สารเสพติด ไม่ป้องกันการร่วมเพศ กลุ่มนี้บางทีไม่ยอมยุติการตั้งครรภ์เพราะพวกเขายู่ในครอบครัวที่ขาดความอบอุ่นจึงอยากจะมีครอบครัวที่อบอุ่น อยากจะมีลูก แต่ก็ติดปัญหาหลายอย่าง ขาดความรู้เกี่ยวกับการมีบุตร ไม่สามารถดูแลตัวเองได้เต็มที่ และไม่มีเงินสุดท้ายจึงได้ยุติปัญหาการตั้งครรภ์...” สรุปว่า ปัญหาท้องในวัยรุ่นส่วนมากเกิดจากปัญหาภายในครอบครัวเป็นหลัก เช่น พ่อแม่ไม่ค่อยมีเวลาให้ลูก ไม่เข้าใจชีวิตวัยรุ่น ไม่แนะนำลูกเรื่องเพศศึกษา ลูกไม่ค่อยได้อยู่กับพ่อแม่ ที่สำคัญเด็กมองการมีเพศสัมพันธ์เป็นสิ่งที่น่าทดลองแต่ขาดความรู้เกี่ยวกับวิธีการใช้ถุงยางอนามัย การกินยาคุม เป็นต้น

5) นางสาววราภรณ์ ตั้งศิริ ผู้ทรงคุณวุฒิ สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) กล่าวว่า “...สวท ขอนแก่น เป็นสถานที่ยุติการตั้งครรภ์ หากเด็กมีปัญหาเกี่ยวกับท้องไม่พร้อมมาปรึกษาโดยมากจะให้คำปรึกษาโดยยึดผู้ใช้บริการเป็นศูนย์กลาง จะไม่ชักจูงเด็กหรือพูดให้เด็กอยากจะทำแต่จะพยายามให้เหตุผลว่าการยุติการตั้งครรภ์ไม่ใช่สิ่งที่ถูกต้อง แต่หากต้องการให้มีครรภ์ต่อไปปัญหาที่จะตามมาจะมีอะไรบ้าง เพราะบางทีการที่เด็กมาปรึกษาก็ไม่รู้ว่าการยุติการตั้งครรภ์มันเป็นบาปหรือไม่ หรือการโกหกผู้ปกครองว่าไม่เคยมีอะไรกับผู้ชายเป็นบาปหรือไม่ เด็กไม่รู้เรื่องสิ่งเหล่านี้ การให้คำปรึกษาด้านพุทธศาสนาจึงเป็นอีกทางที่อาจจะทำให้ปัญหาท้องในวัยรุ่นลดลงก็ได้...”

6) นางสาวสุพัตรา กองเพชร ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) กล่าวว่า “...สภาพปัญหาของโรงพยาบาลขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) ขณะนี้มีวัยรุ่นตั้งครรภ์ ประมาณ 50 คน ช่วงอายุ 10 – 14 ปี จำนวน 5 คน ช่วงอายุ 15 – 19 ปี จำนวน 45 คน ช่วงอายุที่ตั้งครรภ์มากที่สุด คือ 17 – 19 ปี โดยมีระบบบริการ การดูแลวัยรุ่น มารดาวัยรุ่นของโรงพยาบาลขอนแก่น มีการตั้งเป้าหมายว่าอัตราการตั้งครรภ์ซ้ำในมารดาวัยรุ่นจะต้องน้อยกว่าร้อยละ 10 การคุมกำเนิดกึ่งถาวรในมารดาหลังคลอดในวัยรุ่น ต้องมากกว่าร้อยละ 80 มีระบบบริการคลินิกวัยรุ่นในทุกโรงพยาบาล เพื่อสร้างความเป็นมิตรและเข้าใจในวัยรุ่น ให้คำปรึกษาและประเมินความพร้อมสำหรับการตั้งครรภ์ หากมีการมาขอคำปรึกษา จะประเมินผู้เข้ารับบริการก่อน เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการแก้ปัญหา คือ 1) ตั้งครรภ์ต่อ การตั้งครรภ์ต่อมีข้อดีอย่างไร มีข้อเสียอย่างไร 2) การยุติการตั้งครรภ์ ซึ่งมีแบบประเมินและแบบสอบถามให้ผู้รับบริการได้ทบทวน ตอบคำถาม เพื่อทบทวนตนเอง เมื่อตอบ

คำถาม ทบทวนตนเองแล้ว หากตัดสินใจตั้งครรรค์ต่อด้วยปัจจัย เหตุผลหลาย ๆ อย่าง ก็ทำการฝากครรรค์ มีระยะเวลาในการมาฝากครรรค์ 5 – 6 ครั้ง โดยมาที่คลินิกวัยรุ่น เพื่อมารับคำปรึกษาและทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่จะดูแลลูกตัวเองได้ ดังนี้ 1) บทบาทการเป็นมารดาและบิดา 2) การวางแผนคุมกำเนิดหลังคลอด 3) เทคนิคการลดความเจ็บปวดในขณะคลอด เช่น เทคนิคการหายใจระหว่างคลอด 4) โรงเรียนพ่อแม่ เพื่อเตรียมคลอด 5) เรื่อง “นมแม่” ตามช่วงของอายุครรภ์ และหลังคลอดก็ติดตามติดตามทางโทรศัพท์ ผ่านแอปพลิเคชัน Line ของคลินิกวัยรุ่น โดยดูแลให้มารดาวัยรุ่นมีความสุข..” สรุปว่า หากมีการมาขอคำปรึกษาที่คลินิกวัยรุ่น จะประเมินผู้เข้ารับบริการก่อน เปิดโอกาสให้มีทางเลือกในการแก้ปัญหา คือ 1) ตั้งครรรค์ต่อ 2) การยุติการตั้งครรรค์ หากตัดสินใจตั้งครรรค์ต่อ คลินิกวัยรุ่นจะให้คำปรึกษา พาทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเตรียมความพร้อมในการเป็นมารดาวัยรุ่นที่จะดูแลลูกตัวเองได้

7) นางสาวจิราภรณ์ จงสถิตธิรักษ ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น กล่าวว่า “...ควรที่จะจัดทำหลักสูตรเกี่ยวกับหลักธรรมที่สามารถให้ความรู้เป็นรูปธรรมชัดเจน ซึ่งจะทำให้เด็กเยาวชน ตลอดจนครอบครัวมีความรู้ความเข้าใจ จนเกิดเป็นภูมิคุ้มกันที่ไม่มีสิ่งใด ๆ มาทำลายได้ โดยเฉพาะเรื่องของศีล 5 ต้องมีการรณรงค์ให้ชัดเจน เพราะถ้าเด็กหรือเยาวชนเข้าใจ และเข้าถึงหลักปฏิบัติแล้วนั้นจะทำให้เด็กหรือผู้ปกครองจะเกิดความเกรงกลัว หรือมีความเกรงกลัวต่อบาป บุญ คุณ โทษ ตามหลักปฏิบัตินั้น ด้านการทำงานควรที่จะให้หน่วยงานทุกหน่วยงาน องค์กรทุกองค์กร สถาบันทุกสถาบันจะต้องร่วมมือกันในการแก้ปัญหา เพราะทุกหน่วยงาน องค์กร และสถาบันต่างมีหน้าที่จะต้องทำแต่ก็มีวัตถุประสงค์ กลไก เดียวกัน จึงมองว่าการพัฒนาที่ทำกลับไม่ได้ผล...” สรุปว่า ควรที่จะมีหลักสูตรที่เป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน หรือเป็นหลักปฏิบัติที่จะสามารถปลูกฝังจิตสำนึกเด็ก ตลอดจนเป็นผู้ใหญ่ สำหรับคำแนะนำคือควรที่จะสร้างรูปแบบ กลไก ตลอดกับการร่วมมือกันทุกหน่วยงาน ทุกองค์กร โดยเฉพาะสถาบันหลักๆ คือ บ้าน วัด และโรงเรียนจะเกิดประโยชน์ที่เห็นได้ชัด

8) นายชราวุฒิ ดาทุมมา นักวิชาการศาสนาชำนาญการ กล่าวว่า “...ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นส่วนมากรวมทั้งปัญหาของเยาวชนเกิดจากปัญหาครอบครัวที่คนในครอบครัวไม่เข้าใจบทบาทและหน้าที่ของตน ดังนั้นจึงจำเป็นต้องศึกษาหลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น หลักทศ 6 หรือฆราวาสธรรม ในส่วนของสำนักงานพุทธศาสนาจังหวัดมีส่วนในการช่วยในการเผยแพร่หลักธรรมโดยผ่านสื่อต่าง ๆ หรือครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ดังนั้น ความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน กับ สำนักงานพุทธศาสนาจังหวัด อาจจะมีส่วนช่วยในการลดปัญหาการตั้งครรรค์ในวัยรุ่นก็ได้หรือไม่ก็ทำให้เด็กเข้าใจชีวิต

เพิ่มมากขึ้นโดยการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน...” สรุปว่า หลักธรรมทางพุทธศาสนา เช่น หลักทศ 6 หรือฆราวาสธรรม โดยความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน กับ สำนักงานพุทธศาสนา จังหวัด อาจจะมีส่วนช่วยในการลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นก็ได้หรือไม่ก็ทำให้เด็กเข้าใจชีวิตเพิ่มมากขึ้นโดยการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

9) นางสาวอภิสมมา ชินพระวอ ตัวแทนจาก สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น กล่าวว่า “...สภาเด็กและเยาวชนจังหวัดขอนแก่น ได้จัดโครงการ “การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยเรียน love say yes sex say no” เพื่อให้เยาวชนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถป้องกันตนเองจาก โรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 2. การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยเรียน มี จำนวนลดลง 3. เยาวชนและชุมชนเกิดความตระหนักในการป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ และการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร 4. เยาวชนมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมเพื่อป้องกันโรคติดต่อทาง เพศสัมพันธ์ และการป้องกันการตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร...” สรุปว่า จาก สภาเด็กและเยาวชนจังหวัด ขอนแก่น จัด “กิจกรรม love say yes sex say no : คิดให้ได้ รักให้เป็น” เพื่อกระตุ้นสังคมเยาวชน ไทยให้ตระหนักถึงปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น พร้อมกับการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีในการใช้ชีวิต ที่เหมาะสมให้แก่เยาวชนไทยกับ ภายใต้โครงการสายใยรักแห่งครอบครัว ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร หรือ stop teen mom : หยุด! การตั้งครรภ์ไม่พร้อมใน วัยรุ่น ที่ถูกจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อรณรงค์ให้สังคมได้ตระหนักและร่วมกันยับยั้งแก้ไขปัญหามาผ่าน กิจกรรมมากมาย

10) ตัวแทน เยาวชนท้องไม่พร้อม กล่าวว่า “...เห็นด้วยกับสิ่งที่ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ได้กล่าวมาในเรื่องของสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมในวัยรุ่น และคิดว่าการใช้หลักธรรมมาสอน วัยรุ่นจะช่วยลดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้...” สรุปว่า ความร่วมมือจากหน่วยงานของรัฐ เอกชน ภาคประชาชน และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น ศีล 5 ละเว้นอบายมุข 6 จะช่วยลดปัญหาการ ตั้งครรภ์ในวัยรุ่นได้

3. รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มี คุณภาพในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ พบว่า รูปแบบที่เยาวชนกลุ่ม เปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพใช้เป็นการอาศัยความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ

และเอกชนโดยมีกระทรวงสาธารณสุขเป็นแม่งาน โดยได้อาศัยกฎหมายเป็นฐานในการช่วยเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ผลปรากฏว่าสามารถช่วยในการยุติการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นได้พอสมควร ช่วงอายุ 15-19 ลดลง แต่ช่วง 10-14 เพิ่มขึ้นแสดงว่ารูปแบบที่ใช้ยังไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

รูปแบบที่ 2 ที่เยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพในจังหวัดขอนแก่นและผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพ พบว่ารูปแบบที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ยังขาดประเด็นด้านศีลธรรม

คณะผู้ทรงคุณวุฒิมีความเห็นพ้องกับคณะผู้วิจัยว่าหากนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาปรับใช้หรือใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นฐานเพื่อช่วยเสริมรูปแบบทางกฎหมายอาจสามารถทำให้วัยรุ่นเข้าใจชีวิตและช่วยลดการตั้งครรภ์แบบไม่พร้อมหรือยุติการตั้งครรภ์ได้มากยิ่งขึ้น

4. คู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการสอบถามผู้ทดลองใช้คู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นว่าควรปรับปรุงอะไร โดยภาพรวม ผู้ทดลองใช้คู่มือฯ ได้ให้ข้อมูลเบื้องต้นไว้ว่า

“...ควรระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง กลุ่มที่มีอายุ มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน ควรระบุให้ชัดเจนว่า สถานที่ใช้ดำเนินการต้องมีคุณลักษณะเช่นไร และระบุจำนวนตัวอย่างของสถานที่ศึกษา ควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุมและหลากหลาย ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการมากเกินไป อ่านแล้วเข้าใจ นำไปปรับใช้ได้ เนื้อหาต้องง่ายในการใช้งาน สั้น กระชับ เข้าใจง่าย ควรมีรูปภาพประกอบ สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และควรนำข้อมูลในคู่มือไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ด้วย...”

สรุปได้ว่าผู้ทดลองใช้คู่มือฯ ต้องการให้มีเนื้อหาสาระในคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้

- 1) ด้านวัตถุประสงค์ ควรมุ่งสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพให้แก่เยาวชน
- 2) ด้านกลุ่มเป้าหมาย ควรระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจน ว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบาง หมายถึง กลุ่มที่มีอายุ มีคุณสมบัติอย่างไร เพื่อความชัดเจนและเข้าใจตรงกัน
- 3) ด้านสถานที่ดำเนินการ ควรระบุให้ชัดเจนว่า สถานที่ใช้ดำเนินการต้องมีคุณลักษณะเช่นไร และระบุจำนวนตัวอย่างของสถานที่ศึกษา

4) ด้านกิจกรรม ควรมีเนื้อหาที่ครอบคลุม และมีข้อมูลของหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ได้แก่ ศูนย์อนามัยที่ 7 ขอนแก่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น สมาคมวางแผนครอบครัวแห่งประเทศไทย (คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น) โรงพยาบาลขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น) มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น สถานสงเคราะห์บ้านแคนทองจังหวัดขอนแก่น ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาศตริ และครอบครัววัฒนาภา จังหวัดขอนแก่น สายด่วน 1330 ของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นช่องทางแจ้งเรื่องร้องเรียน รับเรื่องร้องเรียนฯ ตามมาตรา 50(5) สายด่วน 1663 สายด่วนปรึกษาเอดส์และท้องไม่พร้อม เป็นต้น

4) ด้านอื่น ๆ ควรใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย ไม่เป็นทางการมากเกินไป อ่านแล้วเข้าใจนำไปปรับใช้ได้ เนื้อหาต้องง่ายในการใช้งาน สั้น กระชับ เข้าใจง่าย ควรมีรูปภาพประกอบ สามารถประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน และควรนำข้อมูลในคู่มือไปเผยแพร่ในสื่อสังคมออนไลน์ด้วย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งเชิงปริมาณของระดับการรับรู้คัมภีร์กันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพในจังหวัดขอนแก่น และผู้ทรงคุณวุฒิจากหลากหลายอาชีพและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ผลการวิจัยมีความสอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นจึงขอสรุปผลการวิจัยใน บทที่ 5

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 2) เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น 3) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ 4) เพื่อจัดทำคู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามมีค่าความเชื่อมั่น = .79 สอบถามกับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงที่มีอายุ ระหว่าง 15 – 18 ปี ในแต่ละตำบล ๆ ละ 17 คน รวม 289 คน (ร้อยละ 74) ในส่วนของผู้นำครอบครัว จำนวน 2 คน ผู้นำชุมชน จำนวน 2 คน และผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) จำนวน 2 รูป ในแต่ละตำบล ๆ ละ 6 รูป/คน จำนวน 102 คน (ร้อยละ 26) รวมทั้ง 391 รูป/คน (ร้อยละ 100) ได้รับแบบสอบถามกลับคืนมา จำนวน 391 ชุด คิดเป็นร้อยละ 100.00 ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม เพื่อหาข้อเสนอแนะให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง กลุ่มท้องไม่พร้อมในจังหวัดขอนแก่น จำนวน 8 รูป/คน โดยการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) รวบรวมข้อมูลที่ได้และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.1.1 สภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1.1.1 ผลการวิจัยของกลุ่มตัวอย่าง (เยาวชนกลุ่มเปราะบางผู้ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น)

กลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ อายุ 16 ปี จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 30.43 สถานภาพทางครอบครัว ส่วนใหญ่ โสด จำนวน 270 คน คิดเป็นร้อยละ 69.05 วุฒิการศึกษา ส่วนใหญ่ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. จำนวน 282 คน คิดเป็นร้อยละ 72.12 อาชีพ ส่วนใหญ่ นักเรียน/นักศึกษา จำนวน

281 คน คิดเป็นร้อยละ 71.87 รายได้ต่อเดือน ส่วนใหญ่ ต่ำกว่า 5,001 บาท จำนวน 258 คน คิดเป็นร้อยละ 65.98

5.1.1.2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น แยกเป็นรายด้านดังนี้ ด้านครอบครัวเคยได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม ร้อยละ 81.84, ด้านชุมชนเคยได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม ร้อยละ 57.29, ด้านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อมร้อยละ 62.40, ด้านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอภัยมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ตีเม่น้ำเมา 2) ไม่เที่ยวกลางคืน 3) ไม่เที่ยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม ร้อยละ 58.82

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.55) เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านครอบครัวเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.66) ด้านชุมชนเป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.79) ด้านศีล 5 เป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.67) ด้านเว้นจากอภัยมุข 6 เป็นฐาน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.74)

ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ดังนี้ ควรให้มีหลักการและเหตุผลร้อยละ 93.49 วัตถุประสงค์ร้อยละ 97.70 คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบร้อยละ 91.82 ด้านครอบครัวเป็นฐานร้อยละ 96.93 ด้านชุมชนเป็นฐานร้อยละ 90.28 ด้านศีล 5 เป็นฐานร้อยละ 79.80 ด้านเว้นจากอภัยมุข 6 เป็นฐานร้อยละ 81.33 การจัดกิจกรรมร้อยละ 90.28 มีการแบ่งกลุ่มร้อยละ 73.91 มีการจัดสัมมนาร้อยละ 85.42 มีการบรรยายร้อยละ 90.28 มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัยร้อยละ 97.95 มีตัวชี้วัดร้อยละ 88.75 มีการประเมินผลร้อยละ 91.30

5.1.1.3 ปริบทของเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่เป็นเยาวชนทั่วไปและกลุ่มที่ท้องไม่พร้อมในอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

เยาวชนกลุ่มเปราะบางมีอยู่ 2 ประเภท ประเภทที่ 1 กลุ่มเปราะบางที่อยู่ในระบบหมายถึงกลุ่มเปราะบางที่กำลังเรียนหนังสือทั้งในสังกัดของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาขอนแก่น

และสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ประเภทที่2 กลุ่มเปราะบางที่อยู่นอกระบบหมายถึงกลุ่มเปราะบางที่ไม่ได้เรียนหนังสือในขณะนั้นอาจจะเรียนจบชั้นใดชั้นหนึ่งแล้วและในทั้งสองประเภทนี้มีอยู่เกี่ยวกับสารเสพติดบ้าง แอบอยู่กับแฟนบ้าง พักอยู่ห้องเช่าบ้าง เป็นเด็กสก็อยบ้าง ขาดออนไลน์บ้าง เป็นเด็กเสิร์ฟบ้าง ส่วนมากจะพักอยู่กับครอบครัว

ในเด็กกลุ่มเปราะบางทั้งหมดนี้ กลุ่มที่ประสบปัญหาในการท้องไม่พร้อมส่วนใหญ่มักเกิดจากกลุ่มที่อยู่เกี่ยวกับสารเสพติด, กลุ่มที่แอบอยู่กับแฟน, กลุ่มที่พักอยู่ห้องเช่า, กลุ่มที่เป็นเด็กสก็อย, กลุ่มเสิร์ฟอาหารในเวลากลางคืน และที่พบมากที่สุดจะเป็นกลุ่มที่พักอยู่ห้องเช่าเพราะมีสถานที่ที่เป็นเอกเทศสามารถทำอะไรได้ทุกอย่างโดยเฉพาะอยู่กับแฟนซึ่งแฟนส่วนมากก็จะอยู่ในวัยเดียวกันขาดประสบการณ์ทางเพศ ไม่มีทักษะชีวิต ขาดสำนึกทางศีลธรรม และความรู้เรื่องเพศศึกษาและการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า

5.1.2 เปรียบเทียบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ

5.1.2.1 การทดสอบภาพรวมของรูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2.2.2 การทดสอบของด้านครอบครัวเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2.2.3 การทดสอบของด้านชุมชนเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.2.2.4 การทดสอบของด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.1.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1.3.1 ในส่วนของกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ในจังหวัดขอนแก่น

- ปัญหา เยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับทักษะชีวิต เพศศึกษาและหลักศีล 5 และอบายมุข 6

- ข้อเสนอแนะ พ่อ - แม่ควรให้ความรู้, คำปรึกษา, คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ, ทักษะการใช้ชีวิต, มีกิจกรรมเพื่อเสริมความเข้มแข็งและสายใยรักภายในครอบครัวอยู่เป็นประจำเพื่อให้ลูกมีความคุ้นเคยและกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงเรื่องความสัมพันธ์กับเพศตรงข้ามในทางที่ถูกต้อง, การปลูกฝัง

คุณธรรม, ความมีเหตุมีผล หรือความเป็นประชาธิปไตยให้กับลูกเพื่อให้ลูกมีมุมมองหรือทัศนคติเชิงบวกในเรื่องเพศและความสัมพันธ์ระหว่างเพศ

5.1.3.2 ในส่วนของผู้เกี่ยวข้องกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ ในจังหวัดขอนแก่น

หน่วยงานภาครัฐโดยเฉพาะกระทรวงสาธารณสุขได้หาแนวทางในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพแต่ยังไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร จึงได้ภาคีร่วมในการแก้ปัญหาอีกหลายกระทรวง ได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงแรงงาน กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวัฒนธรรมและกระทรวงศึกษาธิการ ปรากฏว่าได้ผลเป็นที่น่าพอใจส่งผลให้การท้องไม่พร้อมและการยุติการตั้งครรภ์ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางลดลง และหากสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาเป็นฐานในการแก้ปัญหาได้จะทำให้ปัญหาการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางลดลงมากยิ่งขึ้น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.2.1 จากสภาพการณ์ของการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2.1.1 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น แยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ใช้ครอบครัวเป็นฐานร้อยละ 81.84 ใช้ชุมชนเป็นฐานร้อยละ 57.29 ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีหลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เป็นฐานร้อยละ 62.40 ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นฐาน โดยเว้นจากหลักอภัยมุข 6 ร้อยละ 58.82 จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่าการที่จะสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางที่สำคัญที่สุดคือต้องใช้ครอบครัวเป็นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับงานของรุจา ภูไพบูลย์ (2541) ที่ว่า สถาบันครอบครัวเป็นสถาบันเบื้องต้นที่ให้การอบรมหล่อหลอมพฤติกรรมและบุคลิกภาพของบุคคลและเป็นแหล่งอนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมจากชนรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นหนึ่ง นอกจากนี้เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรค ครอบครัวยังเป็นแหล่งให้การช่วยเหลือ ทำให้สามารถฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ได้ความรัก ความผูกพันในครอบครัวเป็นรากฐานของความเป็นปึกแผ่นแห่งสังคม กระเด็นเกี่ยวกับการท้องไม่พร้อม ศิริพร จิรวัดนกุล (2558) กล่าวว่า ครอบครัว พ่อแม่/ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพทางเพศ การคุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ และมีการสื่อสารที่ดี กับบุตรวัยรุ่น ให้ความรัก ความใส่ใจ และเข้าใจบุตร วัยรุ่น ถ้าที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับบุตรได้

อย่างเปิดเผย ประเด็นของชุมชนได้มีการสนับสนุนพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่น จัดช่องทางการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดในแหล่งชุมชน มีระบบการติดตามข้อมูลในระดับท้องถิ่นเพื่อเป็น ข้อมูลในการดำเนินงาน จัดแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ การป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดสำหรับ วัยรุ่น จัดพื้นที่ให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ตามความต้องการของตน มีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง และมีการตรวจตราพื้นที่เสี่ยงที่อาจเป็นแหล่งรวมตัวของกลุ่มวัยรุ่นและได้สอดคล้องกับงานวิจัยของพระสรวิชัย อภิปัญญา, ดร (2559) และสุพรรณภา มงคล (2560) ที่ว่าการเข้าวัดฟังธรรมการหรือการปฏิบัติตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะศีล 5 นั้นสามารถทำให้เด็กรู้จักสิ่งผิดชอบชั่วดีและมีที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ กล่าวคือหากเยาวชนกลุ่มเปราะบางสามารถปฏิบัติหลักศีล 5 ได้สามารถที่จะลดภาวะการตั้งครรภ์หรือท้องที่ไม่พึงประสงค์ได้

5.2.1.2 ระดับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

กลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในภาพรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.93$, S.D. = 0.55) เมื่อแยกเป็นรายด้าน ดังนี้ ด้านครอบครัวเป็นฐาน ($\bar{x} = 3.98$, S.D. = 0.66) ด้านชุมชนเป็นฐาน ($\bar{x} = 3.28$, S.D. = 0.79) ด้านศีล 5 เป็นฐาน ($\bar{x} = 4.19$, S.D. = 0.67) ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน ($\bar{x} = 4.26$, S.D. = 0.74) โดยเฉพาะหลักธรรมทางพุทธศาสนาที่ประกอบด้วยศีล 5 และเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบางสามารถสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมได้หรืออย่างน้อยสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางเพศเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ของวัยรุ่นได้เพราะได้รับการอบรมหลักธรรมทางพุทธศาสนา ซึ่งสอดคล้องกับงานของ วิญญู กิณะเสน (2559) ที่ว่าการที่เยาวชนกลุ่มเปราะบางสามารถลดปัญหาท้องที่ไม่พึงประสงค์ได้เพราะได้รับการอบรมหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะการจัดกิจกรรมที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์ต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์จากครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียน ส่วนประเด็นมีครอบครัวและชุมชนเป็นฐานนั้นสอดคล้องกับงานของ ศิริพร จิรวัฒน์กุล (2558) กล่าวไว้ว่า ครอบครัว พ่อแม่/ผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ให้ความรู้เรื่องสัมพันธ์ภาพทางเพศ การคุมกำเนิด เพื่อสามารถให้คำปรึกษาแก่บุตรได้ กล่าวที่จะพูดคุยเรื่องการป้องกันการตั้งครรภ์ และการคุมกำเนิดกับบุตรได้อย่างเปิดเผย ประเด็นของชุมชนได้มีการสนับสนุนพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่น จัดช่องทางการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดในแหล่งชุมชน มีระบบการติดตามข้อมูลในระดับท้องถิ่นเพื่อเป็น ข้อมูลในการดำเนินงาน จัดแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ การป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดสำหรับวัยรุ่น จัดพื้นที่ให้วัยรุ่นได้แสดงความคิดสร้างสรรค์ตามความต้องการของตน มีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง และมีการตรวจตราพื้นที่เสี่ยงที่อาจเป็นแหล่งรวมตัวของกลุ่มวัยรุ่น

5.2.2 เปรียบเทียบรูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น จากผลการศึกษาค้นคว้า ผู้วิจัยอภิปรายผลตามลำดับ ดังนี้

5.2.2.1 การทดสอบภาพรวมของรูปแบบรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น หลังการใช้รูปแบบ สูงกว่า ก่อนการใช้รูปแบบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า เยาวชนกลุ่มเปราะบางมีความรู้ ความเข้าใจวิถีและแนวทางการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ชีวิต เพศศึกษา และหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเฉพาะศีล 5 และอภัยมุข 6 ผ่านทางครอบครัวหน่วยงานภาครัฐและเอกชน และองค์กรทางศาสนาจนสามารถมีแนวทางการปฏิบัติที่ทำให้ลดอัตราการท้องที่ไม่พึงประสงค์หรือการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของศิริพร จิรวัฒน์กุล (2558) ได้สรุปไว้ว่า แนวทางการป้องกันของการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพเกิดจากการร่วมมือหน่วยงานต่างที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ สถาบันการศึกษา สถานบริการ สุขภาพ ครอบครัว องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และชุมชนรวมทั้งวัด ได้ช่วยกันดำเนินงานเชิงรุกหรือการรณรงค์การให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสอดคล้อง กับความต้องการของวัยรุ่น มีการประสานงานการขับเคลื่อนการดำเนินงานในทุกภาคส่วนอย่าง จริงจังและต่อเนื่องในการป้องกันและแก้ไขปัญหา การตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น มีการประสานให้ ครอบครัว ตัววัยรุ่น และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยควรมีการติดตามประเมินผล การดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง และมีการถอดบทเรียนเพื่อนำไปพัฒนาการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5.2.3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะต่อการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ปัญหาเกิดจากเยาวชนกลุ่มเปราะบางยังขาดความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับภัยคุกคามการใช้ชีวิตที่ถูกต้องไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ เรื่องปัญหาภายในครอบครัว หรือเหตุทางสังคมการเมืองประเภทต่างที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิตของวัยรุ่น อีกทั้งการเข้าถึงข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่วัยรุ่นไม่มีความกล้าในการติดต่อ จึงตัดสินใจทำลงไปด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ แต่เมื่อหน่วยงาน องค์กร และสถาบันทางสังคมต่างเล็งเห็นความสำคัญและตั้งใจในการแก้ปัญหาอย่างจริงจังก็จะสามารถแก้ปัญหาการท้องที่ไม่พึงประสงค์ในเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้ซึ่งสอดคล้องกับงานของ ศิริพร จิรวัฒน์กุล (2558) พระสรวิชัย อภิปัญญา,ดร. (2559) ได้กล่าวไว้ว่า การที่จะสามารถลดปัญหาลดอัตราการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์หรือการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางได้จะต้องเกิดจากการร่วมมือของสถาบันครอบครัว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน คอยช่วยสนับสนุนพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับวัยรุ่น จัดช่องทางในการเข้าถึงบริการคุมกำเนิดในแหล่งชุมชน มีระบบการ

ติดตามข้อมูลในระดับท้องถิ่นเพื่อเป็นข้อมูลในการดำเนินงาน จัดกิจกรรมเพิ่มความรู้ให้แก่พ่อแม่/ผู้ปกครอง จัดแหล่งค้นคว้าข้อมูลเกี่ยวกับ การป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิดสำหรับ วัยรุ่น และพ่อแม่/ผู้ปกครอง จัดพื้นที่ให้วัยรุ่นได้ แสดงความคิดสร้างสรรค์ตามความต้องการของตน มีการเฝ้าระวังวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยง/กลุ่มเปราะบาง และมีการตรวจตราพื้นที่เสี่ยงที่อาจเป็นแหล่งรวมตัวของกลุ่มวัยรุ่น รวมทั้งจัดโครงการอบรมคุณธรรมจริยธรรมเสริมทักษะชีวิตให้กับกลุ่มเยาวชนเปราะบาง เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันที่มีคุณภาพ

ข้อจำกัดของการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น คือ เยาวชนกลุ่มเปราะบางยังขาดทักษะการป้องกันการตั้งครรภ์และการคุมกำเนิด ครอบครัวยังขาดทักษะการแก้ปัญหาการท้องที่ไม่พึงประสงค์ และการแก้ปัญหาการท้องที่ไม่พึงประสงค์ด้วยการยุติการตั้งครรภ์ยังขาดการศีล 5 ข้อ ปาณาติบาต (เว้นจากการฆ่าสัตว์ด้วยตนเองและไม่ขอให้ผู้อื่นฆ่า) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องเร่งให้ความรู้ความเข้าใจ แก่เยาวชนกลุ่มเปราะบางและครอบครัว พระภิกษุ และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

5.3 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ระดับ คือ ข้อเสนอแนะระดับนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ รวมถึงข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป ดังต่อไปนี้

5.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

รัฐบาลควรจัดตั้งศูนย์ประสานงานที่เยาวชนกลุ่มเปราะบางสามารถเข้าถึงได้ง่าย เช่น ศูนย์ประสานงานประจำหมู่บ้าน ประจำโรงเรียน ประจำโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล และมอบหมายให้ผู้ที่มีความรู้ตรงสาขามาดูแลและคอยให้คำแนะนำ

5.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

กระทรวงสาธารณสุขพร้อมทั้งภาคีต่างๆ จะต้องหาวิธีการและแนวทางที่จะทำอย่างไรที่จะสามารถทำให้การลดอัตราการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่นหรือในกลุ่มเปราะบางลดลงให้มากที่สุด หรือหากจำเป็นหาวิถีทางในการยุติการตั้งครรภ์ลดลงเป็นศูนย์ โดยประยุกต์ใช้คู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในการแก้ไขปัญหา

5.3.3 ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดอื่นๆ
- 2) ควรศึกษาแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้หลักธรรมทางพุทธศาสนาเป็นฐาน

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

1. หนังสือ

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. สภาคทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). *การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น*. บพิธการพิมพ์.
- จำนง อติวัฒนสิทธิ์. (2548). *สังคมวิทยาตามแนวพุทธศาสตร์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- จิตติมงคล ชัยอรัญญา. (2540). *การศึกษาชุมชนเพื่อการพัฒนา*. (เอกสารประกอบการเรียนภาควิชาการพัฒนาชุมชน). กรุงเทพมหานคร : คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และคณะ. (2551). *ทฤษฎีและแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนชาวนา*. กรุงเทพฯ ฯ : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- ชนม์สวัสดิ์ ชมพูนุท. (2546). *วิธีชนะใจตนเอง*. กรุงเทพมหานคร : พิทยาการ.
- ชาติชาย ณ เชียงใหม่. (2543). *การบริหารการพัฒนาชนบทเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน*. กรุงเทพฯ ฯ : คณะกรรมการนโยบายพื้นฐานแห่งชาติ.
- ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. (2556). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับชุมชน*. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ทวีศักดิ์ นพเกษตร. (2542). *วิกฤตสังคมไทยกับบทบาทวิทยาการกระบวนการ*. เล่มที่ 2. สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- ทอง สมบุญ. (2540). *พจนานุกรมมคธ – ไทย*. กรุงเทพมหานคร : อาทรการพิมพ์.
- ทองหล่อ วงษ์ธรรมมา. (2535). *ปรัชญาอินเดีย*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- ทิตนา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอนองค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพพร มังธานี. (2541). *มงคลชีวิต*. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียงจงเจริญ.
- ธรรมรักษา. (2540). *พระไตรปิฎกฉบับชาวบ้าน*. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สติ.
- ธีระภัทรา เอกผาชัยสวัสดิ์. (2553). *ชุมชนศึกษา*. กรุงเทพฯ ฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นราภรณ์ หะวานนท์. (2550). *ทฤษฎีรากฐานในเรื่องความเข้มแข็งของชุมชน*. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).
- นาถฤดี เต๋นดวง. (2551). *การละเมิดสิทธิการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นหญิง*. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกิจการสตรีสถาบันครอบครัว กระทรวงการพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์.

- บุญฤกษ์ จาญามระ. (2538). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอักษรเจริญทัศน์.
- บุญมี แทนแก้ว. (2546). *ความจริงของชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : โอ. เอส. พริ้นติ้งเฮาส์.
- เบญจพร ปัญญาองค์. (2554). *คู่มือการให้การปรึกษาปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม*. กรุงเทพฯ ฯ : กรมสุขภาพจิต.
- ประพันธ์ ภักดีกุล และคณะ. (2550). *รูปแบบปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนด้วยศักยภาพ และภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน*. โอเดียนสแควร์.
- ประเวศ วะสี. (2540). *ศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน ศักยภาพแห่งความสร้างสรรค์*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ประชาคมตำบลยุทธศาสตร์เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงศีลธรรมและสุขภาพ*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เอ็ดดิสันเพรสโปรดักส์.
- ประสพสุข บุญเดช. (2531). *คำอธิบายกฎหมายครอบครัว*. สำนักพิมพ์วิญญูชน.
- ปรีชา วิทโคโต. (2548). *ทฤษฎีและกระบวนการเรียนรู้ในเอกสารการสอนชุดวิชาเทคโนโลยี และสื่อการสอน หน่วยที่ 3*. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช สาขาศึกษาศาสตร์.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2552). *กระบวนการและเทคนิคการทำงานของนักพัฒนา*. กรุงเทพฯ ฯ : โครงการเสริมสร้างการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- ปิ่น มุทุกันต์. (2535). *มงคลชีวิต ภาค 1*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช). (2538). *หนึ่งนาที่เพื่อชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระธรรมธีรราชมหามุนี (โชดก ญาณสิทธิ). (2529). *มงคล 38 ประการ*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2540). *พุทธธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาราชวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2545). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพมหานคร : บริษัทสื่อตะวัน จำกัด. .
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 11). มหาจุฬาราชวิทยาลัย.

- พระพรหมคุณาภรณ์(ป.อ.ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 16). กรุงเทพฯ ฯ : เอส อาร์ พรินติ้งแมสโปรดักส์.
- พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) (2549). *หกผีร้ายทางแห่งความฉิบหาย*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2529). *คัมภีร์อภิธานวรรณนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระราชธรรมนิเทศ (พยอมกลยาโณ). (2549). *ธรรมะเพื่อชีวิตทุกทางแห่งความเลื่อม*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พลสัณฑ์ โพธิ์ศรีทอง และเพชรฯ พิพัฒน์สันติกุล. (2555). “การพัฒนาความเข้มแข็งให้ชุมชน”. กรุงเทพฯ ฯ.
- พล้อย พรปรีชา. (2529). *อบายมุข 6*. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ.
- พุทธทาสภิกขุ (พระธรรมโกศาจารย์). (2544). *มงคลชีวิต 38*. กรุงเทพมหานคร : ธรรมสภา.
- พุทธทาสภิกขุ. (2529). *ฟ้าสางระหว่าง 50 ปี ที่สวนโมกข์*. กรุงเทพมหานคร : สวนอุดมมุนินิธิ.
- พุทธทาสภิกขุ. (2539). *ทาน คีล ภาวนา*. สำนักพิมพ์สุภาพใจ.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2556). *การบริหารงานพัฒนาชนบท*. กรุงเทพฯ ฯ : ไทยวัฒนาพานิช.
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์. (2524). *การบริหารการพัฒนาชนบท*. ไทยวัฒนาพานิช.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ยศ บริสุทธิ. (2558). *การศึกษาชุมชนแนวคิดฐานการวิจัย และกระบวนการทางวิทยาศาสตร์*.
ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพมหานคร : บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2546*. (พิมพ์ครั้งที่ 6).
กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- รุจา ภูไพบูลย์. (2541). *การพยาบาลครอบครัว : แนวคิด ทฤษฎี และการนำไปใช้*. วีเจพรินติ้ง.
- วสิน อินทสระ. (2544). *สาระสำคัญแห่งวิสุทธิมรรค*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). สำนักพิมพ์บรรณาคาร.
- วาริญา ภาณุตานนท์ ณ มหาสารคาม. (2543). *จิตวิทยาพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : ชีวภาวิวัฒน์.
- ศรีเพ็ญ ตันติเวสส และคณะ. (2556). *สถานการณ์การตั้งครุฑในวัยรุ่นในประเทศไทย*. นนทบุรี :
โครงการประเมิน เทคโนโลยีและนโยบายด้านสุขภาพ กระทรวง สาธารณสุข ศูนย์ช่วยเหลือเด็ก
และสตรีจังหวัดเชียงราย.
- สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา. (2545). *จดหมายข่าวประชาสังคม*.

- สถิต วงศ์สวรรค์. (2541). *ปรัชญาตะวันออก*. กรุงเทพมหานคร : รวมสาส์น.
- สนธยา พลศรี. (2545). *ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). โอเดียนสโตร์.
- สนธยา พลศรี. (2556). *การพัฒนาความสามารถของบุคคลและกลุ่ม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์
- สนิท สมัครการ. (2525). *การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม*. โอเดียนสโตร์.
- สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2541). *วิธีสร้างบุญบารมี*. บริษัท
สวयจกัถ.
- สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายี) (2542). *มงคลในพุทธศาสนา*. กรุงเทพมหานคร : โรงเรียนเตรียม
อุดมศึกษา.
- สมิต อาชนิจกุล. (2548). *การชนะใจตนเอง*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร : ข้าวฟ่าง.
- สวัสดิ์ พินิจจันทร์. (2538). *การลดอบายมุข*. กรุงเทพมหานคร : ฝ่ายเผยแผ่พระพุทธศาสนา กองศาสนศึกษา
กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2525). *การพัฒนาชุมชน*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติ. (2544). *แผนพัฒนาการเศรษฐกิจ และ
สังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – 2549)*. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สายฝน เอกวรังกูร. (2554). *รู้จัก เข้าใจ ดูแล ภาวะซึมเศร้า*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2544). “*รายงานการศึกษาวิเคราะห์
ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สนับสนุนให้ชุมชนเข้มแข็ง*”. กรุงเทพฯ :
สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2557). *พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554*. (พิมพ์ครั้งที่ 2).
สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2554). *ปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควรในเด็กรุ่นเรียน*.
กรุงเทพมหานคร : สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์กระทรวงสาธารณสุข.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย. (2560). *สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและ
เยาวชนปี พ.ศ. 2559*. นนทบุรี : ผู้แต่ง.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย. (2561). *สถานการณ์ด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ในวัยรุ่นและ
เยาวชนปีพ.ศ. 2560*. นนทบุรี : ผู้แต่ง.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์กรมอนามัย. (2562). *รายงานการเฝ้าระวังการตั้งครรภ์แม่วัยรุ่นปี พ.ศ.
2561*. นนทบุรี : ผู้แต่ง
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). *สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี*. ไทยวัฒนาพานิช.
- สุวรรณ เพชรนิล. (2546). *พุทธปรัชญาเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพมหานคร : รามคำแหง.

- เสถียร เหลืออร่าม. (2533). *การบริหารงานบุคคล*. พิมพ์ลักษณ์.
- หลวงวิจิตรวาทการ. (2542). *ทางสู้ในชีวิต*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์.
- อนุชาติ พวงสำลี. (2542). *ขบวนการประชาสังคมไทยเคลื่อนไหวภาคพลเมือง*.
กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์บุ๊คเซนเตอร์จำกัด.
- อุทัยดุลยเกษมและอรศรีงามวิทยาพงศ์. (2540). *ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอเพื่อการวิจัย*. กรุงเทพมหานคร : แพลนพรีนติ้ง.
- อุมาพร ตรังคสมบัติ. (2549). *ความรุนแรงในวัยรุ่นไทย : รายงานการทบทวนองค์ความรู้และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย*. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข.

2. วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์

- ชมพูนุช ดอกคำใต้. (2555). *การศึกษาประสบการณ์การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์ในวัยรุ่น เขตตำบลไม้ยา อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดศรีสะเกษ* [วิทยานิพนธ์ปริญญา]. สาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยพะเยา.
- วชิราภรณ์ สังข์ทอง. (2554). *การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เครือข่ายทางสังคมเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับเด็กและเยาวชน* [วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต]. สาขาวิชาพัฒนศึกษา. กรุงเทพฯ ฯ : คณะครุศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุธิดา บัวสุขเกษม. (2554). “*แนวทางการพัฒนาบทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาตำบลหนองประดู่ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*” [วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต]. คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

3. งานวิจัย

- ชลิดา เพียรสร้าง. (2554). “*การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง*” *อำเภอสวรรคโลก ภูมิจังหวัดร้อยเอ็ด*. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ทัศนากานต์. (2554). *ปัจจัยเชิงเหตุ และผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน* (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์.
- ธนัชชา รอดกันภัย และเสน่ห์ บุญกำเนิด. (2561). *การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง : กรณีศึกษา นักศึกษา กศน. ตำบลควนทอง อำเภอขนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- มูลนิธิศูนย์วิจัย และติดตามความเป็นธรรมทางสุขภาพ. (2560). *การสังเคราะห์องค์ความรู้และสถานการณ์การขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะประเด็นสิทธิด้านสุขภาพของกลุ่มเปราะบาง* (รายงานการวิจัย). สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

- ลัดดาวัลย์ สำราญ. (2554). “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน” กรณีศึกษาอำเภอสามชุก จังหวัดสุพรรณบุรี.
- วัฒนา พองโนนสูง. (2559). การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ศิริพร จิรวัดนกุลและคณะ. (2558). การดำเนินงานเชิงบูรณาการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น (รายงานผลการวิจัย). กรุงเทพฯ ฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สมบัติ ฤทธิเดช. (2557). นวัตกรรมการพัฒนาศักยภาพเด็กด้อยโอกาส (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช.
- สุเทพ อวมเจริญ. (2556). “การพัฒนาแบบจำลองSU Model : นวัตกรรมส่งเสริมการเรียนรู้วิศวกรรมหลักสูตร” (รายงานการวิจัย). นครปฐม : คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- เสาวภา ไพทยวัฒน์. (2554). ปรากฏการณ์ทางสังคมของชุมชนป้อมมหากาฬมิติใหม่ในเส้นทางการเป็นสมัยใหม่ของไทย. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- อนุภูมิ คำยัง และวินัสภักดีนรา. (2562). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชน แบบมีส่วนร่วม ต.โนนทัน อ.หนองเรือ จ.ขอนแก่น. มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.
- อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์. (2553). การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของครัวเรือนอีสานในยุคโลกาภิวัตน์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- อุทัย ดุลยเกษม และอรศรีงาม วิทยาพงศ์. (2540). “ระบบการศึกษากับชุมชน : กรอบความคิดและข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาวิจัย”. กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนงานวิจัย (สกว.).

4. วารสาร

- กาญจนา พงศ์พนรัตน์. (2562). ปัจจัยเสี่ยงและความเปราะบางทางสังคมของเยาวชนต่อการติดพนัน. วารสารอิเล็กทรอนิกส์มหาวิทยาลัยศิลปากร, 12(2), 91.
- จารุวรรณ กาวหนาไกล. (2562). การพิทักษ์สิทธิกลุ่มผู้ใหญ่ขมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ : กรณีกลุ่มเปราะบาง. วารสารการพยาบาลและสุขภาพ, 13(4), 14.
- จิรเดช ประเสริฐศรี. (2561). การจัดการความรู้เรื่องกฎหมายยาเสพติดและการถ่ายทอดแบบมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันการเสพยาของกลุ่มเยาวชนในอำเภอกระสัง จังหวัดบุรีรัมย์. วารสารสหวิทยาการจัดการ, 2(1), 87.

- จิราภรณ์ เรื่องดัชนี และคณะ. (2559). ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(2).
- จิราภรณ์ เรื่องดัชนี และคณะ. (2560). ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเด็กและเยาวชนระดับประถมศึกษาในเขตเทศบาลนครอุดรธานี. *วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 5(2).
- ชมพูนุช ลลิตมงคล และคณะ. (2554). กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา*.
- ชมพูนุช ลลิตมงคล และอุบลวรรณ หงส์วิทยากร. (2557). กระบวนการเรียนรู้ของเยาวชนเพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางวัฒนธรรม. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 9(4).
- ฐิฎาภา เสถียรคมสรไกร และโชคชัย สุเวชวัฒนกุลม. (2558). การพัฒนาโปรแกรมการท่องเที่ยวเชิงบำเพ็ญประโยชน์สำหรับเยาวชนความเข้าใจอันดีในเด็กด้อยโอกาส. *วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ*, 11(1), 74.
- ธัชชา รอดกันภัย. (2560). การสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยง : กรณีศึกษานักศึกษา กศน.ตำบลควนทอง อำเภอชนอม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารนาครบุตรปริทรรศน์*, 9(2).
- นเรนทร์ ตุนทกิจ. (2558). การป้องกันยาเสพติดในเยาวชนกลุ่มเสี่ยงนอกสถานศึกษา : กรณีศึกษาโครงการเยาวชนอาสาพลังแผ่นดินตำบลตะพง อำเภอเมือง จังหวัดระยอง. *วารสารวิจัยสังคม*, 38(2), 118.
- ปราณี สุทธิสุคนธ์ ดุชนิ ดามี และเกรียงศักดิ์ ชื้อเลื่อม. (2551). เส้นทางเข้าสู่ยาเสพติด วัยรุ่น วัยเรียน. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 2(6).
- ปวีณภัทร นิธิตันติวัฒน์, และขวัญใจ เพทายประกายเพชร. (2559). การตั้งครรภ์ไม่พึงประสงค์และการทำแท้ง : แนวทางการป้องกันสำหรับวัยรุ่น. *วารสารวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีนครชุม*, 22(2). 133-146.
- พระเทพปริยัติมุนี. (2561). การทดสอบประสิทธิภาพบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน เรื่อง ศีล 5 สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 14(1), 63.
- พระเทพวรคุณ (สมาน สุเมโธ). (2548). “การไม่คบคนพาล การคบบัณฑิต”. *แสงอีสาน*, 3(11), 5.

- พระราชรัตนาลงกรณ์ และคณะ. (2561). ประสิทธิภาพการขับเคลื่อนโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 : กรณีศึกษาหมู่บ้านหนองยางคำ ตำบลกองนาง อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย. *วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์*, 13(39), 18.
- พิชิต ปุริมาตร และคณะ. (2559). การสร้างเกณฑ์มาตรการดำเนินชีวิตของชุมชนในสังคมไทยตามหลักศีล 5. *วารสารวิชาการ มจร บุรีรัมย์*, 1(1), 13 - 14.
- มนชนก พัฒน์คล้าย และคณะ. (2559). ประสบการณ์การตั้งครุฑและการเลี้ยงดูบุตรของวัยรุ่นในเขตพื้นที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี. *วารสารพัฒนาสุขภาพชุมชน, มหาวิทยาลัยขอนแก่น*, 4(1), 21 - 32.
- มรกต สุวรรณวิช. (2559). การตั้งครุฑในวัยรุ่นและภาวะแทรกซ้อนจากการคลอดในโรงพยาบาลราชบุรี. *วารสารแพทย์เขต*, 35(3), 150 - 157.
- มหาวิทยาลัยนเรศวร. (2556). “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานใน จังหวัดเชียงราย”. *วารสารศึกษาศาสตร์*, 15(2).
- มาลี เกื้อนพกุล. (2556). การตั้งครุฑในวัยรุ่นปัญหาที่ต้องร่วมกันแก้ไข. *วารสารการพยาบาลและการศึกษา*, 6(พิเศษ), 33 - 46.
- วรรณลดา กันต์โหม. (2553). ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับการมีภูมิคุ้มกันการคบเพื่อนของนักเรียน มัธยมศึกษาตอนต้น.
- วรารณ มั่งคั่ง และคณะ. (2560). ปัจจัยครอบครัวที่มีผลต่อการใช้ยาเสพติดของวัยรุ่นชายในศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนแห่งหนึ่ง. *วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา*, 11(2), 54 - 55.
- วัฒนา พองโนนสูง. (2559). การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับพ่อแม่วัยรุ่น จากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดยชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น. *วารสารฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 9(2).
- วิญญู กิณะเสน. (2559). บทบาทของครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในกลุ่มวัยรุ่นเพื่อป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 10(1).
- ศิริพร จิรวัดน์กุล และคณะ. (2560). ตัวแบบการบูรณาการงานป้องกันและแก้ไขการตั้งครุฑในวัยรุ่น : ความหมายและการดำเนินงาน. *วารสารสภาการพยาบาล*, 32(3), 5 - 24.
- สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์. (2558). ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 สังกัดเขตพื้นที่การประถมศึกษาราชบุรีเขต 2 อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์เพื่อการพัฒนา*, 7(1).
- สมบัติ ฤทธิเดช. (2557). การพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กด้อยโอกาสในชุมชนชายขอบ. *วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชนมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม*, 1(2), 16.

- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นรากฐานในจังหวัดเชียงราย”. *วารสารศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15(2), 58.
- สมบูรณ์ ธรรมลังกา. (2556). “รูปแบบการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นฐานในจังหวัดเชียงราย”. *วารสารการศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร*, 15, 58 - 66.
- สิริกัทร โสติยาภัย และคณะ. (2560). รูปแบบการให้คำปรึกษาครอบครัว. *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 4(3).
- สุกิจ อยู่ในธรรม. (2559). การบริหารจัดการเพื่อคุ้มครองผู้ถูกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัวของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 6(3).
- สุเชาว์ พลอยชุม และคณะ. (2559). การรักษาศิล 5 ของประชาชนหมู่บ้านเขารักษ์ตำบลดอนแสลบ อำเภอยะหา จังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร*, 7(2), 247.
- สุดาภรณ์ อรุณดี, และคณะ. (2559). ความต้องการของแม่วัยเยาว์เพื่อการแก้ไขปัญหาและป้องกันการตั้งครรภ์ไม่พร้อมในวัยรุ่น. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ*, 19(19), 276 – 289.
- อภิเชษฐ์ จำเนียรสุข และคณะ. (2560). ทักษะคิดต่อการคุมกำเนิดของนักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งใน จังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยของกรมในพระบรมราชูปถัมภ์ สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 12(3), 79 – 90
- อรทัย ปานเพชร และปราโมทย์ วงศ์สวัสดิ์. (2563). การตั้งครรภ์ไม่พร้อมของวัยรุ่น : แนวทางการป้องกันและเฝ้าระวังวารสารวิทยาลัยพยาบาลพระปกเกล้าจันทบุรี, 31(2).
- อรพินธ์ชูชม และคณะ. (2555). ปัจจัยเชิงเหตุและผลของภูมิคุ้มกันทางจิตของเยาวชน. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 18(2).
- อัญชลีพร อมาตยกุล และสุภาพร วรณสันทด. (2563). การพัฒนานโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วมด้วยกลไกสมัชชาสุขภาพ: ประเด็นการจัดการปัญหาการตั้งครรภ์ไม่พร้อม กรณีศึกษา ตำบลขอนแก่น สมบูรณ์ อำเภอหนองม่วง จังหวัดลพบุรี. *วารสารวิชาการราชวิทยาลัยจุฬาภรณ์*, 2(4), 41 – 42.

5. เอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

- โครงการสุขภาพคนไทย. (2560). *เสริมพลังกลุ่มเปราะบาง สร้างสังคมที่ไม่ทอดทิ้งกัน* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. สถาบันวิจัยประชากรและสังคม, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ปาริชาติ วลัยเสถียร. (2546). “ชุมชนและลักษณะของความเป็นชุมชน” [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. ใน เอกสารประกอบการ.

พิรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การพัฒนาองค์กรชุมชน* [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.

สัมพันธ์ เตชะอธิก. (2545). “การวิจัยเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน” [เอกสารไม่ได้ตีพิมพ์]. เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่องการวิจัยเศรษฐกิจชุมชนท้องถิ่น ภาคเหนือ.

6. บทความจาก Web Site

Avert. (2011). The history of HIV and AIDS in Thailand. [Electronic Version]. Retrieved 8 February 2011, from <http://www.avert.org/thailand-aids-hiv.htm>

Children in streetthailand. (2561, 15 ตุลาคม). *เด็กด้อยโอกาสแบ่งเป็นกี่ประเภท?*.
<https://www.childreninstreetthailand.com/th/articles/174934-เด็กด้อยโอกาสแบ่งเป็นกี่ประเภท?>

Hfocusเจาะลึกระบบสุขภาพ. (2559, 7 มีนาคม). ปัญหาสุขภาพติดในเด็กและเยาวชนน่าห่วง พบต้องบำบัดป่วยจิตเพราะติดยา ถึง 1 ใน 3. <https://www.hfocus.org/content/2016/07/12356>
http://www.nesdb.go.th/Portals/0/news/plan/p1/SummaryPlan11_thai.pdf.

Napakkawat Buathong. (2564). *Research among Vulnerable Population*.
<http://pcmc.swu.ac.th/document/Research/docs/ethical/7.pdf>.

Piers Blaikie Terry Cannon Ian Davis et al. (2003, 2002). At Risk: Natural Hazards, People Vulnerability and Disasters. Retrieved from
http://www.preventionweb.net/files/670_72351.pdf

School of changemakers.(2562, 2 พฤษภาคม). *สถานการณ์ปัญหาวัยรุ่นตั้งครรภ์โดยไม่พร้อม*.
<https://www.schoolofchangemakers.com/knowledge/16529/>.

SupannikaKongmoon. (2017). *ท้องก่อนวัยอันควร*.
<https://sites.google.com/site/thxngkxnwayxankhwr4991934/system/app/pages/recentChanges>

SurasakApasakul. (2562, 09 ตุลาคม). *ปัญหา คนชายขอบ ยังขาดโอกาสเข้าถึงสิทธิต่าง ๆ*.
<https://www.thaihealth.or.th/Content/50292-%20ปัญหา%20คนชายขอบ%20ยังขาดโอกาสเข้าถึงสิทธิต่าง%20ๆ.html>.

way magazine. (2560, 7 ธันวาคม). *‘เด็กและเยาวชนภาวะเปราะบาง’ คือใคร?*.
<https://www.facebook.com/waymagazine/posts/10154951977691456>.

- World Health Organization. (2017). Adolescent development. Retrieved from http://www.who.int/maternal_child_adolescent/topics/adolescence/development/en/ World Health Organization. (2013b). WHO guidelines for preventing
- เครือข่ายสนับสนุนทางเลือกของผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม. (2564). *เรื่องสาเหตุของการท้องไม่พร้อมในประเทศไทย*. <https://www.rsathai.org/contents/325>
- เว็บไซต์แมร์กลูก. (2553). *ท้องไม่พร้อมปัญหาหนักใจของวัยรุ่นท้องก่อนวัยอันควร*. <https://www.maerakluke.com/topics/1750>
- เว็บไซต์โมเมนต์เบบี้. (2562). *การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร*. <https://momandbaby.net/pregnant-mother/health/pregnant11042561/>
- แผนปฏิบัติการประจำปีของจังหวัดขอนแก่นประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2564. (2563). <http://www.khonkaen.go.th/khonkaen6/main.php?cont=vision>
- โพสต์ทูเดย์. (2556, 23 กันยายน). *ท้องไม่พร้อม สถิติล้นได้เพียงแคร์ทัน*. <https://www.posttoday.com/life/healthy/248520>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2556, 14 สิงหาคม). *ปัญหาเด็กด้อยโอกาส*. <https://www.thairath.co.th/content/363124>
- กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. ประวัติความเป็นมากรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. <http://www.djop.go.th/about/history>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพศศึกษา*. <http://www.obec.go.th/>
- กองวิชาการ มหาวิทยาลัยธรรมกาย แคลิฟอร์เนีย. (2548, มิถุนายน). *วิถีชาวพุทธ*. kalyanamitra.org. http://www.kalyanamitra.org/book/index_dhammabook_detail.php?id=402
- ชยาภรณ์ ชื่อรุ่งโรจน์. (2556). “ชุมชน” <http://www.human.cmu.th/hc/ebook/006103/Lesson10/01.htm>
- ชลิดา หนูหล้า. (2562, 29 กรกฎาคม). *‘กลุ่มเปราะบางทางการศึกษา’ ด้านที่ต้องฝ่าเพื่อความเสมอภาค*. <https://www.the101.world/vulnerable-groups-in-education-inequality/>.
- นรรัตน์ ฝืนเชียร. (2563). *การจัดการปัญหาท้องไม่พร้อมในโรงเรียนอย่างได้ผล*. <https://www.trueplookpanya.com/blog/content/77664/-blog-teaartedu-teaart->
- ปรีชา กันธิยะ และคณะ. (2557). *คู่มือการขับเคลื่อนงานการสร้างภูมิคุ้มกันของสังคมในมิติวัฒนธรรมประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม*. https://www.m-culture.go.th/surveillance/files/835/manual_cultural_vaccine_28-2-57.pdf

พระสรวินัญ อภิปัญญา, ดร.. (2559, 15 มกราคม). *ศีล 5 ช่วยลดปัญหาการทำแท้งของวัยรุ่นได้*.

<https://www.komchadluek.net/kom-lifestyle/220647>

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. (2561). *ความสำคัญของครอบครัว*. <http://www.human.cmu.ac.th>.

มูลนิธิเครือข่ายครอบครัว. (2555). *สาเหตุที่ทำให้ “วัยรุ่น” ท้องไม่พร้อม*.

<http://www.familynetwork.or.th/content/%>

มูลนิธิยุวพัฒน์. (2562, 5 กรกฎาคม). *เด็กไทยยังขาด...โอกาส*.

<https://www.yuvabadhanafoundation.org/th/ข่าวสาร/บทความทั่วไป/บทความ-เยาวชน-โอกาส/>

วิกิพีเดีย สารานุกรมเสรี. (2563). *ความหมายของยาเสพติด*.

<http://www.th.wikipedia.org/wiki/สารเสพติด>.

วิจารณ์ พานิช. (2557). *นวัตกรรมสู่การเป็นประเทศแห่งการศึกษา*. <https://www.gotoknow.org/posts/565909>.

ศูนย์เรียนรู้การพัฒนาสตรีและครอบครัวรัตนโกสินทร์ จังหวัดขอนแก่น. *ประวัติความเป็นมาศูนย์เรียนรู้ฯ*

<https://rattanapa.go.th/index.php?show=menu&file=detail&id=1>

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). (2559, 30 พฤษภาคม). *ท้องไม่พร้อม พร้อมไม่ท้อง*.

<https://www.sac.or.th/conference/2017/ท้องไม่พร้อม-พร้อมไม่ท้อง/>.

สถาบันครอบครัว. (2562). *ความสำคัญของครอบครัว*.

<https://sites.google.com/site/ann5481136701/bth-thi4chiwit-laea-khrxbkhrw-suksa/4-1bthbath-hnathi-khxng-sthaban-khrxbkhrw>

สมณะ โพธิ์รักษ์. (2555). *ลักษณะของชุมชนเข้มแข็ง*.

<http://www.asoke.info/04Agriculture/OFNT/KudinfaProject/01Commumity.html>

สมาคมสิทธิเสรีภาพของประชาชน. (2563). *ความเหลื่อมล้ำ – ประชากรกลุ่มเปราะบาง – สิทธิมนุษยชน*.

<http://ucl.or.th/?p=3495>.

สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา - ไร้งานทำ. (2563).

<https://1th.me/MrM5m>

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2555). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ*

สำนักข่าวสร้างสุข. (2562). *สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง 1.3 ล้าน หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ*. <https://www.thaihealth.or.th/Content/สสส.ห่วงเยาวชนกลุ่มเปราะบาง%201.3%20ล้าน%20หลุดจากระบบการศึกษา-ไร้งานทำ.html>.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563, 20 กรกฎาคม).

สถานการณ์ปัญหาเด็กและความเปราะบาง – เราทำอะไรและยังไม่ทำอะไร ?.

<https://researchcafe.org/synthesis-of-knowledge-on-social-protections-for-children/>.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. (2550). *หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยพุทธศักราช 2560 ปัญหาเยาวชนหญิงที่ตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควรกับมิติสิทธิมนุษยชน*.

<http://www.nhrc.or.th/getattachment/b814c4a4-21f6-4e8b-859f-af26a22fb351/.aspx>.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ, จำนวนประชากรจากการทะเบียน จำแนกตามอายุ เพศ และจังหวัด พ.ศ. 2562 <http://statbbi.nso.go.th/staticreport/page/sector/th/01.aspx>

อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิเด็ก. (2563). <https://bit.ly/2OGGiMF>

ภาษาอังกฤษ

Allen, D. R., Carey, J. W., Manopaiboon, C., Jenkins, R. A., Uthaivaravit, W., Kilmarx, P. H., et al. (2003). Sexual health risks among young Thai women: implications for HIV/STD prevention and contraception. *AIDS Behav*, 7(1), 9 - 21.

DiClemente, R. J., Wingood, G. M., Crosby, R., Sionean, C., Cobb, B. K., Harrington, K., et al. (2001). Parental Monitoring: Association with adolescents' risk behaviours. *Pediatrics*, 107(6), 1363 - 1368.

early pregnancy and poor reproductive outcomes in adolescents in developing countries. *Journal of Adolescent Health*, 52, 517 – 522

Edgardh, K. (2000). Sexual behaviour and early coitache in a national sample of 17 year old Swedish girls. *Sexually Transmitted Infection*, 76, 98 - 102.

Ingham, R. (2014). Teenage pregnancy: Some learning from England. Paper presented at National Conference on Health Sexuality. Bangkok, 8 –10 September, 2014.

Owens, T. R., & Changhua, W. (1996). Community-based learning: A foundation for meaningful educational reform. Portland, OR: Northwest Regional Educational Laboratory.

Warakamin, S., Boonthai, N., & Tangcharoensathien, V. (2004). Induced abortion in Thailand: Current situation in public hospitals and legal perspectives. *Reproductive Health Matters*, 12(24), 147 - 156.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย

- แบบสอบถาม
- แบบสัมภาษณ์

แบบสอบถาม

เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสอบถาม เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

1.3.4 เพื่อจัดทำคู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาตอบแบบสอบถามให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง คณะผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ตอบแบบสอบถาม ดังนั้น ท่านสามารถตอบคำถามได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความลงในช่องว่างและทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ หน้าตัวเลือกที่ตรงตามสภาพความเป็นจริง

1. อายุ

☐ 1) 15 ปี

☐ 2) 16 ปี

☐ 3) 17 ปี

☐ 4) 18 ปี

☐ 5) 19 ปีขึ้นไป

2. สถานภาพทางครอบครัว

☐ 1) โสด

☐ 2) สมรส

☐ 3) แยกกันอยู่

☐ 4) อื่น ๆ

3. วุฒิการศึกษา

☐ 1) ประถมศึกษา

☐ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น

☐ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.

☐ 4) ระดับอุดมศึกษา

4. อาชีพ

☐ 1) นักเรียน/นักศึกษา

☐ 2) รับจ้าง/เกษตรกร

☐ 3) ข้าราชการ/พนักงานบริษัท

☐ 4) อาชีพอื่น ๆ

5. รายได้ต่อเดือน

☐ 1) ต่ำกว่า 5,001 บาท

☐ 2) 5,001 – 10,000 บาท

☐ 3) 10,001 – 15,000 บาท

☐ 4) 15,001 ขึ้นไป

ตอนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในแต่ละข้อว่าควรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังต่อไปนี้

1 = เคย

0 = ไม่เคย

ข้อ	ระดับพฤติกรรมรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับพฤติกรรม	
		เคย	ไม่เคย
1.	ครอบครัวของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม		
2.	ชุมชนของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม		
3.	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม		
4.	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอภัยมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ตีเม่น้ำเมา 2) ไม่เที่ยวกลางคืน 3) ไม่เที่ยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม		

ตอนที่ 3 ระดับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5 หมายถึง การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ในระดับ มากที่สุด

4 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ในระดับ มาก

3 หมายถึง การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ในระดับ ปานกลาง

2 หมายถึง การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ในระดับ น้อย

1 หมายถึง การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ในระดับ น้อยที่สุด

ข้อ	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานจังหวัดขอนแก่น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1. ด้านครอบครัวเป็นฐาน						
1.1	ครอบครัวของท่านให้ความรู้เรื่องเพศ และอธิบายการป้องกันตนเองทางเพศ เช่น รักษาวล สวมตัว กินยาคุมกำเนิด และอื่น ๆ					
1.2	ครอบครัวของท่านปลูกฝังให้ท่านรักษาวล สวมตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร					
1.3	ครอบครัวของท่านอธิบายผลเสียของการท้องไม่พร้อม					
1.4	ครอบครัวของท่านให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ท่านมาโดยตลอด					

ข้อ	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.5	ครอบครัวของท่าน แนะนำให้ท่านรักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6					
2. ด้านชุมชนเป็นฐาน						
2.1	ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักรักษาวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร					
2.2	ชุมชนของท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการท้องไม่พร้อม					
2.3	ชุมชนของท่านให้เกียรติผู้หญิงในฐานะเพศแม่ และดูแลสมาชิกชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างดี					
2.4	ชุมชนของท่าน ส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการท้องไม่พร้อม					
2.5	ชุมชนของท่าน ส่วนใหญ่รักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6					
3. ด้านศีล 5 เป็นฐาน						
3.1	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ โดยป้องกันตนเองทางเพศ ด้วยการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น รักษาวนตัว รับประทานยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด ผังยาคุมกำเนิด ใช้แผ่นแปะคุมกำเนิด เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม					
3.2	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการลักทรัพย์เพื่อนำไปใช้จ่ายในทางที่ผิด เช่น นำไปเที่ยวสถานบันเทิง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม					
3.3	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดีกในกาม รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด					

ข้อ	การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานจังหวัดขอนแก่น	ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
	รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม					
3.4	ท่านตั้งใจดเว้นจากการพูดเท็จ และมีสติในการพูดคุยกับเพศตรงข้าม เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม					
3.5	ท่านตั้งใจดเว้นจากดื่มสุรา เมรัย เพื่อให้มีสติสัมปชัญญะที่จะควบคุมการกระทำของตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม					
4. ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน						
4.1	ท่านไม่ดื่มน้ำเมา เพราะน้ำเมาทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์และการท้องไม่พร้อม					
4.2	ท่านไม่เที่ยวกลางคืน เพราะการเที่ยวกลางคืนทำให้สุ่มเสี่ยงจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์และการท้องไม่พร้อม					
4.3	ท่านไม่ไปเที่ยวสถานบันเทิง เพราะอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม					
4.4	ท่านไม่เล่นการพนัน อาจมีความผลเสียร้ายแรงจนทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม					
4.5	ท่านไม่คบคนชั่วเป็นมิตร เพราะมิตรชั่ว อาจจะทำให้ชักชวนไปในทางที่ไม่ดี จะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม					
4.6	ท่านไม่เกียจคร้าน ไม่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น การขายบริการทางเพศ อันจะก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม					

ตอนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบ ในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้หรือไม่ พิจารณาดังต่อไปนี้

1 = ควร

0 = ไม่ควร

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น	
		ควร	ไม่ควร
1.	หลักการและเหตุผล		
2.	วัตถุประสงค์		
3.	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ		
4.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน		
5.	ด้านชุมชนเป็นฐาน		
6.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน		
7.	ด้านวินัยจากอภายมุข 6 เป็นฐาน		
8.	การจัดกิจกรรม		
9.	มีการแบ่งกลุ่ม		
10.	มีการจัดสัมมนา		
11.	มีการบรรยาย		
12.	มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย		
13.	มีตัวชี้วัด		
14.	มีการประเมินผล		

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของ
 เยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 คำชี้แจง โปรดระบุข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ
 ของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.1 ด้านครอบครัวเป็นฐาน

.....

.....

.....

5.2 ด้านชุมชนเป็นฐาน

.....

.....

.....

5.3 ด้านศีล 5 เป็นฐาน

.....

.....

.....

5.4 ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับการตอบแบบสอบถาม

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview)

เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เรื่อง รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น มีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1.3.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.2 เพื่อสร้างรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1.3.3 เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นก่อนและหลังการใช้รูปแบบ

1.3.4 เพื่อจัดทำคู่มือการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ขอความร่วมมือจากท่าน กรุณาให้สัมภาษณ์ให้ครบทุกข้อตามความเป็นจริง คณะผู้วิจัยจะเก็บข้อมูลไว้เป็นความลับ ไม่มีผลกระทบต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนั้นท่านสามารถตอบข้อคำถามได้อย่างอิสระ และสอดคล้องกับความเป็นจริงมากที่สุด

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

หัวหน้าโครงการวิจัย และคณะ

แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 1 : สภาเด็กและเยาวชน จังหวัดขอนแก่น

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษาเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

- 1.1 ปัญหาของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะเหตุใด
- 1.2 ช่วงวัยที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 1.3 สถานการณ์การท้องไม่พร้อมในชุมชนเป็นอย่างไร
- 1.4 อายุน้อยที่สุดในการตั้งครรภ์ในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใดจึงตั้งครรภ์
- 1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิดการท้องไม่พร้อมในชุมชน
- 1.6 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ที่ท้องไม่พร้อม เพราะเหตุใด
- 1.7 คนในชุมชนส่วนใหญ่รักาศิล 5 ละเว้นจากอบายมุข หรือไม่
- 1.8 การท้องไม่พร้อมในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง หากเปรียบเทียบกับที่ผ่านมา เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

- 2.1 มีความจำเป็นต้องสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในชุมชนหรือไม่
- 2.2 วิธีการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในชุมชน
- 2.3 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
- 2.4 ผลที่เกิดขึ้นจากการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางเป็นอย่างไร เพราะเหตุใด
- 2.5 ภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่นคืออะไร
- 2.6 ชุมชนมีวิธีการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบางอย่างไร
- 2.7 ชุมชนมีวิธีนำหลักศีล 5 และอบายมุข 6 ไปสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อย่างไร

2.8 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางของชุมชน และแนวทางแก้ไข

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง
แนวคำถาม (Interview guide)

กลุ่มที่ 2 ผู้ทรงคุณวุฒิ เจ้าหน้าที่รัฐ และเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส)

ใช้สำหรับเป็นแนวทางการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลในพื้นที่ศึกษา เกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของพื้นที่วิจัย

- 1.1 ปัญหาของวัยรุ่นในชุมชนมีอะไรบ้าง ปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นเพราะเหตุใด
- 1.2 ช่วงวัยที่เหมาะสมในการเป็นพ่อแม่ควรอายุเท่าไร เพราะเหตุใด
- 1.3 สถานการณ์การท้องไม่พร้อมในชุมชนเป็นอย่างไร
- 1.4 อายุน้อยที่สุดในการตั้งครรภ์ในชุมชนอายุเท่าไร เพราะเหตุใดจึงตั้งครรภ์
- 1.5 สาเหตุที่ทำให้เกิดการท้องไม่พร้อมในชุมชน
- 1.6 คนในชุมชนปฏิบัติอย่างไรต่อผู้ที่ท้องไม่พร้อม เพราะเหตุใด
- 1.7 คนในชุมชนส่วนใหญ่รักาศิล 5 ละเว้นจากอบายมุข หรือไม่
- 1.8 การท้องไม่พร้อมในชุมชนมีจำนวนมากขึ้น หรือลดลง เพราะเหตุใด

ส่วนที่ 2 ข้อมูลกระบวนการเรียนรู้เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

- 2.1 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ควรทำในพื้นที่ใด
- 2.2 การดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เพราะเหตุใดจึงสำเร็จ
- 2.3 สิ่งที่คาดหวังจากการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
- 2.4 สิ่งที่เกิดขึ้นจริงคืออะไร เพราะเหตุใดสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจึงแตกต่างจากสิ่งที่คาดหวัง
- 2.5 วิธีการ การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ให้กับการท้องไม่พร้อมในชุมชนทำอย่างไร

2.6 ใครมีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทอย่างไรกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ให้กับการท้องไม่พร้อมในชุมชน

2.7 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สร้างความเปลี่ยนแปลงต่อการท้องไม่พร้อม ครอบครัว ชุมชนอย่างไร

2.8 ภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม สำหรับวัยรุ่นคืออะไร

2.9 ชุมชนมีวิธีสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมให้กับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อย่างไร

2.10 ชุมชนมีวิธีนำหลักศีล 5 และอบายมุข 6 ไปสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง อย่างไร

2.11 ปัญหาอุปสรรคในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และแนวทางแก้ไข

2.12 หากมีการดำเนินการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมครั้งต่อไป คิดว่าจะทำสิ่งใดให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน

3.3 หากมีการท้องไม่พร้อมเกิดขึ้นในกลุ่มหรือครอบครัวของเราจะมีข้อเสนอแนะอย่างไร

3.4 การเรียนรู้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม

3.5 เพราะเหตุใดจึงเข้าร่วมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมสำหรับเยาวชนกลุ่ม
เปราะบาง

3.6 เปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของตนเองระหว่างก่อนและหลังเข้าร่วมการสร้าง
ภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมสำหรับเยาวชนกลุ่มเปราะบาง

3.7 ท่านจะสอนลูกอย่างไรเกี่ยวกับเรื่องเพศ และจะการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมให้
ลูกอย่างไร

3.8 ท่านได้แนะนำให้ลูกรักษาศีล 5 และงดเว้นจากอบายมุข หรือไม่

**ส่วนที่ 4 ข้อเสนอแนะการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน**

หมายเหตุ : แบบสัมภาษณ์ ปรับปรุงมาจากวิทยานิพนธ์ เรื่อง การถอดบทเรียนกระบวนการเรียนรู้
ชุมชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมสำหรับการท้องไม่พร้อมจากกิจกรรมพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็กโดย
ชุมชน กรณีศึกษาคลองสองต้นนุ่น ของ นางสาววัฒนา พองโนนสูง หลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2558

ภาคผนวก ข

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC
และ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Try out)

แบบประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC (Index of Objective Congruence)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ อยู่ในขั้นตอนการศึกษาการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
2. แบบสอบถามฉบับนี้มุ่งตรวจสอบ เพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) โดยการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) ของแบบสอบถามและข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อนำไปปรับปรุงแบบสอบถามให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น
3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 5 ตอน ดังนี้
 - ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม
 - ตอนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 - ตอนที่ 3 ระดับระดับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 - ตอนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
 - ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
4. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิหรือท่านผู้เชี่ยวชาญ ช่วยพิจารณาว่าแบบสอบถามมีความสอดคล้องกับตัวแปรของการวิจัยเรื่องนี้หรือไม่ ด้วยการให้คะแนนในแต่ละข้อคำถามในระบบ IOC โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่าง

เกณฑ์การให้คะแนนในระบบ IOC

- 1) ให้ +1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 2) ให้ 0 คะแนน เมื่อไม่แน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาที่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา
- 3) ให้ -1 คะแนน เมื่อแน่ใจว่าข้อนั้นมีเนื้อหาไม่สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม : ให้ทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ ตรงกับความคิดเห็นของท่าน

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ : โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับสถานภาพผู้ตอบเหมาะสมหรือไม่อย่างไร

ข้อ	ข้อความคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	อายุ ☐ 1) 15 ปี ☐ 2) 16 ปี ☐ 3) 17 ปี ☐ 4) 18 ปี ☐ 5) 19 ปีขึ้นไป				
2.	สถานภาพทางครอบครัว ☐ 1) โสด ☐ 2) สมรส ☐ 3) แยกกันอยู่ ☐ 4) อื่น ๆ				
3.	วุฒิการศึกษา ☐ 1) ประถมศึกษา ☐ 2) มัธยมศึกษาตอนต้น ☐ 3) มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. ☐ 4) ระดับอุดมศึกษา				
4.	อาชีพ ☐ 1) นักเรียน/นักศึกษา ☐ 2) รับจ้าง/เกษตรกร ☐ 3) ข้าราชการ/พนักงานบริษัท ☐ 4) อาชีพอื่น ๆ				
5.	รายได้ต่อเดือน ☐ 1) ต่ำกว่า 5,001 บาท ☐ 2) 5,001 – 10,000 บาท ☐ 3) 10,001 – 15,000 บาท ☐ 4) 15,001 ขึ้นไป				

ตอนที่ 2 ระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นของผู้ตอบแบบสอบถาม ในแต่ละข้อว่าควรมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใดโดยพิจารณาดังต่อไปนี้

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับพฤติกรรมพฤติกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	ครอบครัวของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม				
2.	ชุมชนของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม				
3.	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม				
4.	ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอภัยมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ตีเม่น้ำเมา 2) ไม่เที่ยวกลางคืน 3) ไม่เที่ยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการทำงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม				

ตอนที่ 3 ระดับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่ โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน				
1.1	ครอบครัวของท่านให้ความรู้เรื่องเพศ และอธิบายการป้องกันตนเองทางเพศ เช่น รักษาวลสงวนตัว กินยาคุมกำเนิด และอื่นๆ				
1.2	ครอบครัวของท่านปลูกฝังให้ท่านรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร				
1.3	ครอบครัวของท่านอธิบายผลเสียของการท้องไม่พร้อม				
1.4	ครอบครัวของท่านให้ความรัก ความอบอุ่นแก่ท่านมาโดยตลอด				
1.5	ครอบครัวของท่าน แนะนำให้ท่านรักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6				
1.6	ครอบครัวของท่านให้ความรู้เรื่องเพศ และอธิบายการป้องกันตนเองทางเพศ เช่น รักษาวลสงวนตัว กินยาคุมกำเนิด และอื่นๆ				
2.	ด้านชุมชนเป็นฐาน				
2.1	ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
2.2	ชุมชนของท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ปัญหาการท้องไม่พร้อม				
2.3	ชุมชนของท่านให้เกียรติผู้หญิงในฐานะเพศแม่ และดูแลสมาชิกชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างดี				
2.4	ชุมชนของท่าน ส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการท้องไม่พร้อม				
2.5	ชุมชนของท่าน ส่วนใหญ่รักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6				
2.6	ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักกนวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร				
3.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน				
3.1	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ โดยป้องกันตนเองทางเพศ ด้วยการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ เช่น รักรกนวลสงวนตัว รับประทานยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด ฝังยาคุมกำเนิด ใช้แผ่นแปะคุมกำเนิด เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม				
3.2	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการลักทรัพย์เพื่อนำไปใช้จ่ายในทางที่ผิด เช่น นำไปเที่ยวสถานบันเทิง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม				
3.3	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติดีกในกาม รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม				
3.4	ท่านตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ และมีสติในการพูดคุยกับเพศตรงข้าม เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม				
3.5	ท่านตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา เพื่อให้มีสติ สัมปชัญญะที่จะควบคุมการกระทำของตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม				
4.	ด้านเว้นจากอบายมุข 6 เป็นฐาน				
4.1	ท่านไม่ดื่มสุรา เพราะสุราทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				

ข้อ	ข้อความ	ระดับความ สอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
4.2	ท่านไม่เที่ยวกลางคืน เพราะการเที่ยวกลางคืนทำให้สุ่มเสี่ยงจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				
4.3	ท่านไม่ไปเที่ยวสถานบันเทิง เพราะอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				
4.4	ท่านไม่เล่นการพนัน อาจมีความผลเสียร้ายแรง จนทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				
4.5	ท่านไม่คบคนชั่วเป็นมิตร เพราะมิตรชั่ว อาจจะชักชวนไปในทางที่ไม่ดี จะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				
4.6	ท่านไม่เกียจคร้าน ไม่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น การขายบริการทางเพศ อันจะก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม				

ตอนที่ 4 การจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้ตอบแบบสอบถาม: โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของผู้ตอบ ในการจัดทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ท่านคิดว่าควรมีเนื้อหาสาระดังต่อไปนี้หรือไม่ พิจารณาดังต่อไปนี้

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
1.	หลักการและเหตุผล				
2.	วัตถุประสงค์				
3.	คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ				
4.	ด้านครอบคลุมเป็นฐาน				
5.	ด้านชุมชนเป็นฐาน				
6.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน				
7.	ด้านวินจกอบายมุข 6 เป็นฐาน				
8.	การจัดกิจกรรม				
9.	มีการแบ่งกลุ่ม				
10.	มีการจัดสัมมนา				
11.	มีการบรรยาย				
12.	มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย				
13.	มีตัวชี้วัด				
14.	มีการประเมินผล				

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของ
เยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจงสำหรับผู้เชี่ยวชาญ: โปรดพิจารณาว่าข้อความเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ การสร้างภูมิคุ้มกันการ
ท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็น
ฐาน จังหวัดขอนแก่น สอดคล้องกับตัวแปรและวัตถุประสงค์ที่จะวัดหรือไม่โปรดตอบโดยทำ
เครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ข้อ	ข้อคำถาม	ระดับความสอดคล้อง			ข้อเสนอแนะ
		+1	0	-1	
	โปรดระบุข้อเสนอแนะเกี่ยวกับรูปแบบการสร้าง ภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของ เยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และ พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น				
1.	ด้านครอบครัวเป็นฐาน				
2.	ด้านชุมชนเป็นฐาน				
3.	ด้านศีล 5 เป็นฐาน				
4.	ด้านวินัยจากอบายมุข 6 เป็นฐาน				

ผลการประเมินค่าดัชนีความสอดคล้องแบบสอบถาม IOC

(IOC) (Index of Objective Congruence)

เรื่อง

รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
1. อายุ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
2. สถานภาพทางครอบครัว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
3. วุฒิการศึกษา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
4. อาชีพ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
5. รายได้ต่อเดือน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
6. ครอบครัวของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
7. ชุมชนของท่าน ได้ให้คำแนะนำเกี่ยวกับเรื่องเพศ การป้องกันตนเองทางเพศ การท้องไม่พร้อม และผลเสียจากการท้องไม่พร้อม เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
8. ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักศีล 5 โดยเฉพาะศีลข้อที่ 3 เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
9. ท่านเคยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เช่น หลักอภัยมุข 6 ประการ คือ 1) ไม่ตีมน้ำเมา 2) ไม่เที่ยว	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
กลางคืน 3) ไม่เที่ยวดูการละเล่น 4) ไม่เล่นการพนัน 5) ไม่คบคนชั่วเป็นมิตร และ 6) ไม่เกียจคร้านการงาน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันในการแก้ปัญหาท้องไม่พร้อม							
10. ครอบครัวของท่านให้ความรู้เรื่องเพศ และอธิบายการป้องกันตนเองทางเพศ เช่น รักษาวลสงวนตัว กินยาคุมกำเนิด และอื่น ๆ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
11. ครอบครัวของท่านปลูกฝังให้ท่านรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
12. ครอบครัวของท่านอธิบายผลเสียของการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
13. ครอบครัวของท่านให้ความรักความอบอุ่นแก่ท่านมาโดยตลอด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
14. ครอบครัวของท่าน แนะนำให้ท่านรักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
15. ชุมชนของท่านมีค่านิยม ผู้หญิงต้องรู้จักรักษาวล สงวนตัว ไม่มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร	1	1	1	1	0	0.80	ใช้ได้
16. ชุมชนของท่านให้ความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ ในการแก้ปัญหการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
17. ชุมชนของท่านให้เกียรติผู้หญิงในฐานะเพศแม่ และดูแลสมาชิกชุมชนที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นอย่างดี	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
18. ชุมชนของท่าน ส่งเสริมให้มีกิจกรรม เพื่อลดปัญหาการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
19. ชุมชนของท่าน ส่วนใหญ่รักษาศีล 5 ละเว้นจากอบายมุข 6	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
20. ท่านตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์หรือมนุษย์ โดยป้องกันตนเองทางเพศ ด้วยการคุมกำเนิดด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่ เช่น รักษากลสวงตัว รับประทานยาคุมกำเนิด ฉีดยาคุมกำเนิด ผังยาคุมกำเนิด ใช้แผ่นแปะคุมกำเนิด เป็นต้น เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	1	0	1	1	1	0.80	ใช้ได้
21. ท่านตั้งใจงดเว้นจากการลักทรัพย์ เพื่อนำไปใช้จ่ายในทางที่ผิด เช่น นำไปเที่ยวสถานบันเทิง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	1	1	0	1	1	0.80	ใช้ได้
22. ท่านตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติผิดในกาม รู้จักควบคุมความต้องการของตัวเอง รู้ถูกผิด รู้ว่าอะไรควร อะไรไม่ควร เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
23. ท่านตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ และมีสติในการพูดคุยกับเพศตรงข้าม เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
24. ท่านตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุรา เพื่อให้มีสติ สัมปชัญญะที่จะควบคุมการกระทำของตัวเอง เพื่อไม่ให้เกิดการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
25. ท่านไม่ดื่มน้ำเมา เพราะน้ำเมาทำให้ขาดความยับยั้งชั่งใจ อาจจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	1	1	0	1	1	0.80	ใช้ได้
26. ท่านไม่เที่ยวกลางคืน เพราะการเที่ยวกลางคืนทำให้สุ่มเสี่ยงจะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
27. ท่านไม่ไปเที่ยวสถานบันเทิง เพราะอาจเป็นต้นเหตุทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
28. ท่านไม่เล่นการพนัน อาจมีความผลเสียร้ายแรง จนทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	0	1	1	1	1	0.80	ใช้ได้
29. ท่านไม่คบคนชั่วเป็นมิตร เพราะมิตรชั่ว อาจจะทำให้ชักชวนไปในทางที่ไม่ดี จะทำให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	1	1	0	1	1	0.80	ใช้ได้
30. ท่านไม่เกียจคร้าน ไม่แสวงหาทรัพย์ในทางที่ผิด เช่น การขายบริการทางเพศ อันจะก่อให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และการท้องไม่พร้อม	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
31. หลักการและเหตุผล	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
32. วัตถุประสงค์	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
33. คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
34. ด้านครอบครัวเป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
35. ด้านชุมชนเป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
36. ด้านศีล 5 เป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
37. ด้านวินัยจากอบายมุข 6 เป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้

รายการขอความคิดเห็น	ประมาณค่าความคิดเห็นของ ผู้ทรงคุณวุฒิคนที่					ค่า IOC	แปลผล
	1	2	3	4	5		
38. การจัดกิจกรรม	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
39. มีการแบ่งกลุ่ม	1	1	1	0	1	0.80	ใช้ได้
40. มีการจัดสัมมนา	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
41. มีการบรรยาย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
42. มีการใช้สื่อ อุปกรณ์ที่ทันสมัย	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
43. มีตัวชี้วัด	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
44. มีการประเมินผล	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
45. โปรดระบุข้อเสนอแนะเกี่ยวกับ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่ พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และ พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
46. ด้านครอบครัวเป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
47. ด้านชุมชนเป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
48. ด้านศีล 5 เป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
49. ด้านวินัยจากอภัยมุข 6 เป็นฐาน	1	1	1	1	1	1.00	ใช้ได้
ค่าความสอดคล้องโดยรวม						0.97	ใช้ได้

Reliability

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.788	44

ภาคผนวก ค

- หนังสือรับรองจริยธรรมการวิจัยของข้อเสนอการวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจเครื่องมือวิจัย
- หนังสือขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเรื่องมือการวิจัย
- หนังสือขออนุญาตแจกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลในการทำงานวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนา เป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น
- หนังสือขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมการสัมมนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ที่ จว. ๐๔๕/๒๕๖๔

**เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย**

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบาง
โดยใช้ครอบครัวชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

TITLE : IMMUNIZATION AND INADEQUATE QUALITY OF PREGNANCY AMONG
VULNERABLE YOUTHS BASED ON FAMILIES, COMMUNITIES, AND BUDDHISM IN
KHON KAEN PROVINCE

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

ดร.ภัทรชัย สุทาพันธ์

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๖/๒๕๖๔ วันที่ ๒๖ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔ มติที่ ๕/๒๕๖๔ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรีในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่อลวงเบียดเบียน และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่างและผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๖ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๕

ออกให้ ณ วันที่ ๒๖ เดือน ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๔

ลงนาม

(พระมหาชวินทร์ ปุริสุตโต, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

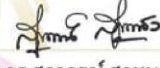

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อนุมัติฉบับนี้ ให้ไว้เพื่อแสดงว่า

ภัทรชัย อุทาพันธ์
 ได้สอบผ่านในการอบรมหลักสูตร

จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ด้านสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ รุ่นที่ ๑
 ระหว่าง วันที่ ๙-๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔
 อบรมแบบออนไลน์ผ่านระบบ Zoom Meeting จำนวน ๑๐ ชั่วโมง
 อนุมัติฉบับนี้มีผลตั้งแต่วันที่ ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ ถึงวันที่ ๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖
 ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๖๔

 (พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ. ดร.)
 คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

 (รศ. ดร.สุภรณ์ สุดหนองบัว)
 คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
 และคณะทำงานติดตามและประเมินผลทางวิชาการ “โครงการจัดทำคู่มือมาตรฐาน
 คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยทางสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์”
 สำนักงานการวิจัยแห่งชาติ

ที่ อว ๓๙๑๔/๔๗๙

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงการงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมหาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีระวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๘๐

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหายาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมโดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัตินาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ผศ.ดร.ธนพลักษ์ ชามะรัตน์

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสพติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุโมทนาขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๘๑

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร ดร.รัตนะ วรบัณฑิต

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักสูตรทางพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสถียรของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสถียรและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพราเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ อว ๗๙๑๔/๔๗๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
๙/๓๗ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๙ เมษายน ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เจริญพร รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. เอกสารเค้าโครงงานวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๒. แบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๓. แบบประเมินแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	จำนวน ๕ ชุด
๔. คำสั่ง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย	จำนวน ๑ ชุด

ด้วยมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน เป็นมหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ มีพันธกิจด้านการวิจัยและพัฒนางานวิชาการเชิงลึกด้านพระพุทธศาสนา เพื่อสร้างองค์ความรู้ทางด้านวิชาการให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และเผยแพร่องค์ความรู้ในระบบเครือข่ายการเรียนรู้ที่ทันสมัย โดยในปีงบประมาณ ๒๕๖๔ ได้เสนอโครงการวิจัยชุด เรื่อง “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยมี ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ เป็นหัวหน้าชุดโครงการวิจัย และมีโครงการวิจัยย่อย จำนวน ๕ เรื่อง ดังนี้ ๑) การพัฒนาหลักสูตรบูรณาการหลักธรรมทางพุทธศาสนา เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๒) รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๓) กลยุทธ์การสร้างภูมิคุ้มกันเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาเสกติดของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ๔) นวัตกรรมการสื่อสารเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันปัญหาเสกติดและการท้องไม่พร้อมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่น ๕) กลไกการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคม โดยใช้ครอบครัว ชุมชนและพระพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

ในการนี้ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้พิจารณาเห็นว่า ท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของภาษาของแบบสอบถาม/แบบสัมภาษณ์ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางการปรับปรุงเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

จึงเจริญพามาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขออนุมัติขอขอบคุณ มา ณ โอกาสนี้

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

คำสั่ง มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ที่ ๑๒๙/๒๕๖๔

เรื่อง แต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เพื่อให้การวิจัยของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ ประกอบกับมาตรา ๔๒ แห่งพระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยของชุดโครงการวิจัย “นวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ดังนี้

๑. รศ.ดร.พุทธรักษ์ ปราบนอก	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๒. ผศ.ดร.ธนฤกษ์ ชามะรัตน์	คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
๓. ดร.แสงสุรีย์ ดวงคำน้อย	คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
๔. ผศ.ดร.ปัญญา คล้ายเดช	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาลัยสงฆ์ชัยภูมิ
๕. ดร.รัตนะ วรบัณฑิต	ผู้อำนวยการศูนย์ฝึกอบรมเด็กและเยาวชนเขต ๓
จังหวัดนครราชสีมา

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๑๙ เดือน เมษายน พุทธศักราช ๒๕๖๔

(พระครูธีรวิวัฒน์, ผศ.ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ที่ ขก ๘๖๐๑/๘๖๕๕

ที่ทำการเทศบาลตำบลบ้านแฮด
ถนนราชนาการ ขก ๔๐๑๑๐

๓๐ ธันวาคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

เรียน ท่านนายก อบจ. และผู้ใหญ่บ้าน ทุกหมู่บ้านในเขตตำบลบ้านแฮด

สิ่งที่ส่งมาด้วย - แบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย

จำนวน ๑ ชุด

ด้วย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน โดย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะวิจัย ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบาง โดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น (The Model of Immunization to Protect Unwanted and Unquality Pregnancies of Youth Group Based on Family, Community and Buddhism in KhonKaen Province.)” ในพื้นที่ตำบลบ้านแฮด

เทศบาลตำบลบ้านแฮด จึงขอให้ท่านโปรดอำนวยความสะดวกให้แก่ ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะวิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ในการแจกและเก็บแบบสอบถามเพื่อทดสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัยดังกล่าว ทั้งนี้ ได้มอบหมายให้ จำลิมเอก สัจญญา โพธิ์ศรี ตำแหน่ง นักจัดการงานทั่วไป โทร.มือถือ ๐๙๖-๗๙๑-๐๒๕๕๙ เป็นผู้ประสานการปฏิบัติ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายจันทร์ศรี ฝ่ายลุย)

นายกเทศมนตรีตำบลบ้านแฮด

สำนักปลัด เทศบาลตำบลบ้านแฮด

โทร.๐๔๓ - ๒๑๘ - ๑๖๕

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๐๘

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรินทร์
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เจริญพร นายอำเภอเมืองขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น (The Model of Immunization to Protect Unwanted and Unquality Pregnancies of Youth Group Based on Family, Community and Buddhism in KhonKaen Province.)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

เห็นชอบ
นางสาววิภาวรรณ ช้างอ่ำ

ขอเจริญพร
(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติกรแทนอธิการบดี

นางสาววิภาวรรณ ช้างอ่ำ

ติดต่อประสานงาน :
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๕๕๕-๙๑๕๗ (นางพรพรรณ หวังสูงเนิน)
ปลัดอำเภอ(เจ้าพนักงานปกครองชำนาญการ)

17.1.2565

ที่ ขก ๐๑๑๘/๑๗๕๔

ที่ว่าการอำเภอเมืองขอนแก่น
ถนนประชาสโมสร ขก ๔๐๐๐๐

๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

นมีสการ อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

อ้างถึง หนังสือมหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ที่ อว ๗๔๑๔/ว๑๐๘

ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ตามที่ ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย เรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานจังหวัดขอนแก่น” นั้น

อำเภอเมืองขอนแก่น ยินดีให้ ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน แจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย ในพื้นที่อำเภอเมืองขอนแก่น

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายประจวบ รักแพทย์)
นายอำเภอเมืองขอนแก่น

ที่ทำการปกครองอำเภอ

สำนักงานอำเภอ(งานบริหารทั่วไป)

โทร./ โทรสาร ๐-๔๓๒๓-๖๑๑๕

ขอนแก่น : เมืองหัตถกรรมโลกแห่งผ้ามัดหมี่
Khon Kaen : World Craft City for Ikat (Mudmee)

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๐๘

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น (อ.)
เลขที่ ๐๕
วันที่ ๑๗ ก.พ. ๒๕๖๕
ผู้รับ ผอ. สว.เมืองขอนแก่น

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราษฎร์คณิง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

เรียน เจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น (อ.)

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย จำนวน ๒ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น (The Model of Immunization to Protect Unwanted and Unquality Pregnancies of Youth Group Based on Family, Community and Buddhism in KhonKaen Province.)” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่ออนุญาตให้คณะผู้วิจัยแจกและเก็บแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยจากพื้นที่ของท่าน เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไปดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ
- ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์
- ผอ.สว.เมืองขอนแก่น

(พระครูสุธีชัยวัฒน์, ผศ. ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติารแทนอธิการบดี

เจ้าคณะอำเภอเมืองขอนแก่น (อ.)
17 ก.พ. 2565

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน วิทยาลัยศาสนศาสตร์อีสาน มมร. วิทยาเขตอีสาน โทร. ๐๔๓-๒๔๒๓๘๖

ที่ อว ๗๔๑๔(๒)/๖๐๐๗๔

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

นมัสการ พระครูสังฆรักษ์แก้ว อดิโน, ดร.

เนื่องด้วย กระผม ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดทราบ และเข้าร่วมประชุม

(ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์)

อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
หัวหน้าโครงการวิจัยฯ

วิทกน

๑๕ ก.พ. ๖๕

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคอง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางสาวสุพัตรา กองเพชร ผู้ทรงคุณวุฒิ โรงพยาบาลขอนแก่น (คลินิกวัยรุ่น)

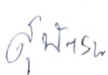
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

รับทราบ

15 ก.พ. 2565

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคีนัง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย
เจริญพร นางสาวทิพย์วัลย์ โมกกา ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

รับทราบ

ขอเจริญพร

×
ผศ.ภัทรชัย อุทาพันธ์
15 ก.พ. 2565

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)
รองอธิการบดี
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๔๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคั้ง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นายชราวุฒิ ดาทุมมา นักวิชาการศาสนาชำนาญการ สำนักงานพระพุทธศาสนา จังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

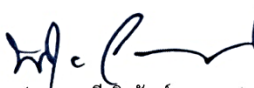
ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

จับทรา

ขอเจริญพร

x
นายชราวุฒิ ดาทุมมา

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

15 ก.พ. 2565

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคีนัง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางสาวทิพย์ โสภา ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิพัฒนาเครือข่ายสุขภาพ (HealthNet) ขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๘๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ร.ท.ณ

ขอเจริญพร

✕
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

15 ก.พ. 2565

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราษฎร์คณิง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางสาวจิราภรณ์ จงสถิตธิราช ผู้ทรงคุณวุฒิ มูลนิธิไทยอาทร ขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมาทราบและดำเนินการต่อไป

รับทราบ

ขอเจริญพร

น.ส.จิราภรณ์ จงสถิตธิราช

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

15 ก.พ. 2565

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรินทร์
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย

เจริญพร นางธัญลักษณ์ วัฒนศิริธรรม ผู้ทรงคุณวุฒิ ศูนย์อนามัยที่ ๗ ขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

จึงเจริญพรมาทขอทราบและดำเนินการต่อไป

เรียน

ขอเจริญพร

✕
ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์

(พจ.ดร.สุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

15 ก.พ. 2565

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๑๑๔

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชบุรีคetin
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เข้าร่วมประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย
เจริญพร นางวรวลย์ เกษมศรีวิวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น
สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การประชุมสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อเก็บข้อมูลวิจัย จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” โดยโครงการวิจัยเรื่องดังกล่าวได้ผ่านการพิจารณารับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคนประจำสถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัยเรียบร้อยแล้ว

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ คณะผู้วิจัยได้พิจารณาแล้วว่าท่านเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์จากท่าน ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลเชิงลึก ได้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม (Focus Group) ในวันศุกร์ ที่ ๑๘ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๙.๐๐ - ๑๑.๓๐ น. ในรูปแบบออนไลน์ด้วยแอปพลิเคชัน Zoom Cloud Meeting ID: ๘๙๐ ๒๕๐ ๗๔๐๕ Passcode: ๑๒๓๔๕๖

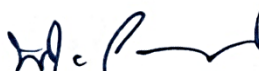
จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

รับทราบ

X
นางวรวลย์ เกษมศรีวิวัฒน์

15 ก.พ. 2565

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๔๑๔/ว๑๒๗

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราษฎร์คณิง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขออนุญาตจัดอบรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

เจริญพร ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพฯ จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้
ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย
ญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขออนุญาตจัดอบรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ณ ห้องประชุม โรงเรียนเทศบาล
บ้านสามเหลี่ยม ในวันพุธ ที่ ๒๔ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป
ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรามาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุธีจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ที่ อว ๗๙๑๔/ว๓๑๒

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
วิทยาเขตอีสาน ถนนราชภัฏคิง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น
จังหวัดขอนแก่น ๔๐๐๐๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

เรื่อง ขอเชิญเข้าร่วมการสัมมนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

เจริญพร เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ผู้นำครอบครัว ผู้นำชุมชน ผู้นำทางศาสนาพุทธ (เจ้าอาวาส) ในเขต
อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

สิ่งที่ส่งมาด้วย กำหนดการ การสัมมนารูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันฯ จำนวน ๑ ฉบับ

เนื่องด้วย ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะผู้วิจัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน
ได้ทำการวิจัยเรื่อง “รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้
ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น” ซึ่งได้รับการสนับสนุนทุนการวิจัยจากสถาบันวิจัย
ญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔

จึงขอเชิญท่านเข้าร่วมการสัมมนาในรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของ
เยาวชน กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ณ ห้องประชุม อาคาร
ศูนย์วิทยบริการสิรินธร ในวันเสาร์ ที่ ๒๖ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๕ เวลา ๐๘.๓๐ - ๑๖.๓๐ น. เพื่อนำข้อมูลที่ได้ไป
ดำเนินการในขั้นต่อไป

จึงเจริญพรมมาเพื่อทราบและดำเนินการต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูสุจริยวัฒน์, ผศ. ดร.)

รองอธิการบดี

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ปฏิบัติการแทนอธิการบดี

ติดต่อประสานงาน :

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ โทร. ๐๘-๖๔๕๕-๙๑๙๗

ภาคผนวก ง

คู่มือ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คู่มือ รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน
จังหวัดขอนแก่น

IMMUNIZATION AND INADEQUATE QUALITY OF PREGNANCY
AMONG VULNERABLE YOUTHS BASED ON FAMILIES,
COMMUNITIES, AND BUDDHISM IN KHON KAEN PROVINCE

ภัทรชัย อุทาพันธ์

พระมหาสัจจรักษ์ ปาลโก (ไร่สงวน)

อภิชาติ เหมือนไธสง

อาทิตย์ ผ่านพูล

สมควร ข่าสะโปน

ศักติพงษ์ โสภาร

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2564

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

คำนำ

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันท่วงที ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วนเพื่อให้ทันท่วงทีต่อความเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับพันธกิจของจังหวัดขอนแก่น ด้านพัฒนาให้เป็นเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน สำหรับคนทุกกลุ่มในสังคม และดำเนินตามแผนพัฒนาจังหวัดขอนแก่น ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การพัฒนาคุณภาพคนและสังคม แผนบูรณาการการวิจัยนวัตกรรมการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์ทางวิชาการ คือสร้างองค์ความรู้ที่เท่าทันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลก ประโยชน์เชิงชุมชนและสังคมมีการเสริมพลังทางสังคม ที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ประโยชน์เชิงเศรษฐกิจ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและประโยชน์เชิงนโยบาย เพื่อสร้างสังคมคุณภาพและความมั่นคงที่จะช่วยขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้หลุดพ้นกับดักรายได้ปานกลางและความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ของประชาชนในประเทศไทยต่อไป

เนื้อหาสาระในคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่นเล่มนี้ ได้แก่ หลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ การจัดกิจกรรมการใช้รูปแบบ มีการแบ่งกลุ่มและมีการประเมินผลเนื้อหาดังกล่าว เป็นเนื้อหาสาระที่คาดว่าจะสามารถช่วยให้ผู้อ่านได้นำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐานได้เป็นอย่างดี

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ

25 ธันวาคม 2565

สารบัญ

หน้า

คำนำ	ก
สารบัญ	ข
1. หลักการและเหตุผล	1
2. วัตถุประสงค์	1
3. คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ	1
4. กลุ่มเป้าหมาย	1
5. วิธีการดำเนินการ	2
6. สถานที่ดำเนินการ	2
7. ระยะเวลาทำกิจกรรม	2
8. ผลที่ได้รับ	2
9. กำหนดการ	3
10. รายละเอียดของกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน	3
10.1 ด้านครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)	5
10.2 ด้านชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)	8
10.3 ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)	11
11. การประเมินผล	14
บรรณานุกรม	16

1. หลักการและเหตุผล

เยาวชนกลุ่มเปราะบางในจังหวัดขอนแก่นมีหลากหลายกลุ่มที่เผชิญความเปลี่ยนแปลงโครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาเมืองอย่างรวดเร็วและทุกด้าน โดยเฉพาะกลุ่มติดยาเสพติด และท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ เป็นกลุ่มเปราะบางที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็วจากการพัฒนาสังคมเมืองและการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ซึ่งมีผลกระทบต่องานวิถีชีวิตดั้งเดิมที่ปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผันผวน ซับซ้อน หลากหลายทิศทางของเมืองและเทคโนโลยีไม่ทันท่วงที ทำให้เกิดเป็นปัญหาสำคัญที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความเปราะบางทางสังคม และจำเป็นต้องได้รับการป้องกัน แก้ไขอย่างเร่งด่วน เพื่อให้ทันท่วงทีต่อความเติบโตของสังคมเมืองที่กำลังรุกคืบเข้าวิถีชีวิตให้คนชนบทเดิมกลายเป็นวิถีคนเมืองในอนาคต

ดังนั้น ทางคณะผู้วิจัย จึงได้ทำคู่มือการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น เพื่อการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพให้แก่เยาวชนกลุ่มเปราะบาง

2. วัตถุประสงค์

2.1 เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

2.2 เพื่อพัฒนาคุณลักษณะการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

3. คุณสมบัติของผู้ใช้รูปแบบ

3.1 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง และเยาวชนเพศหญิง

3.2 เป็นผู้ที่มีเสี่ยงต่อการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ

3.3 เป็นสมาชิกชุมชนที่มีปัญหาด้านเยาวชนท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ

3.5 มีความเข้าใจกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ เยาวชนกลุ่มเปราะบาง และเยาวชนเพศหญิง ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

5. วิธีการดำเนินการ

5.1 การสำรวจข้อมูลพื้นฐาน กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.2 ประสานงานหน่วยที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

5.3 การประชุมวางแผนการดำเนินงานกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.4 สรรหาเยาวชนกลุ่มเปราะบาง และเยาวชนพิเศษหญิง เข้าร่วมกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.5 ประชุมอาจารย์ วิทยากร และผู้ที่เกี่ยวข้อง วางแผนกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

5.6 ดำเนินการตามกำหนดการ

5.7 ประเมินกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

6. สถานที่ดำเนินการ

สถานศึกษาในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

7. ระยะเวลาทำกิจกรรม

1 วัน สำหรับกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

8. ผลที่ได้รับ

8.1 เยาวชนกลุ่มเปราะบาง และเยาวชนพิเศษหญิง ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ได้รับความรู้และแนวทางในการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพ

8.2 เกิดเครือข่ายการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

8.3 ลดปัญหาการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบาง และเยาวชนเพศหญิง ในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

8.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้รับข้อมูลกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ซึ่งสามารถนำไปต่อยอดหรือส่งเสริมพัฒนาต่อไป

9. กำหนดการ

กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ในวันพุธ ที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2565 ณ โรงเรียนเทศบาลบ้านสามเหลี่ยม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

วันพุธที่ 24 เดือนมีนาคม พ.ศ. 2565

เวลา 08.00 - 08.30 น. ลงทะเบียน

เวลา 08.30 - 09.30 น. พิธีเปิด

เวลา 09.00 - 12.00 น. ปฐมนิเทศ/กลุ่มสัมพันธ์/บรรยาย/กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

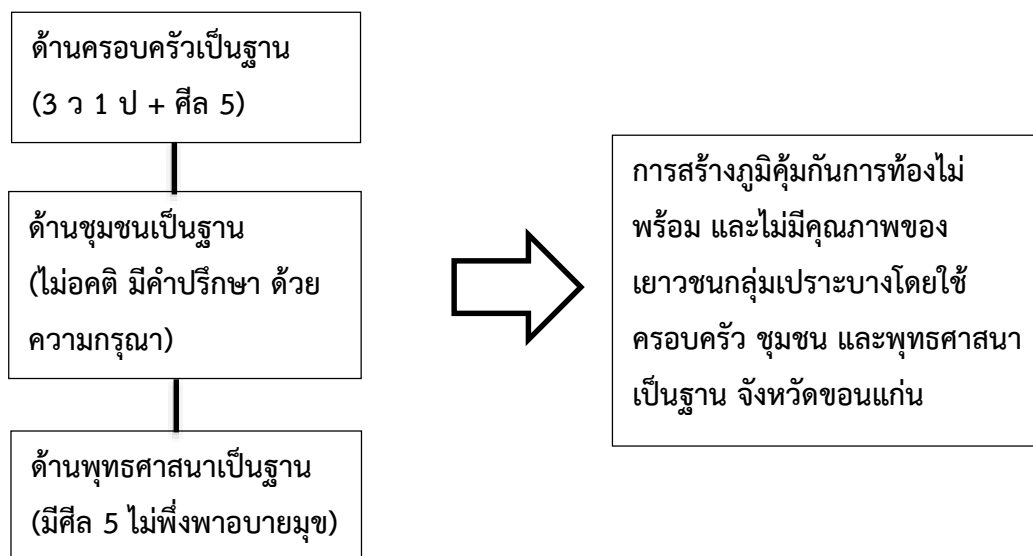
เวลา 12.00 - 13.00 น. รับประทานอาหาร

เวลา 13.00 - 15.00 น. บรรยาย/กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

เวลา 15.00 - 15.30 น. พิธีปิด

10. รายละเอียดของกิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จากการศึกษาวิจัยเรื่องการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น จะส่งผลให้เกิดการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน ดังแผนภูมิที่ 1

แผนภูมิที่ 1 การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้
ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

จึงได้นำองค์ความรู้ใหม่นี้มาออกแบบกิจกรรม จำนวน 3 กิจกรรม ดังนี้

- 1) กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)
- 2) กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)
- 3) กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชน
กลุ่มเปราะบางโดยใช้พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่
พึ่งพาอบายมุข)

10.1 กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)

จุดประสงค์การใช้รูปแบบ

- 1) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพฯ
- 2) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงเข้าใจรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพฯ
- 3) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพฯ ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์
เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)	1. วิทยากร อธิบายกิจกรรม 2. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง สแกน QR Code เพื่อดูวิดีโอ เรื่อง "My Girl" 3. ดูวิดีโอ เรื่อง "My Girl" เสร็จแล้ว วิทยากรให้ตัวแทนเยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ออกมาแสดงความรู้สึก จำนวน 3 คน คนที่ 1 ให้อธิบายความรู้สึกของคุณพ่อ คนที่ 2 ให้อธิบายความรู้สึกของคุณแม่ คนที่ 3 ให้อธิบายความรู้สึกของคุณสาว แล้วให้ทุกคนช่วยกันหาแนวทางการป้องกันปัญหาการท้องไม่พร้อม 4. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง อ่านใบความรู้เรื่อง เรื่อง (3 ว 1 ป + ศิล 5) 5. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง ช่วยกันหาแนวทางป้องกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ โดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน	1. สื่อวิดีโอ เรื่อง "My Girl" โดยโหลดลิงค์จาก QR Code 2. ใบความรู้ เรื่อง (3 ว 1 ป + ศิล 5)

ใบความรู้เรื่อง (3 ว 1 ป + คีล 5)

กรมสนับสนุนบริการสุขภาพ กระทรวงสาธารณสุข พบว่า พบว่าการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ส่งผลให้วัยรุ่นเสียการเรียน เกิดปัญหาการขาดเรียน บางคนต้องลาออกจากโรงเรียน และมีปัญหาความเสี่ยงในการตั้งครรภ์ ไม่พร้อมที่จะดูแลบุตรที่เกิดขึ้นมา อาจนำเด็กไปทิ้งให้เป็นปัญหาสังคม และอาจเกิดการติดเชื้อโรคทางเพศสัมพันธ์ ฯลฯ เป็นต้น

ครอบครัวควรสร้างภูมิคุ้มกันให้กับวัยรุ่น ด้วยหลัก 3 ว 1 ป เพื่อป้องกันการเกิดปัญหาการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ดังนี้ 1.ว เวลา พ่อแม่ต้องมี quality time หรือเวลาคุณภาพให้ลูกมาก ๆ 2.ว เว้าวอน พ่อแม่พูดคุยเรื่องเพศกับลูกให้เหมือนเป็นการพูดคุยปกติ 3.ว ว่ากล่าว ตักเตือน เพื่อให้ลูกรู้ในสิ่งที่ควรหรือไม่ควรทำ และ 4. ป ปฏิสัมพันธ์ ไม่ควรคบเพื่อนที่มองเรื่องการมีเพศสัมพันธ์ในวัยเรียนเป็นเรื่องท้าทาย โดยครอบครัวต้องหมั่นพูดคุย สังเกต และเข้าใจวัยรุ่น โดยไม่ใช่ลักษณะของการห้ามปราม ให้วัยรุ่นได้เรียนรู้ให้คำแนะนำที่ถูกต้อง เพื่อเป็นเกราะป้องกันในการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ที่มา : https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_953905

ศีล 5

ศีล 5 คือ ความตั้งใจ ที่จะงดเว้นจากความชั่ว ความทุจริต สิ่งที่ไม่ดีทุกประการ มี 5 ข้อ ดังนี้

1. ตั้งใจงดเว้นจากการฆ่าสัตว์
2. ตั้งใจงดเว้นจากการลักขโมย
3. ตั้งใจงดเว้นจากการประพฤติในกาม
4. ตั้งใจงดเว้นจากการพูดเท็จ พุดคำ
หยาบ คำส่อเสียด เพ้อเจ้อ
5. ตั้งใจงดเว้นจากดื่มสุราเมรัย อันเป็น
ต้นเหตุแห่งความประมาท

ประโยชน์ของการรักษาศีล 5

สมเด็จพระญาณสังวรสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก (2541) ได้สรุปอานิสงส์ของศีล 5 ไว้ว่า

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 1 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ก็จะมีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 2 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายน่ะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย वादภัย โจรภัย ฯลฯ

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 3 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ ก็จะมีประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดากี่ว่านอนสอนง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉุดคร่าอนาจารไป ทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาตบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 4 เมื่อมาเกิดเป็นมนุษย์ จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสียงไพเราะ พุดจามน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีโวหารปฏิภาณไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาความสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถว่ากล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ผู้ที่รักษาศีลข้อ 5 เมื่อเกิดเป็นมนุษย์ เป็นผู้ที่มีปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียดสี วิวาทจริต ไม่เป็นโรคสมองโรคประสาท ไม่ปัญญาทึบ ปญญาอ่อนหรือปัญญาบิ่

ที่มา : https://www.dmc.tv/page_print.php?pความรู้รอบตัว/ศีล5.html

10.2 กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)

จุดประสงค์การใช้รูปแบบ

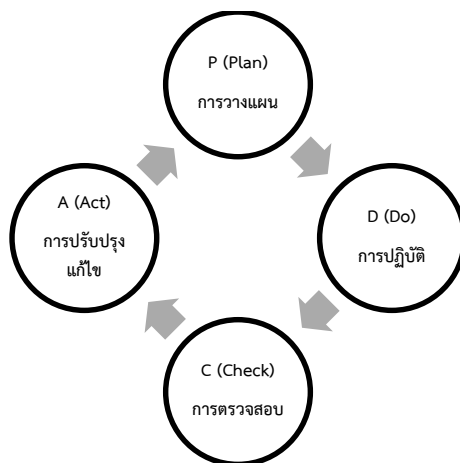
1) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)

2) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงเข้าใจรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)

3) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา) ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์
เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)	1. วิทยากร อธิบายกิจกรรม 2. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงทำใบกิจกรรม เรื่อง ชุมชนเพื่อนใจวัยรุ่น โดยให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง แต่ละกลุ่ม ได้ระดมความคิดว่า 1) จะวางแผนในการพัฒนาชุมชน ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ไม่มียุติให้อภัย เข้าใจ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา แก่เยาวชนที่การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ 2) การนำแผนไปปฏิบัติ 3) การตรวจสอบว่าเป็นไปตามแผนหรือไม่ 4) และนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขอย่างไร โดยใช้วงจรคุณภาพของเดมมิ่ง (PDCA) 3. วิทยากร ให้แต่เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิง อ่านใบความรู้เรื่อง “หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในชุมชน” และสุ่มถามว่า หน่วยงานแต่ละที่ตั้งอยู่ที่ใด	1. ใบ กิจกรรม เรื่อง ชุมชนเพื่อนใจวัยรุ่น 2. ใบ ความรู้เรื่อง “หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในชุมชน”

ใบกิจกรรม เรื่อง ชุมชนเพื่อนใจวัยรุ่น

P (Plan) การวางแผนในการพัฒนาชุมชนอย่างไร ให้ชุมชนเป็นชุมชนที่ไม่มีอคติ ให้อภัย เข้าใจ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณาแก่เยาวชนที่การท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพ

.....

.....

.....

D (Do) การนำแผนที่วางไว้ไปปฏิบัติ

.....

.....

.....

C (Check) การตรวจสอบ ว่าการปฏิบัติเป็นไปตามแผนหรือไม่

.....

.....

.....

A (Act) การปรับปรุงแก้ไข โดยนำผลการตรวจสอบมาปรับปรุงแก้ไขให้มีการปฏิบัติที่ดียิ่งขึ้น

.....

.....

.....

ใบความรู้เรื่อง “หน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือในชุมชน”

ศูนย์คุ้มครองเด็กและสตรี โรงพยาบาลขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น

54 - 65 ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร : 043-336-789 ต่อ 1258, 086-241-5819

เวลาให้บริการ: 08.00 น. - 20.00 น.

การให้บริการ/เงื่อนไข : ช่วยเหลือเด็กและสตรีที่ถูกกระทำความรุนแรงในครอบครัว, ให้คำปรึกษากรณีท้องไม่พร้อม, ส่งต่อเพื่อรับบริการที่เหมาะสม

หน่วยงานบริการยุติตั้งครรภ์ที่ปลอดภัยทางการแพทย์

คลินิก สวท เวชกรรม ขอนแก่น

752 - 754 ถนนศรีจันทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร : 043-223-627 และ 043-222-543

เวลา : วันจันทร์ - ศุกร์ 10.00 น. - 18.00 น. และ วันเสาร์ 09.00 น. - 18.00 น.

การให้บริการ/เงื่อนไข : ให้คำปรึกษาเรื่องอนามัยการเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว, ให้คำปรึกษาเรื่องสุขภาพทางเพศวัยรุ่นการป้องกันหลังมีเพศสัมพันธ์ ปัญหาประจำเดือนมาไม่ปกติ, ตรวจรักษาโรคสตรีโรคมะเร็งปากมดลูก

หน่วยงานดูแลการตั้งครรภ์ บ้านพักโรคคลอด/หลังคลอดที่ดำเนินการโดยภาครัฐ

บ้านพักเด็กและครอบครัว ขอนแก่น

222 หมู่ที่ 3 ตำบลสำราญ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000

โทร : 043-393-378

โทรสาร : 043-393-380

การให้บริการ/เงื่อนไข : รับเด็กเข้าสถานแรกรับเด็ก ตั้งแต่แรกเกิด - 18 ปี บริบูรณ์, ช่วยเหลือผู้หญิงที่ท้องไม่พร้อม, ช่วยเหลือผู้ประสบปัญหาทางสังคมทุกประเภท

10.3 กิจกรรมการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)

จุดประสงค์การใช้รูปแบบ

1) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถเรียนรู้การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)

2) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงเข้าใจรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)

3) เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงสามารถนำรูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข) ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

สาระสำคัญ	กิจกรรม	สื่อ/อุปกรณ์
การสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศีล 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)	1. วิทยากร อธิบายกิจกรรม 2. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงทำใบกิจกรรม เรื่อง “ศีล 5 มีประโยชน์อย่างไร” และ “อบายมุข 6 มีโทษอย่างไร” 3. ให้เยาวชนกลุ่มเปราะบาง เพศหญิงช่วยกันสรุปถึงประโยชน์ของการรักษาศีล 5 และโทษของอบายมุข 6	1. ใบกิจกรรม เรื่อง “ศีล 5 มีประโยชน์อย่างไร” 2. ใบกิจกรรม เรื่อง “อบายมุข 6 มีโทษอย่างไร”

ใบกิจกรรม เรื่อง ศิล 5 มีประโยชน์อย่างไร

คำชี้แจง ให้ท่านจับคู่ ศิล 5 กับประโยชน์ของการรักษา ศิล 5 ให้ถูกต้อง

ศิลป 5	ประโยชน์ของการรักษา ศิล 5
1. ตั้งใจดเว้นจากการฆ่าสัตว์	ย่อมทำให้เกิดในตระกูลที่ร่ำรวย การทำมาหาเลี้ยงชีพมักจะประสบช่องทางที่ดี มั่งมีทรัพย์ ทรัพย์สมบัติไม่วิบัติหายนะไปด้วยภัยต่าง ๆ เช่น อัคคีภัย วาตภัย โจรภัย ฯลฯ
2. ตั้งใจดเว้นจากการลักขโมย	จะเป็นผู้ที่มีปัญญาความคิดแจ่มใส จะศึกษาเล่าเรียนสิ่งใดก็แตกฉาน และทรงจำได้ง่าย ไม่หลงลืมพันเพื่อนและเลอะเลือน ไม่เสียสติ วิกลจริต ไม่เป็นโรคสมอง โรคประสาท ไม่ปัญหาทรมาน ปัญญาอ่อนหรือปัญญานิ่ม
3. ตั้งใจดเว้นจากการประพฤตินอกกาม	จะทำให้มีพลานามัยแข็งแรงปราศจากโรคภัย อายุยืนยาว ไม่มีศัตรูเบียดเบียนให้ต้องบาดเจ็บ ไม่มีอุบัติเหตุต่าง ๆ ที่จะทำให้บาดเจ็บหรือสิ้นอายุเสียก่อนวัยอันสมควร
4. ตั้งใจดเว้นจากการพูดเท็จ พูดคำหยาบ คำส่อเสียด เพ้อเจ้อ	จะประสบโชคดีในความรัก มักได้พบรักแท้ที่จริงจังจริงใจ ไม่อกหัก มีบุตรธิดาก็อ่อนน้อมง่าย ไม่ดื้อด้น ไม่ถูกผู้อื่นหลอกลวงฉูดฉาดจนอาจไป ทำให้เสียหาย บุตรธิดาย่อมเป็นอภิชาติบุตร ซึ่งจะนำเกียรติยศชื่อเสียงมาสู่วงศ์ตระกูล
5. ตั้งใจดเว้นจากดื่มสุราเมรัย อันเป็นต้นเหตุแห่งความประมาท	จะทำให้เป็นผู้ที่มีสุขุมเสียงไพเราะ พูดจาดีมีน้ำมีนวลชวนฟัง มีเหตุมีผล ชนิดที่เป็น “พุทธวาจา” มีวัตรปฏิบัติไหวพริบในการเจรจา จะเจรจาสิ่งใดก็มีผู้เชื่อฟังและเชื่อถือ สามารถกล่าวสั่งสอนบุตรธิดาและศิษย์ให้อยู่ในโอวาทได้ดี

ใบกิจกรรม เรื่อง อบายมุข 6 มีโทษอย่างไร

คำชี้แจง ให้ท่านจับคู่ อบายมุข 6 กับโทษของอบายมุข 6 ให้ถูกต้อง

อบายมุข 6	โทษของอบายมุข 6
1. การตีม้ามา	เสียทรัพย์ เสียอรรถประโยชน์ มักถูกลวงทรัพย์ เพราะผู้ที่เล่นพนันส่วนมากจะเป็นคนพาล มักสร้างนิสัยคดโกงให้แก่ตน ผู้คนนินทา เพราะคนที่ติดการพนันมักลุ่มหลงกับการพนัน
2. เทียวกลางคืน	ปลุกฝังความชั่วในตน เป็นนักเลงในทุกด้าน วงศ์ตระกูลเสื่อมเสีย ครอบครัวแตกแยก ผู้คนนินทา ไม่มีผู้คบหา เพราะเมื่อคบคนพาลหรือนำวิธีแห่งคนพาลมาประพฤติแล้วมักทำให้ผู้อื่นรังเกียจ ไม่กล้าคบหา
3. เทียวดูการละเล่น	การงานคั่งค้าง ไม่สำเร็จ เพราะความซี้เกียจ ผู้ใหญ่ดูต่ำ ผู้คนนินทา เพราะการงานที่ไม่สำเร็จ มักเกิดความแตกแยกในครอบครัว เพราะเมื่อไม่มีทรัพย์แล้วจากความซี้เกียจของตน ไม่มีใครรับทำงาน ไม่มีงานทำ เพราะผู้ซี้เกียจ
4. เล่นการพนัน	เสียทรัพย์ เสียค่าใช้จ่าย มักพบคนไม่ดี และมักถูกลอกหลวง เกิดการทะเลาะวิวาท เกิดศัตรูได้ง่าย มักประพฤติดินกาม
5. คบคนชั่วเป็นมิตร	ขาดปัญญา ขาดสติ ควบคุมอารมณ์ไม่ได้ นำไปสู่การทะเลาะวิวาท เสียทรัพย์ในการซื้อขาย เกิดโรคต่าง ๆ ผู้อื่นรังเกียจ และนินทา เสียการงาน
6. เกียจคร้านการทำงาน	หลงใหลในการละเล่น เสียทรัพย์ เสียค่าใช้จ่าย มักมีผู้อื่นมาหลอกลวง ผู้คนนินทา เพราะคนที่ชอบไปโน่นไปนี้เพื่อชมการละเล่น

11. การประเมินผล

แบบวัดก่อนการทดลอง

เรื่อง การใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อรูปแบบการ
สร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน
และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)					
2.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ไม่คิด ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)					
3.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศิลป 5 ไม่พึงพาอบายมุข)					

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ

แบบวัดหลังการทดลอง

เรื่อง การใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่ม
เปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อรูปแบบการ
สร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อมและไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัว ชุมชน
และพุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น

1 = น้อยที่สุด 2 = น้อย 3 = ปานกลาง 4 = มาก 5 = มากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
		1	2	3	4	5
1.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ครอบครัวเป็นฐาน (3 ว 1 ป + ศิล 5)					
2.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน (ไม่อคติ ให้คำปรึกษาด้วยความกรุณา)					
3.	ท่านมีความรู้ ความเข้าใจในการใช้รูปแบบการสร้างภูมิคุ้มกันการท้องไม่พร้อม และไม่มีคุณภาพของเยาวชนกลุ่มเปราะบางโดยใช้พุทธศาสนาเป็นฐาน จังหวัดขอนแก่น ด้านพุทธศาสนาเป็นฐาน (มีศิลป 5 ไม่พึ่งพาอบายมุข)					

ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์ และคณะ

บรรณานุกรม

https://www.dmc.tv/page_print.php?pความรู้รอบตัว/ศีล5.html

https://www.matichon.co.th/local/quality-life/news_953905

http://www.digitalschool.club/digitalschool/social1_1_1/social2_1/more/page10.php

ประวัตินักวิจัย

ชื่อ – สกุล	ผศ.ดร.ภัทรชัย อุทาพันธ์
ตำแหน่งวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2549	M.A. (Philosophy) Kurukshetra University, India.
พ.ศ. 2554	Ph.D. (Philosophy) Kurukshetra University, India.
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2557 – ปัจจุบัน	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรปรัชญามหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยพุทธศาสตร์และปรัชญา

ผลงานทางวิชาการ

นุสบา สืบชมพู, ภัทรชัย อุทาพันธ์, และคชา ประณีตพลกรัง. (2564). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับมหาวิทยาลัยสงฆ์ในโลกยุค Disruption. *การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและเขตลุ่มแม่น้ำโขง ครั้งที่ 3 : เรื่อง วิเคราะห์การปฏิบัติธรรมธุดงค์วัตรของพระนักศึกษามหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน* (น. 205-213).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.

พระเกียรติวงศ์ สิริสาโร, ภัทรชัย อุทาพันธ์, และประชัน ชะชีกุล. (2564). กระบวนทัศน์ใหม่ทางการศึกษากับมหาวิทยาลัยสงฆ์ในโลกยุค Disruption. *การประชุมวิชาการและการนำเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและเขตลุ่มแม่น้ำโขง ครั้งที่ 3 : เรื่อง ศึกษาวิเคราะห์หลักปฏิบัติของพระอริยเวที (เขียน จิตสัสโล)* (น. 317-324).
ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน.

ชัยยะ แสงจันทร์นวล, ภัทรชัย อุทาพันธ์, และประชัน ชะชีกุล. (2564). การศึกษาวิเคราะห์หลักอิทธิบาท 4 กับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ ดำรงกองบังคับการสืบสวนสอบสวนตำรวจภูธรภาค 4. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 8(1), 152-160.

ผลงานการวิจัย

ประชัน ชะชีกุล, สิทธิพร เกษจ้อย, ภัทรชัย อุทาพันธ์, ศักดิพงษ์ โสภาร. (2563). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยมรรคมืองค์ 8 กับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น*, 7(4), 213-226. (TCI 1)

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ – สกุล	พระมหาสัจจรักษ์ ปาลโก (ไร่สงวน)
ตำแหน่งวิชาการ	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2545	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2549	M.A. (Philosophy) Kurukshetra University, India.
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2558 – ปัจจุบัน	อาจารย์ผู้รับผิดชอบหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ผลงานทางวิชาการ

Sitthiporn Khetjoi, Worachat Thasa, Saccarak Raisa-nguan, Phattharachai Uthaphan.
(2021). The Scientific Buddhism to Improve Human's Well-Being. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education*, 12(8), 2962-2965.

ผลงานการวิจัย

สิทธิพร เกษจ้อย, สัจจรักษ์ ไร่สงวน, วรเทพ เวียงแก, เอกชาตรี สุขเสน, แก่นเพชร แผงสีพล และ
วรชิต ทะสา. (2564). การลดความเครียดและพฤติกรรมการจัดการความเครียดของกลุ่ม
เกษตรกรที่เป็นสมาชิก ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ ตำบลบ้านฝาง อำเภอกระนวน
จังหวัดขอนแก่น. *วารสารวิทยาลัยสงฆ์นครลำปาง*, 10(1), 89-100.

สิทธิพร เกษจ้อย, วรชิต ทะสา, สัจจรักษ์ ไร่สงวน และสุดาทิพย์ เกษจ้อย. (2564). ผลกระทบจาก
การเผาใบอ้อยที่ก่อให้เกิดมลพิษ PM 2.5 ตำบลในเมือง อำเภอเวียงเก่า จังหวัดขอนแก่น.
Journal of Buddhist Education and Research: JBER. 7(1), 16-25.

สิทธิพร เกษจ้อย, เอนก มูลมา, สัจจรักษ์ ไร่สงวน และวรชิต ทะสา. (2564). บทบาทนักสังคม
สงเคราะห์กับการบริการสวัสดิการในโรงพยาบาล. *วารสารปัญญาปณิธาน มหาวิทยาลัยมหา
จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย*. 6(2). 29-42.

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ – สกุล	ดร.อภิชาติ เหมื่อยไธสง
ตำแหน่งวิชาการ	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2548	ศน.บ. (รัฐศาสตรการปกครอง) มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2558	รป.บ. (การบริหารท้องถิ่น) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
พ.ศ. 2552	ร.ม. (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง
พ.ศ. 2561	รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
ผลงานทางวิชาการ	
-	
ผลงานการวิจัย	
ณฐอร เจือจันทร์, อภิชาติ เหมื่อยไธสง และพระครูวินัยธรรมรชิต ปยุตโต. (2562). การประยุกต์ใช้หลักสัปปุริสธรรม 7 กับเยาวชนเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโนนชัย อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. <i>วารสารวิชาการแสงอีสาน</i> , 16(2). 589-605.	
อภิชาติ เหมื่อยไธสง และอาทิตย์ ผ่านพูล. (2564). การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชน จังหวัดหนองบัวลำภู ด้วยศาสตร์พระราชา. <i>วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ</i> , 6(10), 249-262. (TCI 1)	
อภิชาติ เหมื่อยไธสง และอมลวรรณ เขตปัญญา. (2564). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันการทุจริตในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งโป่ง อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น. <i>วารสารรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย</i> , 1(1), 41-51.	
ณฐอร เจือจันทร์, อภิชาติ เหมื่อยไธสง, พระครูวินัยธรรมรชิต ปยุตโต และวาริณี โพธิราช. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักพละ 5 สำหรับชุมชนริมทางรถไฟในจังหวัดขอนแก่น. <i>Journal of Buddhist Education and Research: JBER</i> , 7(1), 98-110.	
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ – สกุล	ผศ.ดร.อาทิตย์ ผ่านพูล
ตำแหน่งวิชาการ	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2544	ศน.บ. (ปรัชญา) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	ศศ.ม. (ศาสนาและปรัชญา) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
พ.ศ. 2555	ศน.ม. (รัฐศาสตร์การปกครอง) มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2561	รป.ด. (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2553 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการปกครอง
ผลงานทางวิชาการ	
อาทิตย์ ผ่านพูล. (2563). ความรู้ที่พึงประสงค์ในพุทธศาสนาเถรวาท. (2564). <i>วารสารปรัชญาและศาสนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น</i> , 5(1), 1-18.	
ผลงานการวิจัย	
พระใบฎีกาทวี อภิโย, ดร., พระมหาวิรุฬ วิโรจน์, ดร., อาทิตย์ ผ่านพูล, ชนาธิป ศรีโท และชยานนท์ สิม มะลี. (2562). การมีส่วนร่วมในการป้องกันทุจริตของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลบ้านค้อ อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น. <i>วารสารวิชาการพระพุทธศาสนาเขตลุ่มแม่น้ำโขง</i> , 3(2), 12-24.	
อภิชาติ เหมือยไธสง และอาทิตย์ ผ่านพูล. (2564). การลดความเหลื่อมล้ำด้านรายได้และพัฒนาคุณภาพชีวิตสมาชิกชุมชน จังหวัดหนองบัวลำภู ด้วยศาสตร์พระราชา. <i>วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ</i> , 6(10), 249-262.	
อาทิตย์ ผ่านพูล, แสงอาทิตย์ ไทยมิตร, พระครูปลัดสุรวุฒิ จนทนต์โม และสุรศักดิ์ อุดเมืองเพีย. (2564). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยหลักปาริสุทธิศีลสำหรับหญิงกลุ่มเสี่ยงในจังหวัดขอนแก่น. <i>วารสารวิชาการธรรมทรรคน</i> , 21(1), 65-76.	
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ – สกุล	นายสมควร ข่าสะโปน
ตำแหน่งวิชาการ	อาจารย์
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2543	ศน.บ. (ภาษาอังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พ.ศ. 2548	ศษ.ม. (บริหารการศึกษา) มหาวิทยาลัยราชธานี
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2549 – ปัจจุบัน	อาจารย์ประจำหลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาการสอนภาษาอังกฤษ
ผลงานทางวิชาการ	-
ผลงานการวิจัย	คัมภีรภาพ คงสำรวย, ไพโรจน์ บัวสุข, เสี่ยม ศิริสวัสดิ์, ศักติพงษ์ โสภาร และสมควร ข่าสะโปน. (2561). ปัจจัยที่ส่งผลต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตร ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต อีสาน. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 15(1), 143-154. สมควร ข่าสะโปน. (2562). การบริหารงานโรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญศึกษาในจังหวัด หนองบัวลำภู. วารสารวิชาการแสงอีสาน, 16(2), 313-321. สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน

ประวัตินักวิจัยร่วม

ชื่อ - สกุล

ผศ.ศักดิพงษ์ โสภาร

ตำแหน่งวิชาการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2549

ศน.บ. (อังกฤษ) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

พ.ศ. 2553

M.A. (Linguistics) RTM Nagpur University. อินเดียว

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2562 – ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำหลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต

สาขาวิชาภาษาอังกฤษ

ผลงานทางวิชาการ

ศักดิ์พงษ์ โสภางร. (2561). การประชุมวิชาการระดับชาติ ตะวันออกพบตะวันตก มจร. : เรื่อง การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ด้านภาษาอังกฤษในศตวรรษที่ 21, (น. 181-191). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.

ผลงานการวิจัย

ศักดิ์พงษ์ โสภารจ. (2561). ประสิทธิภาพของกิจกรรมเพลงภาษาอังกฤษต่อการเรียนรู้และความคงทนของคำศัพท์ และความสามารถด้านการพูดของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 15(1), 115-125.

คัมภีร์ภาพ คงสำรวย, ไพโรจน์ บัวสุข, เสี่ยม ศิริสวัสดิ์, ศักติพงษ์ โสภาร และสมควร ข่าสะโปน.
(2561). ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความวิตกกังวลในการพูดภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลักสูตร
ศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาภาษาอังกฤษ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต
อีสาน. *วารสารวิชาการแสงอีสาน*, 15(1), 143-154.

ประชัน ชะชิกุล, สิทธิพร เกษจ้อย, ภัทรชัย อุทาพันธ์, ศักดิพงศ์ โสภาจร. (2563). การเสริมสร้างสุขภาพด้วยมรรคมืองค์ 8 กับกลุ่มเด็กเร่ร่อนในจังหวัดขอนแก่น. *วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์*, 7(4), 213-226.

สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอีสาน